

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

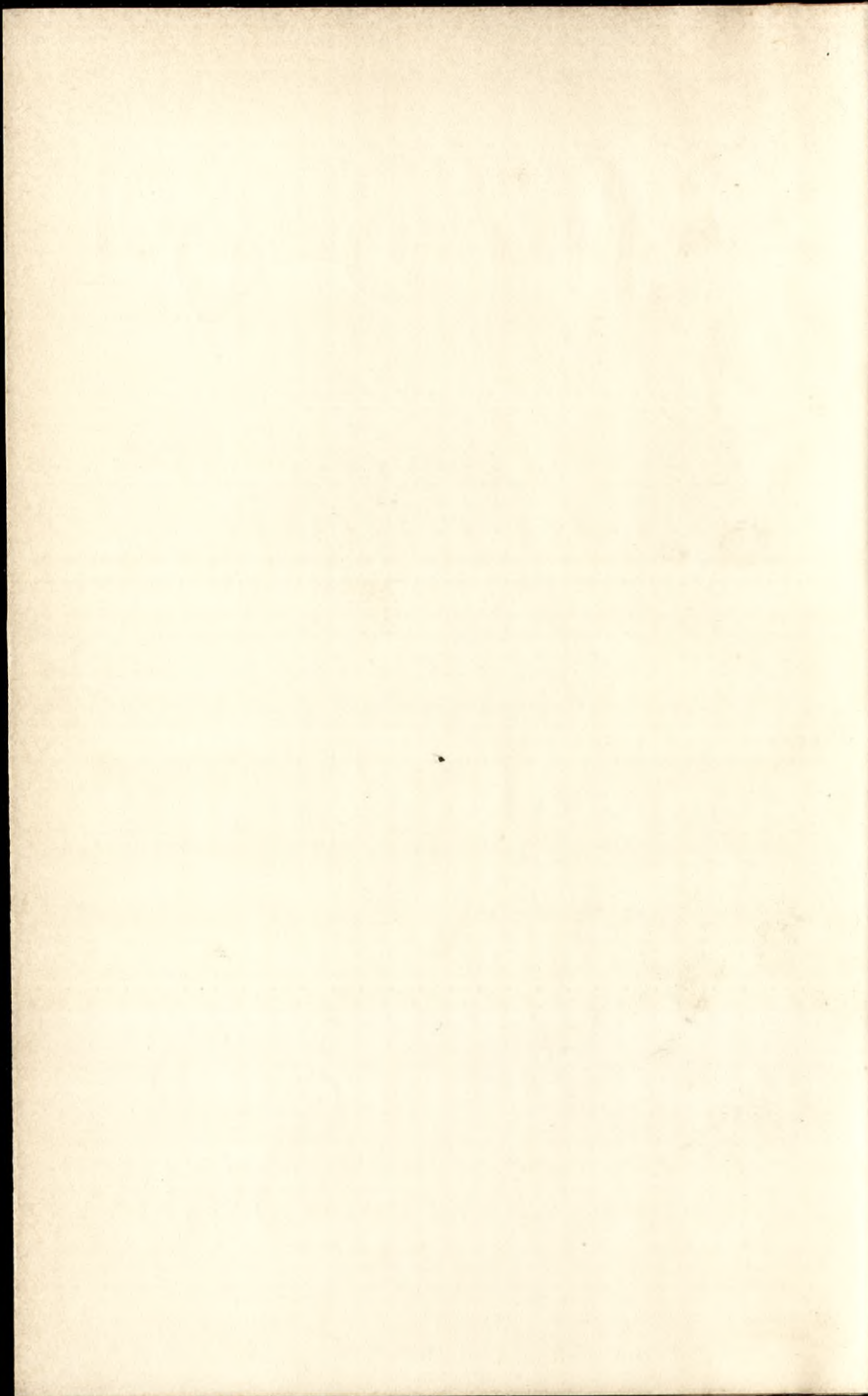
UPPSALA
UNIVERSITET

SEPTEMBERSOL

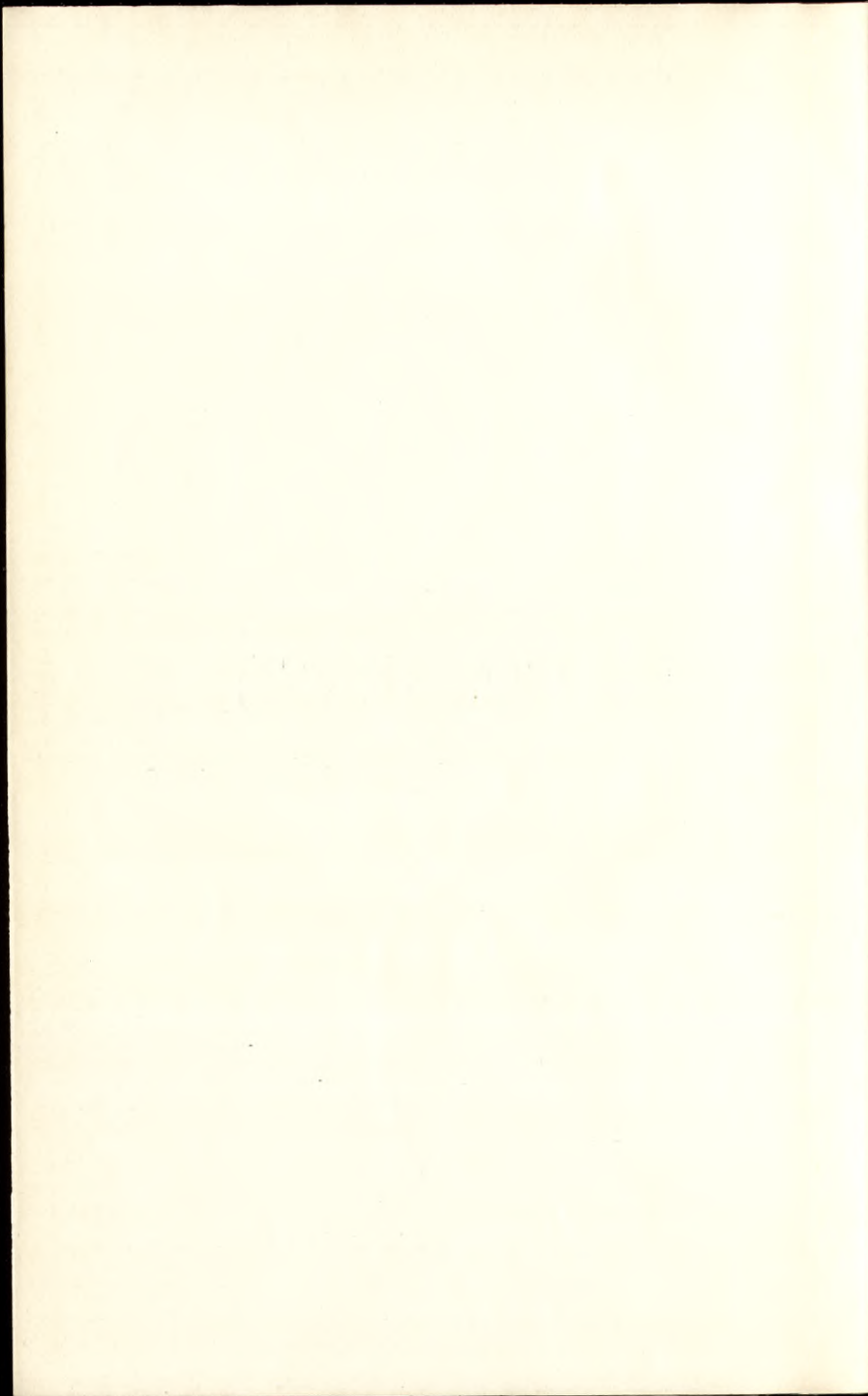
af
Sigurd.

STOCKHOLM, HUGO GEBERS FÖRLAG.

SIGURD
SEPTEMBERSOL

BERÄTTELSE, SKIZZER OCH HUMORESKER

SEPTEMBERSOL

— ❖ —
BERÄTTELSE

SKIZZER OCH HUMORESKER

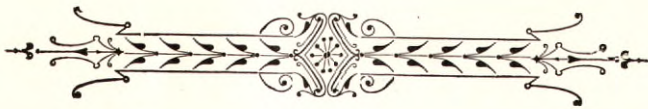
AF

SIGURD

STOCKHOLM
HUGO GEBERS FÖRLAG.

JOHN HENRY

I.

Presentation.

— **M**in hustru — jägmästare Linder, hä hä hä, presenterade och småskrattade patron Pettersson å Berga.

Fru Pettersson hade, för att passa så mycket sämre till patron Pettersson, blifvit något lång, med en harmonisk figur, för fyllig att kallas smärt och för smärt att kallas junonisk. Rikt, ljusbrunt hår omramade ett mjukt, välformadt ansigte, hvars drag blott behöft vara en smula mera markerade för att hon skulle kunnat kallas verkligen vacker. De mörkblå ögonen voro i alla fall stora, vackra och milda, fast uttrycket var något trött och vemodigt, munnen var ung och underbar ännu vid 36 år och kunde le på ett förtjusande sätt samtidigt med det blicken var beslöjad och bar ett uttryck af tungsintethet; men kinderna voro något för runda och näsan ej nog karaktäristisk för högre skönhetskraf.

Som hon var, var hon en behaglig och tilldragande qvinna, som förde sig väl, som skulle dragit blicken till sig bland många och som endast tum för tum, långsamt, men af hennes väsen att döma visst icke motvilligt, lemnade sin ungdom bakom sig.

Hon gjorde ett försök att låta ögonen följa munnen i ett leende, räckte gästen en något stor, men välformad hand med spår af att ha fått göra nytta i världen, och sade:

— Hjertligt välkommen! Måtte jägmästaren kunna trifvas hos oss i vår stora enkelhet! Men ni är väl så helt upptagen af ert arbete, att ni i det fallet ej blir så svår att tillfredsställa.

— Jag tackar! Jag är *redan* viss på att jag var lycklig, som fick komma hit, svarade han raskt.

Frasen kunde låtit en smula knoddän i en annan mun; men munnen, som levererade den, var ovanligt bred och såg hederlig ut, tillhörde en karl på vida öfver sex fot och satt emellan ett par lindrigt koppärriga kinder, hvilka rodnade som en pojkes. Ett sparsamt hår, som var alldeles demonstrativt blondt, och en hög, bred panna beskuggade ett par trofasta, naiva, gråblå ögon. Den kraftiga, spänstiga gestalten var mager och hade ej nog bredd till sin ansenliga längd.

Det var en trettioårig jättes ej vidare fagra yttre, som inneslöt ett godt barns hjerta och en sund mans själ.

Nu fann patron Pettersson det vara hans tur att göra en insats i konversationen, hvarföre han ånyo yttrade:

— Hä hä hä!

Den 53-årige patronen bestod hufvudsakligast af en stor mångård i bakhufvudet, en ännu större mage och ett par rödblossande kinder. En sorgfälligare undersökning, hvilken dock ingen funnit löna mödan, sedan provinsialmedicusen för vid pass 11 år sedan mönstrade patron Pettersson med anledning af lunginflammation, skulle gifvit vid hand: ett par små trumpinnben under den stora magen, ett par små vattniga ögon någonstädes i närheten af de röda kinderna och några testar af ett par söndertuggade mustascher, möjligen ännu ett och annat af värde för Pettersson sjelf. Svårligen för någon annan.

Skaparen hade varit hård då han danade Pettersson, måhända förtretad öfver mängden af de Petterssöner han haft att alstra. Men så hade han veknat och gjort honom så liten som möjligt — bara fem fot och fyra tum i strumplästen — för att minska totalverkan.

Värdfolket och dess gäst gjorde en smått förlägen paus.

Linder tänkte: »Huru har en sådan qvinna blifvit bragt tillsamman med en sådan man?»

Patronen tänkte: »Jaha, sir du en sådan fru har jag!»

Och hon, som visste hvad de båda tänkte, erfor, såsom vid hvarje ny bekantskap, en känsla, som om någon öfverraskat henne oklädd, och slog ned ögonen.

Supén var dukad ute på verandan, och de sju sommarinackorderingar, åt hvilka herrskapet på Berga gård, jemte för den nyligen tillförordnade jägmästaren i distriktet, öppnat sitt hem, för att i någon mån bota dess ekonomiska refvor, strömmade in, solbrända, lifliga och matfriska, slängande hattar, tennis-rackets och parasoller huller om buller i tamburen.

Bordet var rikligen försedt med enkel mat, men värdinnan blef dock en smula orolig vid andra upploppet i språngmarsch från båda flankerna och kastade ömt husmoderligt välsignande blickar öfver gudsgåfvorna.

Der var fru Nina Björk, barnlös, tandlös och för tillfället äfven manlös, enär hennes sämre halfva »låg i Karlsbad» medan hon »låg» här. Hon var 60 år, korpulent, brunett och välmenande. Han var ingenjör och förmögen.

Dernäst var der fröken Augusta Kartman, lång, rak och blond, mindre vacker än dum, kritisk mot sitt eget kön, men vänligt stämd mot det manliga, med undantag af sin sörmländska hemssockens presterskap. Anledningen dertill var dock inga religiösa schismer, utan att besagda presterskap visste att fröken Augusta var femtiofem år,

under det hon sjelf, om någon var nog ogrannlaga att tvinga henne in på det delikata ämnet, försäkrade sig vara trettiosju. Hade tillräcklig lifränta och ett mindre depositionsbevis.

Vidare voro der »flickorna Bergman», så kallade derföre att de voro systrar, oskiljaktiga och otänkbara en och en. Man hade en aning om att de *icke* voro tvillingar, fast små knubbiga brunetter båda två och lika som två bär, begge glada, begge förtjusta i jordgubbar, hvilkas glanstid det just nu var, och begge mycket snälla flickor.

Den ena hette Agnes och den andra Emilia, men om det var Agnes, som var 23 år, och Emilia, som var 21, eller det var tvärtom, visste just ingen, knappast pappan, som var professor och hade mamma med sig och »forskade» utomlands hvar sommar.

Den femte af de främmande damerna var folkskol-läraryninnan Nora Gran, 25-årig skönhet af den mörka typen, klockaredotter, men med ett så markeradt aristokratutseende, att en stor del af hennes lif gick åt till att inför främmande förklara att hon verkligen bara var *folk*-skolläraryninnan, ty när de hörde »läraryninnan» nämnas, kunde de inför en slik apparition omöjligen få sina tankar ur riktningen af det här landets förnämsta millionärsdottersuppdragningsanstalter.

Nora Gran hade lyckan af ett godt hufvud, men tillika olyckan att inte kunna dölja det, hvilket vållat att hon fått byta om plats två gånger och fästman en. Nu var hon förlofvad med folkskoleinspektören i sitt eget distrikt, som var barnlös enkling, filosofie doktor och nära femti år.

Och som denne inspektör var god vän med den ene af de två, före jägmästaren varande, manliga inackorderingarna, lektor Westerdahl, så spelade sistnämnde ärans man ett slags vän- och svågerroll gentemot den vackra fröken Gran, en ställning, som han, trots sin ålder, sitt

något buttra yttre och sin kristallklara heder, ibland knappast kände sig tillräckligt gammal till. Ensligheten på Berga var stor och Noras ögon af den der fyrverkare-sorten, ni vet, som man ligger vaken om nätterna för och inte riktigt vet hur man egentligen vill ha det.

Presentationer äro tröttande. Jag vill derföre om permitterade stationsskrifvaren Alm blott säga det, att han hade nerver, var öfver de 30 samt egde böjelse för det, som var vått, derest det tillika var starkt, så att Petterssons af hans mamma fått särskilda vinkar angående buffet-, skåp- och källardörrar. För öfrigt var han rund, röd, liten och snäll samt hade en i det hela oskadlig, men i längden något tröttande vana att citera dels allbekanta strofer och »bevingade ord», dels ett mer eller mindre passande ordstäf vid hvarje af livets situationer.

— Hör du, Linder, nu ska du, min själ, ha en halfva! skrek patron Pettersson, så att han öfverröstade både knifvar och gafflar.

Fru Pettersson kände sig obehagligt berörd. De båda herrarna hade sett hvarann för första gången då hennes man hemtade jägmästaren vid stationen. Men det var så likt honom! Rusa på och proponera »brorskap» ögonblickligen, utan afseende på om vederbörande stod öfver honom i bildning eller på annat sätt. Nå, hade det inte skett under vägen, hade han varit i stånd att göra det nu med — bränvinsglaset i hand, och inte hade det just varit bättre.

Fru Björk hade en fruktansvärd aptit och, såsom redan antydts, klena redskap att tillgodose den. Detta vållade en paus emellan de öfrigas afslutning af supén och uppbrottet från densamma.

För att utfylla denna, gick Linder fram till värdinnan i den redliga afsigten att säga något alldagligt. Han var ingen afsigtligt grym man, men hittade ingenting annat än:

— Och herrskapet har inga små?

Hon drog ett djupt andetag, men sedan såg hon honom rätt in i ögonen med en mörk blick och sade med onödig sträfhets ett kort:

— Nej.

Så skingrades man en smula och hon gick ut för att ordna om maten. Linder föll i djupa tankar. Det var nog godt för henne att det blifvit så. Det måste ju vara förfärligt att hos en liten varelse, som man älskar, bäfva tillbaka för drag af någon, som man ej kan undgå att afsky . . .

Så slöt man sig en stund före sängdags nästan demonstrativt vänligt omkring den nyaste gästen derute på den stora verandan, och fru Pettersson hörde, der hon gick inne i salen och styrde, ett lifligt sorl af röster: »Vi ska följa med er ut i skogen ibland och ta växter». — »Ha ha ha, nej det är Agnes, som är »stora-syster». — »Nej visst inte vid något lyceum eller högre bildningsanstalt, jag är bara en liten stackars vanlig folkskolläarinna. Ha ha ha, finner ni det så underligt? Åh!»

Och öfver alla skrek gamla Augusta Kartman: »Nej det var antingen sjuttiåtta eller sjuttinie, samma vinter jag konfirmerades». Hvarpå patron Pettersson gnäggade ett högst ogrannlaga: »Hä hä hä!»

Stationsskrifvaren, som icke förut under supén upplåtit sin mun, utan bara kastat förälskade blickar på den honom förbjudna bränvinsflaskan, bröt nu upp med de öfriga, sägande:

— »Morgonstund har guld i mun» och ska man ha fatt i det, får man allt lof att lägga sig nu, så att »nu tror jag det kan vara tid att tänka på refrängen» och »ingalunda vill jag vara den sämste», sa Hobergsstubben.

II.

I skog och mark och under vackra ögon.

Ett lätt smålöje krusade fru Petterssons underläpp, då hon vid frukostbordet följande dag tog emot sina sommargäster. Först kommo flickorna Bergman i fraicha, ljusa klädningar med armarna om hvarandras halsar, snatt-rande och skrattande, sökande förefalla att vara femton år och tro sig ensamma, hvilket borde göra ett pikant och naivt intryck.

Augusta Kartman bar en förtjusande, skär blus, hvars försäljerska hon vid handeln höll på att klösa, ty när hon länge och väl provvat den framför spegeln, sade butiks-fröken:

— Är det *alldeles* säkert att er unga väninna har precis samma figur som ni?

Äfven lektorn, stationsskrifvaren och fru Björk voro komna ned från sofrummen, och gafflarna hade redan kommit i gång, då fröken Nora i rödt, elegant bluslif och svart velocipedkjol, sorgfälligt friserad, strålande och med affekterad brådska, kom in och bad om ursäkt för det hon försinkat sig.

— »Ju längre på dagen desto vackrare folk», svarade herr Alm i värdinnans ställe.

Med undantag af fru Björk, som med nordisk kraft och forntids allvar egnade sig åt fläskpannkakan, hvilken

fröken Nora, trots dess aktningsbjudande proportioner, envisades med att titulera för »omelett», sågo damerna litet nervösa ut. De svarade förströdt och tittade sig omkring med förvirrade blickar, som om de tappat något.

— Jägmästaren har redan gått ut i Ilingeskogen att räkna trä'n och har matsäck med sig, upplyste vårdinnan med en känsla af barmhertighet till svar på alla de sökande blickarnas stumma frågor.

— Åh... jasanya... tänk *honom* hade jag alldeles glömt! sa' flickorna i korus.

Men de blefvo onda, och när kaffet var drucket gingo de upp och satte på sig hvardagsblusar och skrefvo till de sina att jägmästaren bara var en extra dito, rysligt ful och en formlig skogsvilde.

Allt för anspråkslös att ana sig vara föremål för en så rask och allmän betygssättning, gick Hugo Linder långt ute i Ilingeskogen och räknade trä'n, högst belåten att af en virkeshandlande vid närmaste jernvägsstation ha fått detta privatuppdrag i närheten af sin tillfälliga bostad, just som han steg af tåget på väg till sitt förordnande. Å hvad det var skönt att ändtligen vid trettio år ha kunnat börja förtjena så pass att man hvarken behöfde taga något af gamle pappa-majoren, eller allt för ängsligt se på öret, om man träffade på ett lockande stöfwarekoppel!

I en annan del af skogen gick fröken Nora med en kokett portör, och åtskilliga tunnland derifrån gick lektor Westerdahl och tänkte på fröken Nora och undrade om hon ändå egentligen passade så riktigt väl för hans vän folkskoleinspektören.

Men Ilingeskogen var stor och fröken Nora träffade lika litet jägmästaren, som lektorn träffade fröken Nora.

Deremot stötte de båda herrarna på hvarandra på hemvägen och kände sig genast väl tillsammans, såsom det stundom händer med människor, hvilka instinktivt

förnimma hvarandra tillhöra de hederliga männens moraliska brödraskap.

Dock gingo de temligen tysta vid hvarandras sida tills Hugo Linder plötsligt utbrast:

— Men huru i all världen kan hon ha bundit sig vid en sådan man!

Lektorn ryckte förbluffad till och svarade:

— Känner ni folkskoleinspektör Darberg?

— Hvem i all världen är folkskoleinspektör Dalb... Darberg var det ju ni sa? frågade Linder.

De båda männen stodo förlägna och tafatta midt emot hvarann. Båda hade naivt röjt, hvilken qvinna, som oupphörligen var i deras tankar, i lektorns sedan tre veckor, i jägmästarens sedan nitton timmar. Lektorn återtog promenaden, sänkte hufvudet en smula och sade långsamt:

— Jaså... det var vår värdinna ni tänkte på?

— Ja... hör, säg, lektorn vet inte händelsevis fru Petterssons förnamn?

— Jaså, jägmästarn har således inte ännu hört vår vän Pettersson gnägga sitt: »Maja lella!» Men hvad ska ni med hennes förnamn? Ni kommer för sent till namnsdagen, som ni hör, den är i Februari, skämtade lektorn.

— Hvad jag ska... Å det var bara ett infall. Det bär mig emot att tänka mig henne som »fru Pettersson»; jag tycker inte hon precis passar för det namnet.

— Är det då så nödvändigt för er att tänka på fru Pe... fru Maria, menar jag?

Linder teg.

— Aj, aj, skämtade lektorn, finner ni det redan efter några timmars bekantskap svårt att tänka på henne som fru Pettersson, så kan det snart hitta på att bli pinsamt för er att tänka på henne alls.

Linder såg ut som en trumpen, tafatt skolpojke och sade kort:

— Hvarför tog hon honom?

— Tja, hvad vet jag! Troligen den gamla historien: fattig, värnlös, vänlös och hemlös.

— En qvinna, som hon, har inte *rättighet* att ge sig åt en man som han.

— Hon var visst fruktansvärdt ung, aderton eller något sådant der.

— Hvad! Skulle hon verkligen i mer än tio år . . .

— I aderton. Man firade hennes trettiondesjunde födelsedag i julis, hörde jag händelsevis talas om häromdagen.

— Det är gräsligt . . .

— Tja . . . nere i Toulon såg jag en gång en meniska, som varit smidd vid galérerna i *fyrtiosju* år. Nå, *han* hade nu rymt fyra gånger och hvarje gång varit fri några timmar, förstås. Men fru Marias lifsåskådning torde inte vara af det slag, som medger sådant der slags permission. Vacker nejd i alla fall eller hur? Men Pettersson säger att det är mager jord.

Hemma på Berga veranda fälldes oblida omdömen om de båda herrarna, som inte passade på middagstiden, och damerna ville inte ens låta sig blickas af stations-skrifvare Alms erinran om hurusom:

»Jägarn hvilat sig i mark och skog
Ofta nog.»

Alla flickorna förundrade sig öfver att Linder gick till bordet — låt så vara att man åt ute — i långstöflar och kavaj. Ingen af dem kunde erinra sig att han varit borta från frukosten. Nej då!

Värdfolket syntes förstämmt. Patron Johan Pettersson gick omkring och småhostade och gjorde inte les honneurs med samma ledighet som vanligt. Dock gick han till hvar och en af de ätande grupperna, snusade så oförsigtigt att duken höll på att få med af välsignelsen, och sporde:

— Nå, hur är det med aptiten vid *detta* bordet?

Blott fru Björk frågade han ej. Fyra afgnagda kotlettben talade för sig sjelfva.

Fru Maria såg obeskrifligt trött ut och hade ett par skarpa skuggor under ögonen, som inte syntes aftonen förut. Hon talade inte mycket med någon, men visade jägmästaren en förströdd, ifrig och konstlad vänlighet, som han knappast ville tro på.

Utan att ha lagt märke till att Linder icke rört bränvinet, frågade Pettersson om »det icke fick lof vara en liten ters», klappade honom på ryggen och kallade honom för »käre, gamle vän».

Hans hustru tycktes bli nervös vid iakttagandet af denna stora förtrolighet. Linder tyckte att hon rent af smrodnade.

Vid jordgubbarna närmade sig Pettersson Linder ännu en gång, gnäggade förläget, gjorde ett misslyckadt försök att lägga armen om jättens hals och bad stammande om »ett par ord» nere i hans rum.

Ditkommen tillspordes Linder först om han ville ha en cigarr, hvarför han tackade, slog sig ned och drog några bloss på rökverket. Så lade han det ifrån sig.

— Röker inte bror?

— Tack, endast någon gång.

— Ja, för ja' vet att då ska' va' bra cigarrer. Andersson vid stationen tar till och med åtta öre i styckevis, fast han lemnar lådan till fem och femti.

-- Ville du något särskildt, Pettersson?

— Ja si . . . hm . . . hä hä hä! Det skulle aldrig fallit mig in, om det inte gällt en kär, gammal vän och . . .

— Ja, Pettersson, vår vänskap håller på att skrida in på andra dygnet nu, medgaf Linder.

— Hva . . .? Ja, min själ har du inte rätt! Men det är så besynnerligt, *töcker* du inte det är besynnerligt,

att goda och hjälpsamma människor töcker att de har känt hvarandra hela sitt lif?

Linder medgaf villigt det egendomliga häri.

— Ja, ser du, min gode, käre Linder, för att gå rakt på saken så är det ett förbaskadt gammalt tröskverk, som jag köpte förra hösten . . . Ja, det är ett krångel . . .

— Jag är, tyvärr, inte mekaniker.

— Hä hä hä! Nog fan *går* verket alltid, när det blir ordentligt förspändt. Men ser du, hedersvän, det togs på tre månader och nu ha vi Juli . . . Ja, den tiden han går när man kommer till vår . . . jag menar *min* ålder . . . Sådana der mekaniska verkstäder ä ena *blodsugare*, broder Linder . . .

— Den här vill kanske ha betaldt?

— Ja, kan du tänka dig, det är just *det* han vill. Redan. Jag har grisar att sälja för 200 kronor, och huggen ved nere vid sjön, och en kusin, som är bankdirektör, och en förmögen moster, som är alldeles ogift, och en stor tjur, som är alldeles öfverflödigt (för jag har en *liten* också) så du riskerar ingenting . . .

— Ja, jag är i alla fall inte alls rädd för kreatur.

Pettersson andades djupt och såg ledsen ut. Till sist sade han med modfälld ton:

— Käre vän, du tycks inte vilja förstå mig . . . Kan du låna mig 200 kronor på två månader?

— Nej, det kan jag in . . .

— Å harre Gud . . .

— Jag kan, som sagdt, inte *låna* dig dem, ty jag har inte ett öre utöfver egna behof. Men jag kan *lemna* dig dem såsom afbetalning på mitt vivres här. Ursäkta mig, Pettersson, men du förstår, att då skriften säger att man inte ens kan förlita sig på furstar, så äro grisar, tjurar och mostrar . . .

— Nog, min vän! Gud välsigne dig!

Rättaren, som i detsamma tittade inom i ett ärende,

blef helt förbluffad öfver att finna sin husbonde och »den nye länge herrn» i hvarandras armar.

Genom bicykelturer i botaniskt syfte vann Linder, fornt nog fröken Nora, och flickorna Bergman tog han medels roddturer och Lawntennispartier. De öfriga kvinnliga gästerna på Berga iakttogo mot honom en afundsam och väpnad neutralitet, och herr Alm, den olycklige stationsskrifvaren, hade en gång under en promenad, med tårar i de talgiga ögonen, anförtrött honom sina olyckliga, spirituösa böjelser, särskildt förödmjukad af att, då han i smyg velat sända en torparpojke till gästgifvaregården, det visade sig att fru Maria varit nog förtänksam att befalla skyndsamt rapport till henne om alla herr Alms eventuella budskickningar.

— Hon talade så innerligt vänligt med mig och visade mig den grannlagenheten att låta mig sjelf säga åt pojken att »det inte behöfdes», men »känd sak är så god som vittnad», jag skäms så förfärligt inför er alla och snart blir jag väl tagen härifrån och skickad till ett alkoholisthem, för »lika barn leka bäst», jemrade sig den stackars beskedlige mannen.

Jägmästaren trufdes alldeles utmärkt såsom en förbindligt uppmärksam medlem af den lilla kretsen. Varmt älskad af pappa och mamma derhemma, såsom enda barnet, afhållen och värderad af alla kamrater för sitt vänliga, trofasta väsen, var han i öfrigt föga van vid uppmärksamhet, temligen tillbakadragen och alldeles i saknad af yttre företräden, som han var.

Nu riktigt njöt han af sin tillvaro, lagom upptagen af arbete, åt hvilket hela hans håg stod, och som nyss börjat lemna skälig lön för hans möda, samt uppmuntrad af all den vänlighet, hvilken visades honom å Berga och som han öppet och naivt gengäldade, utan att dölja att den glädde honom, men också utan att visa ringaste tecken till att han satte mera värde på den från det

ena hållet än från det andra. Efter några uppfriskande syne- och utstämplingsresor smakade hemlifvet å Berga dubbelt bra.

En gång återvände hans skjuts dit utan honom, med fröken Noras bicykel å baksätet. Fröken Nora hade gifvit sig ut på en längre tur och plötsligt öfverraskats af att möta den hemvändande jägmästaren. Att denne just *den* dagen gifvit sig af just åt *det* hållet hade verkligen aldrig fallit henne in!

Mest värde satte Linder på de långa pratstunder på tu man hand, som han ofta hade med lektorn. Fattig ända intill nöd under sin barndom och ungdom, ensam i verlden och försynt till sitt väsen hardt intill blyghet, hade denne kunnige och gode man sällan så gifvit sina mogna tankar form, som här ute i ensamheten inför Linder, hvars synbara nöje af hans sällskap gladdo och smickrade Westerdahl mer än han ville tillstå ens för sig sjelf.

Han var naturvetenskapsman ej blott till yrket, men till sinnet, till lif och själ, och erkännandet af hans förtjenster hade kommit tidigt nog för att de hårda ungdomsåren icke dessförinnan skulle kunnat gjuta någon bitterhet öfver den människovänlighet, hvilken oftast är parad med den lärdes kärlek till det mångskiftande klot, på hvilket människorna bo.

Snarare ful än vacker, med en alldaglig, blond apparition, varsam och lugn till sin natur samt utan tid och lust att i större mån än som nödvändigt kräfdes för häfdandet af hans sociala ställning, tillegna sig de konventionella sällsapsmanéren, än mindre några anslående umgängestalanger, hade den gode lektorn hunnit sitt fyrtiondefemte år i det närmaste oberörd af den lidelse, som verkar mest omhvälfvande och intensivt på människonaturen.

Han hade betraktat unga flickor som andra människor och alla människor med samma lugna välvilja, som

de icke menskliga varelser, han med sådan ifver studerade, på sin höjd med det stegrade intresse en vacker och sällsynt blomma kunde inge honom.

Hans första känsla och tanke vid åsynen af Nora Gran hade varit en glad förnimmelse: »Hvilket vackert och felfritt exemplar!» Och vid tanken på att hon var hans ungdomsväns fästmö stegrades den angenäma känslan på samma sätt, som då han just i födelsebygden uppe i Norrland kom öfver en ytterligt sällsynt ört, hvilken skulle gladt honom, hvarhelst han stött på den.

Naiva voro de båda två, både Westerdahl och Linder. Men som den naive aldrig är *så* naiv, som då det gäller honom sjelf, varnade Linder långt före lektorn sjelf den fara, för hvilken den dagliga sammanvaron med fröken Nora utsatte honom.

Herre Gud, Linder kände ju alls inte den der fästmannen-folkskoleinspektören och hade inte alls med att göra om lektorn toge flickan ifrån honom! Men han visste att hvarje tanke på ett sådant vänsvek, skulle på det grymmaste kränka Westerdahl sjelf.

Och skulle denne ens blifvit lycklig om Nora varit fri och velat ha honom?

Nej. Alltid då Westerdahl godmodigt och omedvetet afslöjade sitt allra innersta för Linder genom sina beskrifningar af Noras fästman och sina välmenande funderingar öfver »huruvida de egentligen passade för hvarann», tänkte jägmästarn: »Stackars vän! Inte hade hon väl passat bättre för *dig!*»

Fru Maria var den enda, som Linder inte förstod sig på. Lugn och jemn mot alla andra, var hon mot honom oftast tillbakadragen, men ryckvis så der affekteradt förbindlig som den första middagen.

Ibland trodde han nästan att hon var nöjd med sitt lif. Arbetsam och allestädes närvarande, i väf- och mjölkammare, visthus och kök, efterfrågad af tjenare

och underhafvande femtio gånger om dagen, fann hon tid öfrig både för ett lawntennisparti och en utflygt, om »sommargästerna» fordrade det. Än hjälpte hon Nora med ett handarbete, än gaf hon stackars herr Alm revanche för en föregående afton förlorade schackpartier.

Men en dag — Linder hade då ej varit på Berga i fullt två veckor — fick han till sin häpnad och förskräckelse klart för sig, att det tillstånd, i hvilket hans värdinna lefde, hvarken var den trötta, likgiltiga resignationens eller det qväljande äcklets, utan den — smärtande, pinande skärseldens, en skärseld utan hopp om forlossning för detta lif.

Det hade varit en kvalmig afton och Linder hade låtit fönstret, som vette utåt en syrénerså i trädgården, stå öppet då han gick till hvila. Han somnade hastigt, men väcktes snart af en arg, hväsande stämma, den han igenkände såsom husets herres:

— Ditt förbannade kräk! Detta ödslande och vrasslande med gudsgåfvorna gör mig galen till sist. Vill du då rent ruinera mig . . . tiggerska!

Linder rusade upp och makade gardinen en smula åt sidan. Dernere i bersåns öppning stod — inte en piga, som han väntat, utan fru Maria . . .

Hon försvarade sig inte, hon sade inte ett ord, han fann ej ens det föraktfulla löje, han sökte efter i de bleka, trötta dragen; hon sade blott en enda gång, lugnt och med sin vanliga röst och tonfall:

— Har du slutat snart? Jaså, inte . . . då är det kanske bäst vi gå in till oss; någon kunde höra dig.

— »Höra»! Ja de må ta mig fan gerna höra, huru dan du är! Gjorde jag rätt så skulle jag . . .

Och så fortsatte han att skymfa henne så oerhördt och upprörande, att mannen deruppe vid fönstret darrade af raseri och endast med uppjudande af all sin viljekraft kunde hålla sig stilla.

Den natten sof Linder ej en blund mera. Hurudan skulle hon väl vara i morgon? Troligen låste hon in sig, lemnande åtminstone för några dagar sitt otacksamma, hårda slit och släp vind för våg.

På frukostbordet glänste ny, vit duk och de första höstblommorna i en stor vas. I dörren till verandan stod fru Maria, blid och behaglig, smålog mot den ene efter den andre, som kom, hoppades att Agnes Bergman sluppit gårdagens hufvudvärk och frågade hur gamla fru Björk sofvit.

Linder gnuggade sig i ögonen, gjorde en stum, tafatt bugning och såg på henne i smyg. Inte en darning på läppen, inte ett spår efter tårar i det mjuka, varma, älskliga anletet...

Barmhertiga försyn! Var då det der dagligt bröd för henne? Det föreföll så.

På förmiddagen gick patron Pettersson fatt honom i allén, stack sin arm i hans och började:

— Nästa onsdag far jag till oxmötet i Listring...

— Mycket nöje!

— Och du kan inte ana, hvilka djur det är! Korna, jag skall sälja, menar jag. Du kan för resten få se dem i qväll. Det måste bli mycket pengar för sådana djur... Trofaste, gamle hedersvän... om jag vågade... men jag borde ju inte omigen, fast jag tycker, min själ, det är som jag talade med bror min, som dog åttisju på våren, och...

— Hur mycket behöfver du? afbröt Linder torrt.

— Ack, broder, jag behöfde mycket: vänskap, deltagande, barmhertighet och tolfhundra kronor, men min ögonblickliga förlägenhet gäller...

— Helst ett tvåsiffrigt tal, Pettersson!

— Du läser i min själ, broder! Jag skulle kunna vara hjälpt ur det värsta och närmaste med sjutti...

— Der har du dem. God middag!

Han kände det som om han inte skulle härdat utt ett ögonblick med att se på ynkryggen, vände raskt om och gick ifrån Pettersson och hans välsignelser.

Det föreföll honom, som om han kastat ett ben ått en hund, för att hindra honom att med sitt tjut pinna någon, som han höll af, ja, han erfor ett medlidande såå djupt, att han tyckte sig vara i stånd till att hugga af led efter led af sina egna fingrar för att hejda ett odjur i fru Marias spår.

På aftonen kom der främmande och vardt lek och lust och bullrande lif å Berga gård. Man sprang »sista paret ut», flickorna Bergman koketterade värre för tvåå unga studenter och fröken Nora ref sönder sin kjol påå en krusbärsbuske.

Fru Maria tvingades ned på pianostolen, sjöng ett par folkvisor och ackompanjerade sig sjelf. Rösten varr föga skolad och på många år obetydligt öfvad; men klar och frisk ännu och buren af äkta känsla. För ackompanjementet räckte de breda, arbetsvanda händerna godtt till; men då hon sedan skulle bjuda på ett af sina gamla salongsstycken, afbröt hon sig sjelf och suckade:

— Nej, det låter inte bra! Jag kommer för sällam till det.

När de främmande voro resta, hvardagsgästerna gått till hvila och Linder återvände från skjulet der han hade sina stöfvare, som han tagit godnatt af, såg han Petterssom med ojemna steg gå fatt fru Maria på gården, slå armem om hennes lif och med en af qvällens toddar lallandå stämman säga till henne:

— Nu gå vi in tell oss, tell oss, lella Maja! Hä hä hä! Ska du försöka göra dej te å gömma munstöcket för din egen Johan, hva?

Ett par dagar derefter gick Linder förbi en kulle i parken, der fru Maria sysslade med blekväfvarna. När

hon fick se honom gick hon emot honom med dröjande steg, och led tydligen af en stor förlägenhet då hon sade:

— Jag måste tala ett par ord med jägmästarn.

— Gerna.

— Det gäller ett ämne, som för mig är mycket pinsamt att beröra, men . . . jag måste . . . Ni har haft godheten att två gånger låna min man penningar.

— Åh, fru Pettersson, jag . . . en obetydlighet, stammade han, ytterligt generad.

— Första gången visste jag om det redan när det skedde. Trifs ni här så länge så hoppas jag väl vi skola bli qvitt. Men för det der nya häromdagen blef jag mycket ledsen. Ni får . . . ni måste . . . ja framför allt måste ni låta bli att missförstå mig . . . Herr jägmästare, var god låna inte min man flera penningar!

— Jag ber fru Pettersson vara öfvertygad om att det inte förorsakade mig ringaste olägenhet eller obehag.

— Så mycket bättre. Men kom ihåg hvad jag sagt och låt mig inte ha lidit denna förödmjukelse, att tala så till er, förgäfves, som . . . så många andra!

De sista orden sprungo fram öfver hennes läppar mot hennes vilja, och hon blef blossande röd. Så rätade hon upp sig och log så vemodigt, att det skar Linder in i hjertat, samt fortsatte med sänkt röst:

— Jag hoppas innerligt att vi skola kunna göra hvar man rätt, men vi ha ekonomiska svårigheter och jag skulle aldrig kunna bära skammen att någon af dem, som för någon tid sökt en betald plats i vårt hem, finge röna någon olägenhet deraf.

Nu rann hjertat öfver på Linder:

— O, om ni visste hvad jag beklagar att en qvinna som ni . . . o, om ni kunde ana huru innerligt . . .

Hon blef purpurröd och afbröt honom med en röst, som lät nästan sträf:

— Förlåt, herr jägmästare, äfven deltagande kan

förödmjuka då det kommer från håll, der man knappast har rättighet att taga det i anspråk! Jag ber om öfver-seende för att jag uppehållit er!

Fattig och ödmjuk böjde hon hufvudet med lika mycken värdighet som en drottning, hvilken angifver att audiensen är slut.

Men från det ögonblicket var det också slut med Hugo Linders frid och ro på Berga, slut med hans glädje under det friska lifvet i skog och mark, slut med det behag han känt öfver att se unga, vackra ögon nådigt och vänligt uppmuntrande hvila på sig.

Ty det fanns ett par andra, mindre unga, oändligt mycket ljufvare ögon, som nästan aldrig mötte hans, men stodo för honom djupa, ångestfyllda, vemodiga, underbart lockande dag och natt.

III.

Rosor, som slå ut om hösten.

Der var glam och prat och cigarrök och bågare i ett af de inre rummen å Nålköpings »Gyllene Häst». Man var väl sina 14 à 15 personer, de flesta lärare vid allmänna läroverket och folkskolläroreseminariet, och laget var sammankalladt af två bland de förstnämnde och en »seminarist», för att värdigt mottaga ett par resenärer

från Norrland med samma yrke samt goda vänner och akademikamrater med inbjudarne.

Universitetsminnen, lärarlivets mödor, lönernas otillräcklighet, lokalhistorier, rektorskritik, pojknarnas mammors oförstånd, lärareprof och befodringsorättvisor diskuterades i första hand, men alltefter som spritlinierna sjönko i flaskorna, blef man mera lifvad för det allmänt menskliga, för verlden utanför »kollegiet», för flyttningarna och baklexorna i *livets* skola samt började prata en smula i munnen på hvarann.

Alla, utom en snäll och frodig, litet halfgammal och ovig man med glasögon, mörk hy, runda kinder, fromma, goda ögon, fast de hade den arga, bruna färgen, och ett hår, som nog varit svart en gång i tiden, men nu var isgrått.

I denna krets, der bildningen mer och mindre tydligt tryckt sin stämpel på de flesta, äfven de minst »mondaina», äfven dem, som ända sedan de lemnade universitetet gifvit egna studier på båten, nöjande sig med att termin efter termin larfva omkring klasskursernas tjuderpålar, föreföll den der mannen som en beskedlig landtis, hvilken läskade sig med ett stilla glas efter slutadt oxmöte och tyst hörde på medan de andra pratade.

Men han log och klingade, var gemytlig och hade tydligen inte ledsamt.

När Lina varit inne och förstärkt spritförrådet, började man tala om fruntimmer.

Men bara om hyggliga flickor, för det första emedan der knappast funnos några andra i Nålköping, för det andra emedan man visste hvad man var skyldig sig sjelf såsom ungdomens handledare, helst när den blide, barnafromme och silfverhårige teologie lektorn var med.

— Apropos mamseller, utbrast den ene af gästerna, en ung, liffig doktor Brandt, så träffade Boman och jag under vår nyss slutade cykeltur nere i Jönköpingstrakten

på några stycken trefliga dito, ja, det vill säga, egentligen *en*, för de andra voro mest bara barnen eller ock väl landtliga. Der var en danstillställning vid Lannaskeda brunn och der var bland andra ett i flere afseenden konstigt herrskap Pettersson, som rest dit med två char à bancs »sommargäster».

— Va' *de* trefliga? sporde lifligt herrn med den flärdlösa apparitionen.

— Jo, var lugn! Särskildt den lilla jag menar. Mörk, grann, ögon som stjernskott, smärt, graciös och förtjusande klädd i all enkelhet. Hon pratade som ett qvarnverk, dansade med allihop så mycket de orkade och koketterade så att Boman blef inte menska på två dygn.

— Åh tusan!

— Men jag sa till Boman: »Gör dig inte besvär», sa jag, för hon var, ser herrarna, af den sorten, som man helst borde ha med sig för jemnan och ha ögonen på. För resten var der en lång drasut till jägmästare från samma ställe, en anskrämlig best, som hon lade särskildt an på, såsom antagligen pålitligare än förbittrillande cyklister, förutom att jag, när jag något energiskt tryckte lillans *båda* händer, medan vi svalkade oss i parken, tyckte mig känna något misstänkt på ringfingret. Men charmant var hon, det är säkert.

— Hvad hette hon?

— Ja, hvad var det nu igen, Boman? Något kort och lätt . . . Svea Dahl? . . . Thora Björk? . . . *Nora Gran* var det, min sjä . . . Låt bli min fot, Bergström!

Man hostade och skrufvade på stolarna, och de två främlingarna, som begrepo att det var något galet, förstodo inte hvad. Herrn med det flärdlösa anletet blef likblek, teologie lektorn angaf nytt samtalsämne och adjunkt Bergström hviskade till gästen: »Aj som fan, hon är förlovad med Darberg, ser du!»

Folkskoleinspektörn och seminarieadjunkten Darberg

hade en smula svårt att hålla ut till »sexans» slut, och ännu klockan två på Julimorgonen stod han hemma i sitt öppna fönster och blickade ut med ögon, som intet sågo, medan det ryckte konvulsiviskt i det grofva, robusta ansigtet.

Ack, lifvets teg hade varit mer än hårdplöjd för den fattige torparsonen, som mera i följd af sammanstötande, underliga förhållanden, än på grund af begåfning eller brinnande håg, kommit att »studera». Då han blickade tillbaka på lifvet, syntes dess drygaste del upptagen af hård sträfvan, fattigdom, lektioner, som han gaf för 25 öre i timman för att lifnära sig, tiggande om lån, och öfveransträngning för att kunna betala räntorna, samt så några års lugn utan glädje, när den snälla, bleksigtiga dottern till värdinnan på »mathålet» i universitetsstaden tog honom till man och betalade hans skulder med auktionsprotokollet öfver gummans stumpar, för att sedan sjelf tyst och stilla glida ut ur lifvet, kvarlemnande hos maken i det barnlösa hemmet ett aktadt minne och en upprigtig saknad, som dock inte var kärlekens.

Så hade han en dag, patriarkalisk och grå, trädtt öfver tröskeln till folkskolan i den stora köpingen långt borta i hörnet af hans inspektionsdistrikt.

De faderliga fraserna smälte bort på tungan, hvarje spår af uppmärksamhet på undervisningen försvann, ljusa barnahufvuden dansade i virrvar för hans syn, och när lektionen var slut och den fagra, qvicksilfveraktigt lifliga, kokett klädda och temligen skickliga lärarinnan med blygsamt sänkta ögon och väl spelad ödmjukhet stod framför honom, afvaktande herr inspektörens dom, blef det hvarken tal om metodik eller lokalförhållanden eller kritik af lektionen eller patriarkalisk vägledning, utan han stammade blott:

— Ko . . . kommer ni aldrig in till stiftsstaden, fröken Gran?

Ja, så hade det gått till. Det öfriga gick alldeles af sig sjelf, ty Nora Gran var en förståndig flicka, som hvarken underskattade Darbergs ställning eller möjligheterna af att äfven såsom hans fästmö se sig om i verlden och bland männen.

Så hade de nu varit trolofvade i sju månader, under hvilka han otaliga gånger gripits af ångest öfver att det var alltför sent, hans hjerta fått tala, och af en dyster aning om att det ej blott var två olika åldrar utan ock två själiskt olika menniskoarter, som han och hans älskade tillhörde.

Men aldrig hade sanningen häraf slagit honom så skoningslöst, som vid främlingens omedvetet brutala och grymma skildring af Nora Gran i afton.

Solen hade varit uppe i flera timmar då doktor Darberg, beklämd och uttröttad af pinande tankar, kastade sig på sin bädd.

En vecka derefter, man var då redan inne i Augusti, satt Hugo Linder under de stora almarna på Berga gård i en bekväm trädgårdsstol och hörde fröken Nora läsa en af den senaste vårens nya romaner högt. Hon hade sjelf erbjudit sig, fru Maria delade den estetiska njutningen, fru Björk sof godt i hängmattan bredvid, och man skulle ju vara något mer eller mindre än en maskulin, fullvuxen människa för att inte njuta af att i all ro och stillhet ha två vackra, behagliga qvinnor framför sig, den ena ännu med hela vårens charme öfver fina och uttrycksfulla drag, den andra med ljuf, lugn sommarmognad och sommarvärme öfver en idealisk figur och ett mildt, blidt ansigte, den ena föredragande en kärlekshistoria af det slag, som tankarna utan olägenhet kunde gå från och till och utan skada vara borta en stund, den andra rensande de mest svällande vinbär till sylt, ett sylt, som till på köpet var Linders förtjusning.

Lägg dertill en cigarr, som *icke* var köpt hos »Andersson vid stationen».

Men Linders blickar dröjde helst och längst hos fru Maria. Nu förstod han hennes nervösa, ojemna sätt emot honom de första dagarna. Det var blygsel öfver mannens låneoperationer, en rädd tacksamhetskänsla för den tillfälliga hjälpen, och pligten att ej missbruka hans tillmötesgående, som kämpat i hennes själ, då han funnit henne nyckfull och konstig.

Hvad det bruna håret föll vågigt och vackert öfver de fina kinderna! Huru unga och lifliga föreföllo ej just i detta ögonblick de stora, så ofta beslöjade ögonen! Hans blick for smekande öfver hvarje kontur af den enkla, blårutiga bomullsklädningsen, för att glömma sig kvar i några små ostyriga lockars burr i nacken nedanför det egentliga hårfästet.

Ännu var klockan bara ett på dagen. Ännu skulle hon gå härute som en fri människa bland de öfriga i minst åtta timmar, tala och svara, le sina blida leenden och nicka uppmuntrande till stackars herr Alm, då hon såg hur han led af att röra sig så nära den ljusgula flaskan, utan att... Ännu var det långt till hon skulle läsas in derborta bakom de blå gardinerna tillsammans med...

Hvarje morgon syntes hon honom som en falnad blomma, den stigmans klack brutalt hade trampat, men som spände ut slokande blad i sol och dagg, i andra varelsers närhet. Så slöt han ögonen och drömde doftande ros på en hedersplats i ett hem, dit inga brutala klackar eller näfvar räckte, inga isiga vindar eller hårda ord nådde, i ett hem, hvars nyckel hvilade i *hans* hand... Och åter snärjde blicken sig in i bruna lockar...

Fru Maria såg upp och rodnade. Gång på gång hade hon ertappat de ljusgrå ögonen på villsam färd under den senaste timmen. Hon kände sig obehagligt förvirrad, förebär middagsbestyr och gick in i huset.

Fru Björk sof alltjemt.

Fröken Nora fann det grymt att »sätta Marie utom handlingen», hvarföre läsningen borde uppskjutas tills hon kunde vara med. Äfven sken solen så obehagligt på hennes plats. Det var bestämdt bättre derborta? Och så slog hon sig ned på stolen bredvid Linder. Och der sutto de mycket förtroligt, pratande och skrattande, då en tjock, dugtig skugga plötsligt förmörkade sandgången.

Nora blickade upp och blef blossande röd. Men det var en resolut flicka, som alltid gjorde raskt hvad hon skulle uträtta här i lifvet, hvarföre hon också hejdöst kastade sig om halsen på originalet till den der skuggan och jublande utropade:

— O min älskade!

Detta utrop och den varma kyss, som åtföljde det, strök med ens och för många dagar ut all oro och sorg ur doktor Darbergs själ, oro och sorg, som dock varit starka nog att förmå honom att skaffa vikarie för en hel vecka i det småskollärareseminarium, hvilket under ferierna pågick inne i stiftsstadn, för att sjelf uppsöka Nora och få sina farhågor skingrade eller — bekräftade.

Nora presenterade de båda herrarna för hvarandra och Darberg tryckte vänligt Linders hand under det han såg honom in i ögonen och tacksamt i sitt minne noterade ej mindre jägmästarens koppärr än hans magra och gängliga figur.

Fru Björk sof fortfarande.

Linder drog sig diskret tillbaka under det Nora forskande letade i hans ansigte efter något uttryck af svartsjuk förtviflan. Men hon hittade ingenting; Hugo Linder tycktes verkligen ingenting särskildt ha emot att fästmannen besökte fröken Nora Gran.

Sedan de trolofvades första ömhetsbetygelser och frågor efter hvarandras befinnande voro öfverstökade, tog Darberg för ordningens skull och för det han nu ändå

var ditrest för den saken, och sonderade terrängen en smula omkring utanverken till lilla Noras hjerta, ehuru han redan af hennes mottagande var betydligt lugnad.

— Hygglig karl, den der jägmästarn, började han.

— *Förfärligt* hygglig, kära du. Rysligt ful; men det pryder då nästan en karl. Han är nästan *väl* snäll, en riktig, outvecklad gosse, och vi tycka alla så rysligt mycket om honom; men hans naivitet tröttar en smula i längden, helst den, som haft lyckan att komma nära en mogen man, hvars rika erfarenhet man är lycklig nog att alltid få lita till som ett säkert stöd . . . *Min Johannes!* Är det verkligen möjligt att det är *du*, som sitter här hos din lilla flicka!

De smektes ånyo ömt. Fru Björk vaknade, reste sig förfärad och smög tyst upp på sitt rum, der hon satte sig, lade händerna i kors i knät och mumlade: »Ja ja, man kunde då just inte bättre tro henne!»

— Liten vän! O hvad jag längtat! Nå, hvad tycker du om Westerdahl? sade Darberg när han fick munnen ledig.

— Ha ha ha! Ett lustigt original! Nu några dar har han varit riktigt småfnoskig. Men jag vet att du sätter stort värde på honom och därför håller jag riktigt, riktigt af honom, försäkrade Nora och betraktade Johannes Darberg med tindrande ögon.

Darberg lät höra en af sina mest belåtna grymtningar, men ville dock genomgå sitt pensum med den samvetsgrannhet, som alltid utmärkt honom i thy fall, och fortfor:

— Så är här ju en ung jernvägsmenniska?

— Alkoholist, stackare! Blir nog aldrig menniska mer.

— Hade min älskling roligt på balen i Lannaskeda?

Hon studsade och funderade en smula. *Hur* mycket hade han sport om den? Bäst att vara försiktig.

— Ja. Tyck inte jag är barnslig, vännen min, men

det hade jag verkligen. Der var enkla, okonstlade meniskor. Mycket unga och landtliga herrar, som dansade för dansens egen skull och inte pinade en med artigheter och dumheter och som man gudskelof slipper att återse mer i hela sitt lif. Och så en så gammal, genomrar, lam prostinna. Henne talade jag mest med. Hon var som en engel, vet du! Blid och mild. O, den som haft en sådan mor, Johannes! Men stackars lilla mig. *Min* mamma gick bort så tidigt att jag ej har det minsta minne af henne. Tänk, Johannes, att inte minnas sin mor!

Stora, granna tårar glänste i de långa ögonfransarna. Så slog hon armarna om hans hals och hviskade:

— Tyck inte jag är stygg och otacksam; jag har ju *dig!*

Mera lycklig än någonsin tillförne i hela sitt lif, äfven den stunden inberäknad då han fick Noras ja, ty han var långt mera säker på henne nu, följde Johannes Darberg sin fastmö in och lät föreställa sig för värdfolket och de öfriga.

Fru Björk såg ut som om hon blifvit skändligt lurad på en skandal.

Nora bet på tänderna, slog ned ögonen och skämdes för det han var så tjock och grå. Hon hade för fru Maria, Augusta Kartman och flickorna Bergman skildrat honom i ett betydligt idealiserande ljus. Hvad hade han också här att göra? Skulle man inte ens få andas ut litet den sista sommar man rådde om sig sjelf här i lifvet!

Det enda, som störde Darbergs glädje, var återseendet af vännen Westerdahl. Han ryggade tillbaka redan vid första anblicken, så affallen och sorgsen tedde sig den gode lektorn, fast han sökte vara munter och visa glädje öfver besöket. Men det låg något ansträngdt och forceradt öfver hans liflighet, och Darberg sporde mer än en gång under eftermiddagens lopp:

— Men hur bara är det med dig, gamle vän?

— Hvad tusan nu då? Hvad är det frågan om? Tycker du jag ser ut som om jag skulle dö? Jag mår förbaskadt bra, snäste Westerdahl af honom till sist.

Sjelfve lektorn hade varit med på brunnsbalen, och Noras koketteri der, ohejdadt af den dämpare, som en verkligt fin familjefostran i någon mån lägger på lös-släppandet af dylika böjelser, hade ändtligen delvis öppnat hans ögon, hvarefter det ljus, som strömmade in öfver hans eget inre, smärtsamt, men säkert fullbordat operationen.

Hans ärliga natur kräufde obevekligt svar på hjertats frågor: »Hvarföre följde *du* med på ett dansnöje för första gången i ditt lif?» och: »Hvad menar du med din tysta klagan: 'stackars Darberg, stackars Darberg!'»

Den ärans mannen gick och stred ett par dar och försökte ljuga för sig sjelf; men slutligen såg han klart: Han hade följt med derföre att han var tjusad, inte kunde annat, inte förmådde försaka att se henne, som så fullständigt bedårat honom, i ännu en förledande situation, och han hade lidit af hennes hejdlösa, komprometterande koketteri för sin *egen* skull, öfver att se *sin* idol fläckad och förnedrad, icke för det hon var ovärdig att bli hans väns maka.

Dessa upptäckter förkrossade honom. Han var en enkel, osammansatt natur och så andligen fattig att han inte ens hade mer än *en* sorts heder. Dit *den* pekade var lektor Westerdahl van att gå, utan heroism, utan entusiasm, helt enkelt derföre att han ansåg det omöjligt annat. Men nu visade pligten åt ett håll och hela hans själ, hela hans hjertas åtrå åt ett annat. Hvilken väg han gick, måste han förtrampa mycket, som han hängde fast vid som vid lifvet, antingen heder, vännetro och förnuft eller ock sitt eget hjerta. Detta förutsatt att Nora för honom stode att taga, och han misstänkte att han skulle kunna taga henne från Darberg, för att sedan se henne tagen ifrån sig — före eller efter vigseln.

Den nymorgnade ser vanligen klart, och på samma gång Westerdahl fick blicken upp för afgrunden i sitt eget inre, förstod han hvad som föregick i hans närmaste närhet, mellan fru Maria och Linder; han såg, hvad Linder sjelf inte trodde, att det unga, friska, naiva hjertats beundran var förstådd, dess innerliga medlidande mer än anadt, och att de trofasta, barnsliga ögonens envisa fasthängande vid den så hårdt pröfvade qvinnan dag efter dag höll på att mot hennes vilja hypnotisera henne.

Den gode lektorn kände sig såsom djupt nere i ett förfärligt moraliskt moras, och det skulle draga långt om innan han kunde betrakta dem, som närmast honom lågo dernere, med det filosofiska lugn och den blida välvilja, hvarmed han brukade examinera naturens företeelser och förändringar. Hvad Nora anginge, skulle han *aldrig* komma derhän, det visste han, och sig sjelf skulle han heller aldrig kunna förlåta.

Hans vanligen så harmlösa sinne fylldes med bitterhet vid tanken på de arma, hvilkas hjertan vaknat för sent, vaknat blott för att se sina bästa och ädlaste känslor gripas af lifshöstens första frostnatt likt efterblifna knoppar i rosengård.

Johannes Darberg, som för att vara så hjälplöst förälskad, som han var, verkligen på ett erkännansvärdt sätt delade sin tid mellan fästmän och vännen, förstod sig ej på Westerdahl hela eftermiddagen. Först sent på qvällen, sedan alla de öfriga gått till hvila och de båda vännerna vankade fram och tillbaka i den något förfallna trädgården, innan de uppsökte sitt gemensamma sofrum, blef lektorn sig något så när lik, skyggheten vek och tvånget öfver hans yttranden syntes lossas.

— Nå, du studerar och iakttager och lyssnar till naturens hjerta alltid lika uppmärksam som förr? frågade Darberg.

— Ja, naturen är ljuf, Johannes. Den är moders-

skötet för de ensamme och moderlöse och dess stämma ljuger aldrig, som de fleste andra. Det är därför väl värdt att offra ett menniskolif för att lära förstå, om ock blott några få, af dess hittills obegripliga toner.

— Men några märkliga blomster hittar du väl knappast i denna genomströfvade bygd?

— Några; mest afarter, mumlade Westerdahl sakta.

Så gick han fram till några rosenstammar, som stodo i en grupp, vek varligt undan ett par blad och sade sakta, drömmande, alldeles som för sig sjelf:

— Ser du här, Johannes! De här ha inga rosor burit hela sommaren. Jorden är dålig och stammarna åtskilligt försummade. Men nu i Augusti synas här tecken, som röja för det vana ögat, att fram på hösten, när frostnätterna börjat på allvar, så komma här ett par små knoppar. Mer blir det väl inte. Full blomstring kan det nog aldrig bli . . .

— Det är synd, tyckte Darberg och gäspade.

— Ja, det är det, Johannes, det är stor synd om rosor, som slå ut om hösten.

IV.

I skärselden.

Westerdahl sof inte mycket den natten; men Darberg sof den nöjdes, friskes och rättfärdiges tredubbelt stärkande sömn.

Westerdahl såg på honom der vännen låg på rygg i sängen vid andra väggen, snarkande och i hela sin företeelse, som nu ej ens lifvades af Darbergs lilla, måttligt tillskurna själ, röjande en så höggradig materialism, att den öppna, grofva munnen, de feta, bruna kinderna och de tjocka armarna rent af äcklade.

Westerdahl led alla skärseldens qual utan skärseldens hopp. Han låg ännu en gång och ljög för sig sjelf och trodde att han tänkte på huru synd det var om vännen att vara bunden vid en qvinna, som aldrig skulle kunna göra honom lycklig, då han i sjelfva verket, der han låg och stödde sig på armbågen och tittade tvärs öfver rummet och kände kallsvetten tränga fram på askgrå panna, blödde invärtes vid tanken på att den qvinna han älskade mer än sitt lif, den sköna, herrliga qvinna, som intet någonsin skulle kunna drifva ut ur hans hjerta, hon skulle snart, kedjad vid denna stönande massa, vrida sig i ångest och förtviflan i sömnlösa nätter utan tal.

Stackars Darberg, kanske vore det bäst för dig om en slagattack, som så ofta visar sig barmhertigt mot män af din cert, lätt och mildt, medan du drömmer om lyckan . . .

Då Westerdahl kommit så långt i sin tankegång,

ertappade han sig sjelf, såg med fasa sitt växande elände, borrhade hufvudet ned i kudden och kände sig genom-bäfvad af en skakande, häftig, men dock lindrande sensation, som han sjelf i förstone ej begrep.

Herre Gud, han *grät* ju! Han, som inte fällt tårar på öfver tretti år.

Morgonen inbröt strålande vacker, en smula kylig innan solen hunnit upp en bit, och Darberg vaknade ej förrän den besegrat skyddet af fru Marias något enkla och trasiga rullgardin samt sken honom midt i ansigtet, då han sträckte på sin tunga hydda så att sängen brakade, och for med fingrarna genom sitt gråa hår, kännande ett oändligt välbehag.

Vi veta aldrig förrän långt efter densamma, hvilken, som var den lyckligaste stunden i vårt lif. Det är vanligen alls icke den, som man tycker *borde* varit det, inte något af de ögonblick då en stor yttre fördel vunnits eller en åtrådd njutning nåtts, ty just då har i regeln en stark spänning i vårt nerv- eller själstillstånd gjort oss ur stånd att helt och fullt omfatta och tillegna oss glädjen. Men då vi befrias från en ångest, som ej beherrskat oss nog länge att sönderslita nervernas nät, då frid och tillförsigt gjutas in i vår själ, och vi tro oss kunna lyfta en flik af framtidens slöja och skåda framåt öfver är af lycka, i trygg besittning af hvad vi bäfvat för att förlora, då, just då, ha vi en af dessa, ack vanligtvis så korta, fullkomliga gladjestunder i lifvet, hvilka för de flesta af oss ej blifva flera än att vi vid lifvets afton kunna räkna dem på båda händernas tio fingrar.

Eller ock en af dessa till det yttre alldeles händelselösa stunder, då strömmen saktar sitt lopp och vinden mojnar af på lifvets flod och farkostens mast står naken och årorna hvila på relingen och solen glänser på vågen rätt for ut och ingen främmande seglare skönjes hvarken styrbord eller babord och du ligger med hufvudet i ett

knä och hon, som rår om ögonen, hvilka blicka ned på din vindbrynta kind, makligt styr med strömmen med ett par små svaga fingrar . . .

Det var litet af hvarje utaf allt detta, som i lyckoskimmer smög sig öfver Johannes Darberg denna morgon.

Hans sparda kropp och snälla, goda själ kände sig vederqvickta af den långa, herrliga hvilan, och dessa stunder i solig eftersommarmorgon — årstidens och lifvets — då han, för öppna fönster makligt skrudande sin robusta stofthydda, gick fram och åter på gafvelrummet i flygeln till Berga gård, njutande i förkänslan af sin fästmöes morgonhelsning, voro alldeles visst de sällaste i Johannes Darbergs lif.

Ödet var nådigt mot Johannes och lät honom träffa Nora ensam å verandan. Hon liksom han hade varit tidig för att få helsa god morgon på sin trolofvade utan vittnen, fast af något olika orsaker; Nora hade alltid varit färdig att dö af blygsel om någon lefvande varelse råkade få se Johannes närma sig henne annorlunda än hvad som hvarje man hade rättighet till.

Men flickorna Bergman sågo omfamningen nedifrån bersån och fnittrade gladt utan all afundsjuka.

Det blef efter frukosten en förmiddag af landtlig frid, men i mycket spridd ordning. De förlofvade gingo för sig sjelfva i trädgården och på gårdenas smalaste stigar, talande om framtid och möbeltyg. Pettersson var ute och styrde med detta lefvernets mångahanda, fru Maria likaså på sitt håll, och stationsskrifvare Alm hade fattat ett heroiskt beslut. Han ilade till fots till nästa by och legde der en häst fram till gästgifvaregården; han stod inte ut med torkan längre. Fru Björk sof och flickorna Bergman promenerade omkring på egen hand, sedan de misslyckats i att länka samman sina vägar med Westerdahls och Linders.

220 Dessa båda herrar gingo ut och stucko sig undan

i skogen hvar för sig och frossade i vemod och hederlighet och underhöll sig sjelfva med huru utmärkt korrekta, försigtiga och mönstergilla de skulle vara. Och så fingo äfven *de* frid — för en stund, tills ett rödt bluslif och en rutig bomullsklädnad härnäst skulle afteckna sig å deras ögons näthinna.

Då Linder var på hemväg greps han af en häftig motvilja att just då gå fram till gården, der Pettersson rullade af och an, skrikande sina order ömsevis till drängarna, som körde in råg på logen och till pigan, som sysslade i mjölkammaren. Han kastade sig ned i skugkan af ett buskage, strax vid sidan om allén. Han hängaf sig åt ohelsosamma drömmier och visste ej riktigt huru länge han hvilat der, då han återkallades till verkligheten af två röster i lifligt samtal.

— Gör inte det, nämndeman, jag *ber* er! Ni har ju säkerhet i inteckning, fast jag nog vet att det är orätt med räntan . . .

(Det var fru Marias röst, och den darrade som af undertryckt gråt. En säflig, men bestämd karlröst svarade på bygdens mål.)

— Ja »*be*» å »*be*» d'ä inga könst, men frua begriper nock att d'ä tongt när en skrapat hop nära styfver att inte få se nära pengatresser på tu år. D'ä ju söm en rakt inte rådde om styfrarna, förstår hon.

— Men inteckningen gäller ju också räntan, och inte *behöfver* nämndeman så tvunget pengarna, så ledsamt det än är, då det är er *rätt* att få dem?

— Jo, d'ä justament just händelsen d'ä för momangen, för mågen ska bygga, å en annan, söm ja' skulle ha pengatresser å den förste, ä en likadan krabbsaltare, söm . . . ja, ursäkta frun, jag mente inte så illa.

(De hade stannat något nedom buskaget och Linder kunde se huru fru Maria, hopsjunken och med nedböjdt hufvud, lade sin hand på den talandes tröjärm.)

— Jag följde efter nämndeman då jag hörde ni var obeveklig mot min man. Gör honom inte olycklig! Han gör hvad han kan och sträfvar och . . .

— *Gör* han? D'ä väl mest mä könjaksflaskan då, för en tosetare ställning på en går' har ja sällan sett. Då vore bäst ni arrenderade bort an.

Så gingo de nedåt allén och rösterna dogo bort. Om ett par minuter vände fru Maria åter ensam. Hennes hy var askgrå och hufvudet djupt nedböjdt, hon gick med tunga, trötta steg, som en gammal qvinna.

Hugo Linder bet i läppen så den blödde, för att kunna hålla sina snyftningar tillbaka tills hon hunnit förbi, Sedan grät han hejdlöst, som en vild, ursinnig, trotsig och förtviflad pojke. Han tyckte sig aldrig kunna komma upp ur detta, aldrig visa sig bland människor mer, då han ej fick slå sin starka arm om hennes lif, skydda henne mot all världen och kämpa för henne mot allt, som gjorde henne sorg.

Men civilisationen är en fin inrättning till och med så der ute på landsbygden i okonstlade nejder. En timme senare satt jägmästare Linder under gårdsträdens skugga och skalade ett Augustipäron åt fröken Agnes Bergman (han var nästan fullt säker på att det *var* Agnes och inte Emilia) och skämtade gladt och sade henne små artigheter för hennes tennisfinesser och hennes solglittrande humör.

Och fru Maria svarade på något uttryck af lifsglädje från Augusta Kartman, att hon »minde icke en så herrlig dag på länge», då likvisst fröken Augusta erinrade att på hennes trettiondesjunde födelsedag i förra månaden hade det varit precis lika herrligt.

Men plötsligt blef fru Maria allvarsam och utbrast:

— Nej, men hur har jag kunnat glömma . . .! *Hvar* finns herr Alm?

Ja, hvar fanns den lille stationsskrifvaren? Ingen

hade sett honom sedan frukosten, när man rätt tänkte efter. Den sista upplysningen om honom var att en af drängarna sett honom tåga åstad mot byn och att det då förefallit som om han haft mycket brådtom.

Det blef en oro och uppståndelse utan like. Fram mot solnedgången skymtade Svens i Garphyntan gule häst nere i allén. Bak i vagnskorgen låg den redlige tjänstemannen vid statens jernvägar, och då Pettersson skulle taga mot sin inackordering, faderligt och allvarligt, reste sig denne ur häcken, slog hatten af sin värds hufvud och skrålade: »Kors, du ser ut utan glas, din kanalje?»

— Hvad i herrans namn har du fått i dig, Alm? tyckte Pettersson.

— »Kä . . . ärt barn har må . . . ånga namn».

— Kom in nu bara!

— Ko . . . komma in? »Säg mig ej välkommen när jag ko . . . kommer», för herrskapet sa inte ajöken när jag for! Åbäka dej inte, Pettersson! Ytra blott ett e . . . enkelt och flärdlöst: »Välkommen i det gröna!» som skam han sa', när han satte mor sin i nässlorna.

Men då tyckte Augusta Kartman att det gick för långt och sade med en sträng blick på lektorn såsom den ypperste mannen i laget:

— Tycker herrarna detta är något lämpligt skådespel för oss unga flickor?

Hvarpå den arme fördes till kojs nere i flygeln.

När Hugo Linder sent på aftonen återvände från en lång promenad, som han tagit sig alldeles ensam ofvanpå supén, hörde han ifriga röster inifrån stationsskrifvare Alms rum, hvars fönster stod öppet. Klangen i den ena af dessa stämmor kom honom att mindre ridderligt taga plats å gungbrädan strax utanför.

Den arme derinne jemrade sig och bad om förlåtelse för det han skickat bud och stört så sent. Men nu var det så, att han kände sig omöjliga kunna lefva längre;

han skulle för skam inte kunna visa sig för någon människa i morgon, det fanns för honom inte annat val än att försvinna från jorden. Men först ville han säga ett tack till henne, som varit vänligast mot honom, och kanske menat honom bäst af alla. *Hon* ensam skulle veta, att då han i morgon reste hem, var det hemmet det trånga, tysta, mörka, der ingen frestas, faller eller »skymfar Guds beläte mer», slutade stackars Alm, som var prestson med teologiska reminiscenser.

Så ljöd en qvinnoröst ut i nattens stillhet, innerlig, bedjande, mild. *Hon*, som talade, kunde ju ej förstå styrkan eller arten af den sortens frestelse; men hon visste dock att den var en sinnenas trängtan och att mennisko själen stod högre än de, helst en god, from barnasjäl, som herr Alms. Stålsattes och renades dess vilja, stöddes den af goda människor, i hvilkas vård herr Alm lemnade sig med uppgifvande af egen sjelfbestämmingsrätt för en tid, så *måste* väl anden, det goda, det efter det bättre sträfvande hos människan segra, då fysiken ej ännu var undergräfd, och det hade ju doktorn sagt att den inte var hos herr Alm.

Och så fortfor fru Maria att tala, tröstande, varmt, entusiastiskt, tills hon småningom liksom fördes in i strömfåran af egna gömda tankar och halft drömmande mumlade:

-- Nog skulle det väl ändå kunna gå, herr Alm, att segra öfver en sinnenas trängtan! Tänk på dem, hvilkas *själar* aldrig nå, hvilkas *hjärtan* aldrig hinna det de längta efter! För hvarje dag ni stode stark, skulle er fiende bli svagare. Men att *sjelf* bli svagare, se dag efter dag förrinna och veta att lifvet skall taga slut innan hjertat kommit sitt mål närmare... Nej, nu måste jag gå, herr Alm! En *god* natt med nya, goda tankar!

Han stönade som ett dödssåradt djur.

— Åh, jag är som i skärselden och ser afgrunden öppen för mig!

— Bed!

— Kan inte tänka . . .

— Kommer ni inte ihåg något af det er mor lärde er att säga som barn till Honom, som ni inte såg?

Han teg.

— Jag är en tanklös, syndfull människa, som glömmar min Gud ofta och länge till i svåraste nöden; men bed med mig, herr Alm . . .

Och hon bad.

När hon sedan gick upp till sig, var det nätt och jemnt att Hugo Linder hunnit smyga sig in i skuggan af träden.

På sitt rum låg Nora Gran med ett hörn af hufvudkudden mellan röda, ångestskälfvande läppar och qväfde den hysteriska darrning, hvarmed hela hennes stormande inre sökte hämnas för den långa dagens tvång och alla Johannes Darbergs klumpiga smekningar under dess lopp.

Äfven hon var i skärselden, men skulle nog svårligen blifva mera skär för det, stackars Nora.

Men natten var stilla och fridfull och ljum, vegetationen sög den rena, milda luftens arom till sig i fulla, vällustiga drag, flickorna Bergman sofvo oskuldens ljufva slummer, och Johannes Darberg log bredt i sömnen, der han låg på rygg och njöt den nöjdes och rättfärdiges herrliga hvila efter sitt lifs lyckligaste dag, och snarkade så väldigt, att det var fråga om, huruvida icke de storfotade strumporna på sänggafveln rent af flägtade en smula af luftdraget.

Med rödskimrande anlete och den spetsiga näsan i vädret hade också patron Johan Pettersson redan slumrat länge, då han vaknade vid ljussken och såg sin hustru till hälften afklädd reda sitt hår framför en marknads-spegel, i hvilken man blef sned i synen.

— Jaså, du har pelat dig in nu, din . . . din slyna!

Jaså, det var *derför* du ville ha inackorderade herrar här, att du skulle få någon att ränna med om nätterna! Hä?

Den hatfulla blyxt, som lyste till i marknadsspegelns sneda anlete, slocknade hastigt i ett uttryck af djupt vemod. Man lär sig en hel del på aderton år, och fru Maria hade lärt sig att hyckla, då hon snabbare ville ha frid och ro. Det var ett lugnt, fast litet trött ansigte, som vändes mot husets herre, och det var en mild, fast litet beslöjad stämma, som svarade honom:

— Du skämtar lustigt, som vanligt, Pettersson, men — inte fint; *verkligen* inte riktigt fint. Nog vet du att jag inte bryr mig om någon annan än dig, gubben!

Hon var grann, der hon stod i det svaga ljusskenet, med hvita armar upplyftade mot det bruna håret.

— Hä hä hä, ä' det verkligen så, pullan min! Kom hit å sätt sig då, fleckan! Hvar *ha* vi lella munstöcket? Hä! Hon slöt ögonen och betvingade äcklet, som i aderton långa år.

Så slöt ock herr Johan Pettersson snart åter ögonen i fridfull hvila och drömde att hypoteksräntan föll och smågrisarna stego.

Men fru Maria kröp ihop i sin bädd och frös i qualmig natt, och låg länge, länge vaken och stirrade utan att se på den smala springan mellan rullgardinen och fönsterposten.

När hon var säker på att Pettersson sof, drog hon sakta eld på en tändsticka, tände ljuset och drog fram en skäligen sölig bok från det vinda, betsade nattduksbordet af björk.

Det var en kokbok, och fru Maria letade bland efterrätterna, ty det var söndag i morgon. Någoting med hufvudsakligast grädde och ägg i, fick det lof att vara, ty *det* hade man oköpande, den på två år ouppgjorda bodräkningen steg fruktansvärdt och handelsman Bodlund började se betänksam ut.

Och när hon valt efterrätten, släckte hon ljuset och började fundera öfver det så kallade lifvet i stället. Det är nu ett ämne, som räcker i vanliga fall, och fru Maria hade inte funderat slut på långt när, då den barmhertiga sömnens fé kom och snuddade vid hennes beklämda bröst med sitt vallmospö.

Det sista, hon kunde reda, var att hon tänkte, att det i alla fall helt visst låg någonting uti det der, som stationsskrifvare Alm sagt, det der om skärselden . . .

V.

”Någon gång under lifvet, måste man känna att man lefver.”

Menniskohjertats elasticitet är underbar. Huru ofta skrämmer oss ej ett hot, inför hvilket vi bäfvande och med full öfvertygelse tänka: »*Det* skulle jag aldrig kunna genomlefva!» Och huru ofta kastas vi ej hufvudstupa in i en sorg, så grym, att vi förkrossade sucka: »Nu är lifvet slut!»

Men solen går upp och ned, marken blir grön och grå och hvit, bordet dukas, sängen bäddas, himlen mulnar och himlen blir klar, och de flesta af oss följa med i den trampqvarn, som kallas lifvet, tills en högre hand stannar hjulets gång. Vi följa med, först knotande, så

suckande eller tigande, och många, många af oss komma förr eller senare att le medan svetten sipprar fram, eller sjunga medan hjulen gnissla . . .

Så gick det ook med de sorgsna bland dem, som funnit hem eller sommarhem på Berga gård. Der blef lugn på ytan och trötthet i sinnena och verlden gick sin gång som förut.

Alldeles utan slitningar mellan Darberg och hans fästmö gingo inte de dagar, den gode pedagogen kunnat offra på att ansa om det den der aftonen på »Gyllene Hästen» rifna hjertesåret. Men, tack vare hans eget lugn och Noras stora smidighet, var det dock alldeles läkt när han for.

Nora följde honom till jernvägsstationen, inte af ömhet just, men för att man inte på Berga skulle få bevittna den nödvändiga afskedskyssen.

Då hon kom tillbaka såg hon ut som en liten ödmjuk martyr, hvilken fullbordat sitt offer. De, som så ville, kunde ju anse offret ligga i att ha skiljts från hennes trolofvade, de mera intelligenta ana att det bestått i att hårda ut med honom i flera dar. Hufvudsaken var att Nora var förtjusande: ödmjuk, barnslig, rent af retande förkrossad, näpen, söt och i hög grad välklädd.

Sådan gick hon i tre hela dar, spelade krocket med tillsvidare återupprättade herr Alm och diskuterade med djupt och rörande allvar livvets högsta frågor med den förtjuste lektor Westerdahl.

Men så en middag kom hon hem på cykel, blossande varm och i ilande fart, slängde stålhästen vårdslöst mot visthusbodväggen och gjorde sin entré vid bordet med en verve, som kom den lilla, idealiskt mejslade gestalten att framstå dubbelt täck. Hennes vågiga, mörka, nästan fuktiga hår gnistrade som af elektricitet och de granna ögonen sköto blixtar.

Hvad hade väl hänt fröken Nora?

Någon hållbar yttre anledning att med nödig diskretion framställa denna fråga, fanns icke. Emilie Bergman slog blott armen om hennes lif och sade:

— Du måste åkt mycket fort, vännen min, du är så echaufferad?

Och herr Pettersson sa':

— Nähä, d'ä bestämdt Tjurolle, som varit framme igen å skrämt fleckan! Åkte fröken genom kohagen? Ja si, ja' tror inte han *menar* något illa egentligen, men si dä röa lifvet, dä röa lifvet . . . hä hä hä!

Fröken Nora ville icke medgifva sig vara skrämnd, hon pratade, skämtade och log, och var käck, som om hon upptäckt en hel ny verld.

På aftonen, strax innan man skulle skiljas åt, då hon satt ensam med fru Maria vid ett litet fönsterbord i salen, lyfte hon en lågande blick mot sin värdinna och sade:

— Maria har visst grannar, som vi ännu inte ha sett?

— Nej, kära du, det vet jag verkligen inte, hvilka det skulle vara, svarade fru Maria dåsiget och liknöjdt.

Ett par dagar derefter, då litet hvar på Berga beherrskades af den angenäma slöhet, som följer på en landtligt bastant middag utan uppiggande fluidum, men innan man ännu hunnit skingras för att på olika håll tillgodogöra sig den i lugn och ro, svängde ett enkelt jagtekipage af korrekt elegans fram till trappan, å hvilken en mycket fin och mycket mörklägd herre sprang upp, en herre, strängt taget litet smalare än som behöfs för att verka distingueradt ungdomlig ännu vid öfver fyrtio år, och något för svartgul i anseende till hår och kinder, för att gälla för vacker karl. Men prydlig och fin och immer elegant.

Patron Pettersson framträdde i flärdlös halmhatt och tegelfärgad kavaj samt inledde närmandet med ett ledigt och förbindligt:

— Hä hä hä!

— Är jag igenkänd? Rievens, Rievens å Stora Ekeby! Vi träffades på länslandtbruksmötet, och jag tyckte jag bodde så nära, att jag ville göra min uppvaktnings.

Pettersson gapade. I dessa de goda kommunikationernas tidevarf, tyckte han inte att bortemot två mil landsväg var så fasligt »nära», hvarför han sa:

— Jaja, vägen går fort mä så'na djur. Dä va snällt i alla fall af ingenjörn. Var god stig in!

Nu kom fru Maria fram och blef föreställd för den högst oväntade gästen, som bad om ursäkt för att han ej förr gjort visit.

— Bättre sent än aldrig! sade fru Maria med en förbindlig gest inåt salen, men såg ut som om hon varit böjd att öfverse med om det till och med aldrig blifvit af.

— Ja, jag har ju bott på Ekeby öfver år och dag; men haft mycket att styra med, gjort flera resor; och så skall jag säga att man efter femton års jernvägsbyggarelif i Södra Amerika känner en kanske allt för stor böjelse för ett visst dolce far niente

— Inte ska ni tala om att »fara» innan ni väl hunnit sätta er ner! Nej nu ska vi, min själ, ha en stilla aftongrogg, sa Pettersson vänligt och gästfritt.

Innan ingenjör Rievens, född Andersson från Stockholms Södermalm, gick in, kastade han en sökande blick på ungdomen under lindarnas skugga. Snabbt och säkert sköt den blicken ned på fröken Gran, som instinktivt kände den i sin lilla förtjusande nacke och böjde hufvudet för att dölja att ansigtet flammade i purpurfärg.

Ingenjör Rievens gjorde sig ärende till Berga ännu två gånger under lika många veckor, han försträckt Pettersson trehundra kronor, och hela Petterssonska huset samt med inackorderingar for i två stora höbottnar med säten af välstoppade hösäckar till en riktig fest å Stora Ekeby, der »den utrikiske schenjörn» förut lefvat i stor enslighet i ett och ett halft år mellan sina täta resor.

Och hvarje regnfri dag fingo de, som foro vägen fram mellan Berga och Stora Ekeby, der se en stålhäst riden af en vacker qvinna och en blodhäst riden af en stram gentleman.

Der var ingen på Berga, som förvånade sig öfver att Nora fram mot slutet af Augusti tillkännagaf sitt snara uppbrott. Hennes skola började ju då. Alla damerna togo af henne ett ömt farväl, alla herrarna ett saknadsfullt.

— Vi äro ju ännu båda i den åldern då man fäster sig så varmt, sa' Augusta Kartman rörd.

— Fröken Gran söker sig bestämdt snart till en skola i staden. »Lika barn leka bäst» och ni har nog inte något trefligt umgänge på landet, menade skrivvare Alm.

Några dagar derpå var der stor uppståndelse i Skrukeby köping. Terminen skulle börja i folkskolan, men lärarinnan kom ej. Dagen derpå skref vice pastorn till patron Johan Pettersson å Berga, der han visste att lärarinnan vistats under ferierna. Patron Pettersson svarade att hon rest derifrån i god tid.

Nora var inte utan vänner i Skrukeby. Dessa blefvo ledsna och oroliga för att någon olycka skulle ha hänt henne. Vice pastorn sammankallade skolrådet och skref till inspektör Darberg.

Men folkskoleinspektörn, seminarieadjunkt Darberg svarade inte. Han låg i yrande feber hemma i Nålköping, och den trofaste vännen Westerdahl, som ännu hade några få dagar igen till *hans* termin började, satt tyst vid hans bädd och ömsade is på det stora, runda, gråa hufvudet, och bad Gud att vännen måtte komma till sans igen innan han måste lemna honom.

Han blef bönhörd först aftonen innan han for. Den sjukas tjocka, röda hand for allt oftare öfver den heta pannan, liksom för att jaga mörkret undan. Slutligen vek det, han igenkände vännen och hviskade ett matt:

— Tack!

— Hvad i herrans namn går åt dig, karl? Hvad är det, som bringat din starka bondkropp i denna fruktansvärda skakning? Hur är det med dig, käre Johannes?

Darberg slöt ögonen och vände till hälften bort hufvudet, medan en lätt rodnad sakta spred sig öfver de bleka kinderna, som voro betäckta med halftumslång skäggstubb.

Så kraftrade han fumligt under madrassen i jernsängen, fick fatt i några sammanvikna brefark och räckte dem åt vännen. Men då denne vek upp dem der han satt, mumlade Darberg:

— Nej, gå ut och stäng dörren, broder; jag vill vara ensam.

Då lektorn höll på att stiga öfver tröskeln, ropade den sjuke:

— Westerdahl!

— Ja, hvad är det?

— Inga hårda ord sedan . . . sedan du läst . . . skona mig! Inga hårda ord . . .

Westerdahl slog sig ned i vännens skrifstol ute i yttre rummet, ryckte häftigt till vid skriftens första rader, och läste sedan med febril ifver, då och då strykande sig med handen öfver fuktig panna:

»Herr Doktor J. Darberg!

Förtörnas till en början icke allt för mycket öfver att det är mig en obeskriflig lisa att kalla Er så! I mina tankar har jag aldrig kallat Er något annat; jag är mindre falsk än Ni tror och har lidit af att hyckla för Er mer än Ni anar.

Hvarför jag ändå hycklat och bedragit Er?

Ack, inte förstode Ni det bättre för att jag sade det? Kanske förstår Ni det ändå, ty Ni har så ofta sagt mig att Ni väl känner fattigdomen. Och tänk på att det är likväl bara en *mans* fattigdom Ni känner! Multiplicera

med tre: med värnlöshet, vänlöshet och ensamhet på gamla dagar, så har Ni den åldrade, ogifta *qvinnans* fattigdom i facit, käre herr inspektör! Ett lif fjerran från njutning, bildning och förfining, ett borttynande i ovilligt fyllande af förhatliga s. k. »pligter», en ålderdom i ringhet, mörker och förgätenhet, med en brödbit för stor att dö på, för liten att lefva af som kulturmänniska; — se der hvad som förde mig i Edra händer!

Att dessa spökbilder ej skola förmå att föra mig längre, föra mig i Edra *armar*, det förstår Ni nu.

Förlåt mig! Jag ber af upprigtigaste hjerta att Ni måtte tillgifva mig det onda jag gjort Er! Det är dock mindre än Ni tror. Hvad är det väl jag beröfvar Er? Några korta stunders drömd Septembersol, snart kyld af misstrons och den bristande sympatiens bitande frostnätter, slutande med . . . ja, hvad vet jag!

Förlåt mig, om Ni kan!

Hvad jag här ytterligare tillägger, skrifver jag ej ensamt för Er skull; Ni förstår knappast allt, och jag erfar intet behof af att hämnas på eller såra Er. Ni var alltid god och snäll. Tack!

Nej, jag skrifver det för min egen skull, drifven af ett oemotståndligt begär att uttala något af allt det, som tårt och brännt mig i många, många år!

Jag antar att Ni till en början är nyfiken på mannen?
Ty naturligtvis *finns* det en »man».

Hans namn och yttre förhållanden skall hela världen snart skria Er i öronen, så dem behöfva vi ju icke spilla någon tid med, icke sannt?

Jag mötte honom alldeles händelsevis en dag strax efter det Ni återvändt från er inspektörsfärd. Ja ja, käre herr inspektör, Ni var allt betydligt besvärligare vid Edra undersökningar å Berga än den der gången i skolhuset! Erkänn det! Det var på en cykeltur temligen långt ifrån det Petterssonska residenset, och vi kände blixtnabbt

begge två att vi »mött vårt öde», eller låtom oss, för att inte öfverdrifva, säga: en betydande bit af det stycke lif vi kunna ha kvar.

Vi kände detta så väl vid den första blick vi sänkte i hvarandras ögon, han från en häst af den sort, som man sällan möter ens på temligen vidsträckta inspektionsresor, jag från den alldeles förträffliga cykel, Ni haft godheten skänka mig. Mycken tack för lånet! Jag är stolt öfver att våga säga det jag har vårdat den ytterst omsorgsfullt. Den är nu sänd till Nålköping under er adress, ty Rievens — kom inte namnet fram nu ändå! — tycker bättre om en annan modell.

Vi kände, som sagdt, begge två så tydligt hur det skulle gå, att vi föreföllo oss sjelfva riktigt löjliga vid de första dumma fraserna. De *måste* dock sägas, ty annars hade ju inte vår Herre sjelf kunnat göra något åt saken.

Gud, så löjligt, kära Ni!

— Ack, var god sitt stilla! Hon bara observerar er maskin; men är snäll och from som ett lam.

— O, hon ser så vild ut, så jag var rädd hon rent af skulle springa på mig . . .

— Ah, pardon! Det tänkte jag inte på . . .

Så stod han på vägen, skyddande, mellan mig och fullblodsstoet, och . . . ja så var det händt.

Se'n kom han på officiel visit till Berga, så kommo våra promenader (naturligtvis alldeles »händelsevis»!) att sammanstöta, och så gjorde Rievens en verkligt nätt sommarfest för Petterssons och deras inackorderingar. Jag tror att flickorna Bergman hade mycket roligt, men den unga oförståndiga Augusta Kartman råkade dessvärre att föräta sig på gula plommon.

Ja, och nu — då dessa rader nå Er, äro vi på väg öfver kontinenten till någon för öfvervintring mera lämplig plats än Skrukeby.

Kan det vara till någon lisa för Er att veta att jag redan för fyra år sedan kom igenom det der, som påstås vara det högsta och heligaste af allt, den öfversvinneliga saligheten i två helt sammansmälta själar och hjertan, så vill jag inte undanhålla Er, att det inte är fråga om något sådant nu. Men han älskar mig såsom en erfaren och mogen man älskar, och jag är alldeles förtjust i honom. Båda ega vi just det den andre vill ha.

Patronessa på Stora Ekeby — bevara mig, der ger jag Er ju adressen också! — blir jag inte. Min blyga väntan att han skulle vända om detta tilltalande blad uti den anspråkslösa folkskollärarynnans framtida vyalbum, belönades med förtroendet att han har en stackars fru någonsans på en engelsk dårasyl.

Är det sannt eller icke? Vet Ni, jag har beslutat att, åtminstone tillsvidare, inte forcera någon visshet i denna sorgliga sak. Är den faktisk, ja, då är han ju en sann och öppen karaktär, hvilket ju bör föga mig. Är fru Rievens deremot en myth — hvilket ju onekligen vore det bästa både för mig och henne sjelf, stackars människa — så bevisar det att han inte vill ge mig hvad han kan. Och vet Ni, jag fruktar att han, åtminstone tillsvidare, är af den sorten, som när han inte vill, så *vill* han inte!

Hvem vet dock hvad framtiden bär i sitt sköte? Det kan ju hända att vi växa så fast vid hvarann, att det rent af inverkar fördelaktigt på den olyckligas tillstånd, att fru Rievens en dag kloknar till så pass att hon meddelar, det hon antingen affidit eller aldrig funnits till.

Emellertid har den lilla smula affärsblick, jag vann genom seminarietidens skuldsättning och stipendietigg, kommit mig att styra så till, att jag i hvarje fall — äfven det ledsamma att herr Rievens och jag skulle upptäcka det vi missförstått försynens afsigter med oss — skall ha min framtid afsevärdt bättre betryggad än medels folkskollära-

rinnepensionen. (Kan inte något göras vid riksdagen för att öka den?)

Och under tiden . . . Ja, världen är stor och jag är mycket nyfiken på dess under. Alltid lyser väl solen någonstädes, och alltid finnes det någon vrå att gömma sin s. k. lycka i, så länge man — har någon att gömma . . .

Ah, det är som om jag stode framför lifsglädjens port och sagt mitt: »Sesam öppna dig!» och han hade börjat vrida sig om på sina tunga gångjern . . .

Han *har* det i det ögonblick Ni läser detta!

Tänk Er, att nyss utanför Skrukeby utmärkta konditori ha vändt på tioöringen i lystna spekulationer på en bakelse, och nu se kontinenten, världsstäderna och orienten slå upp sina portar på vinken af en man, i hvilken jag, som sagdt, är riktigt förtjust!

Någon gång under lifvet, måste man känna att man lefver.

När jag nu nedlägger pennan, känner jag ånyo att det inte ensamt varit af behof att utgjuta mitt hjerta för en man, från hvilken jag tagit det tillbaka, som jag skrifvit så mycken gallimathias. Det har ock skett — tro mig, äfven *jag* kan vara ärlig! — för att visa denne man, huru dålig den qvinna var, som han ville binda, huru föga han förlorat och att han egentligen borde tacka mig.

Och då jag nu ännu en gång ödmjukt ber Er: För-låt mig! inte bör det blifva Er så mycket svårt?

Förakta mig deremot gerna så mycket Ni vill! Ni inser nog att Ni dervid är i ett både stort och godt sällskap.

Åh, jag tycker t. ex. hvad den snälle vice pastorn i Skrukeby skall deklamera om det här, både i skolrådet och på kafferepen! *Nu* gör det ju ingenting att jag säger Er att han gjort mig *två* kärleksförklaringar, den ena *efter* min förlofning.

Med en högaktning så hel och odelad, att den kanske

rentaf *derför* utesluter hvarje annan känsla, har jag äran teckna

Nora Gran.»

Vännerna talade samman mycket och länge, oakadt Darbergs svaghet efter den dubbla kris han genomgått, denna sista afton de under ferien kunde vara tillsammans.

— Och *nu*? Hur blir ditt lif nu? slöt lektorn.

— Jag . . . jo, jag kan *vänta*.

— Hvad i herrans namn *menar* du? utbrast Westerdahl.

— *Mycket* länge brukar sådant inte räcka. Hon talade ringaktande om Septembersolen, den unga och vackra. Måhända skall den vissnade och öfvergifna bedöma Decembers varma härd något blidare i kulen vinterdag.

— *Detta* är mer än jag kan fatta, Johannes.

Darberg log.

— Jag har kristendom på seminariet, som du vet, och man säger att jag är en god lärare. Nu vill det synas, som om Nora Gran, trots sina vackra betyg, vore särdeles klen i det ämnet. *Ett* litet skriftord ville jag *derför* gerna lära henne.

— Hvilket? mumlade Westerdahl.

— »Kärleken fördrager allting.»

VI.

"När reser ni?"

En efter en hade sommargästerna troppat af från Berga gård, allt efter som qvällarna blefvo längre och skummare, pligterna kallade och de under sommaren lossade hembanden återknötos.

Efter Nora Gran och Westerdahl for fru Björk för att emottaga sin snart återvändande man.

— Tack, kära Maria! Allting här har varit så sundt och godt, välsmakande och tillräckligt!

Så ljöd fru Björks afskedstal, åtföljdt af en sidoblick på det sköflade frukostbord, der hon för sista gången gjort sitt bästa.

Flickorna Bergman slösade med tårar och kyssar. Fru Maria höll dem båda i famn en lång stund och gjorde aldrig det ringaste försök att under denna stört-skur af smekningar urskilja om det var Agnes' eller Emilias röda, unga läppar, som för ögonblicket foro fram i hennes ansigte.

De foro under alla möjliga tecken till djup och uppriktig bedröfvelse; men dagsnälltåget till Lund och Malmö hade inte gått med dem i fem minuter förrän de qvittrade och jublade som lärkor, angrepo plommonstruten, som Maria gett dem, och utmålade för hvarandra fröjden öfver att återse föräldrarna, de många stiliga »kandidater», som de kände, och lärdomsstadens öfver hufvud.

Sen blef det en mycket trist vecka med Augusta Kartman och herr Alm, tills äfven de slutligen foro i samma vagn.

Augusta, som var mycket dekorativ, höjde vid afskedsmiddagen sitt ölglas och hembar sin varma tack för det »systerliga förstående, som skänkts henne på Berga och alla de angenäma stunder hon haft i umgänget med en *jemnärlig* väninna!»

Då vagnen körde fram för trappan, och herr Alm, sorgsen och nedböjd, stod i ett hörn af förstugan, gick fru Maria hastigt fram till honom och hviskade:

— Var nu stark och dugtig, herr Alm! Kämpa emot och strid som en karl! Ack den, som en gång finge se er riktigt lycklig! Gud välsigne er!

Ögonen summo omkring i stationsskrifvarens ansigte som två fettklumpar i en julaf tonsgräta och han nafsade vemodigt och förläget efter den ena af sina illa sönder-tuggade, rödblonda mustascher.

— Ack, godaste fru Maria, »vi äro käril i kruko-makarens hand» och »den, som är slagen till en slant, han blir nog aldrig en riksdaler», tyckte Almen.

Patron Johan Pettersson hade varit mycket tyst och allvarsam vid alla dessa afsked. Det var sällan han upp-trädde som filosof, men då det hände, hvilade hans ut-talanden ofta på sanningens grund. Då han nu begrun-dande blickade efter vagnen, som for nedåt allén, yttrade han:

— När de voro samlade hela bundten, gjorde det i alla fall öfver tolf kronor om d'an och de åto då mest gårdens produkter! Hå hå ja ja!

I detsamma vände han sig om och fick se jäg-mästaren, hvarpå han ifrigt tillade:

— Ja, Gud ska veta att vi inte vinna *ett öre* på det här jobbet! Snarare motsatsen, snarare motsatsen! Men det är i alla fall så mycket, att lella Maja haft

något, som skingrat tomheten en smula då jag måst ströfva utomhus.

Hugo Linders förordnande hade blifvit förlängdt till årsskiftet; men det hade i alla fall varit hans fasta, *mycket* fasta föresats att söka sig en annan bostad den 1 September. Och fru Maria var fast, *alldeles* fast besluten, att, om det behöfdes, ingripa i detta syfte.

Men då ärendet föredrogs för Pettersson, blef denne stött och sa, enkelt och flärdlöst:

— Hva' pratar du för förbaskad goja! Vell du flötta, hva? Du ska så i helsike heller, gamle barndomsv... gamle skojare, mente jag. Nu blir du här — ta in lite toddyvatten, Maja lella! — så länge förordnandet räcker, och dermed basta!

Både fru Maria och Linder kände lifligt olämpligheten af detta arrangemant. *Han* kunde ej förstå att *hon* icke fann något passande och ingen stötande skäl att opponera sig deremot, och *hon* kunde knappast förlåta *honom* att han ej reste. De kände båda att de voro riktigt allvarsamt missnöjda med hvarann.

Men Linder sof den natten för första gången på länge riktigt godt och lugnt, och pigorna på Berga blefvo alldeles förbluffade, då frun gjorde sin vanliga aftenrond i skafferiet. Det var några högst ovanliga, dämpade ljud, som trängde ut i köket.

Frun sjöng!

För öfrigt syntes fru Maria anse sina sällskapspligter afslutade med afskedet från den siste egentlige »sommargästen». Hon syntes ytterst sällan till i våningen utom vid måltiderna, och jägmästaren satt troget på sitt rum och skref och funderade ut trakthyggen, skogsindelningar och afverkningsplaner. Då tiden det medgaf jagade han, och vildtet var synbarligen både välkommet och behöfligt i köket, som nu sköttes ansenligt sparsammare än under sommaren.

När den sortens kött kom på bordet, lyfte fru Maria blicken mot sin gäst — aldrig en linie högre den ena gången än den andra — och sade ett stereotyp: »Tack för steken!» med oföränderligen samma tonfall.

Hvarpå Linder bugade sig med ett vårdslöst, bagatelliserande: »Åh, jag ber!»

Åh, huru hade han icke längtat efter, drömt om och i fantasien för sig utmålat denna trötta blick, ljudet af denna stereotypa fras, alltifrån det kopplet »fick upp» och ända tills offret låg på det enkla fatet af utskottsporslin med blå rand!

Han förnam att hon låg hårdare i det husliga arbetet än han förut anat. En kulen förmiddag på hösten fann han henne stå vid brunnen med uppkafade ärmor lutad öfver en kopparkittel med vatten och »stärkelsepotatis». Han gick en omväg för att hon skulle slippa veta att han sett henne.

En annan gång, då en trängande utgift satt tröskverket i gång tre hela dar innan ännu potatisen var upptagen, för att en del hafre i hast skulle kunna realiseras, fann Linder vid en titt in på logen *alla* pigorna sysselsatta der. Vid middagen flammade fru Marias kinder i kokspisglöd och Pettersson svor för att ättiksflaskan saknades.

— Förlåt, det är jag sjelf, som dukat i dag, sade frun och sprang skyndsamt efter den.

— Slarfvig du, som de andra! konstaterade Pettersson.

Han var en pligttrogen man på *sitt* sätt, Pettersson, och då hans hjerna inte orkade uttänka några effektiva medel till ekonomiens upphjelpande, nedlade han det mesta af sin lilla tankekraft på att — hindra husfolket från att stjäla.

Till den ändan stod han bl. a. trofast från morgon till afton å potatisåkern medan den trinda rotfrukten hackades upp, och lade sig den tiden om qvällarna, visser-

ligen tröttare, men ock stoltare än någonsin i det trygga medvetandet att ha fyllt sin pligt, så att inte ens den mest depraverade kärring kunnat smussla undan en potatis i kjolsäcken.

En sådan trohet kräver ju sin lön, och Pettersson gick aldrig ut på detta slags skördearbete utan att i den gråa, vända öfverrocken ha en plunta, den han då och då gick bakom stenvuren och kysste, osedd af någon annan än sin skapare.

Men verkningarna af dessa ljufva ögonblick kunde inte döljas. Fram på förmiddagen berättade Pettersson roliga historier för sitt folk, historier, hvilka just ej voro vidare egnade att höja respekten för husbonden, och på qvällarna uppmuntrade han torparkärringarna att sjunga visor, som man förgäfves skall leta efter i Sankeys sångbok.

Sent en afton under denna kritiska period fann Linder sin värd omkullfallen i källarsvalen efter inlåsandet af dagens fångst. Drängarna hade icke brytt sig om att tillsvidare taga vård om sin herre. Han måtte gerna ligga der tills han saknades derinne, tyckte de.

Den senfulle jätten, som först på senare tiden började förstå, hvilka »inskränkingar i dieten», Pettersson underkastat sig medan huset var fullt af främmande, tog honom som ett barn på sina armar och bar honom, i skydd af den skumma Oktoberqvällen, direkt till sängkammaren.

Pettersson var så djupt inne i sprituel nirvana, att han blott en enda gång under afskrudningsproceduren slog upp ögonen och lallade: »Ga . . . hamle barndomsvän!»

En trött stämma hördes utanför:

— Kommer du inte upp till maten snart?

Linder stack ut hufvudet i dörren:

— Pettersson mår lite illa. Ingenting farligt alls; men det är bäst frun lemnar oss ensamma en stund.

I det klena ljusskenet inifrån såg han hur hon bleknade.

— Tack! Men jag tror vi böra byta plats . . .

Och så förde hon, sjelf dragande sig något tillbaka, upp dörren, lemnande passagen fri.

Följande morgon kommo hon och han ett par ögonblick före mannen till frukostbordet. Hon gick emot honom med grått ansigte och stela ögon och mumlade:

— Finner jägmästaren inte *ännu* tiden vara inne att lemna vårt hem?

Han böjde hufvudet och teg ett par pinande långa sekunder. Så kom det, ödmjukt, som om han tiggande stått utanför halfsluten dörr:

— Förlåt mig! Jag kan inte, med mindre än att ni *befaller* mig det...

— Förstår ni huru förödmjukande det måste vara för mig att se er bevittna...

— *Vill* ni då icke »befalla» mig att resa?

Det for ett skimmer öfver hennes gråa, sorgsna ansigte och der lyste fram något ur fuktiga ögon, som illa stämde öfverens med hennes sträfva, föregående ord, då hon böjde ned hufvudet och utstötte ett kort:

— Nej.

Men det blef värre för dem båda från den stunden. De gingo omkring och tittade skyggt på hvarandra, som två medbrottslingar och talade föga med hvarann.

Dock — patron Pettersson gick emellan dem båda som en fridens välmenande engel och sade till sin hustru:

— Du får lof vara litet vänligare mot Linder! Förstår inte riktigt, hvad du har emot karlen, pullan min? Vacker är han ju inte, men det trodde jag, min själ, inte, lilla gumsan fäste sig så mycket vid. *Jag*, din egen make, är ju inte stort grannare jag!

Fru Maria stack ut sitt venstra långfinger i hålet efter Petterssons häl i den strumpa, hon höll på att laga, och der glittrade något ostyrigt i ögonvrån, då hon med öfvertygelse genmälde:

— Der är ju ändå *skillnad*, kära du.

— *Töcker* du? Töcker du verkligen om gubben din? Du ä en snäll flecka, Maja, grymtade Pettersson belåtet.

Till Linder sade han förmiddagen efter det värdefulla handtaget:

— Hjertlig tack för i går qväll, gamle vän! D'ä så besynnerligt med den der obegripliga mattigheten, som kommer öfver mig ibland. Tanken ä pigg och redig som vanligt, kära du; men benen å tungan vilja inte hålla ordning. Jag ä' rädd d'ä något, som ligger i slägten. Min far var likadan, när han blef äldre. Tror du d'ä kan va' ärftligt, bror lelle? Maja lutar åt dä hållet.

— Det är möjligt, och så kanske du håller dig varm med mindre lämpliga medel. Försök med en ylletröja, Pettersson! rådde Linder allvarligt.

Förgäfves gjorde man sitt bästa för att söka återväcka något af sommarens relativa trefnad.

— Vill ni aldrig glädja mig med en liten sång, fru Maria? hade Linder bedt ett par gånger.

Lydigt och allt för synbart ledd af pligten att söka skingra en mulen stund för gästen i hennes hem, hade hon gått fram till pianot, men knappast hade de i början kalla och sökande tonerna fått färg och värme, förrän Petterson började gå fram och tillbaka på golvet och ha hvarjehanda små oläten för sig.

— Du älskar visst inte sång och musik, Pettersson? tyckte Linder.

— Ja, d'ä som en tar'et. Ä' dä' regementsmusik i det fria eller en skojig visa, så, ja gudbevars... Men att fruntimmer skriker då ingen nyper dom...

Här höll Petterson inne och väntade på skrattet. När det uteblef, tillade han stött:

— Ja, Gudbevars, dä' va inte *min* rolighet; den va utå bokhållarn på Gyllinge bruk, som flötte i fjor, å den sa sjelfve prosten va en qvick karl.

Der stod ett gammalt schackspel på ett bord i en vrå af salen. Linder stannade framför det en afton och betraktade det intresserad, ungefär som fången en ny insekt i sin cell. Hur det nu var så stod det om en stund afdammadt på bordet med ett sigill på platsen för den felande ene svarte löparen och fru Marias fingerborg på en af böndernas plats. Och så satte de sig ned de två, litet upplifvade, som två för hårdt tuktrade barn, hvilka oförmodadt kommit öfver något, som kanske duger att leka med.

Då de gjort några drag, stod Pettersson begrundande vid sidan af bordet.

— D'ä lite, som kan roa barn, tyckte han och larfvade ut.

Om en stund kom han igen, smackade och skramlade med nyckelknippan i byxfickan.

— Spelar ni *om* nåt? Kanske setter du här å tjenarhop te hushållet allra bäst, Maja lella? Hä hä hä!

Om fem minuter tittade han in igen:

— Smaken ä så olika. Ja' hade en söster, som va lite töntig å hon lekte mä docker ve förti år. Go'natt mä er! Nu går ja' å lägger mej.

De tittade frågande upp på hvarann...? Nej, i bådas ögon glimtade något af trotset hos ett par barn å lekplatsen, som låtsa sig ej höra skolfrökens röst.

— Godnatt! sade fru Maria vänligt.

— Godnatt, Pettersson! Sof godt! tyckte Linder.

Spelet fick stå efter andra partiet. Det var så underligt. De hade sett hvarann dagligen under flere månader nu; men några längre samtal, som i någon mån kunde ge dem inblickar i hvarandras lif, hade egentligen aldrig egt rum dem emellan. Nu kom han, han visste ej sjelf huru, att tala om sitt hem, sina föräldrar och sin barn-dom. Huru han fått skämmas inför kamraterna i skolan öfver vända tröjor af en underlig snitt, gjorda af pappas

gamle vapenrockar, huru far alltid fick lof åt honom och bröderna söka upp det billigaste inackorderingsstället och inte hade råd att hålla informator. Jagten efter äldre gossars aflagda böcker, men också segrarna på skridskoisen, premieböckerna och matfruns lilla Tycho; allt, allt passerade revy. Och förödmjukelserna voro glömda, den fattige rik och premieboken dubbelt kär, när vagnen svängde upp på kaptensboställets gård, då luften var ljum, äppelblomstren fällde bladen, sommarferien var inne och mamma stod på farstubron i nystruken »negligé»-mössa.

Hans grofhuggna drag glänste och hans trofasta gossögon tindrade, och så kom han in på ynglingens kamp och strid och hur stolt han var öfver att inte genom något försummadt år eller lättsinnig utgift ha svikit den föräldrakärlek, som derhemma sträfvade och försakade för att jemna vägen för barnen.

Huru ofta mindes han ej sedan den qvällen i ensamma stunder! Huru underhållande hade ej fru Maria varit! Men hvad hade hon då egentligen sagt? *Det* kunde han inte erinra sig. Kanske hade hon rent af inte sagt så mycket just, bara »hört på» så förtjusande väl? Det är möjligt. Men tröttheten hade vikit från det rena, vackra anletet och ögat hade ackompanjerat munnen i att le . . .

Jo, en gång hade hon dragit en liten suck och sagt:

— Ni män äro lyckliga ändå! Ni behöfva aldrig från trossvagnen åskåda livvets kamp . . . Alla erkänna ju *er* rätt att få ett vapen i hand, kämpa, segra eller — falla!

Följande afton fanns schackspelet inte i salen. Nedlåst? Undangömdt af fru Maria? Han ställde sig vid bordet der det stått och frågade tyst med ögonen:

— Ej ens detta?

— Naturligtvis inte, svarade hon på samma sätt utan ord.

När granngårdsherrskapen förnummo att den ende »användbare» ungarlen bland sommarinackorderingarna dröjde kvar å Berga vecka efter vecka, kom stationsinspektorns flicka och erbjöd fru Maria boklån, och prestgårdsflickorna stötte samman med häradsskrifvarns syster, båda för att fråga huru några väfvar, som måtte varit mer än vanligt krångliga, egentligen sattes upp.

Så öfverraskade man sig sjelf med att finna, det några af de häfdvunna vinterkalas, som plägade höra julen och nyårstiden till, egentligen lika bra kunde löpa af stapeln i November.

Herrskapet å Berga var icke otacksamt för dessa nöjen. Pettersson tog valuta i vått och torrt och hade mycket trefligt. För de andra var det en uppräckning af tankarna ur gamla, nötta spår, och Linder fick se henne, som nu egde hela hans håg, i nya situationer, bland andra människor, och beundra hennes fysiska och psykiska elasticitet. Denna lugna, goda, sjäfulla blick, var den väl det hetsade villebrådets? Denna klara stämma, detta intresse för allt, som rörde sig inom eller talades om bland de oftast goda, i några fall bildade och begåfvade människorna i de enkla hemmen, voro de väl äkta hos denna qvinna, hvars skärseld glödde natt som dag utan återvändo?

Men en gnistrande kall, stjernklar Decemberratt två veckor före jul, vände herrskapet å Berga hem från härads-skrifvarens bjudning i underligt skick. Fru Maria satt på slädrackens kuskbock, hvit om kind, som drivvorna vid sidan om vägen, med blicken stel och glanslös, stadigt rigtad nedåt fotsacken. Och i rackens baksäte satt Hugo Linder och höll patron Pettersson om lifvet af alla krafter. Pettersson var så glad att han omöjligen tyckte sig kunna sitta stilla i slädan, och det hade behöfts en starkare arm än fru Marias att hålla honom kvar. Emellanåt greps han af ett inneboende jubels obetvingliga magt och började

skråla betänkliga visor. Sakta, men energiskt lades då en knotig jättehand öfver hans mun och togs ej derifrån förrän ansigtets blånande hotade med qväfning.

Morgonen derpå kunde fru Maria för första gången ej möta gästens blick då han infann sig vid frukostbordet. Hon plockade tyst med en kaktus vid fönstret och vände honom till hälften ryggen. Han sjelf stod vid bordet, med händerna på ryggstödet af sin stol och betraktade äggkarotten, som om han aldrig sett den förr.

De väntade på Pettersson; Pettersson krypande och ödmjuk sådan han brukade vara »dagen efter».

Det var en helt annan Pettersson, som kom. Gårdagens händelser hade varit till och med honom för mäktiga, så att han före sin entrée känt sig behöfva hemta styrka och tillförsigt ur sin vanliga källa. Käck, purpurflammande och högröstad trädde han in, fryntligt helsande:

— Nä si godagen! Hur kan herrskapet behaga till att må efter gårdagens lilla kolifej?

— Tack, någorlunda, svarade Linder torrt.

Fru Maria teg och man satte sig. Pettersson fortsatte:

— Herrlig vinternatt. Så'n der »äkta nordisk» di kallar't. Friskhet och stämning.

De två andra tego.

— Hvasa? Älskar inte *du* naturen, Linder? undrade Pettersson litet häftigt.

— Mycket, medgaf Linder fogligt.

— Vädret ser ut att hålla i sig, och det blir nog ändå muntrare hos länsmannens i morgon. Hyggliga människor.

Nu höjde fru Maria hufvudet och hennes ögon blixtrade kallt som två stålklingar, men rösten var lugn, då hon sade:

— Dit kommer åtminstone inte *jag* med.

— Hva'för inte, Maja lella? Ä' du inte fresk?

— Jo, men jag har ingen lust.

Tröstedosen hade varit något starkare än Pettersson beräknat; den hjälpte nu en vaknande misstanke att omtöckna hans sinnen och han röt:

— Du *skäms* för mej, d'ä hele saken! Ta mig den dålie skäms inte människan för mej, bror Linder!

Vana och förakt äro goda dämpare för vreden, men räcka ej alltid. Fru Maria mumlade:

— Vore då det så underligt?

Ådrorna svällde i pannan på den rödglödgade vettvillingen, som skrek i fullt raseri:

— Du *skäms* för mej! För *mej*, som tagit upp dig, tiggerska! Det finns ingen hut i dig... men jag ska, min själ, låta dig, din...

Den höjda handen satt i samma ögonblick fast i fem långa knotiga fingrars oundkomliga skrufstäd, och i nästa sekund slungades den otillräknelige bort mot väggen af Linders jättearm.

Tigande smög han ut som en piskad hund.

Linder stod kvar och for gång på gång med handen öfver pannan i ett förtvifladt hopp att det hela skulle visa sig vara en olycklig dröm. Framför honom satt den skymfade, flämtande efter andan och med förvridna drag. Men blicken, som i ångest rigtades på henne, återgaf henne fattningen med ens. Hon reste sig, och den öfvermenskliga ansträngningen att betvinga sig gaf hennes röst något sträft och skarpt, då hon sade:

— När reser ni?

— Naturligtvis genast, så fort jag hinner få en häst från byn.

De skildes utan afsked. Då han gick ut ur rummet, hade han någon sorts dunkel afsigt att sedan taga farväl, men han fann det omöjligt.

Hon stod i salen med pannan mot rutan och tyckte

sig långsamt stelna till is, då hon såg honom fara bort. Hvilket förunderligt dödens lugn! Är det på det sättet, som hjertat undgår att brista i sådana stunder? Hon tyckte de voro som två andra menniskor, med hvilka hon ej direkt led. Hon såg allt, iakttog allt med en döendes klarhet och snabbhet. En klocka var spräckt i bjällerkransen och målningen afstött på en handsbred bit bak på slädan. Hon undrade hur det kunde ha skett och hvad hon skulle förebära för länsmansfrun som skäl för att de inte kommo på kalaset. En kaffekopp hade visst gått sönder? Nu försvann sista skymten af honom, som for. Icke en enda gång hade han vändt sig om . . .

Hon föll slappt ned i ländstolen bredvid fönstret och kände en betagande ro, ett smärftfritt lugn, som om hon varit död. Ingen sorg, intet qual! Först vid tanken på att träda ut i lifvet igen, stack det till i bröstet på ett svidande sätt. Så rycktes dörren upp.

— Ska vi ha steken te medda' i da', frun? sporde köks-Stina.

— Nej, vet du, Stina, den spara vi allt till söndag. Vi ta bräckt skinka och bruna bönor, svarade hon snabbt och lugnt.

Och så skrattade hon åt mjölet i köks-Stinas hår och pekade muntert på degfläcken å hennes bröst.

Ty man måste ju försöka öfvertyga tjenstfolket om att ingenting händt. Alls ingenting!

Och vintersolen sken och verlden gick sin gång och unghästen tumlade om i drifvorna vid vattningstid. Öfver gården gick rättare-Anders med yx på arm och i stora, träskostöflar, och nu kom patron Pettersson ut, lockade unghästen till sig, gaf honom bröd och smekte honom med en snäll karls välvilja för allt lefvande.

Fru Maria såg det alltsammans, såg det klarare och tydligare än någonsin. Men hon fann just ingen vidare mening i det.

VII.

Vid juletid.

Äfven den anspråkslösaste af oss, äfven den, som upprigtigt anser sig som ett af de minsta sandkornen vid stranden af händelsernas ocean, förvånas naivt öfver huru oberördt, lugnt och sig likt allt går sin bana fram om hon eller han drabbats af en krossande sorg.

Dag gick efter dag på Berga gård, pligt efter pligt fylldes, ljus tändes på morgon och släcktes på qväll, dagarna blefvo kortare och nätterna längre, senhöstens bestyr fullgjordes ett efter annat.

En dag var byken struken och »inmanglad», alla sofvelvaror efter slagten på sin plats i visthuset i »förädladt» skick, och i källaren lågo tre stora tunnor, två med svagdricka och en med hembrygdt öl.

Men det var först när rättaren satte upp gula kornkärftar i gårdsplanens nakna träd, som fru Maria fick fullt klart för sig att nu stod julen för dörren.

Då grepo ångesten och lifsledan fatt om hennes sargade bröst med ökad kraft, liksom glädjen gör med de lyckliges hjertan vid julens tid. Aldrig ens som barn hade hon njutit julfröjden helt och fullt. Kampen mot fattigdomen i hennes föräldrahem hade varit för hård att medgifva något fullständigt vapenstillestånd ens vid årets största högtid, och sedan . . . ja, när ledan vid den äktenkapliga förening, mot hvilken hvarje nerv i hennes varelse reste sig till protest, något mildrats af vanan, då tittade

fattigdomen in äfven här, fast något bättre maskerad vid »possessionatens» julbord än vid fars och mors.

Husets herre hade sina tunga stunder, äfven han. Upprigtigt leddes han efter jägmästaren, och särskildt flögo hans tankar till honom med öm saknad vid ankomsten af ett par hotande krafmbref.

I förhållandet mellan honom och hustrun rådde dödvattnets lugn. *Han* hade ju intet särskildt att hämnas, och *hon* drog tätare än vanligt öfver sig stillhetens, kylans och tålmodets tredubbla pansar.

Några dagar före julafton förklarade patron Pettersson vid frukostbordet:

— I dag tänker jag hemta min lilla julsprit på gästgifvaregården.

— Är det inte lite tidigt, min vän? sporde fru Maria, som visste att »julspriten» alltid brukade vara slut när julen kom.

— Hva f—n nu då? *Ä'* den hemma så *ä'* den hemma, och det är bäst passa på nu då vädret är så vackert.

Slädföret hade gått upp, väglaget var gement och det småsnöade i smörjan; men fru Maria sade blott:

— Kanske det.

När han skulle resa, slog hon armarna om hans hals, kysste honom — frivilligt och sade det vänligaste hon förmådde:

— Skynda dig nu hem, vännen min, så fort du kan! Jag skall ha en liten god supé åt dig med hvad du bäst tycker om: sylta, kåldolma och grisfötter, och öl och lilla supen har du ju sjelf, och så en toddy här hemma i värmen. Det ska bli så treffigt...

— Sa *du* ja! Markatta! Tror du inte jag förstår att du skapar dig söt för att jag inte ska' stanna och dricka något på gästgifvaregården! Anamma't! *Ä'* ja din *dräng*, hvasa? fråste Pettersson.

Hon hade upprepat ett försök, som hon gjort så

många gånger förut med stor själföfvinnelse, och hon hade misslyckats — genast. Förut hade hon dock till qvällen fått gå mellan fruktan och hopp.

Julqvällen kom till Berga som till den öfriga, mer och mindre kristna världen. Den kom stilla, till det yttre fridfull och äfven der sig så temligen lik till de yttre dragen. En julgran brann som vanligt i det barnlösa hemmet, sekunderad af grenljus och mycken mat.

En vek, vemodsfull stämning grep ock, som vanligt, patron Pettersson på juleqväll. Djupt kände han sin tillvaros intighet och jordelivets öfver hufvud ödsliga beskaffenhet. Det var inte precis »julens engel», som med sin hvita vinge tillhäftat hans gamla hjerta dessa allvarliga tankar; men — »julspriten» var redan slut.

Der gingo de två sammankedjade, omaka menniskorna omkring i det rymliga, ödsliga hemmet. Bojorna skramlade ej mera i fru Marias öron och inga hörbara suckar bröto stillheten. Hon hade längesen lärt sig »vanans nötta lex», och de fångslände länkarna föllo utan buller omkring hennes lif, der hon, så prydlig och fin, omständigheterna medgåfvo, satt i den stora stolen i förmaket och höll helg efter alla bestyren, lika vacker som förr, men med de ljusa strimmorna i det herrliga, bruna håret mera framträdande.

Husets herre närmade sig henne, lade handen på hennes skuldra och sade buttert:

— Ja, kära du, *i år* har jag ingen julklapp till dig . . .

— Åh, Johan, jag har ingen väntat, svarade hon vänligt.

»I år» hade han ingen julgåfva! Det hade han inte haft på *många* år. Den första julen, de voro gifta, fick hon ett pelsgarnityr, och den andra ett armband. Så blef det en eau de cologneflaska, och så var det slut. Men absolut säkert ursäktade sig Pettersson hvarje jul-

afton, som om det varit något alldeles nytt att hans fru blef utan julklapp.

Grannarna, några få släktingar och alla sommarinackorderingarna hade skickat julkort, jägmästare Linder ett med en tryckt, kort, ceremoniell tillönskan om en god jul.

Fru Maria satt och tittade i högen, slappt och likgiltigt.

— Nej se! Nej se! *Det der* har jag alldeles glömt! utbrast Pettersson häpen.

— Jag skickade från oss för ett par dar se'n, sade fru Maria lugnt.

— Det var snällt. Till nämndemans också...? För, ser du... jag har inte kunnat... de fördömda affärerna...

— Till nämndemannens också. Det allra »grannaste», ett med fyra bronserade englar, du.

Något lugnad återtog Pettersson sin likvisst alltjemt nervösa marsch fram och tillbaka genom rummen, förtärd af väntan på att något oförutsedt skulle inträffa, en helsing komma från himmel eller underjord. Åh, i år blef det nog inte något... Lifvet är ändå bra tungt ibland!

Jo, det kom. Liksom några föregående julqvällar precis vid samma tid, kom fru Maria, som sysslät i salskänken en stund, åter in i förmaket med en bricka, den hon satte på divanbordet.

På den brickan stodo en butelj konjak och två buteljer punsch samt två glas.

— Eftersom *dina* godsaker visst redan äro slut, Johan, så kanske du vill smaka litet på mina. Det här är min enda julgåfva till dig, sa' fru Maria.

— Åh, Gud välsigne dig, min älskade hustru! Hä hä hä! Hvad vore väl lifvet utan dig, Maja lella! Hä! utbrast Pettersson, slöt henne till sitt bröst och strök bort en riktig äkta rörelsens tår ur ögat.

Hon skakades som af en lätt frossbrytning. Sjelf-öfvervinnelsen hade varit ovanligt svår denna gång. Men voro de ej smidda vid samma åra på landlös sjö, och var det ej det enda, hon kunde göra för honom, som han sjelf erkände!

Hon fyllde det ena glaset och slog ett par droppar i det andra.

— Skål Johan! God jul!

Som hon stod der, hög och sorgsen, var hon en fullkomlig, hjertskärande bild af smärtan. Munnen log, men ögonen brunno dunkelt af hjerteve och handen darrade.

Pettersson var lycklig som en Gud.

Pianot hade inte varit uppslaget på länge. Nu gick hon bort till det, och tonerna af en gammal julsång ljödo snart derifrån. Så småningom blandade sig hennes varma, i början litet sväfvande röst dermed, och den ena versen följde på den andra. Hon glömde sig hän; det var som om svedan i bröstet lindrats en smula.

— Ja, utan religion och våtvaror ä' dä, min själ, ingen jul! Tack ska' du ha, lelle vän! Ja' ger maten tusan, vet du. Ja' känner mej så rörd och löckelig och så der riktigt *ädel*, Maja . . .

Hon spratt upp och vände sig om. Den ena buteljen var knappast half.

— Så gå vi väl till hvila då.

— M . . . mja . . . a, ser du, man skulle allt ha sig en *liten* perla *till* först.

— Om du nu snällt följer med så lofvar jag, att . . . ge dig ett glas sedan du lagt dig . . . bad hon tonlöst och strök sig med handen öfver pannan, förödmjukad intill förintelsens gräns.

— Säkert?

— *Alldeles* säkert, Johan.

Hon kunde inte sofva. Tidigt på ottan väckte hon i pigkammaren och sade till om en skjuts till kyrkan.

Men han, hvars bild hon flytt med dödens ångest, han, som hon med förtviflans magt sökt jaga bort ur tankar och hjerta, honom bar hon i samma hjerta med in i templet, han gömde ej sitt ansigte för det bländande ljusskenet; han trängde sig fram mellan Frälsaren och henne här framme vid sjelfva Herrans altare!

Hon var icke hvad man kallar »religiös»; men hon var en ärlig, hederlig menniska, som aldrig dagtingade om sanningen eller dolde den för sig sjelf, om hon ock, som vi alla, tvangs att någon gång gömma den för andra. Och fast de materiella omsorgernas dam och bekymrens slöjor fallit täta öfver hennes barnatro så fanns den dock innerst kvar.

Hon sjönk på knä i kyrkbänken, djupt, djupt, och qvafde mödosamt med den nötta muffen sina snyftningar; men *han* vek ej ändå. Slutligen fann hon ej annan råd än att hon släpade honom med sig till Frälsarens fot, med skam och sorg och ångest och allt, och suckade: »Mina gerningar skall jag med Din hjälp söka styra, så länge Du förunnar mig behålla förnuftets ljus! Men förbarma Dig öfver detta arma hjerta, i hvilket Du sjelf lagt ned fröt till den längtan, som förtär mig, och se i nåd till honom, honom!»

Och så lade hon ned honom för Frälsarens fot, honom och sin syndiga kärlek. Men då hon sjelf efter ottesångens slut ville genom öppnad tempeldörr smyga sig ensam ut i lifvet igen, följde han också med, närmare, innerligare än någonsin.

Och fru Maria kände djupt sin skuld och hon tviflade ej att hon var brottslig i tanke och hjerta; men det föll henne ej in att hennes brott alls icke var färskt, att det var gammalt, gammalt, precis lika gammalt som hennes äktenskap.

VIII.

En vinst.

Det blef vår, som det omsider *alltid* blir, hur lång och kulen än vintern må ha varit. Aprilsolen blickade för hvarje dag allt mindre snedt på Berga gård, skatorna häckade i den stora rönnen nere i ängen, och vid herrskapet Petterssons frukostbord diskuterades lämpligheten af och formen för en ny inackorderingsannons.

Då kom posten. Ett par tidningar och ett enda bref med blått kuvert och danskt frimärke. Fru Maria vägde brefvet i handen och såg trött ut.

— Hör du, Johan, få vi inte lof afstå från det här nu, då vi få allt värre efter pengar? Det kostar i alla fall öfver femtio kronor om året med en half lott, sade fru Maria.

— *Aldrig*, Maja! Det är mitt enda hopp att slippa ur allt elände, det vet du.

— Ja, det är också snart den enda utgift du betalar punktligt, svarade hon slött.

— Gif hit!

Han slet upp kuvertet och började ögna igenom dragningslistan från klasslotteriet. Plötsligt blef han blosande röd, gnuggade sig i ögonen och strök sig med handen öfver pannan.

— Hvi... hvilket nummer *är* det vi ha'? stönade han.

— 48,940, det mins du nog.

— Läs!

Der, i dragningslistan, stod att det numret utfallit med 50,000 kronors vinst.

Blodet forsade ut och in med magt uti två himmelsvidt olika hjertan, och listans siffror dansade röda framför både hennes och hans ögon. Mödosamt frampressade hon till sist:

— Store Gud, är det ej ett bländverk? Kan inte listan vara feltryckt?

— Du ä' då alltid ett förbaskadt nöt, käre lille älskade vän! utbrast Pettersson ömt, men lifligt.

Det *var* inte tryckfel. Herr Johan Pettersson hade på sin halflott vunnit 25,000 kronor.

För dem var det rikedom. Gården var hårdt in-tecknad och småskulderna många. Men gården var inte stor och den personliga krediten inte heller; allt det ekonomiska trasslet hade från mera vidsträckt affärssynpunkt diminutiva mått: alla skulder skulle bli guldna och tre- eller fyratusen kronor öfver.

Pettersson var som inramlad i Paradis och sam omkring i ett haf af lycksalighet. Ofta reste han ned till jernvägsstationen och satt der på »hotellet», drack öl och diskuterade märkliga lotterivinster från äldre till nyaste tid, lofvade en ny altarklädsel till kyrkan och 2,000 kronors teckning i ett andelsmejeri.

Så gick han hem, slöt sin hustru i sin famn, planlade en badresa till sommaren och hörde sig för angående den af henne mest omtyckta färgen på en ny, kulört sidenklädning.

Det lilla goda, som fanns inom honom, flöt upp på ytan. Han blef öm och foglig, grät som ett barn och skröt som en prisbrottare.

Men sinnesruset var honom naturligtvis inte nog. Han berusade sig äfven materielt, ofta och svårt, och fastän

det funnits ögonblick då fru Maria fruktat att detta kunde bli *ändå* värre med de bättre tillgångarna, bäfvade hon dock i detta fall ännu mera än förut för kommande dagar.

Och hans stegrade ömhet fyllde henne med en fasa, som blef mera obetvinglig för hvarje dag.

Snart sade grannarna att frun på Berga »börjat grubbla».

Till mannen sade hon att hon kände sig mycket sjuk. Det kunde kanske bli farligt, om hon ej finge behöflig ro. Så flyttade hon upp för sig sjelf på ett gafvelrum.

Annars såg hon inte sjuk ut. Ögonen lyste med ökad glans, arbetet gick raskt ur hand som vanligt, och den präktiga gestalten tynade alls inte af.

Det hände att huspigian och gamla köks-Stina fingo på egen hand hjälpa sin herre i säng då han kom »trött» hem från hotellet och frun inte fick störas.

I den gamla tiden skulle Johan Pettersson inte funnit sig vid slikt; men lyckan förmildrade och spriten försvagade honom. På »hotellet» grät han och anförtrodde stationskarlsförmannen och kupépostiljonen i största tysthet, att hans älskade hustru höll på att bli sinnessjuk.

En natt greps han af öm oro, steg upp och ville se hur det bara stod till med henne.

Dörren var riglad.

Då han skakade den, bad hon honom först vänligt att afstå från besöket; när han så föreslog att slå in dörrspegeln, talade hon om att hon samtidigt komme att lemna rummet genom fönstret.

Hennes ton lät allvarigare än det löjliga hotet, och Pettersson var nästan alldeles nykter. Han afstod.

På morgonen sade hon ifrån.

— Johan, jag måste tala med dig.

— Gerna det! En bön om förlåtelse vore nog inte ur vägen, menade han med mer än vanlig värdighet.

— Just det; en varm och innerlig bön om förlåtelse för det jag en gång blef din hustru!

— De . . . de . . . det är så dags nu efter nitton års äktenskap, utbrast han häpen.

— Jag har inte behöft alla de åren för att lära mig inse huru illa det var. Men det tjänade intet till att tala derom, så länge det inte kunde ändras, sade hon lugnt; men hennes kinder voro askgrå.

— »Ändras»? Ä' du från vettet människa? Har du fått sjelfve fan i kroppen på dej?

— Jag tog dig för att få mitt lefvebröd, och *den* stora synden dolde jag aldrig för dig. Icke kunde jag då förnedra mig så djupt att lemna dig, när brödet blef knappt! Jag skulle ansett för min pligt att lida allt med dig, om ej detta kommit . . .

— »Detta!» Hvilket? Vinsten? Ä' du spritt galen! Och *nu*, som vi skulle blott så löckliga! Åh, det är så man kan dö . . . stönade han.

Hennes hjerta rördes. *Aldrig* skulle han kunna förstå hvad hon lidit. Men hon *måste* vara fast; det var inte ett ögonblickets beslut hon gick att utföra.

— Försynen har nu försatt dig i samma yttre ställning, som du hade då du gaf mig ett hem. Må Gud hjälpa mig, om jag ändå gör orätt; men det kännes, som om jag nu, då dina yttre bekymmer afhjelpts, hade rätt att lemna dig, då samlifvet med dig dödar mig.

— Är *du* vansinnig? Dödar jag dig? Har jag slagit dig? Har du svultit eller frusit? Har jag varit dig otrogen? Har jag sprungit efter andra qvinnor? Hva? Är du sjuk, så ska intet sparas, hvarken läkare eller medicin eller brunnar och bad, nu när vi ha råd! Men gör mig inte tokig, Maja!

Svagheten tog ut sin rätt och han brast i konvulsivisk gråt.

Samtalet återupptogs ännu ett par gånger; men då

hon till sin förtviflan fann, att det hon ville säga honom alltjemt förblef för honom lika absolut ofattligt, som om det talats på ett för honom okänt språk, reste hon.

Aldrig hade hon känt så varmt för sin make, som då han, förgråten och förebrående, betraktande henne som en förståndsruddad, otillräknelig människa, omsider i full förtviflan räckte henne handen till afsked, snyftande att han aldrig, aldrig skulle ge henne lagligen fri.

I det ögonblicket tvekade hon mer än någonsin om hon hade rätt att göra det hon gjorde. Men kampen hade spännt hvarje hennes nerv mot det lif, hvars hela förnedring hon sett klarare för hvarje dag, och sjelf-bevarelsedriften gaf henne nått och jemt den styrka hon behöfde.

Vårt hjerta har en vidunderlig förmåga att taga hand om vårt förstånd, då det tror sig ha uttömt sin förmåga att lida, men ännu kämpar för att få klappa och lefva.

Och så kom det sig, att fru Maria småningom lefde sig in i den innerliga öfvertygelsen, att det mindre var hon sjelf, som sprängt de tryckande banden af egen håg, än »försynen», som genom en speciel, yttre händelse visat henne vägen . . .

Mannens hot att aldrig ge henne lagligen fri, aktade hon ej stort. Hvad skulle väl *hon* med någon annan frihet än den, den faktiska skillsmessen gaf? Hade hon ej ansett denna som en bindande förpligtelse, att aldrig, aldrig mer hvila sin trånande blick i Hugo Linders ögon, då skulle hon sjelf föraktat sig som en äktenskapsbryterska, en fallen, vanärad qvinna, och alltid hade hon satt eget hjertas dom öfver verdens.

Den yttre frihet, som hon ej begärde, kom emellertid förundransvärdt lätt. Fjerran fränder till den barnlöse, skuldfrie herrn till Berga gård, fränder, som inte på decennier låtit höra af sig, sökte kärleksfullt upp honom, tydde honom trofast lagens bud i fråga om giftorätt för

maka, som af ondska förlöper sin make, samt sporde honom om han genom uraktlåtenhet af hvarje beifran ville ställa så till, att den eländiga, »som burit sig så åt vid sin ålder», finge sin del i löst och fast som en hederlig hustru, om, det Gud förbjude, deras käre Johan skulle dö före henne?

Petterssons slägtkärlek syntes, beklagligt nog, ej vidare upprörd ens af denna sorgliga utsigt; men de omtänksamme fränderna hade förfriskningar i sina kappsäckar, som förde deras sak värtaligare än de sjelfva.

Och tack vare dem, var fru Maria fort nog alldeles fri, fri som fågeln under himmelens fäste; men lika värnlös och mera hemlös än han.

IX.

Fru Björks väfskola.

Landshöfdingen i Nålköping, erkänd vältalare och administrativ talang, prydlig karl och nitisk i all sin gerning, hade hållit många och anslående tal på landtbruksmötesmiddagen i Wassby köping förliden sommar.

Och alldenstund landtbruksmötesmiddagarna inom Nålköpings mindre bemedlade län, för vinnande af största möjliga tillslutning, kostade tre kronor personen, inclusive vin, öl, smörgåsbord och kaffe med avec, så voro middags-

talen vid dessa fester mera nyktra och efterrättliga än de flesta andra festtal här på jorden.

När derföre herr landshöfdingen, med vackra loford öfver den uppvisade nötboskapen och jemväl med ett visst mått af aktning för hvad han sett af hingstar, ston, föl och profplöjning, beklagade att hemslöjden tycktes stadd på återgång inom länet och att afdelningen för dess alster var något gles och blygsam, så blefvo hushållningssällskapets gamle, hederlige sekreterare och förvaltningsutskottets välsinnade ledamöter verkligt ledsna.

Följden blef, att sekreteraren följande vår hvarje förmiddag ögnade igenom, vände och slätade på ett fruntimmersbref, som under normala förhållanden temligen snabbt skulle dansat i papperskorgen.

Brefvet, som, oaktadt temlig längd, blott hade tre smärre staffel, stämde redan derigenom sekreteraren mildt, alldenstund han var »filosofie magister», som det hette i hans ungdom. Det var från en fru Björk och åtföljdes af intyg om nämnda frus betydande insigter i allehanda kosteliga väfnader. Och fru Björk ville ge en »väfkurs» i Nälköping, men dristade sig ej helt lita på den vördade allmänhetens tillslutning, utan sporde om hon ej af hushållningssällskapet kunde vänta något stöd medels anslag till lokal m. m.

Nu hade på sällskapets vintersammanträde ett förslagsanslag till slöjdens främjande inom länet beviljats, hvaraf hälften reserverats åt en ingenjör, som skulle inviga länets folkskollärare i »Nääsmethoden». Resten voro sekreteraren och förvaltningsutskottet inte olifvade för att bevilja fru Björk, derest hon var värdig, och för utrönande deraf hade fru Björk kallats att infinna sig å sällskapets arkivrum en dag i April vid slutet af ett utskottssammanträde.

Sekreteraren satt fördjupad i sina papper, då fru Björk, blyg och tvekande, steg in.

— Sitt ner! sa sekreteraren med det mått af vänlighet och artighet, som han plägade egna stipendie-sökande mejerielever och utan att titta upp.

Hvad tusan nu då! Sex stolar skrapade mot golvet, och der stod hela utskottet i »Gif akt!»

— Presentera oss, hviskade herr vice ordföranden. För landshöfdingen var vid riksdagen.

Förbluffad tittade sekreteraren upp på henne, som åstadkommit slik uppståndelse, och alldenstund han hade non sine laude i estetik uti sin magistergrad, så kom, hvad han såg, honom att hastigt resa sig upp och buga sig, han också.

Der stod fru Maria vid dörren med blossande kinder, ödmjuk och rädd, med böjdt hufvud och klappande hjerta, ytterligt enkelt klädd; men vacker och värdig, omiskänneligen »en dame».

Presentationen gick si och så; men den var knappt slut, innan vice ordföranden skrufvat litet på arkivrummets enda ländstol och med en inbjudande gest fått fru Maria placerad deri.

Först skulle man examinera den goda frun, så visa ut henne, jemföra sina intryck, öfverlägga och besluta, och så ge henne del af resultatet genom en vaktmästare följande dag.

Så var det uppgjordt.

Vice ordföranden tittade rådvill på sina kolleger. I allas ansigten läste han ett varnande: »Duger inte!»

Så hostade han och började i stället:

— Då vi inte hade förmånen att känna fru Björk, ha vi tagit oss friheten be er komma hit då utskottet var samladt, för att . . . hm . . . för att . . . höra om ni kan vara till freds med våra villkor?

Fru Maria reste sig och neg.

— Jag är innerligt tacksam, om något afseende fästats vid min vördnadsfulla ansökan.

— Hm... men se vi ha... vi ha inte mer än fyrahundra kronor att röra oss med för ändamålet, och vi... hm... vi visste ju inte edra anspråk.

— Förlåt! Skulle jag verkligen kunna hoppas på att bli ant... på något understöd, menar jag?

— Anslag, *anslag*, korrigerade vice ordföranden vänligt. Såsom »understöd» kan saken betraktas af de *elever*, hvilkas afgifter derigenom minskas. Få vi således anse saken afgjord, fru Björk?

Fru Maria kände huru tårarna stego henne i ögonen. Hennes steg till denna dörr hade varit outsägligt tunga, tyngre än några, som hon gått i Bergas nejder, för att bedja om anstånd med liqvider och liknande, ty det var ju något så alldeles *nytt* detta, att, ensam och hemlös, vända sig till främmande människor. Och så hade allt gått så bra! Hon kunde blott stamma:

— Jag tackar ödmjukt och innerligt! Måtte jag bara kunna... kunna... Tack!

Och så höjde hon hufvudet och såg på de goda herrarna i förvaltningsutskottet, på sekreteraren och på årsberättelsernas ryggar å hyllan, som om hon velat väl-signa det alltsammans.

Sekreteraren, som hade sin bostadsvåning i sammanhang med »arkivrummet», bjöd på kaffe »efter förhandlingarnas slut». Fru Maria serverades först af hans fru, fast vice ordföranden var grefve. Hon tyckte, att det kaffet rusade mer än champagne, som hon smakat två gånger i sitt lif.

Han, som har sparfvärns hushållning om händer, vet bäst och så godt som ensam, huru fru Maria drog sig fram ända till medlet af Maj, då väfskolan började och hon fick hälften af de 400 kronorna utbetalda. Fri från förödmjukelser var den tiden icke. Svårast hade det kanske känts, då hon under en välmående barndomsväns tak, som hon hoppats skulle ge henne skydd ett par

veckor, möttes af ett förläget: »Välkommen Maria! Nu stannar du väl åtminstone *öfver natten?* Nå, se så, intet krus jag ber!»

Hon hade, som qvinnor i hennes ställning pläga, återtagit sitt flicknamn. Den frånskillda hustrun anses naturligtvis skyldig att lemna mannens namn åter. Kunde så visst *han* också lemna åter allt det som skiljer rodande brud från »en frånskilld fru».

När »fru Maria Björks väfskola» började i Maj, låg der i »arkivrummet» en lång lista på folkskollärarinnor och flickor från landet, som ville vara med om saken, men ej kunde komma ifrån förrän terminen var slut och vårbruket fullbordadt, i början af Juni.

Det var sålunda en liten, men »vald» elevskara på sex »familjeflickor» från sjelfva Nålköping, som mötte vid första lektionen.

Lokalen bestod af fem rum vid »Lindgatan», der gröna trädkronor hviftade in sin helsning i tre af fönstren. En befordrad jernvägsman hade lemnat våningen i April och var glad öfver att få 60 kronors hyra för sommaren, ty ingen menniska »flyttar på halfår» i Nålköping.

Lånta och hyrda väfstolar stodo i de för öfrigt tomma, tarfliga rummen, som, fria från möbler, sågo något mindre ömkligt små ut, än hvad de nog annars brukade.

I köket hade fru Maria en från jernhandeln lånad säng samt för öfrigt ett existensminimum af det outhärligaste bohag kulturmenniskan ansett sig behöfva de sednare seklerna.

Flickorna tittade sig muntert omkring, undrande hvar de skulle göra af kappor och hattar. Lyckligtvis hade jernvägsmenniskan varit estetiskt anlagd, så att der funnos några spikar, som uppburit hans oljetryck. Så nådde man äfven spjellen, ty rummen voro mycket låga.

Fru Maria var ganska skicklig i sina stycken; men denna skicklighet hade hon vunnit i ett hem, utan meto-

disk handledning, med en allmogeqvinna, sjelf platt ur stånd att muntligen klargöra sina färdigheter, som lärarinna.

Hon var därför ganska brydd inför sina elever, och hennes muntliga demonstrationer gjorde ej vidare lycka. Men så högg man i med »skedar», garn och solf, och då gick det vida bättre.

Efter några dagar hade man flera väfvar i gång. Elevernas mammor hade släppt till materialet till de fleste, och behaget att »arbete åt sig sjelfve» ökade flickornas ifver.

Det var några präktiga flickor, enkla, goda, snälla och bildade, med ganska ringa bemedlade hem allesammans, »pensionskamrater», »läskamrater», »danskamrater» och »tenniskamrater» hvarenda en, med renhet i hjertat, Nålköping för ögonen och af mamma och pappa reglerade lefnadsbanor för fötterna. De qvittrade i kapp med småfåglarna i kronorna uti Lindgatans träd vid fönstren, de pratade i munnen på hvarann och ställde till »subskriberade» kafferep i fru Björks kök, der de sutto dels i sängen, dels på i spisen utbredda nummer af »Nålköpings Allehanda».

För alltid hade vemodet gripit fäste i Marias själ; men det var som om hon föryngrats bland de glada och unga; hon öfverraskade sig med att intresseras af att »societeten» var orolig öfver att borgmästarinnan skulle utan bedöfning opereras för en invuxen nagel, och att kapten Klingborgs haft stor supé för 60 personer. Hon tvärtystnade ibland för genljudet af sitt eget skratt i de tomma rummen.

Men en dag voro flickorna — de hade nu blifvit åtta — som förvandlade. Tysta kommo de in och skrattade inte ens då det befanns att Hanna Lundberg rusat hemifrån med sådan hast, att hon knäppt kappan om ett stort blårandigt förkläde, som hängde qvar på bröstet och stack fram nedom kappkanten. De utvecklade mycken flit och

visade stor uppmärksamhet; men det var oförtydligt att en viss, allmän förstämning rådde. Inga muntra historier, inga förslag till kafferep eller promenader!

Slutligen gingo de alla sin väg i samlad trupp, utom Amelie Blom.

Amelie Blom var en blond, reel flicka på nära sex fot. Hennes stora, runda, ljusa ansigte med de goda, ljusblå, likaledes runda ögonen återspeglade pålitligt hvarje rörelse i hennes hjerta, och den hon gifvit sin vänskap, kunde lita på den. Hennes pappa var rådmann och hennes mamma en af de fem fruor, hvilka utan appell afgjorde hvad som passade sig eller icke passade sig i Nålköping.

När de öfriga gått, ställde sig den dugtiga flickan midt framför Maria, rodnade och sade med stort eftertryck:

— Fy, hvad de må skämmas!

— Hvad i all verlden är det, Amelie?

Rådmannens dotter slog armarna om Maria, brast i gråt och kysste henne så det small.

— Nåå?

— Jo, de otäcka lifven ha fått fatt i att du inte är enka, som de trodde. Men hvad i all verlden gör det, när du bara inte rest din väg med en annan karl! Det *sa'* jag dem också.

Maria kände hvarje droppe blod, hon egde, strömma till hjerta och ansigte, och det var endast lokalens fullständiga saknad af möbler, som hindrade hennes knän att vika sig. Flämtande hviskade hon:

— Och nu? Är det boycott nu? Hvarför springer du inte också din väg? tillade hon hårdt.

Amelie serverade ännu ett par smålkyssar, torkade sig i ögonen med stort eftertryck och utbrast:

— Asch, *det* klarar sig nog. Men var det en så alldeles omöjlig karl du fått tag i? De säga att du haft honom i många år?

Maria drog henne med sig fram till väfstolen, der

de båda slogo sig ned på vätbrädan med armarna om lvarandras lif. Och der utgöt hon hela sitt hjerta för vännen i allt som rörde det olyckliga äktenskapet, men också endast det.

Amelie Blom var en klok flicka. I syltning, saftning och handarbeten hade hon knappt sin like. Hon försökte nog förstå sin väns äktenskapshistoria också, men lyckades inte riktigt.

— Gudskelof för du gjorde, som du gjorde, för annars hade väl aldrig jag fått se dig! Och inte har du gjort något *ondt* precis; men kära du, nog var det lite fånigt att resa just när ni fått pengar, *det* tycker jag allt, blef Amelies dom, uttalad under nya karesser.

Dagen derpå hade arbetet i väfskolan pågått en stund under samma tryckta stämning, då dörren slogs upp och den ganska digra rådmanskan Blom klef in, genomstrålad af innerlig välvilja mot allt och alla, leende och fryntlig, klädd i hatt med väldiga plymer, sidenkappa, tax och all sin ståt.

— Goddag, goddag, kära fru Björk! För jag kan förstå att det *är* fru Björk, eftersom jag ju känner de andra flickorna? Annars ser ni, Gud signe er, lika ung ut som de. Välkommen till sta'n och tack för all godhet mot Amelie! Har ingen mamma varit här förut och »inspekterat»? Jaså, inte! Nå, de komma väl. Vi äro ju skyldiga er stor tack allihop för flickorna!

Under framsägandet af detta, för rådmanskan ovanligt långa och af mycket flåsande afbrutna tal, stod Amelie och sken af fröjd såsom tillställarinna af det hela.

Maria förstod alltsammans och gaf sin unga väninna en blick af innerlig tacksamhet. Rådmanskan hvilade ut en stund på sin flickas »väfbräda», samtalande med fru Björk om väfvarna, sommarvädret och taxens reumatism. Så reste hon sig och sade:

— Det skulle vara rysligt vänligt af fru Björk, om

ni ville komma hem till oss någon gång! Ah, kom rätt så gerna *i qväll*, om ni inte har något annat för er. Blom är upptagen och vi ha det så ensamt!

Då rådmanskan gått, yppade sig bland flickorna ett stort behof att rådfråga hvarann om solf och varp och allting; der tisslades och tasslades vid hvarenda väfstol, som inte stod tom. När de gingo, var det som om de varit en smula förlägna och ångerfulla.

På det sättet var det som fru Björk kom in i Nälköpings societet. Till en början öppnades alla elevernas familjers dörrar för henne, och så några andra, flera än hon, strängt taget, hade behof af; men menniskor tyckte om och fäste sig vid henne, utan att hon ansträngde sig för att vinna någon.

Hon förvånades, hon nästan förebrådde sig för det behag, hon erfor af detta stilla umgängeslif, under sommaren ännu anspråkslösare än till och med i Nälköping före sommarferien. Det var något så nytt för henne, detta fria, otvungna umgänge med bildade qvinnor, utan något särskildt yttre, som tärde och qualde. Under åren på Berga hade ju penningbekymren och den äktenskapliga slafkedjans pina störande trängt sig emellan henne och hvarje trefnad, och dessförinnan hade hon left den »blygsamma fattigdomens» afskillda, tysta lif.

Hon hade alltjemt svåra stunder af tvifvel om huruvida hon handlat rätt. Det var ju orätt att någonsin sälja sig; men var det inte ännu simplare att bestjåla köparen på valutan sedan köpeskillingen var förstörd?

Stackars Maria! Hennes moral och lifsåskådning voro religionens och renhjärtenhetens produkter, och hon hade inga fria, moderna »sjelfhäfdelse»- och menniskorättstheorier till stöd. Hellre gick hon då och sökte allt fastare suggerera in sig i sin fixa idé, att försynen sändt den der lotterivinsten till hennes förlossande.

Hennes lif var öde och lagdt i ruiner. Men en

liten rest af ungdom samt mycken fysisk och psykisk spänstighet kommo henne ibland att i kretsen af vänliga menniskor känna sig, som sutte hon sjelf i lugn ro på en af ruinens stenar i sommarsol och med spirande blad vid sargad fot, fast minsta erinran, minsta vindstöt utifrån kom henne att vrida sig i ångest på den hyrda bädden i köket, när hon tänkte på höstens dag, då det lilla, som gladde och lifvade, vissnat och frusit bort, och lifskampens snöstormar skulle jaga den ensamma och hemlösa öfver villsam hed.

Och kärleken? Den lefde och växte med förfärande styrka; den hämnades tystnad och stränghet och saknaden af minnet af ett enda smekande ord, ett enda yttre ömhetsbevis, genom att gripa hvarje hjertats fiber, många sig in i hvarje blodets droppe. Om han ändå begärt något, om han ändå talat ut och pockat på hjertats rätt, den mannen, som för henne var den förste och ende! Då skulle hon nu haft något att resa sig till värn och skydd emot, något yttre att bekämpa, någon djerfhet att harmas öfver och rusta sig emot.

Men tyst och vördnadsfullt, utan att veta eller vilja det, oemotståndligt, som naturlagen bjöd, hade han gifvit henne sitt hjerta, naivt som en gosse hade han klamrat sig fast i hennes närhet, blott för att få se henne och lida då hon led. Inte ens den smärtfyllda afskedsstunden hade förmått bryta hans vördnadsfulla tystnad. Då han betvivlade sin egen styrka, hade han gått utan ett ord.

Hur fruktansvärdt stark växte han ej inom hennes barm just genom vördnaden i sin kärlek! Från ögat var han borta, med ingen kunde eller fick hon tala ett ord om honom, och hela tillvaron var en förtviflad kamp med farliga, lockande, förrädiska tankar. Hon låg om natten och drömde så hemskt, att hon med hela sin tyngd och all sin kraft ångestfullt sökte hålla locket till en likkista slutet för något förfärande, som ville arbeta sig ut derunder.

Och när krafterna sveko och locket höjde sig, såg hon Hugo Linders magra, groft skurna, osköna ansigte, hvars tunna läppar hviskade: »Hvarför qväfver du mig, älskade?»

Togo lefnadsmod och varmt blod ut sin rätt i kretsen af qvinliga vänner, och munnen skämtade och ögat log, så var inträdet af en man i rummet, hvilken man som helst, nog att försänka henne i djupa tankar.

På dem alla lade hon Hugo Linders mått. Det sköna var fult då det ej liknade honom, den fule, och dristigheten stötande då den öfverskred tafattheten hos honom, den blyge. Hon kunde vid åsynen af grånade, försynta, otadliga familjefäder sjunka hän i funderingar öfver, huruvida de, unga och älskande, skulle mägtat hålla den älskade så helig, som Hugo Linder gjort. Och alltid svarade hennes hjerta nej.

Så der naivt älskar knappast en mycket enfaldig, nitton års flicka i vår tid. Och *hon* var åtta och trettio år, mogen och klok, med spirande silfver i hår! Men våren är allsmächtig, när drifvan kommit bort, äfven der den bryter in öfver vissnade, färglösa tufvor . . .

Det var en dag i Juni, då arbetet i väfskolan blifvit mycket, derfor att skollärarinnorna och andra landsbygdens barn nu började trängas vid väfstolarna, som ej ville räcka till, utan der måste anordnas olika afdelningar för och eftermiddagar. Men i dag var det lördag, aftonen fri och Maria bjuden på »hvardagsmiddag» till handlanden Sterners, hvilkas Ida var en af eleverna.

Först måste hon likväl andas ut i det fria, ty sommarvärmen gjorde de små låga rummen mycket qvafva. Nålköping är litet, som herrskapet vet, och en Nålköpingsbo, som står på sitt torg med två friska ben, kan inom tre minuter hvila ut i naturens sköte, hvart han än styr sin kosa mot yttergränsen.

Löfven voro fullvuxna, säden spirade spädgrön och göken gol. Tankarna hvirflade om i hennes hufvud.

Göken, som hon ej hört förrän nu i vår, satt i vester. »Glädjegök!» Hon log vemodigt; för henne fanns ju ingen glädje mer. Ett ladugårdstak var ramponerad af vårstormen och ännu inte lagadt. *Nu* kunde husen äfven på Berga gård få förfalla, utan att hon behöfde plågas af denna stickande smärta vid känslan af vanmagten att hålla någonting i stånd. Hon tog den bredskyggiga, fem-åriga hatten i hand, sprang upp öfverst på kullen och lät den blida sydvesten leka i det bruna, silfvermängda håret. Fri! Ja, men verlden var så tom, så fruktansvärdt tom . . . Dernere låg ett fält med blekgrön kornbrodd. Hvilka skulder skulle betalas af den tegens kärna? Hvilka hjertan skulle ängslas öfver strånas tvinnande och förtunnande, om regnet dröjde? Inte hennes, inte hennes, ty nu var hon fri! Men också så arm, så fruktansvärdt arm, knappt med rätt att stänga sin dörr för att hvila ut på hyrda kuddar . . .

Men gästabudsbordets drufvomust kan gripa äfven sorgsna tankars hufvud, och all naturen hade dukat upp till fest; safven sjöd och myllan jäste, der glänste blånande vatten i fjerran och den lilla staden låg i solbad nedanför åsen, som ett leksaksbygge af barn, hvilka lemnat sin id i kvalmig middagsstund.

Hon vände om nedför åsen mot staden till, med spänstiga steg, rodnande, vindbrynta kinder och den gamla hatten hängande i gummisnodden på armen till en blus, som i sjelfva Nålköping föreföll att vara af äldre datum.

Så öppnade hon den lilla hvita grinden till köpman Sterners trädgård, gick öfver sandgången mellan rabatterna och stod ögonblicket derefter inne i förmaket (der finnas blott tre »salonger» i Nålköping) der hon hjertligt helsades af både mamma, pappa och Ida, under det att det blef svart för hennes ögon och hon konvulsiviskt pressade fingrarna om en stolskarm för att förmå hålla sig uppe.

Ingen observerade det och fru Sterner sa:

— Ah, det var sant! Får jag lof . . . jägmästare Linder, min kusin, och fru Björk, vår lilla Idas »lärarinna» och allas vår vän!

X.

”Derför att jag älskar dig för högt.”

Klockan var endast nio på morgonen och det var ännu en hel timme tills två af »förmiddagsafdelningens» flickor skulle komma upp och taga fru Björk med sig i Guds hus.

Hon hade tyckt det vara bäst att taga mot honom här, när han på aftonen, då han skildes från henne vid dörren, ej velat afstå från ännu ett samtal. Promenerande tillsammans i stadens utkanter fick ingen se dem; men att en herre kom upp i väfskolan betydde ingenting; både »vice ordföranden» och »sekreteraren» hade hedrat skolan med besök och vänligt intresse.

Det var en egendomlig plats för ett rendezvous. Maria hade tidigt öppnat fönstren och »vattensopat» golfvet. Lindarnas kronor bildade lätta jalousier för fönstren och i — kachelugnsnischen stod ett glas med de vanligaste vårblommorna.

Så hördes hans långa tuframparesteg i trappan, så öppnades dörren och så steg han in. Han gick fram några steg och så stannade han stum med nedböjdt hufvud.

— God dag, jägmästare Linder! »Välkommen» kan man knappast säga i en omgifning som denna, stammade hon med mödosamt tillkämpad fattning.

Han hade kommit full af mod och hopp och vackra, varma ord, och fram i dagen skulle nu allt hvad som legat gömdt och glödande i hjertats djup.

Men han hade aldrig talat vekt och ömt till någon annan kvinna i världen än sin mor, och all den tafattes, blyges och renes försagdhet kom öfver honom starkare än någonsin. Det var några alldeles vidunderliga repliker, som vexplades mellan dessa två, som älskade hvarann så högt, när han betvang sig så mycket att han kunde tala.

— Huru trifs fru Pe . . . fru Björk egentligen . . . det vill säga hur finner ni Nälköping?

— Utmärkt. Alla äro så snälla och hjertliga mot mig.

— Åh, det är ju naturligt att de skola vara vänliga mot en så . . . jag menar i ett så litet samhälle . . .

Han hade slagit sig ned på väfbrådan. Hon satt till hälften i det låga fönstret.

— Detta är ju en så kallad flossaväfnad?

— Ja. Det är ett trefligt arbete. Tycker inte jägmästarn det?

— Mycket.

Hon började nästan hoppas att han skulle lyckas betvinga sig och gå, som han kommit, sedan han fått återse henne än en gång. Men en blick upp i hans lågande ansigte skrämde henne. Ju mera enfaldiga deras ord föllo, desto högre sjöd och brusade det inom honom. Slutligen sprang han upp, och nu kom det, afbrutet, häftigt, som en naturkrafts eruption:

— Behöfver det *sägas* för att du skall förstå, älskade, älskade? Jag är ej van att ställa frågor till kvinnor. Har jag lidit nog? Vet du *hur* jag lidit? Förbarma dig!

Hon skakades djupt i hela sin varelse. Hon skulle varit tacksam för döden i detta ögonblick. Och hon

föraktade och förbannade sig sjelf för att hon ej hittade andra ord än de idiotiska:

— För Guds skull, lugna er! Hvad *menar* jägmästarn?

Han visste att hon älskade honom, och han höll på att brusa upp i harm. Men så såg han huru hon blef likblek och stel i ansigtet samt huru hennes ögon fylldes af tårar.

De tårarna satte honom i stånd att mera fritt och naturligt tala hjertats, för honom ovana språk. Han gick fram till henne och slog armen om hennes lif just då hennes egna krafter hotade att svika.

Och så talade han ut allt, som så länge bränt hans själ, ord, som förvisats till drömmen i långa, dystra månader, men som ju nu ej längre voro ett brott eller en förolämpning mot någon? Och han tiggde och bad som för sitt lif, *sitt* lif och *hennes* . . .

— — — — —

Det ringde andra gång i kyrktornet. Kampen måste få ett slut, kampen emellan honom, som bad om henne och lifvets lycka, och henne, som grät och bad honom förstå att hans lycka ej låg der han trodde. Hon ville ej kränka sitt hjertas mäktigaste känsla, ville ej förneka att hon älskade honom. Men denna kärlek, som Gud ej kunde räkna för synd så länge den var försakande, blefve brottslig, om den ej nöjde sig med att älska, utan äfven ville ega.

— Hvarför? Detta är ju dårskap! mumlade han slött.

— Derför att — ja, du tillåter mig ju inte att ha kvar en enda vrå för min qvinliga stolthet att krypa undan och gömma sig i! — derföre att — nej, se inte på mig så der! — den kärleken växte sig varm och stor och stark långt innan den hade rättighet att vara

till. Gud hjelpe mig! Jag tror jag älskade dig genast . . . från första dagen . . .

— Då är det ju vansinne att stöta mig bort, suckade han.

— Nej, det vore kanske den högsta, den minst egoistiska kärlek, hade vi ock mötts som fria den första gången. Jag har så svårt vid att tro, det en ung man kan taga den varaktiga sällheten ur en gammal qvinnas händer!

— Jag förstår dig ej, klagade han och såg på henne, som vi se på dem vi hålla kära, då de ligga i feberysel.

— Och så kommer *synden*, den ängslande, qväljande synden. Jag tror ej nu att det var kärleken till dig, som dref mig ut ur mitt olyckliga äktenskap, nej, nej, jag är viss på att det inte var det. Jag *behöfver* tro detta för att kunna ha aktning för mig sjelf. Men om jag glömde mig derhän att förena mig med dig, då skulle samvetet hvarje dag säga mig, att jag åt min mans bröd ända tills den mannen, för hvilken han förtroendefullt öppnat sin dörr, kom och stal mig ifrån honom.

— Må Gud bevara ditt förstånd och mitt!

— Skulle du kunna älska, *länge* älska och alltid akta en qvinna, hvilken som ung sålde sig för bröd då ingen kärlek bjöds, och som gammal gaf sig af kärlek och förrådde den, som köpt henne för bröd?

— Jag skall aldrig kunna upphöra att älska och akta *dig* öfver allt annat på jorden.

Hon reste sig och skälfde, som då man skakar af sig en dårande dröm.

— Nu måste du . . . *ni* gå. Man kommer för att hemta mig till kyrkan.

— Förbarmande! Säg att det är ett grymt spel detta, ett sätt att pröfva mig, en dårskap! Store Gud, förstår du då inte att jag *måste* ega dig!

— Gå! Det kännes som om hjertat ville brista.

— Qvalen ha omtöcknat ditt förnuft. Du är sennesjuk, älskade. Men Gud är nådig, och den dag ditt hufvud tänker lika klart, som ditt hjerta känner varmt, kommer jag tillbaka, stammade han, i förtviflan sökande en stråle af hopp i det mörker, som omhvärfde honom.

Han var som bedöfvad och kände sig som midt inne i en hemska dröm. Hennes ansigte var alltjemt krit-hvitt och hon stödde sig tungt mot fönsterposten, då hon hviskade:

— För . . . för er har lifvet ännu så mycket kvar, för mig är det slut för alltid! Glöm mig! Gå! Tänk ingenting, tro ingenting! Det är omöjligt . . .

— Hvarför? sporde han ännu en gång, slött, som om alla hennes ord gått honom spårlöst förbi.

Hon spratt till, rätade sig upp och gick tätt intill honom under det blodvåg efter blodvåg purprade de nyss så bleka kinderna. Så slog hon armarna om hans hals, kysste hans förvidna läppar och hviskade:

— Derför att jag älskar dig för högt!

Och så sprang hon in i köket, som numera utgjorde den forna fruns å Berga enda fristad, och stängde dörren.

Det skulle varit en lisa att få kasta sig på den torftiga bäddens hårda madrass och gråta ut. Men klockorna i tornet började ringa samman, man kom för att hemta henne, och hon rusade fram till vattenledningen, för att skaffa sig ett sådant ansigte, som man kan visa i Guds hus.

XI.

"Der lif finnes, finnes hopp."

Väfstolen vardt till ett lefvebröd, om ock knappt, för den ensamma. Ibland var det qualbemängdt och ibland kryddadt af förödmjukelser, ty honoratiores i Vassby, föreståndaren för den qvinliga folkhögskolan för Nålköpings län och storgubbarna ute i de stora byarna och stations-samhällena, der väfkurser anordnades, voro kanske lika bra karlar, men inte alltid lika fint förbindliga i sättet, som herrarna i Nålköpings hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

Men året gick, och fru Björk for från plats till plats, och så begynte ett år till, såsom det nu haft för vana en längre tid här på jorden, och äfven det visade böjelse för att gå.

Det var vinter och Februari, men höstrusk i naturen, tröstlös himmel och gråa fält, djupa landsvägar och ful trakt.

Och qvinnan, som for fram uti detta »grått i grått» i en skröplig vagn efter en mager, utmattad häst, njöt synbarligen af en helsa och kraft, som skulle verkat upp-lyftande, om någon sett henne i denna tröstlösa milieu, men äfven i hennes inre var det höst, grå, ödslig höst, utan aning om den osynligt redan spirande vår, som om några veckor skulle gjuta en smula hopp, sol och fågring äfven öfver denna karga, sorgsna bygd.

Och det var ensamt blomstringens naturliga sundhet och kraft, som höll hösten tillbaka från denna qvinnas ansigte och gestalt, ty fru Maria var nu öfver nio och trettio år.

Huru små och oskyldiga äro ej de bedrägerier, andra menniskor öfva mot oss, i jemförelse med dem, vi för-öfva mot oss sjelfve!

Ren, allvarlig och sträng mot sig sjelf hade hon trott att hon hela denna tid gjort allt för att döda sin kärlek, i en orubblig öfvertygelse, att det var bäst så för den man hon älskade, att det var enda vägen för henne att sjelf få samvetsfrid.

Ett bref från Linder hade hon lemnat obesvaradt. Ett annat hade hon blott besvarat med orden: »Ni måste glömma mig!»

Men hvarför hade hon af sina knappa medel offrat några dyrbara kronor för att resa in till Nälköping i fjor, der hon ej uträttade något annat än gjorde en timmes besök hos handlande Sterners?

Och hvarför satt hon här i detta usla åkdon i denna tröstlösa bygd med ovisst hopp om en knapp inkomst af en månads vistelse i en fattig bondby, då hon samtidigt kunnat beqvämt fardas på jernväg till en »jernvägs-knut», der man garanterat henne tjugo elever?

Hon skulle sjelf med harm visat tillbaka ett påstå-ende att hela stadsresan skedde, för att helt flygtigt, i förbigående få fråga Ida Sterner:

— Nå, din släkting, den länge jägmästarn, vet du hur det står till med honom nu?

Och att hon nu var på väg till Hultinge jemmerliga by i stället för till Hessleholm, det var hon sjelf lifligt öfvertygad om berodde på hennes behof af relativ hvila i fullkomlig landluft. Inte alls på att en gästgifvaregård, der hon skulle hvila, blott låg tre qvarts mil från den lilla bondgård, hon hört att Hugo Linder arrenderat under

ett förordnande, som troddes räcka tills han blef ordinarie i reviret.

Uppgifven af trötthet stannade den arme hästen slutligen framför ett grått ruckel, der ålderdomsrötan börjat tära de gråa, omålade och oklädda timmerstockarna. En tafla, som gnisslande svängde fram och åter öfver trappstenen vid ingången på två små rostade gångjern, hvilkas hotande skröplighet ställde den inträdande i utsigt att få taflan i hufvudet, visade att stället var gästgifvaregården, platsen för den vederqvickelse och de beqvämligheter, den dystra nejden hade att bjuda en resenär.

Om en stund satt Maria vid bordet framme vid gafvelfönstret i stugan med ett stycke bräckt skinka och några kokta potatis framför sig samt en hägrande tallrik blåsur mjölk längre bort på slagbordet.

På träsoffan vid långväggen satt gästgifvarmorän och spann blånor så att tågorna flögo omkring ända bort till den blåsura mjölkens regioner, vid spiseln stod en väl nedbäddad deg och jäste, i spiseln låg en katt och spann och på golvet kröp ett barn af omärkligt kön omkring, ibland släpande sig fram till bordet och ryckande det främmande fruntimret i klädningen.

En liten lugn idyll midt i rusket och den fallfärdiga lilla byggnaden! Plötsligt stannade gästgifvaremorän rocken och såg välvilligt spörjande på den främmande.

— Kanse hon vell ha' en syp?

— Nej tack, för all del!

— Jaså, di har gotemplare der hon ä från också?

— Det ha de nog; men inte är jag goodtemplare, för det jag inte vill ha bränvin.

— Så unnerlitt! Barnmorskan, söm också ä utå fin famelja, nekar inte för en syp när hon ä' ute å åker.

— Jaså, inte det.

— Å en fröken, söm va' här i tu'rsen, hon to två sypar te hvarta mål. Hon spelte ändå harpa.

— Här finns väl mer herrskap i trakten än barnmor-skan kan jag tro?

— Åhja . . . men länsmannen han ä' dö, å dä va egentlien han, som sto' för socknen i dä hela.

— Inga fler?

— Jo, så ä dä pastorn, å så spektorn i Qvarnagård, men han har konkursat, så han köper ingenting, om hon har nå't å sälja, å så doktarn, förstår sej.

— Finns här inte också någon skogstj . . . jag menar en jägmästare Linder?

Qvinnan suckade.

— Jo, dä gör dä vesst dä, men homen ä dä vesst slut mä snart. Rasker kar. Ingen kunne tro tocket. Men doktarn ä der mest hvarannan da, å . . .

Maria hade rest sig likblek och stödde sig tungt mot bordet. När gästgifvarhustrun fick ögonen på henne, skrek hon till:

— Jestanes, hon ä väl inte slägt te jägmästarn? Här setter ju ja' å pratar dä ja' inte vet. Sjuk ä han ju å har vatt hele vintern, men inte behöfver dä va' nått dödlitt för doktarn åker der för jemnan. Di ä dubrorar å goa vänner, å han reser der nock mest för ro skull, kan ja' tro.

— Hvar . . . hvar är det jägmästarn bor? Hvilken väg, menar jag?

— Lillegård? Jo, först åker en här rakt fram te Brogård å så ä dä te venster. Å så åker en rätt fram te körkan å så ä dä te höger rätt fram om hörnet på Masse i Ryds basta, å sen ä dä bara en liten bit.

Maria vacklade ut ur stugan och ställde sig på trappstenen, blickande ut i det tröstlösa duggregn, som aflöst blåsten. Så nära och dock så fjerran! Så omöjligt att få se honom, och dock, hvilken vanvettig känsla af lindring och tröst att veta hur kort vägen var, som skilde dem åt! Det var ju otänkbart att nalkas honom, och

dock — hur tackade hon ej Gud att hon i dag var just *här!*

Gästgifvarhustrun kom ut.

— Dä blöter på, så dä gör. Hon tränger nock te å värma sej en vänning innan hon åker.

— Hör nu, hvem har han, som ser efter sitt hus?

— Hveckem?

Maria rodnade och vände bort hufvudet.

— Jägmästare Linder, menade jag.

— Jaså, han. Ja, han har inte utan en gammal pia, förstår sej.

Alltså ingen likställd att blygas för, om hon...

Åh, hon var ju tokig!

Så kom skjutsen fram. Det bar af åt samma led, som qvinnan derinne beskrifvit. Först fram till den der gården och så till kyrkan också. Hon lade sin hand på skjuts-gossens. Hjulen stannade.

Om... om hon nu inte hade mod och styrka der-till — och det hade hon naturligtvis inte — så kunde man ju vända strax invid hans hem.

Hon gaf en kort order. De foro till Lillegård. Och hon, som var besluten att vända om innan man kom fram, vred händerna i ångest öfver att det gick för sakta.

Vagnen stannade framför en liten laduliknande byggnad, och en gammal tjenarinna, klädd som en torpar-qvinna på dagsverke, steg ut på trappan och neg.

När Maria efteråt tänkte på denna stund, ville hon erinra sig en dunkel tanke på att spörja tjenarinnan huru det var med den sjuke, och så vända om, okänd som hon kommit.

Men tjenarinnans händer voro flinkare än Marias tankar. Fotsacken rycktes upp och hon stod inne i ett lågt, tarfligt rum med ett perfärgadt bord midt på golvet, en skänk i ett hörn och gula pinnstolar utefter väggarna,

utan att hon klart fattade huru hon hade kommit dit. Qvällskymningen började än ytterligare förmörka den knappa dagen, som insläpptes af de små rutorna.

— Ja' ä' Lena, sade den gamla och neg. Vell fröken genast gå in tell honom? Men han ä' inte ve sans, tillade hon tungt och suckade.

Här var tydligen ingen misstrogen vakt om den sjuke, ingen fruktan att »släppa in obehöriga». Den, som kom bort till denna ödsliga, fattiga vrå af verlden, kom genom karga bygder i källossningens bottenlösa vägar till den ensamme arme, den hade nog oomtvistliga rättigheter, det var ingen fara. Ingen ring å venster hand! alltså en »fröken», säkert en slägtning med samma anspråk på lydnad och vördnad som husbonden. När hon så fann för godt, gaf hon sig nog tillkänna. Den starka rörelse, hon visade, hade ju orsak nog i det sorgliga tillståndet med en person, som stod henne nära.

Allt detta hade gamla Lena så ofantligt klart för sig, der hon stod och neg och neg.

— Är han ensam? stammade Maria.

— Här har inte varit någon främmande hela tiden, fröken.

— Och han . . . han har inte sans? Han känner ingen?

— Nej, lät svaret doft, liksom qväfdt i en snyftning.

Hon *kunde* inte motstå. Hon måste se honom en gång till; komme så hvad som helst. Hon tog, med en frågande min om det var rätta vägen, ett par steg mot ena dörren.

Den gamla öppnade denna och ännu en. Då Maria gick öfver tröskeln i den första, strök den åldriga tjennan öfver vecken i hennes kjol med sin bruna, skrupna hand, liksom till en smekning, och hviskade:

— Det är så tungt att se honom så . . . Gudskelof, att här kom någon, som håller af honom!

»Som håller af honom!» De mångljugande människors barn veta icke hur sannt de stundom tala.

Allvarsfylld, sorgsen och med jordlyftad själ, böjd, som en gång hennes heliga namne, stod Maria nu och såg rummet, som förvarade det käraste hon egde. Skymningen hade dragit sin slöja tätare samman. De tarfliga föremålen i den lilla kammaren togo sig helt spöklika ut i sin skröpliga ranglighet, och den enkla jernsängen med sin enfärgade gråa filt tedde sig som en fallen krigares näst sista läger i fältlasarettets spartanska enkelhet.

Lena smög sig tillbaka. Maria stapplade fram till bädden och kastade en blick af outsäglich ångest på den medvetlöse. Sjukdomen hade gjort honom ännu mera mager och han föreföll så häpnadsväckande lång, der han låg utsträckt i dvala. Men febern färgade de insjunkna kinderna och lidandet hade mildrat de grofhuggna, fula dragen.

Hon darrade häftigt, och för första gången kom der öfver henne ett ångestfyldt, qväljande tvifvel om, huruvida det icke just var emot honom, den älskade, som hon handlat orätt, då hon trott sig oangriplig i sin sjelfförsakelse.

Hennes krafter sveko henne, hon sjönk ned på knä vid bädden och gömde ansigtet i ett veck af den simpla, gråa filten, hård och grof som ett hästtäcke. Minuterna svunno hän, hon räknade dem icke, hon förgät både tid och rum.

Det hade blifvit alldeles mörkt, då en bred hand sakta lades på hennes skuldra och en djup, sorgsen röst sade:

— Är ni den qvinnan, som lagt honom der han nu ligger?

Hon flög upp med spänstigheten hos en ung hind, med hela skräcken hos en renhertad qvinna, som plötsligt ser en brutal hand rycka undan slöjan från den enda vrå af sitt väsen, hvilken hon vill gömma för all verlden.

Den breda handen tog stilla om hennes arm och förde henne sakta genom dörren ut i det yttre rummet.

Vid den af gumman der tända lampan såg Maria en gråhårig och gråskäggig, af tiden illa åtgången man med klumpig hållning och robusta drag, men ett par stora, goda, sorgsna, blåa ögon, som omöjligen kunde vara mer än femtio år. Han förde henne till en lång, smal marknadssoffa, klädd med ljusblå sits, och sade:

— Förlåt mig! Jag skrämde er.

Hon försökte undvika hans blick och svarade:

— Gumman sade att här fanns ingen främmande.

Han log sorgset.

— Der dödsnöden gästar, der brukar inte läkaren betraktas som en främling.

Hennes skygghet vek bort för hennes ångest för den älskade, och hon tyckte att hennes hjerta stannade då hon nästan skrek:

— Åh, ni är doktorn! Hur är det? Kan han räddas?

— Der lif finnes, der finnes hopp. I ett fall som detta gå äfven vetenskapens stormän fram gissningsvis ända till början på slutet, och så långt äro vi inte. Tänk då en gammal distriktsläkare, en bydoktor, som inte läst i annat än menniskor på femton år!

— Hvad är det?

— Ursprungligen? Det var slapphet i den der fjedern, som drifver oss fram och kommer oss att tycka om att lefva. *Nu* är det hjernfeber.

Hon teg med böjdt hufvud. Han lutade sig fram mot henne och fortsatte:

— Gentemot honom är jag något *mer* än läkare, ser ni. Vi kände hvarann temligen väl förut, och så hade jag setat här i nio år efter att ha flackat omkring i Norrland förut i sex, sedan jag tog min examen. Och så kom *han* hit i fjor, och ingen vän hade han här och ingen hade jag, och här finns just ingen, som förstår en

f. d. kulturmenniska något vidare, och så tittade vi till hvarann, och så hände det.

— Hvilket?

— Att jag håller af honom som en bror. Har för öfrigt aldrig haft någon bror. Det är möjligt att han håller af mig en smula tillbaka. Han har visat mig förtroende, och det var därför jag, som är rädd om gossen, frågade er om ni var den der qvinnan.

— Hvilken qvinna? hviskade hon under det harmen dref blodet uppåt hennes kinder.

— Hon, som fingrat på fjedern, jag talade om, och bragt urverket i oreda. Han har aldrig nämnt hennes namn, men jag känner hans släktförhållanden, och hit reser ingen för ro skull; det var därför, ser ni, jag trodde det var ni. Man blir upprigtig — ni kallar det kanske brutal — härute på bondlandet.

Nej, detta var för olidligt pinsamt. Hon kastade en sista, förtviflad blick på dörren, som skillde henne från den ende, hon höll kär på jorden, och så reste hon sig.

— Herr doktor, jag . . .

— Jag har lagat lite qvällsmat så godt jag kunnat. Om herrskapet vill vara så goda . . . ljud den gamla tjenarinnans röst i dörren.

En och en half timme hade förgått! Maria rusade fram till gumman och utbrast:

— Min skjuts? Jag . . .

— Den är faren längesen, och sakerna har jag ställt in i frökens rum. Jag betalte pojken, för jag har haft pengarna sen det blef så illa med jägmästarn. I mårron ska ja' lemna fröken dom, sade Lena vördnadsfullt och neg.

Maria tryckte handen mot pannan och stod orörlig en half minut, undrande om det var en dröm eller förnuftet, som började vika. Hon var här, i hans hem, och det hemmets ringa, enfaldiga vårdarinna helsade henne

vördnadsfullt och tog för gifvet att det var hon, som nu skulle bära dess bördor! Och så denne förskräcklige gamle vän, som anklagade och ställde till räkenskap!

Doktorn rörde lätt vid hennes arm och sade i vänlig, men trött ton:

— Ät en bit, äfven om det inte smakar! Ni har kanske rest långt?

Hon gick framåt, som man går i drömmen, utan att svara. Då de stodo vid det torftigt försedda, af en gammal, dålig, smått osande fotogénlampa klent belysta bordet, med händerna på ryggstödet af hvar sin gul pinnstol, tittade han på henne och sa:

— Jaha, mitt namn är Lund.

— Fru Björk, mumlade hon tonlöst.

Doktorn bugade sig, och Lena, som åhört presentationen, upphörde att kalla Maria för fröken. De åto under tystnad. När de slutat och doktorn tog godnatt, stammade Maria förvirrad:

— Jag . . . jag . . . intresserar mig mycket för er vän . . .

— Kan tänka mig det.

— . . . och ville gerna veta *allt* om hans tillstånd, allt hvad ni kan ha den godheten säga mig om hopp eller . . . fara. Jag måste resa så fort jag kan och träffar er inte mer.

— Månne det? Jaså. Ja, hvar och en känner sitt här i världen. Men är ni . . . den der qvinnan och om ett dröjsmål inte krossar ert yttre lif eller er ställning i den så kallade menskligheten, så är det bäst ni stannar själf och ser huru det går. Det blir en kris inom tre eller fyra dar.

Hon nästan frös af fruktan och harm, men ångesten dref henne att fortsätta:

— Till lif eller . . . ?

— Till *ettdera*, min goda fru, till *ettdera*, det är alldeles säkert. Det beror till stor del på den der fjedern,

lifsviljefjedern, ser ni. De magter, som bestämma öfver lif och död, låta stundom, liksom svaga föräldrar, ungen sjelf välja, och så skrufva de upp den så kallade lifslågan eller ock släcka de af, allt efter omständigheterna. En gammal distriktsläkare kan så fasligt lite göra vid den saken i ett fall som detta, knappast en professor och nordstjernekommendör.

— Af barmhertighet! Hvad *tror* ni?

— Ja, ni såg, hur han ligger der under febern och krafsar och krafsar, både på vägg och filt. Der rör sig nog något inom honom äfven nu, stackars gosse, och kunde han krafsa rätt på något, som kunde komma honom att tycka en smula om att lefva, så händer det ju att han lefver. Godnatt, fru Björk! Sof inte allt för godt! Det är mest förbi med gamla Lena, ser ni. Hon är alldeles utvakad.

Vinken var obehöflig. *Skulle* hon tillbringa natten under detta tak, var hon ock fast besluten att derunder ha honom för sig sjelf. »En gång och aldrig mer...»

Den uttröttade gamla fann det helt naturligt att frun öfvertog denna nattvakt vid sjukbädden, antingen hon nu var syster till jägmästaren eller hvad hon var. Efter att pro forma ha afgifvit en lam protest, gick Lena in till sig och njöt snart af den rättfärdiges sömn.

Bäfvande, som den förut redlige, hvilken för första gång trängt sig in, der han icke har rätt, för att stilla en hunger, som börjat döda, gick Maria in till den sjuke och slöt dörren till om sig och honom.

Hon behöfde ett stöd i sorgen och ett värn mot sitt arma, vacklande hjerta. Så flydde hon då till bönen. Hon hade aldrig medvetet förrådt sin barnatro; men ack, den hade skörnat och blekts af tiden och detta lefvernets omsorg, och sedan hon var ung flicka hade hennes bön mest varit korta nödrop, suckar utan ord i de hårdaste qvalens stunder.

Nu föll hon på knä vid bädden, och en del af det der, man stafvar för oss som barn, flöt åter, tyst och mildt och tröstande, fram genom minne och hjerta, öfver darrande, hviskande läppar.

» . . . och gifve oss en evig frid! »

En evig frid! Ack kanske stod han nu på tröskeln der den friden var att finna! Skulle hon vilja hejda och kalla honom tillbaka? Hur ljuft för honom att medvettslöst drömma sig öfver till den andra strand . . . Kanske bäst så.

Nej! Nej! Nej! Hela hennes inre, allt hennes väsen reste sig mot den tanken, och hon kände med förfäran huru hennes egoistiska jag afkastade försakelsens mask och pockande fordrade sin del af lefvande lifvet. Det hade behöfts dödens egen kyliga andedrägt för att blåsa undan sjelfbedrägeriets töcken och låta henne se ned i djupet af sitt eget hjerta.

Då han talade och bad, kunde hon stå honom emot; stum och stilla hade han besegrat henne. Hon stirrade oafåtligt på hans ansigte, och genom hvarje atom af hennes varelse smög vissheten, att om det älskade hufvudet der någonsin mera vaknade upp för att veta och vilja något här på jorden, skulle ock dess vilja vara hennes.

Böjd, förödmjukad, kände hon kampen lösa sig i varma tårars bad. Men det var så underligt; hon kunde ej förstå att det var hon, som grät, ty hennes ande steg och steg tills den nådde Guds egen tron, der den i brinnande böner tiggde ett lif tillbaka.

 Feberns andliga töckenslöja började vika från Hugo Linders hufvudgård. Då han först såg henne, blef han icke så skakad, som Lund befarade, ty han hade instinktivt känt hennes närvaro förut. Och hans svaghet

var så stor, att hans rörelse och förvåning ej blefvo mycket starkare än drömmens sensationer.

Ack, hon hade så ofta i längtande drömmar förlufvat hans ensliga näste, att han först knappast fattade att det var med kroppens ögon han såg henne.

Men då hennes materiella närvaro blef honom fullt klar, sögo sig också hans själ och ande och hopp och hjerta så fast dervid, att om hon ock ännu vacklat, hon snart skulle öfvertygats om omöjligheten af att mera slita sig lös.

Och genom de tusen osynliga trådar, hvilka gå emellan hjerta och hjerta, som ega hvarann, smögo sig lifvet och kraften in i hans bröst. Men de första dagarna fick han börja som ett barn, först med *ett* ord och så med *två*. Hon hade varit hos honom i sex dagar, innan han fick kraft att säga detta:

— Du *kan* inte ha ryckt mig tillbaka från grafvens rand för att åter kasta mig dit ned?

— Nej, hviskade hon, hvilket lilla ord, besynnerligt nog, faller sig lättare för den älskande qvinnan att uttala än ett ja.

Och för att förekomma hvarje öfverilad, skadlig rörelse från hans sida, böjde hon sig ned och kysste honom. Så gled hon ned på mattan så att han kunde vinna den känsla af besittningstagande, vi behöfva i sådana stunder, blott genom att slå armen om hennes hals.

Just då öppnade doktorn dörren.

De hörde honom ej. Han kunde sluta den och draga sig osedd tillbaka, mumlande:

— Det *var* sålunda den der qvinnan ändå. Det kunde jag, min själ, tro.

XII.

Septembersol.

Det börjar bli höst, men hösten döljer sig, det är snart slut med sommaren, men några af dess vemodsfägraste dagar dröja kvar.

Lifvets och naturens gästabad äro som andra; de synas oss ofta mest fängslande, mildast tjusande, när aningarna börja komma om deras slut. Spirande gräs och knoppande blad tala om sommaren lång, om fröjder, hvilka vänta och bida i morgon, om de ej bli njutna i dag.

Men Septembervinden hviskar: »Njut medan du får, mätta ditt öga med grönskan före nattfrosten, slut dig till naturen innan naturen tillsluter sig sjelf med isarnas lås och drifvornas riglar!»

Och det är September nu.

Oändliga, jemnsides, slingrande sig kors och tvärs öfver vårt land, som kallas litet, för det vi äro få till antal och ofta små till sinnes, fast det är större än en del af stormagterna, löpa blanknötta jernvägsspår, och öfver dem löpa trötta, blanknötta själar, som slitits hårdt i lifvets kamp, men repat lite mod af kroppsodralens feriehvila.

Ferierna äro slut, tusenden arbetande och betungade åter på sin plats och under oket; blott några fördröjda utländingar synas ännu till som »sommarturister», och

löfven börja gulna och de fagrade blomstren ersättas af de praktfullaste, och knopparna ha blifvit frukt.

Men luften dallrar tunnare och lättare än någonsin och vågen är mera orolig och lekfull än i Junidag, och solen glänser nästan varmare ibland, fast den har kortare arbetsdag och gömmer sig tidigare.

Det är September, nordens herrliga September, som likt lifvet sjelft, alltid lofvar mer än den hinner hålla, men breder en så betagande svepning öfver krossade illusioner och frostbitna blomster, att suckarna qväfvas under skördejubel och tåren svinner för sensommarsol.

Vällustigt, med vagnarna fyllda af frukter och bär, af kinder, som äro rödare än i våras, af pojkar, som äro längre och mera ynglingavulna än vid feriernas början, ringlar dagsnälltåget fram genom bygden från nord till syd, från njugga åsar till rika tegar.

Och herregård och bondehem, dekorerade i grönt och gult, och armodets gråa stugor och hvita Guds hus med kors å torn, de skimra i solen och glimta fram emellan rökslöjorna, och i stationshusens trädgårdar och skogens vägkorsningar stå barnen och hvifta med mössor och förkläden.

I öfvervåningen till ett litet stationshus söderut, inspektorens boställsvåning, går en gammal fru i hvit, veckad mössa och styr och ställer. Och fönstren äro öppna och luften är frisk. De fyra små rummen med sina hvita gardiner och enkla möbler, äro jordens lyckligaste hem och präktigaste bostad och det herrligaste, stoltaste ett pröfvadt qvinnohjerta drömt.

Ingen annan än den gamla frun tror det, ingen annan än hon ser det; men *hon* ser det och det är nog.

Hon lutar sig ut genom fönstret, blickar ned på perrongen och ler. Den tjocke mannen dernere, han med det runda, beskedliga drängansigtet, de korta, något hju-lande benen, den gensträfviga näsan, det rödblonda håret

och det röda bandet omkring mössan, han är hennes gosse och stationens inspektor och han väntar på nedgående dagsnälltåget. Dessutom är han en vacker karl och en af statsjernvägarnas bäste tjänstemän och det här landets bäste son, en mycket begåfvad man med en obegriplig fallenhet för allting, som är bra.

Ingen annan än den gamla frun tror det, ingen annan än hon ser det; men *hon* vet det och det är nog.

Icke alltid har han varit hennes glädje och stolthet. Länge var han hennes sorg och hjertesår, ända tills han blef gamla karlen. Men nu är allt bra, och en man kan ha en vacker eftermiddag äfven i livvets September.

Nu brusar tåget fram och maskinen glänsar och blänker i solen. Ett ansigte tittar ut i en kupédörr. Det är ett vackert och lyckligt qvinnoansigte i högsommarmognad och Septembersglöd. Inspektoren rycker till när han får se det, springer fram till waggonen, gör en reglementsstridig honnör med blottadt hufvud och utbrister:

— Nej se! »Hur långt det är mellan bergen så råkas trollen.» Aldrig trodde jag jag skulle få se fru Pet... fru Bjö... fru Linder mer... Tack för allt! Gud välsigne! Jag läste det i tidningen. Gratulerar! »Lika barn leka bäst.» Herr jägmästare! Lycka till! »Jag rullar mig, sa igelkotten när grisen nosa på'n».

Inspektor Alm höll på att glömma blåsa af tåget, och så länge det var inom synhåll hviftade han åt de så oförmodadt återsedda vännerna med sin korta, tjocka hand.

Hugo Linder och hon, som i går blef hans maka inför en kärleksrik Gud och några få menniskor, sjönko ned på waggonsoffan igen, hand i hand, ty de voro ensamma i kupén. Der drog en skugga öfver Marias, numera af några halft omärkliga rynkor nedom ögonen markerade kinder. Det var en vemodsskugga, frambesvuren vid den plötsliga erinran om tid, som varit, om det hem, i hvilket de möttes, hon och mannen, som nu var hennes.

Men det finns knappt skugga å qvinnokind, som håller stånd för en kärleksdrucken man, en strålande September och ständigt nya vyer, som utveckla sig inför den föga resvanas naiva öga.

Hugo Linder strålade som förklarad i sin lycka, som var fullkomligare än hennes, ty den jublande fröjden hade för honom strukit bort alla sorgens minnen, han oroades af intet, han fruktade intet; intet mer än att han ej skulle förmå dyrka och skydda henne och solbeglänsa hennes väg och plocka bort dess stenar så som han ville.

Han skulle blifvit förvånad, om han sjelf vetat, hur länge han icke sagt ett ord till henne, blott setat och tryckt hennes hand, dragit handsken af den och strukit den sakta, sakta.

Förkänslan af qvinnans snabbare åldrande, de sex år och den ocean af lidande, hon egde före honom, gaf något halft moderligt bäfvande åt blick och ton då hon sade:

— Vännen min! Sorger komma och bekymmer gå, och du har väl aldrig hoppats att *vi* skulle bli fria från dem. Men nog skola vi alltid, alltid med glädje och tacksamhet se tillbaka på dessa dagar, på de fattiges dyra, dåraktiga bröllopsresa till främmande land?

— *Ända* till Köpenhamn! log han.

— Kort eller vida, det beror på hvad man sett förut, vännen min. Hvad det är skönt att *ingenting* ha sett, att skåda allt med barnets ögon vid den älskades hand! Ser du, ser du hur vattnet glänsar! Det måste vara sundet, Hugo! Huru det skimrar!

— Ja, det är grannt i Septembersol, sade han drömmande.

Annars är det just inte många, som tycka om hvad man ser af Östersjön från södra stambanans sydliga ända.

Der var föga folk på Öresundsbåten; de fingo vara så bra för sig sjelfva på ett par fällstolar å akterdäck i lä.

Der började de åter timra på sin stjernebro till lyckans land. Dess yttre landfäste var hans utnämning till ordinarie, som kommit vid midsommartid, och så fyllde de i med turer i skogarna, med aftnar vid lampan — en ny, bättre, lysningspresent af doktor Lund — med nya gardiner i salen, en veranda, om man fick råd, och så kärlek, kärlek, kärlek lifvet ut, fyllande hvarje springa mellan dessa stora yttre ting.

Och han var som ett barn, för hans verkliga barn-dom hade aldrig varit riktigt glad.

Och hon byggde till en bit här och hvar på den skimrande stjernebron till lyckans land, och hon lekte med med lif och lust och försökte *också* vara som ett barn. Men ej ens nu kunde hon glömma att hon bar silfver i hår, och ej ens nu kunde hon låta bli att känna att der lågo törnen, som stungo hvasst, mellan de bitar af det gamla lifvet, som man också måste gripa fatt och foga in som en minnenas grund i bron till lyckans land.

Och hon såg den strålande fröjden, egandets jubel speglas i hans fula, kära ansigte, och hon sände en suck till himlen efter magt att hålla den kvar i den älskades bröst till lifvets slut. Äfven han satt tyst en stund; så flyttade han sig tätt upp till henne och hviskade hängifvet:

— Det var så mörkt och hemskt omkring mig, och det mörkret räckte ända till dödens svala dal, der du fann mig. Men nu är det en förunderlig, strålande sol öfverallt, hvart jag vänder min blick! Sol öfver tillvaron, sol öfver framtiden och fattigdomen, sol öfver Lillegårds gråaste vägg och skummaste vrå, och sol först och sist i min Marias fordom alltid så stränga blick . . .

I sitt hjerta föll hon på knä för att tacka och väl-signa honom. Och så drog hon kappkragen öfver axlarna och undrade hvarför det just var *hon*, som först märkte att qvällen blef kylig och att de voro nära det danska landet nu och att der började sänka sig en fuktig dimma.

Och så tänkte hon på att hennes fyrtioårsdag skulle komma midt under första julen i det egna hemmet. Men ömheten var så oändlig och vemodet blott som en svagt förtonande dissonans då hon lade sin kind mot hans och hviskade:

— Septembersol.

SKIZZER OCH BERÄTTELSER

Skära rosor och gula.

Det är en historia från farmors och mormors dar. Men dock samma hjertan som nu, samma längtan, som aldrig dör, samma blod i yrande dans och samma sorger.

Samma blommor och samma sommarsol.

Och likväl tyckte den unga Margaretha Svärdfält att hon aldrig sett sådana blommor förr, som de skära rosor, i hvilka hon nu gömde sin blossande kind under det ögonen glänste i fuktigt skimmer.

Med en mun, hvars lilla mustasch darrade när han sade det, hade unge kornett Hjelmköld i förrgår afton bedt henne komma ned i trädgården i dag rätt tidigt. Hennes läppar hade svarat ett halft förtrytsamt nej, hennes ögon hade sagt ja, och då hon för en timma sedan hört hofslag nere på vägen från sitt lilla kammarfönster, skulle ingen jordisk magt kunnat hålla henne kvar i rummet. Klädd var hon redan.

Tiden var sträng och tillsynen öfver de adliga jungfrurna noga. Under vanliga förhållanden skulle hon darrat af förskräckelse redan för sin morgonpromenads skull. Ett formligt rendez-vous! Nu var det en annan, ängslande bäfvan, som genomlade hela hennes varelse. Hon visste hvad kornetten ville säga henne, om icke i dag så i morgon, om icke i morgon så en annan dag, ty hans brännande blickar, den darrande klangen i hans

klara, manliga stämman hade sagt henne det förut, många, många gånger. När han bad henne i förrgår sade läpparna nej och ögonen ja; hon kände med förskräckelse att härnäst han bad henne om något, måste läpparna återigen säga nej, men hjertat skria sitt ja så att pulsarna månne brista.

Men då hade det ju varit bättre att inte komma, att blifva kvar deruppe i sin bädd och söka qväfva sin längtan?

Ja visst! Men Margaretha var ju bara nitton år!

Trädgårdsgången, som hon hade att gå, var ej hundrafemtio alnar lång, men medan hon gick den, hann hon likväl att ungefär tjugo gånger öfvertänka stackars lilla Margarethas ställning. På nåder här hos farbror. Pappa ruinerad. Mamma sjuk. Syskonens framtid ohjelpligt mörk, om icke hon . . . Men hon behöfde blott räcka ut sin hand, och Stora Strömsunda med park och svandammar och magt och rikedom och kammarherre Stjernflycht voro hennes. Om icke i dag så i morgon, om icke i morgon så en annan dag. Och vågade hon försmå, hon skulle då inte ens ha trösten att de kära derhemma aldrig skulle få veta, att deras Margaretha kunnat byta deras mörker i ljus; farbror och faster visste allt, farbror och faster skulle bjuda och befalla, straffa och förskjuta . . .

— Margaretha!

Det var då också obarmhertigt af vår herre att ställa dem i hvarandras väg, om han ej ville de skulle ega hvarann! Som de nu stodo der midt emot hvarandra med glänsande blickar, unga, vackra, med blodet i vågande dans, öga i öga, i morgonsol och vårlig kraft, tycktes intet hjerta på jorden kunna vara nog grymt att skilja dem åt.

Inte ett ord af hemligt förstånd hade de hviskat i hvarandras öra. Inga löften, inte ens sådana outtalade,

hvilka binda lika säkert som ordens, hade vexlats. Då han bedt om detta möte hade han ännu bugat och bönfällt hos »fröken Svärdfält»; nu tog han båda hennes händer och jublade:

— Margaretha!

Hans bikt blef ej lång och säkert ej så väl affattad heller; han var ej van att ställa dylika frågor till qvinnor, den unge kornetten. Det var också detsamma hvad han sade. Margaretha lyssnade ej mycket derpå, fattade det ej med sinnena, bara med hjertat. Ack, hon hade i vakna drömmar hört det så många gånger förut, senast denna morgon; hon visste det alltsammans.

Hennes hjerta bultade hörbart och hela hennes gestalt darrade. Hon vågade ej slå upp ögonen och med en enda blick säga ja åt hans stormande frågor och hon förmådde ej tvinga sina läppar till det hon *borde* säga: ett afvisande nej.

Kornetten hade, så oerfaren han var, en aning om att unga flickor inte precis hade för vana, att när man frågade dem om de ville bli ens hustru, se en rakt in i ögonen och svara: »Ja, det vill jag!» Han försökte slå armen om hennes lif och afläsa hennes ja-ord från det blossande, sköna ansigtet. Men då drog hon sig förskräckt undan och såg upp på honom med en blick så skrämmd och fylld af smärta, att han blef alldeles förstummad.

Det blef så kallt om hans unga hjerta, och hans solbrynta kinder bleknade. Skulle han läst fel i Margarethas ögon?

De hade sjunkit ned på en bänk bakom en häck, der ingen från fönstren kunde se dem. Hans förvirrade blick sökte platsen, der de mötts, strax bredvid. Der hade han kastat en hand full skära rosor då han räckte henne båda sina händer till helsning. Han tog upp rosorna, räckte henne dem och sade med bruten röst:

— Fröken Margaretha! Har ni något det ringaste

hopp att ge mig som svar på den bön, jag ställde till er nyss, och som Adolf Hjelmköld, så ringa och fattig han är, dock *aldrig* upprepar, så bär en af dessa rosor i ert hår på balen här i afton. Förlåt mig om jag skrämt er, om ni ansett det förmätet af mig att spörja som nyss! Farväl!

Med raska steg gick han trädgårdsgången framåt utan att se sig tillbaka. Sporrarna klirrade, grinden gnisslade, så var det tyst ett ögonblick, så hördes der ånyo hofslag på vägen, fjermade sig och dogo bort, men ännu satt Margaretha med kinden gömd bland skåra rosor. Der glittrade diamanter på deras blad! Var det morgondagg eller kommo de från sköna ögon?

Som en sömndrucken vände hon åter till sitt rum, och aldrig kunde hon erinra sig frukosten den dagen, sammanträffandet med sina anhöriga eller någonting från de första timmarna.

Men vid ett-tiden väcktes hon fullständigt upp ur sina drömmar af hästtramp på bron öfver forsen, hundskall och farbrors och fasters glada utrop. Kammarherre Stjernflycht kom på visit med fuxspannet och i sin elegantaste landå, och detta på förmiddagen samma dag som han på qvällen lofvat att komma på balen! *Det* var en händelse, som icke kunde missförstås af Margaretha, äfven om hon varit ännu mera frånvarande och sinnesbedöfvad än hvad hon var. Blodet vek från hennes kinder och hon förstod ej hur hennes ben buro henne, då hon efter ett kort samtal mellan farbror och kammarherrn kallades in i salongen. Hon tyckte sig dragen framåt af osynliga krafter under egen nästan fullständig viljelöshet, och samlade de sista resterna af sitt medvetande på beslutet att inte låta något afgörande, bestämdt bindande ord gå öfver sina läppar.

Kammarherren var en elegant, väl bibehållen man på fyllda 54 år. Han framförde sitt frieri bra mycket

bättre än kornett Hjelmköld och lade sina ord alldeles förträffligt. Men faster skämdes grufiligen för Margaretha! Hon betedde sig mycket underligt och inte ett ordentligt ord kunde man få ur henne; men hon såg så obeskripligt täck och ljuf ut i sin förvirring, att friarens förjusning ökades än mera och han helt öfverseende hviskade till faster Eleonora:

— Åh, var så nådig och calmera er, ma chère! Den förtrollande varelsen är en komplett ingenue, som vi måste akta oss för att bringa i någon som helst inquietude. Mon Dieu, quelle apparition! Gif henne bara tid! Hon är charmant den lilla! Parole d'honneur, charmant! Men nu får jag lof rekommendera mig. Charmerad at aftonens nöje! Au revoir till dess!

Och så for den präktige, på sin sak mycket säkre friaren med sitt fuxspann, efter ett högst egendomligt afsked från henne, som han med stor sjelfkärlek redan betraktade som sin fästmö, ett afsked, som höll på att göra faster alldeles utom sig och kom farbror att, midt i sin förtrytelse öfver Margarethas besynnerliga uppförande, dra en smula på smilbandet. Men innan kammarherren for, bad han att få lemna en bukett af de mest förjusande rosor, som kunnat uppletas i hela Strömsunda orangeri.

Vid sextiden var Margaretha redan färdigklädd till balen. Stackars liten Margaretha! På bordet stod ett glas med de finaste skära rosor och en stor skål med de vackraste gula. Skära rosor eller gula? Vågade hon väl tveka längre. Nej, egentligen vågade hon det inte, men ännu höjde sig hennes rika, glänsande, bruna hår högt och fritt, och hon kände det som om den gula rosen deri skulle blifva hennes dödsdom.

Om blott han, den andre, ej varit dernere! Om ej hela hans själ hängt fast vid detta sista hopp!

Ännu hade hon ej sagt det afgörande ordet . . . O,

hvad båtade det väl! Hon *skulle* komma att säga det, om icke i dag så i morgon, om icke i morgon så en annan dag . . .

Redan grep hennes darrande hand efter en af de gula rosorna, då hon plötsligt fick ett af dessa infall, med hvilka vi stundom locka oss sjelfva att fördröja verkställigheten af ett bittert beslut.

— Annette!

Kammarjungfrun, som var sysselsatt i kusin Lauras rum näst intill, kom genast in.

— Klädningen sitter så sträckt att jag har svårt vid att alldeles fritt röra armarna uppåt. Fäst en ros i mitt hår! Nätt och vackert, förstår du . . . nätt och fint . . .

— Skär eller gul, fröken?

— Hvi . . . hvilken . . . du vill . . .

Annette kastade en pröfvande blick på glaset och skålen. Så tog hon behändigt en gul ros och stack den qvickt i det vågiga, gnistrande håret.

— Aj, gjorde jag fröken illa?

Margaretha hade ryckt till som vid åsynen af en bödelsyxa.

— Nej tack! Nu är det bra.

All värme var som utjagad ur hennes kropp, kallsvett bröt fram öfver pannan och hon tyckte att benen ville vika sig då hon gick ned för trappan.

En halftimma gick, gästerna samlades och kammarherrens blick, när han helsade, hade ett uttryck af belåtenhet med sin välfångna egendom. Plötsligt kände Margaretha som om något brännt henne i nacken. Hon tog ofrivilligt med handen öfver håret och den gula rosen samt vände sig hastigt om.

Från en dörr två rum derifrån stirrade ett par stora, mörka, förtviflade ögon på henne. I den blicken låg ett uttryck af en sådan outhärdlig smärta och gränslös förtviflan, att hon bäfvade tillbaka och kände fattigdom,

rikedom, fruktan, tvång och hot med ens krympa samman och blifva små, ack så små . . . mot den hemska, hopplösa sorg, som våldsamt bröt fram ur det kära, älskade ansigtet derborta.

Hon ilade upp på sitt rum, utan att göra sig reda för hvad hon gjorde, slet bort den gula rosen, tryckte en brännande kyss på en af de skära och fäste den med feberdarrande fingrar i håret, som var fuktigt af ångesten hon led.

Det månde bära eller brista! Om hon så vetat att hennes handling skulle kommit hela jorden att förgås, skulle hon nu ej kunnat göra annorlunda.

Hon fick en så underbar styrka. Komma hvad som komma ville, den älskade skulle dock veta hur det stod till inom hennes hjerta. Hon tyckte hon flög fram öfver axlarna på alla dessa människor, som voro henne så likgiltiga, hon såg kammarherren i förbifarten och betraktade honom, som om han varit en prydnadspjes af porslin.

Så stod hon ändtligen framför honom, i hvars hand, det kände hon nu så tydligt, hennes väl och ve hvilade för hela lifvet, och helsade med en underklang i stämman af trots och smärta och jubel:

— God afton! *Hjertligt* välkommen, herr kornett!

Det skulle bli för långt att skildra all kamp och sorg, de två fingo utstå innan de hunno sitt mål; den skära rosen hade dock för alltid beseglats deras öde, och det utslag den gaf kunde ingen jordisk magt mera jäfva.

— Kära du, förlåt mig om jag är ogrannlaga, men hvarför ha ni alltid samma skära rosor och inga andra när ni fira födelsedagar, bröllopsdag och vid hvarje annan familjefest i edert hem? frågade en förtrogen väninna många år efteråt majorskan Hjelmköld.

— Derför att en sådan ros är symbolen för all

glädje och lycka, som lifvet gifver mig, utbrast rörd majoren, som hört frågan.

Och så kom sagan om de skära rosor och gula ut i en liten krets af kära vänner, från hvilken den sedan letat sig fram till barn och barnabarn. Sjelf var jag tio år då jag hörde den första gången.

Sorger och pröfningar kunde de skära rosorna ej skydda för, om de också alltjemt voro den högsta och bästa lyckans symboler. Förhoppningsfulla söner och döttrar rycktes bort i sin blomstrande ålder, ekonomiska bekymmer fördystrade ofta hemmet, som kärleken byggt, och till sist kom mörkret och lade sin tunga hand för alltid öfver de stora, vackra ögon, hvilkas underbara magt en gång bytte gula rosor till skära. Men högt öfver allt, oförvansklig och obetvinglig, stod kärlekens heliga lycka.

När den blinde, gamle majoren på bröllopsdagar och födelsedagar fick sin doftande ros i hand, hvilken årstid det vara månde, for ett förklarande glädjeskimmer alltid öfver det fårade anletet och der låg en fläkt af ynglingajubel öfver stämman då han tackade, alltid med samma ord:

— Doften känner jag och färgen synes äfven för *blinda* ögon, *min* Margaretha.

Och Margaretha Hjelmköld lade alltid barn och barnbarn på hjertat under de år hon öfverlefde sin älskade:

— När allt är förbi så läggen på min kista hvad helst er kärlek finner, men derinne, i domnad hand och vid stelnadt hjerta endast skära rosor, så att pappa riktigt kan känna igen sin Margaretha.

Den gamle brunnskamraten.

De goda kände glädje och de onda afundsjuka då de sågo den unga, vackra fröken Evy Lindeberg. »Ung och vacker!» Se der redan två af livvets herrligaste företräden. Men fröken Evy hade flera. Hon hade »en god ställning», en riklig lön, så att hon kunde kläda sig någorlunda efter sin fina smak, och omständigheterna förde henne städse in i fina, angenäma kretsar, om vintern i god socitet, som lefde gladt undan, om sommaren vid någon större kurort, i år Ronneby; och detta allt utan ängslan för utgifterna, den oro för den ekonomiska ställningen, som stör fröjden för så mången »familjeflicka».

Och för allt detta hade hon endast att omge och omhulda en gammal snäll fru!

Men de onda kunde sparat sin afundsjuka och de goda skulle känt sin glädje störd, om de närmare kunnat blicka in i fröken Evys hjerta och hennes lif.

Den gamla, snälla frun bar ett Janusanlete, hvars ena hälft ingen såg utom fröken Evy och kammarjungfrun bakom väggarna i den vackra villan numro fyra. Och detta anlete var argt och missnöjdt, med stygga ord i skrumpen mun, med oupphörliga erinringar om liten Evys beroende ställning.

Och hemma i Stockholm hade den gamla frun en gift dotter, en matmor n:o två, som kom hem till mamma hvarannan dag och betraktade Evy med misstro och och stämde gamla mamma illa mot liten Evy och hårdt, fast och obevekligt lät henne känna att hon intet annat

var än en aflönad tjenarinna, hon lika väl som kokerskan och kammarjungfrun.

Och den gamla frun var *mycket* gammal och skral; en vindpust, en oförsigtighet kunde döda henne i morgon, ålderdomskrämporna skulle ofelbart göra det inom ett par tre år. Hvart ville Evy då taga vägen? Det är santt att många banor i vår tid stå öppna för qvinnan; men på mycket få af dessa gälla såsom meriter att ha plåstrat med en gammal kinkig gumma, att ha väckt uppseende, dansat och konverserat på börsbaler, i Ramlösa, i Medevi och Ronneby eller ens att hjälpligt kunna massera skrumpna, vissna lemmar, spruta in morfin och passa en flämtande lifslåga, om man inte har rigtiga papper och betyger på det.

Och så fanns det en *annan* gammal snäll fru, utan Janusanlete, utan stränghet och nycker; en, som världen inte brydde sig det bittersta om, antingen hon var ond eller god, ty hon var bara en stackars utfattig enka med en pilt, som gick i skolan mot lägsta afgiften i urvuxna kläder: Evys mor och hennes lille bror; och hos dem var hennes hjerta i bekymmer och oro, under det hennes fagra gestalt pratade, skrattade eller dansade eller ock jemkade kuddar, skötte morfinspruta och öfvade sig i slafvisk ödmjukhet.

Dock — inte *hela* hjertat de tre senaste veckorna. Dess vår hade kommit med lösta källsprång och svällande knoppar i kärlekens sol, kommit plötsligt och öfverraskande, som den kommer för unga, oförderfvade hjertan, hvilka aldrig lekt med elden och därför icke känna igen den förrän den flammar högt i oskuldsfullt bröst.

Det var bara en liten, temligen oansenlig »hofrättsnotarie», som kommit en så kraftig verkan åstad. Han rådde inte för det, det var då visst och santt, han kunde knappast hoppas att hans blåa, barnsliga ögon skulle tränga så mycket djupare än alla andras in i Evys

hjerter eller att hans klara stämman skulle väcka ett så starkt eko i hennes själ, eller att... ja, hvem känner kärlekens väg och huru känslorna komma till? *Nu* visste de emellertid huru de hade det, visste det utan ord, utan bön och löften.

Hade nu endast framför dem stått fattigdomens hopplöst branta, öfverkomliga mur, så hade det väl ändå gått an. Då kunde de känt sig lyckliga i nuet, byggt broar af ungdomens oföränderliga, obegripliga sangvinism och satt sig ned att vänta på underverk.

Men det tycktes som om ödet inte ville unna Evy tid till allt detta. Det var inte nöjdt med hindren framför, det insköt äfven från sidan en figur, som oroade och ängslade liten Evys hjerta och ännu tydligare visade dåraktigheten af hvarje hopp: en annan man, som älskade henne, som ville ega henne, en man, som med ett slag kunde förändra hennes beroende ställning och befria henne från alla bekymmer för mamma och lillebror.

Denne man hade så pass mycket af denna verdens goda, att han egentligen, enligt all romantisk rättvisa, borde varit mycket gammal, mycket elak och ful; men han var just ingendera delen, direktör Malm, och hela verlden skulle säga att hon var tokig om hon afvisade honom.

Der dansas emellanåt i brunnssalongen i det vackra, men betydligt dystra Ronneby under säsongen. Hvar annan lördag är der riktig bal, och den gamla nåden, hvars lifegen Evy var, ville för ingen del att hon skulle försaka nöjet. Hon njöt så mycket sedan af att få tala om huru mycket sämre hon blifvit af att inte få gå till sängs i vanlig tid och af att massagen och alla öfriga sjukvårdsprocedyrer sådana aftnar måste något afkortas. Det var hennes balnöje, stackars gamla!

I qvällen var det bal-lördag igen. Musiken tonade ut i den skumma parken, hoppande gestalter ilade förbi

dörröppningen till societetssalongen och togo sig helt fantastiskt ut för de utanför stående åskådare, som antingen ekonomiskt, socialt eller kronologiskt tillhörde »andra klassen» och således ej kunde vara med på grund af att kassa, sällskapstalanger eller — ben voro för skrala.

Den gamla snälla fru Janus satt och såg och såg, med tindrande, afundsjuka ögon: mest på Evy.

Och direktör Malm strålade och sken mot alla; men mest mot Evy.

Men stackars notarie Holm, han såg *bara* på Evy, såg på henne, som ökenvandren på en skön, försvinnande hägring; han visste och kände hvad som föregick.

Ty nu, just nu, mellan tredje valsen och andra polkan friade direktör Malm.

Evy var för gammal — hela tjugotre år, och fattigdom och beroende mogna fort en qvinna — för att häftigt resa sig mot hvad som var hennes hjerta emot, trotsigt kräfvat lyckan af lifvet och säga nej åt hvarje hjertats kompromiss. Hon tänkte på omöjligheten att få ega honom, som hon älskade, hon tänkte på det maskerade slafveriet hos fru Janus och — hon tänkte på mamma och lillebror, och hade hon ej tänkt så, då hade hon nog kunnat få direktör Malm att vända tillbaka innan han afbröstat alla sina batterier.

Men nu då han talade ut, greps hon af djup förfäran. Ett nej vågade hon ej säga och om det gällt hennes lif kunde hon ej frampressat ett ja. Ännu i denna stund är det henne fullständigt oklart hvad hon svarade, innan hon ryckte sig lös från hans arm — de togo sig en svalkande promenad efter dansen i allén strax utanför salongen — och vek af nedåt deras villa.

I allt fall uppfattade *han* det inte som ett tydligt afslag utan som ett utbrott af en ung flickas kanske litet kokett öfverdrifna förvirring vid emottagandet af ett dyligt anbud af en så utmärkt man som direktör Henrik Malm.

Hon återvände ej till salongen; som en sömngångerska skred hon ned mot ån, ställde sig och blickade på den klara, månbelysta vattenytan, under det stora tårar långsamt droppade ned utefter hennes bleka kinder. Och utan att sjelf veta om att hennes tanke tog ordets form, sade hon slutligen högt:

— Hur skall jag väl göra?

— Som ditt unga hjerta bjuder, Evy! Jag tror så säkert att det visat rätt, hviskade en röst i hennes öra, och en arm lade sig sakta om hennes lif.

Hon spratt till och såg förskräckt upp på den talande. Men då hon såg hvem det var, log hon genom tårarna och drog sig ej undan.

Det var gamle häradshöfding Dalin, innehafvaren af en bekant och aktad advokatfirma, som genast då Evy kom till brunnen för öfver en månad sedan närmade sig henne på ett sätt, som skulle varit djerft, derest han varit en ung man, och obehagligt, derest han icke varit en angenäm man.

Hon hade icke varit i societetssalongen i tio minuter samma dag fru Janus och hon kommit till Ronneby förr än han gick rakt mot henne, artigt böjande sitt gamla hvita hufvud med det skrynkliga ansigtet, der ett visst yemod, paradt med den allra tydligaste välvilja, sken emot henne ur hvartenda af de otaliga vecken.

— Förlåt en gammal vissen stubbe, som har den svagheten att trifvas i fagra rosors närhet! Mitt namn är häradshöfding Dalin och fröken måste heta Lindeberg, ser jag. Törs jag fråga om förnamnet?

— Evy, svarade hon och log skälmskt åt den underlige gamle herrn, hvilken sedan blef henne en lika trogen riddare, som någon af de unga kavaljerer, hvilka trägnast uppvaktade henne; ja, ibland tycktes han göra sig ett riktigt nöje af att sysselsätta sig med henne just

då de som ifrigast täflade om hennes sällskap, och log ett ironiskt löje åt deras förtretade miner.

Utan alla ceremonier antog han en faderlig ton mot henne och påtog sig, som om det varit den enklaste sak i världen, en gammal onkels både skyldigheter och rättigheter. Och han gjorde det på ett sätt, som helt och hållet vann Evys hjerta. Efter en vecka talade hon mera förtroligt med honom än med någon annan på jorden, modern undantagen, och med smärta tänkte hon på när de skulle skiljas. Men dock tittade hon nu på honom litet förvånad, både för hans ord och för det han så der sans façon kallade henne för »du», Och så stammade hon:

— Hur . . . menar häradshöfdingen?

Ömt och allvarligt lade han hennes arm i sin, och så gingo de sakta utåt strandvägen, och så talade han, alldeles som i fortsättning på ett samtal, hvilket icke egt rum:

— Stöt inte bort honom, barn! Jag ber för honom, och ditt hjerta håller med mig, ty du älskar honom. Tänk Evy, att få hängifva sig åt den allra första, ljufvaste, innerligaste kärleken! Hvad äro väl fattigdom och rikedom deremot! Han får naturligtvis bryta sin juridiska bana; han får inte bli hvarken justitieråd eller hofrätts-president, stackars gosse. Men han skall bli hvad som är tusen gånger för mer, han skall få bli liten Evys älskling till sitt sista andetag, och så kan han derjemte få bli delegare i en icke alldeles förkastlig gammal advokatfirma, som skall döpas om till »Dalin & Holm», det är hvad han skall.

Evys ben vägrade att bära henne längre. Hon slog båda armarna om den gamles hals och snyftade:

— Hur kan häradshöfd . . . hur *kan* du vara så god?

Då tog han hennes unga, bleka, tårdränkta ansigte mellan båda sina skrumpna händer, vände det upp mot månskenet, för varligt med gamla darrande fingrar öfver

de fina, fagra dragen, tryckte en kyss på hennes lilla kind och hviskade:

— Jo ser du, barnet mitt, jag älskade en gång din mor så der riktigt innerligt, som man bara gör *en* gång i lifvet, och hon stod en dag lika förtviflad, som du nyss, och gjorde Gud och ödet samma fråga som du. Jag är inte egenkär, Evy, men jag tror att hon missförstod svaret. Ser du, det var *derför* jag vågade sufflera vår herre nyss. Jag *vet* att jag uttryckte hans egen åsigt om saken. Vill du nu vänta ett ögonblick på verandan till numro fyra, barnet mitt, så skall jag gå och leta upp Holm åt dig, ty i målets närvarande skick torde det lämpligast kunna utföras af min unge kompanjon.

Kärlek till torfvan.

Fanjunkare Pihl var född på Storkebo, han hade som liten parfvel vunnit samma förtrogenhet med hvarje dal och kulle, hvarje större träd i åkergårdet och hvarje märkligare sten vid vägen, hvilken förde ut till stora landsvägen, som en af oss har med det rum, i hvilket vi i åratal bott.

Huru gerna skulle han inte velat under huru stora mödor och försakelser som helst behålla det gamla, kära hemmet när far dog; men det var stört omöjligt, ty skulderna voro betydliga, och syskonen, som skulle »lösas ut» från den lilla återstod, hvilken var sterbhusets egen, voro ej mindre än åtta.

Sorgen efter fadern nästan fördränktes i sorgen öfver att tvingas lemna fädernegården. *Här* hade han arbetat som en slaf utan tanke på annan lön än kläder och föda, *här* hade han lagt den ena nya tegen efter den andra till de gamla åkrarna, *hit* hade han som ung sergeant skyndat efter hvarje öfningsmöte för att med lif och lust kämpa mot sten och vatten, mot fattigdom och dåliga tider, mot sjunkande stutapriser och frosten, som nöp bort den späda brodden, mot allt, som trycker brukaren af svensk, skuldsatt jord. Den förste i arbetet och den siste till hvila, tog han ej sällan några kronor ur den lilla under-officerslönen för att skaffa ett redskap, till hvars inköpande fadern ej hade råd, utan att tänka på att han ju inte var ensamt barn i huset, utan att frukten af allt hans slit också skulle komma åtta syskon till godo.

De andra syskonen voro fullt upptagna med att sörja för sin framtid. De voro ett duktigt folk Pihlarna; en blef husmamsell, en annan verkmästare på en stor snickerifabrik, en mejerska, två sömmerskor, en, som inte visste sig annan råd, man i ledet vid Wendes artilleri med fast beslut att läsa och tjena sig upp, och så vidare.

Men fanjunkare Gustaf bara läste nämndemannens auktionsannons om gård och lösbo, läste den med tårar i ögonen samt bleknade och magrade för hvarje dag man kom närmare auktionen. Han var en hederlig kår, Gustaf Pihl, men han hade visst i de dagarna sålt både kropp och själ för en summa nog stor att, om än med yttersta nöd, behålla gamla Storkebo.

Man visste aldrig att han haft någon flicka kär. Det är ovisst om han, undantagandes mor och systrar, någonsin sett på en qvinna med andra tankar än hvad hon kunde duga till i ladugården, ute på skördefält och potatisland.

Den dagen auktionen hölls skulle fanjunkaren helt visst hellre stått gentemot både ryssars och tyskars kanoner

än midtför fader nämndeman, som vid det gamla, kära, perlfärgade matsalsbordet bjöd ut Storkebo, till att börja med för 12,000 kronor.

Buden föllo raskt och tätt, och det slogs slutligen bort för hela 25,000. Der gled ett leende öfver Gustaf Pihls bleka ansigte. Hade han sjelf kunnat uppträda som spekulant, skulle ju hvarje öfverbud kännts som ett styng i hjertat; nu var det ett erkännande af hvad »gamlepatrons Gustaf» uträttat. Det var rusthållarens i Korparås nygifte Anders Petter, som stannade för budet, och hans jättestora, blomstrande, unga linhåriga hustru visade större delen af sina två och trettio präktiga, hvita tänder af förnjöelse när hon efteråt gick genom rummen och strök med sin kraftiga näfve på tapeter, gardiner och möbler och »hviskade» så det hördes i ett par tre rum: »Annens Petter, vellen köpa nöbblerna mä, så mönna vi kunna komma öm.»

Och Anders Petter och hans Anna Karin köpte både löst och väggfast och lefde i herrlighet och väl-måga på Storkebo i fyra år. Men då fick Anders Petter lunginflammation och dog.

— Nä titta, fanjunkaren! Ska dä inte va en mer-aftanssyp å en tallreck körsebär på fastuverandan? sa Anna Karin på hösten några månader efteråt, då fanjunkare Pihl händelsevis gick förbi gårdsporten.

Fanjunkaren, hvilken som skrifbiträde slagit sig ned hos kronofogden i andra ändan af socknen, hade under dessa fyra år ej ofta varit på Storkebos egor; det sved i hjertat att ej vidare ha något der att beställa, och inte voro de heller skötta som *han* ville ha det. Nu kunde han inte motstå sin önskan att titta inom och spörja efter ett och annat.

Anna Karin tycktes ha burit förlusten af Anders Petter synnerligen kristligt och bra. Bred, fyllig och manhaftig stod hon midtför Pihl på verandan andra sidan det fullastade »meraftansbord», hon bullat upp åt honom, och

orerade om fält och fänad och beklagade hur svårt det var för ett ensamt fruntimmer att reda sig, men log med hela ansigtet och kastade de vänligaste blickar på Pihlen. Efter aftonvarden besåg fanjunkaren allting både ute och inne, och så det var ganska godt så långt den dugtiga husmoderns flit och förstånd räckt till, men ute på fälten hade åkerkålen gjort stor skada, de öppna dikena höllo på att vallas igen och klöfvergroen stod ojemn, visande bara plättar.

Gustaf Pihl sade rent ut hvad som var galet och orerade sig riktigt varm inför sin vänliga värdinna.

— Ja, herre jestaner, då säger ja, den sön hade en tocken kar å råföra säj mä! Då vore dä inte farligt å va å mä Anners Petter.

Fanjunkare Pihl var en grann karl, sina styfva »sex fot och två», och innan rondan var slut, var Anna Karin så tokig i honom hon kunde bli. Men fanjunkaren var både döf och blind därför; han hade inte hvarken ögon eller öron för annat än det gamla kära hemmet. Så vankades der ett par glas hembrygd punsch, deri den sörjande enkan gjorde sin gäst ärlig besked, så att när han skulle gå, var hon skäligen varm och de pigga ögonen brunno af lefnadslust i det feta, rödblommiga ansigtet. När han tog afsked satte hon händerna i höfterna och sade med en viss fuktig glans i blicken under det den väldiga barmen häfde sig i djupa, rytmiska vågor:

— Hör nu, fanjunkare, hur möet har han, för han ä' å skrifver hos fogden?

Pihl skrattade åt den rättframma frågan och svarade:

— Åh det är inte mycket det, mor Anna Karin. En stackars löshäst som jag och som dertill inte får hänga i för tienstens skull, får vara glad om han får fritt allting då han är hemma, och så en liten smula till.

— Harre jesses! Inte ska en tocken kar gå för inte! Hör nu, fanjunkarn! Di båda söre rommen te

höjer i fastan stå ledia, äss han vell komma å ble liasom spetor på Storkebo å nöja säj mä som bonnafolk har 'et å tvåhunnra reksdaler öm året.

Hos kronofogden hade han hundra och en cigarr-låda julafton. Och så att få styra och ställa på gamla Storkebo! Den frestelsen var för stor, och inom fjorton dar bodde fanjunkare Pihl »te höjer i fastan.»

Der var under tiden gjordt förfasligt fint; den första veckan höll han på att stryka med af oljefärgslukt och för mycken mat.

Rågen var redan under tak, men hafren stod gul; den gamla andan föll öfver Gustaf Pihl, och snart svängde han sin lie på gammal välkänd teg, dervid hvarje kraftigt hugg kändes som en smekning öfver hjertat.

— Gack du å räfsa slane, gräbba! Ja' ä inte för goer te å ta opp, när fanjunkarn gör sej så gemener å meja!

Pihl vände sig om vid den kraftiga, men milda rösten, och såg Anna Karin, stor och väldig, samla ihop säden i hans »skår.» Och det höll hon på med hvar enda gång han grep till lien hela hösten. Hans personliga uppässning tog hon också alldeles om hand, bar in kaffe till honom på sängen om söndagsmorgnarna och satte sig sedan på stolen vid hans skrifbord och njöt af att se hur det smakade honom, och pratade och log och kände en lycka, som stackars Anna Karin aldrig förr hade anat.

Af fadern parad ihop med Anders Petter, alldeles som han spände samman två passande stutar, utan barn, som lockat hennes ömhet till lif, slösade hon nu på Pihl tjuugoåtta års sparade känslor och en trängande ömhet, som genomlade hvarje atom af dessa elfva lispund mogen qvinna med varmt sjudande blod.

Pihl såg nog nu hur det var fatt; men han var inte hågad för saken. Se hans mamma var häradsskrifvare-dotter och hans far hade legat i Upsala i fyra år. Det

hade därför varit en rätt fin och städad ton i hemmet, fast det var klent med kontanterna, och fanjunkaren hade sina herrskapliga instinkter, som stöttes af mor Anna Karins språk och vana att snyta sig på afvisidan af förklädet.

Det var ju bra som det var, och han lefde och andades inte för annat än de gamla kära torfvorna, hans enda glädje och tanke. Om Anna Karin var tokig i honom, så mycket bättre: då tog hon sig inte någon *annan* man, som gjorde honom öfverflödig på Storkebo. Han trufdes så innerligt väl, han var lycklig och nöjd, åkerkålen utrotad, de igenvallade, öppna dikena ersattes teg för teg med rationel dränering, och sex nya tunnland skulle till våren läggas under plog.

Men midsommarafton under regementsmötet då fanjunkare Pihl stod vid midsommarstången på slätten och blickade på folkmassan, blänkte Anna Karins röda ansigte fram, och då han, artigt bugande, gick emot henne, hviskade hon blygt på sitt vanliga sätt så att det hördes af minst 300 personer:

— Jesses, ja tyade inte å setta derhemma, dä ble för lessamt. Ja har ett massäckaskrin mä me te an.

Der blef naturligtvis festmiddag på tu man hand inne i restaurationens enskilda rum i underofficersborgen, och sedan ville aldrig kamraterna upphöra med sitt glada skämt om Pihls omtänksamma och ömma »matmor».

Det blef allt värre och värre med stackars Anna Karins hjerta. Hennes känsla var verkligen så djup och sann, att den fick öfver sig något af den bildade qvinnans första kärleks naturliga blygsamhet, annars skulle hon rent ut sagt ifrån långt förut. Men när det *tredje* året gick in utan att Pihl det minsta ändrade sitt lugna, trygga, vänliga sätt, så kunde hon inte berga sig längre, utan gick in till honom en qväll då han satt och förde in i tröskjournalen, och sa:

— Fanjunkare lelle, dä ä så en kan skämmas ögonen ur sej, men ja' tror rakt inte ja' tyar å lefva, äss han inte bryr sej om mej ett skapandes grand . . .

Hvad sedan talades i qvällen kunde ingen af dem sedan minnas så precis, men ett par veckor derefter flyttade fanjunkaren till den närbelägna jernvägsstationen under det tvenne präktiga hjertan höllo på att blöda till döds: hans vid skillsmessen från Storkebo och Anna Karins vid att se den enda människa, hon brytt sig om i hela vida verlden, draga sina färde.

Så gick det till fram på nästa vår. Då kommer fanjunkaren en vacker dag, varm och svettig, och rusar rakt in till mor Anna Karin och utbrister:

— Nej, nu *kan* jag inte tiga längre. Der går den satans Per August och sår oren, ofröbar hafre med kornstänk i på Uddaträdan, och på Halsåker gödsla de med svårlösligt Thomasslagg, som skall ut på hösten, och så köra de hullet af de oxar, som skulle sålts till slagt redan i Februari!

Anna Karin såg stelt på honom; det finnes saker, som kunna bli för mycket till och med för en rusthållarens enka på elfva pund och med en jättes muskler.

— Sköt han *sitt*, fanjunkare!

— Men, mor Anna Karin, det går inte an . . .

— Jobevars, ja ska nog försöka reda mig utan spetor. Om inte Storkebo ger så djädrans möcke, så har ja, Gualof, femtan tusen på böjden å ta tresser å . . . å . . . han kan gå sin väg!

Der hade kommit något tjockt, något, som var slägt med andra, nervösa kvinnors gråt, i rösten. Gustaf Pihl spärrade upp ögonen. Kläderna sutto så lösa, riktigt slankiga, på Anna Karin, det frodiga ansigtet hade blifvit så märkvärdigt litet och var inte alls rödblommigt nu. Hm . . . människan höll visst på att sörja sig förderfvad, och Storkebo höll också på att förderfvas, hans kära,

älskade Storkebo... Att hon hade så mycket som femtontusen utlånta! Det hade han ändå knappast trott...

Fanjunkare Pihl tog tre steg fram med rättning åt höger:

— Hm... hm... hm... om det hade varit så att Anna Karin ännu haft något kvar af de känslor, hon en gång hedrade mig med, så kanske...

— »Kanske», *hvad då?*

— Då kanske det vore så godt att vi reste till presten. Det är fredag i dag. Är du sinnad, Anna Karin?

— Ja, harre jesses ja! Vi ä gamla nock å ha tostats tillräckligt länge. En sån vinter har jag allri genomlevvat. Dän kunne fanj... *du* velle ja säja, sparat mej...

— Siså, Anna Karin, det som har varit det är gånget, min... hm... min älskade vän.

Han tog henne rätt försvarligt ömt i famnen, kysste, icke utan ett visst angenämt eftertryck hennes fylliga, friska, breda mun och drog henne intill sig. Men så spratt han plötsligt till, släppte Anna Karin, som om hon varit ett glödhett stryklod, sprang ut i köket och skrek:

— Pernilla, skubba dig ned på Uddaträdan och säg åt Per August, att om han sår ut ett enda korn af den hafren mer skall fan ta honom; och spring sen ner på Halsåker och säg till Nisse, att de hjälmige oxarna genast sättas in och inte ska ha ok på nacken mera här i lifvet... ja, min lille vän, jag är så riktigt lycklig för du är så glad vid mig!

Rivaler.

De voro två riktigt goda vänner och arbetade nu femte sommaren tillsammans med att utforska jordens innandömen såsom statsafönade geologer.

Den ene, docenten Anton Karlén, var vetenskapsman på fullt allvar, akademiker och professorsämne och husbonde i arbetet och en stor, blond, vacker jätte med lugnt temperament och ett godt hjerta och en allra som lillaste begynnelse till mage också.

Den andre, läroverksadjunkten Fredrik Harling, var skolfux och hoppades på lektorat framdeles och bökade i jorden på sommarens långa mellantermin dels för intressets dels för skuldernas skull. Hans ande törstade efter stenar och billigare metaller och hans portmonnä efter en smula guld utöfver den ordinarie lönen. Han var några år yngre, mörklockig, liten och fager under ansigtet, en smula kolerisk och spenslig och sin store kamrat innerligt tillgifven.

Och hur de gräfde och bökade dernere i Norra Tjusts delvis rätt leende ängder så gräfde de sig en vacker förmiddag fram till ett förtjusande herresäte med veranda och balkonger och ett stort bord med vatten och hallonsaft på verandan och två vackra, förtjusande kvinnor i ljusa sommardrägter, två riktiga ädelstenar af en art, som sällan hittas så der ute på rama bondlandet af stackars svenska geologer. De två jordgräfvarne lutade sig mot gårdsporten och gapade på den inbjudande taflan.

— Det var fan, du! sa docenten.

— Det var några riktiga englauppenbarelsor, tyckte adjunkten.

Omdömena divergerade ju något, men det tycktes de två inte märka.

— Om man skulle göra sig ett ärende, du? undrade adjunkten.

— Bara min krage inte vore så förbaskadt lortig! suckade docenten.

Emellertid hade två fågelhundar vaknat upp från sin slummer på verandan och skällande rusat ned mot porten, den ena af de båda damerna sprang efter för att hejda dem, då hennes tillrop intet förmådde, herrarna helsade och så... ja, så sutto de två geologerna fem minuter senare på verandan och drucko saft och vatten och åto sockerkringlor, som om de inte gjort annat i hela sitt lif.

— Jag är fru Emma Hallner — min dotter Thérèse, upplyste den ena af de båda damerna, då herrarna presenterade sig.

Hm... måtte vara styfdotter då, tänkte dessa samtidigt, så ung och vacker var deras förtjusande värdinna, en fyllig brunett, som dock i verkligheten sett sina 38 år och var en nog så riktig mamma åt fröken Thérèse, hvilken också liknade henne en smula, om man såg nogare efter, fast hon ännu var så späd och vek och något ljusare än modern, men med samma bedårande svarta ögon, samma fina, ovala ansigtsform och samma lilla retande mun.

Pappa Hallner var död, så att om honom är heller intet annat än godt att säga.

Geologerna tackade och gingo, men de kommo tillbaka, kommo allt oftare och dröjde allt längre.

— Det är skönt att andas en annan luft än här i bondgården, du, sa docenten.

— Och slippa från mor Anna Stinas eviga fläsk och äggröra en och annan afton, du, sa adjunkten.

— Salig Hallners konjak är heller inte oäfvnen, mente docenten.

Men i längden gick det inte att slå blå dunster, mat och konjak i ögonen på hvarandra. Snart begrepo de att de voro hårdt förälskade båda två, och då blef det inte så trefligt hvarken derborta i mor Anna Stinas Westregård eller på stenknackningen eller på promenaderna till och från Hallsnäs, som den käre aflidne döpt den af honom sjelf af sammanköpta bondhemman tillskapade herregården.

Men i sällskap med damerna var ännu allt frid och glädje.

Så en qväll när de gingo hem från Hallsnäs, som vanligt på senare tiden på hvar sin vägkant, mol tysta och envist betraktande sina dammiga stöflar, gick docenten tvärs öfver vägen, grep adjunktens hand och sade, litet sväfvande på målet:

— Var inte ond på mig, Fredrik! Jag kunde inte hjälpa det. Jag är så lycklig nu, men det skar mig i hjertat att se dig så der. Jag rår inte för att hon föredrar mig . . .

Adjunkten slängde undan hans hand och röt:

— Nej, det skall Gud veta! Det finnes somliga, som lefva på qvinnornas underliga smak. Men hur vet du att hon föredrar dig? Har du redan frågat henne?

Den godmodige jätten sänkte hufvudet som ett bedröfvadt barn och sade sakta:

— Ja, Fredrik. Jag passade på i förrgår då du låg hemma och hade den svåra koliken . . . Seså, gamle gosse! Hon måste ju sjelf få välja och . . .

— . . . och hon kunde aldrig valt en mera snäll och hjertegod jättegosse än du, utbrast adjunkten plötsligt och

kramade kamratens hand. Men du förstår, Anton, att när man ser sitt lifs hela lycka ohjelpigt krossad . . .

Hans röst darrade, och det vackra ansigtet förvreds af konvulsiviska ryckningar. Kamraten lade sin väldiga arm omkring hans hals och suckade:

— Stackars gosse! Jag begriper inte hur fan hon kunde tycka mer om mig . . . men var inte ond på oss, Fredrik lille!

Så förkrossad Harling var, måste han nästan le åt vännens barnsliga, godhertade ängslan.

På morgonen tidigt väcktes mor Anna Stina af tramp och oro deruppe på herrarnas rum. Det var adjunkt Harling, som packade hop sina saker. Man var i det närmaste färdig med Tjust, och han var ju bara ett underordnad biträde och så kunde han inte . . .

Klockan åtta var han färdig och störtade ut på gården ur det qvafva rummet för att få luft och svalka efter arbetet. Omedvetet dref han af utåt vägen till Hallsnäs. Hans hjerta snördes samman då han såg porten, vid hvilken han stått den första dagen, porten till hemmet, som i tre veckor för honom varit ett Paradis, verandan, lusthuset, trädgården, alla, alla ljufva, minnesrika platser! Hur hade hon kunnat se på honom så som hon gjort då de voro ensamma! Hur hade hon kunnat låta honom gå och invagga sig . . .

— Nej, se doktorn redan uppe så tidigt! God morgon! Ljöd en klar, glad röst bakom honom, och der stod Thérèse Hallner plötsligt vid hans sida, morgonfrisk och ljuf, strålande i vårtägring och kärlekslycka. *Så* hade hon aldrig förr sett ut. *Nu* syntes det att hon var viss på lifvets glädje . . .

Han blottade sitt hufvud och vände ansigtet mot henne.

Hon ryggade tillbaka och blef plötsligt allvarsam.

— Min Gud! Är ni sjuk?

— Jag mår fullkomligt väl, fröken Hallner, och gläder mig åt att ha träffat er så här tidigt. I annat fall hade jag fått be min . . . docent Karlén framföra min tack-samma afskedshelsning. Tvingande omständigheter nödgade mig nemligen att lemna orten inom två timmar.

Hon såg bestört och sorgsen ut och hennes röst darrade då hon sade:

— *Så* snart. Det blir mycket . . . mycket . . . det blir nog mycket angenämt för er att få lemna denna tysta plats, men . . .

Sannerligen för Gud stodo der icke tårar i hennes ögon! Han blef alldeles rasande öfver ett så grymt koketteri. Stackars Anton! Trots sitt löfte till honom, stod hon nu här och spelade komedi med dennes vän och kamrat! Han svarade med en hård klang i stämman:

— Ja, det skall bli godt att åter känna sig omgifven af gamla, kända vänner, föga intagande, ej mycket älsk-värda, det må så vara, men på hvilkas känslor och ord och blickar man kan lita, fröken Hallner. Rätt frams folk, som inte leker eller drifver gäck med någon och . . .

— Hvad *menar* ni? stammade hon och grep fatt i portstolpen liksom för att hålla sig uppe.

— Jag menar att det nu är hög tid för mig att tacka för all artighet och gästvänlighet under denna tid. Min vördnadsfullaste helsning till er fru mor! Farväl!

Hon dref spelet väl långt tyckte adjunkten, ty hennes hand darrade och hon tittade upp i hans ansigte med verklig skräck målad i sitt eget. Ja, de kvinnorna!

Läroverksadjunkten Fredrik Harling höll alldeles på att skrämma vettet ur sin gamla mamma när han helt plötsligt kom hem till staden der de bodde. Han sade att hans lif var förstördt och grälade för att inte alla tre dussinen skjortor voro rena nu då han skulle resa utomlands. Han köpte två jagerskjortor, en sorts plagg, som han aldrig förr i tiden kunnat lida, och sa att han skulle

söka tjenstledighet för höstterminen och tog pass för hela Europa och suckade och vred sig nätterna i ända och sa att han hoppades, han skulle falla ned från någon alp i Schweiz och slå ihjel sig. Ibland kysste han gumman och bad henne ta det med ro, om hon aldrig finge se honom mer. Den stackars fru Harling höll på att rent gå åt af moderskärlek, sorg och förtviflan.

På tredje dagen kom då äntligen telegrambäraren med ett telegram till Fredrik.

När Fredrik läst telegrammet kom han in med det i handen, skrattade och grät, tog gumman i famn så hon höll på att tappa andan, frågade om hon kunde förlåta honom, dansade rundt med henne och — sprang så på dörren.

Telegrammet tappade han på salsgolfvet. Mamma tog upp det, torkade glasögonen och läste:

»Det är *fru* Hallner jag skall ha. Kom genast åter hit, din stolle, annars sörjer flickan sig till lungsot och dör. Inte visste jag, det var barnungen du sprang efter!

Anton.»

— Jag förstår rakt inte detta telegrammet, Anton, sade mamma när adjunkten åter kom in. Hvad är det för ett barn?

— Det är en liten flicka, vet mamma, som är så rysligt intresserad af geologi. Det är fråga om att vi tillsammans skola leta rätt på de vises sten, sa adjunkten.

Fröken Agnes' Julnovell.

Nu var hon van dervid sedan flera år, men ännu tyckte hon ibland, att arbetet hotade att trycka henne ned i stoftet, då hon stod i sin klass med tjugotvå fjortonåringar omkring sig och sökte ha ögonen på dem alla på en gång och kände huru tjugotvå unga viljor bände och sträckte på disciplinens band, och fyrtiofyra unga, tindrande ögon ifrigt letade efter minsta tecken till slapphet och ouppmärksamhet, för att begagna sig deraf med största möjliga fördel.

»Man skall vinna de ungas känslor och fångsla deras intresse, så går det lättare.» Ja bevars, det skall man visst det, och de flesta af de tjugotvå höllo nog en smula af fröken Agnes Hedlund, lärarinna i tre ämnen i T:s flickpensions femte klass, och ännu flera ansågo hennes lektionstimmar som de »minst fasliga»; men den der tillgifvenheten och det der intresset *ni* mena, de vinnas ej gerna helt och fullt med arbetsfördelningen och de vexlande lärarinnorna och de många, skiftande lärjungeelementen från de himmelsvidt olika hemmen i en stor stad.

Det var en tid när fröken Agnes aldrig skulle kunnat tänka sig på en sådan plats. Det var när ett par, kanske allt för ljusblå och spaka, men ack så ärliga och trofasta ögon ofta följde henne med stum beundran, när dessa ögons egare hvarje morgon skyndade emot henne med snabba steg och strålande ansigte vid en viss liten badort på vestkusten för sju år sedan.

Men så kom en tid då fröken Agnes var mycket tacksam för sin plats och spände hvarje nerv och använde alla lektions- och sömnfria timmar för att bli riktigt

dugtig på densamma. Det var när de kanske allt för ljusblå ögonens egare försvunnit ur hennes synkrets, kanske allt för hastigt och utan en stafvelse af *det* farväl, hvarpå hon innerst i hjertat hoppats.

Det påstås att »tiden läker alla sår». Ja bevars, hvad den det gör; men eftersom »läkköttet» är mycket olika i olika hjertan, använder också tiden olika läkemedel, för somliga timlig nöd, för somliga guld och glans, för andra strid och kamp, för några — kyrkogårdens gröna tufva. Fröken Agnes hade nu i sju år i det närmaste kurerat sig med pligtens snäfva, starka band, som lagt sig kors och tvärs om hvarje stund af hennes dag, hvarje tum af hennes bröst.

Men detta senaste året tyckte hon att de tryckte alldeles för hårdt, och hade börjat se sig om efter ett hål i buren, ett hål, hvarigenom hon möjligen kunde krypa ut, långt bort från hela pensionen.

Och så blef fröken Agnes i smyg — författarinna. Åhja, hon hade flera och bättre förutsättningar därför än de flesta. Hon hade alltid haft »A i svenska» under sin pensionstid, hennes julklappsvers väckte allmän beundran och på namns- och födelsedagar var hon oöfverträffligt »quick» i sin literära gärning.

Hon hade beslutat att lemna pensionen, när hennes första längre roman rönt afgjord framgång. Men hon hade så pass hum om stöttestenarna på den literära banan, att hon aldrig tänkte på att nu genast skriva denna roman i två delar och få den tryckt. Förläggarnas dåliga rykte för tröghet och tveksamhet gentemot splittrerna talanger har, minsann, trängtgångsaka vidt ut i världen.

Genom tidningarna går därför vägen i vår tid till literär berömmelse, det visste fröken Agnes mycket väl och därför skref hon små noveller och skizzer, skickade in dem till platstidningen, hufvudstadstidningar och tidsskrifter, och fick dem åter med undantag af de till-

fällen då de »olyckligtvis förkommit, enär man icke kan åtaga sig att ansvara för insända manuskript, derest icke returporto medföljer».

Detta bevisar ingenting för eller emot fröken Agnes' diktartalang. Den man, som på en tidningsbyrå granskar insända literära bidrag, kan mycket väl vara ett nöt. Detta är hans oförytterliga rättighet. Der står, Gudskelof, ingenstädes i tryckfrihetsförordningen att man skall ha literärt förstånd för att ge ut en tidning. Och om han också *har* det, den arme, utschassade, trötte, åt tusen håll splittrade tidningsmannen, så nödgar honom hans knappa tid att ljuga sig ifrån den mesta erbjudna skönlitteraturen på ett par rader i »Breflådan» — utan att ha läst den. Och det lilla han läser, läser han trött och utledsen, med förutfattad afsigt att finna det uselt, och slänger det ifrån sig vid första lilla oegentlighet eller smaklöshet och mumlar: »Var det inte det jag trodde!»

Det var som om fröken Agnes haft en inre aning om dessa ledsamma förhållanden, ty hon skref bara på och hembjöd den ena redaktionen efter den andra sina alster, numera dock alltid med bifogande af returporto.

En gång fick hon in en liten mycket täck bit i »Idun». När hon för första gången såg sina tankar i tryck, genombäfvades hon af en rysning af salighet, och — satte sig sedan ner att vänta. Men antingen förläggarna nu inte bruka använda »Idun» såsom slagruta efter literära talanger, eller de inte förstodo sin sak — här lära finnas förläggare, som äro *nästan* lika rudis i literatur som en tidningsredaktör — alltnog, der hördes ingenting af.

Då satt hon uppe i tjugosju nätter och skref en hel liten roman, mycket fin och bra, tyckte hon sjelf, och skickade den till en förläggare och bifogade »Idun» med skizzen i för att meritera sig. Men förläggaren var lite slö för tillfället, förstod icke uppskatta den skatt, som

här erbjöds honom, och skickade manuskriptet åter, efter att ha bläddrat i det en smula här och der.

Då var det nära att all denna grymma otur alldeles slagit ned fröken Agnes' mod. Hon såg sitt hopp svikas, hon såg framför sig en oändlig rad lektionstimmar och en öfverskådlig massa fjortonåriga hufvuden och hörde ett pingel af skolklockor, som hotade att klinga henne i öronen till livvets qväll och följa henne ända till grafven.

Och så skref hon inte något på många, många månader, inte förrän i December månad i fjor, då hon fann ett ämne så förtjusande, att hon måste slå sig ned vid sitt skrifbord genast som hon kom från eftermiddagslektionen och skriva ut det nästan utan att andas, utan att göra en paus, skriva med bultande tinningar, glänsande ögon och högröda kinder ända tills hon satte den sista punkten på den sista sidan.

Det var en »julnovell» med motiv och staffage från sjelfva julafton, och fröken Agnes, som tyckte att det var det bästa hon någonsin åstadkommit, beslöt att skicka den lilla skizzen till sjelfvaste »Ny Illustrerad tidning». Dock äfven nu — redaktören kunde ju plötsligt ha blifvit sinnesrubbad — med returporto.

Det led mot midten af December och ännu hade fröken Agnes ingenting hört af. Det blef julferier och slutligen kom sjelfva julafton, och ännu inte ett ord om julnovellen. Först var hon så säker på sin sak, sedan visste hon inte hvad hon skulle tro, och så kom »Ny Illustrerad tidnings» julnummer — utan hennes novell.

Det var ingen glad julafton i lilla fröken Agnes' hem. Den väninna, som alltid brukade tillbringa julqvällen hos henne, hade helt hastigt beslutat resa till en bror öfver helgen, någon annans sällskap ville hon inte ha, och så satt hon der alldeles ensam i sina två små fina, festpyntade rum och firade jul för sig sjelf i skenet af alla de ljus och lämpor hon egde.

Och gerna månede de skina på lilla fröken Agnes. Hon var en flicka, som godt tålde att ses, i hvilken belysning som helst, trots sina tjugonio år. Den lilla gestalten var smärt och vacker och det täcka hufvudet med sin infattning af gnistrande svart, burrigt hår var vänt och ungdomligt rosigt med sina fina drag, de blixtrande svarta ögonen, den något för lilla och inte alldeles idealiskt formade näsan och de små röda läpparna, hvilka voro mera energiska än egentligen »svällande». I en tid då man brukar taga in diktareporträtt i jultidningarna, borde nästan fröken Agnes kommit in i literaturen bara på sin apparition.

Hon satt och läste — jultidningar i sin ensamhet och hon kunde icke hjälpa att hon vid jmförelsen mellan andras antagna skizzer och sin egen kasserade, tänkte . . . nå, det var detsamma; hela världen hade tydligen sammansvurit sig mot fröken Agnes, och denna tanke pressade fram ett par stora, klara tårar ur de svarta ögonen.

Tunga steg stampade i förstugan. Å det var visst ingen »julgubbe». Fröken Agnes hade redan fått alla de julklappar, hon kunde vänta sig: af föreståndarinnan, af den bortresta väninnan, af hennes två bästa vänner bland lärarinnekamraterna, och af gamla moster i Eskilstuna, hennes enda, lefvande slägtinge, sex par långa, präktiga, men väl tjocka yllestrumpor.

Det var postbudet. Några julkort från elever och — se der . . . ett tungt bref med två porton. Ändtligen . . . det var så dags . . . julnovellen åter.

Månne redaktörn skrifvit något? Jo, bevars, ett litet artigt bref. »Den lilla novellens välfunna motiv var behandladt på ett så fint och älskligt sätt, att redaktionen verkligen måste beklaga, att dess behof i denna väg redan i förväg var mer än tillräckligt tillgodosedt» o. s. v.

Fröken Agnes log ett litet bittert leende och tog så manuskriptet för att åtminstone *sjelf* läsa det på julafton.

Men — hvad var *detta*? Det var ju alls inte *hennes* manuskript, inte *hennes* stil, inte en »julnovell», utan en »sommarskizz», inte »Julafton på Storvik», utan »Ett sommarminne»!

Man hade helt enkelt förbytt manuskript vid returen. Store Gud! Då vore *hennes* julnovell kanske också ute på vandring så här? Åhnej, det vore inte troligt, det här hade ju legat sen sommaren, hvem vet, kanske sen förra sommaren? Författaren, mindre erfaren än fröken Agnes, hade förmodligen glömt att skicka »returporto». Fröken Agnes blef nyfiken, bläddrade litet i olycks-kamratens manuskript och ögnade igenom några rader der och hvar:

» — — — — —
 — — — Hvart han gick, antingen hon var närvarande eller frånvarande, såg han intet annat än dessa svarta, blixtrande ögon, detta mörka hår, hvilket liksom en sky omslöt hennes obeskripligt ljufva ansigte, detta — — — — —

Der var mycket folk vid den lilla badorten på vestkusten denna sommar, men han dårade sig dock med den inbillningen, att hon såg på honom med andra blickar än på de andre, trufdes väl i hans sällskap och gerna lyssnade på hans ord, fast han, stackare, Gudnås, hvarken var rolig eller — —

— — — Allt fastare hade den öfvertygelsen präglat sig inuti hela hans själ, att lifvet utan henne var värdelöst, och nu nalkades skillsmessans stund utan att han vågade säga henne det. Hon stod så högt öfver honom i allt och han var för feg att af hennes egna läppar höra det ord, som kanske skulle döma honom till lifslång saknad.

— — — Då han gick ned till ångbåten tidigt en morgon, utan afsked, utan en bön, utan ett ord, lemnade han åt värdinnans lilla flicka ett bref till den älskade, hvori han, så godt han kunnat, nedlagt hela sitt hjerta, sin stora fruktan, sitt svaga, ljufva hopp. Voro hans värsta farhågor rigtiga, kände hon ingenting för honom, undanbad han sig något svar; hennes

tystnad vore då en dom öfver hans lifs lycka, den han inte önskade skärpt med några konventionella fraser — — — — — år, dessa långa dystra sju år, som förgått, sedan hvarje hans hopp om lycka i lifvet krossades. Men hans sargade hjerta, hans pinade hjernas tankar vände dock ständigt åter och åter till den lyckliga månad, då det för sista gången var sommar i hans lif, till henne, som han aldrig skall glömma, till Agnes, till hans, trots allt, dock innerligt kära, gamla sommarminne — — — — — »

Fröken Agnes' kinder glödde, hennes näsborrar vidgades och hennes bröst flämtade. Så läste hon manuskriptet ännu en gång och skingrade hvarje tvifvel om att det var som hon anade. Så *hade* han dock tagit farväl på det sätt, som hela hennes hjerta och själ så fast och innerligt hoppats! Men de afskedsorden hade, hon aldrig fått, aldrig . . . *aldrig* . . .

Och nu, nu var det ju dubbelt, skoningslöst grymt att så här efteråt, fjerran få se en skymt af all den lycka som kunnat blifva hennes, nu, när det var för sent . . . oåterkalleligen för sent!

Och med ett förtvifladt skri och under strömmande tårar gömde stackars lilla fröken Agnes sitt täcka hufvud i sin soffkudde, och julnatten skred in och ljusen brunno ned och tystnaden och mörkret svepte in allt i sin svarta mantel utan att hon gaf akt derpå. Det fanns blott ett ord, en tanke i hennes sargade inre: för sent — för sent!

* * *

Men vår kortsynta blick tar, Gudskelof, så ofta fel om när det är för sent.

I morgon hafva vi julafton igen och i dagarna ha här farit så många kära och efterlängtade julgäster rundt om landet. En af dessa kände fröken Agnes från hennes tid i pensionen i T., och han påstod att han farit förbi en bibanestation, der stationsskrifvaren tagit emot tåget

och der en ståtlig julgran prunkat i ett fönster i stationshusets öfre våning, inspektorsvåningen. Men granen var inte riktigt färdig, utan en liten kvinna med två tjocka guldringar å venster hand hade ifrigt och beställsamt fästat dit mer och mer. Och hon log och jublade och kastade lyckliga, gnistrande, sprakande blickar ut på tåget och perrongen, och hon var f. d. fröken Agnes Hedlund, så visst som att nu ha vi jul, och bredvid henne, litet klumpig, litet hindersam, med armen om hennes lif, hade stått en man med ett par kanske allt för ljusblå och spaka, men ack så lyckliga, ärliga och trofasta ögon, och följt hvarje hennes rörelse med stum beundran.

»Förvandlingens lag».

Han hade alltjemnt gått och inbillat sig att han var densamme, som för åtta år sedan, plus femtiofemtusen dollars och en värdefull lifserfarenhet. Men i hjertats känslor, i kroppens och själens energi och först och främst i kärleken till *henne*, den enda, oförgätliga, evigt älskade, var han viss på att han var sig alldeles lik — ända tills skjutsvagnen körde genom grinden till hennes faders egor.

På båten, som förde honom hem öfver Atlanten, i Göteborg, på jernvägen kände han sig fullt och fast öfvertygad, att hvarken lifvet eller han sjelf och allraminst Eva skulle svika hvad han ljufvast hoppades af framtiden. Men när han körde genom denna gamla, rödmålade grind, bestämdt alldeles densamma, som för åtta år sedan, och kom ihåg huru våldsamt, hörbart hjertat dunkade i hans bröst när han förr gick derigenom eller Eva mötte honom

der i gamla dagar, när de icke varit skillda mer än en dag eller två, och så nu kände samma hjerta, vid de åtta långa årens längtans mål, slå jemna, taktmessiga slag, så undrade han för första gången om det icke ändå möjligen åldrats en smula.

I bortemot tretusen natters vakna drömmar hade han utmålat för detta längtande hjerta denna stund då han, med framtiden i sin hand och goda papper i sin resväska, skulle fara förbi dessa gamla åkrar och hängbjörkar för att sluta i sin famn henne, hvilken han skiljts från af fattigdomen och föräldrarnas förakt för den medellose, oexaminerade friare utan framtid och utsigter, som väntat sin håg till deras dotter.

När nu det ögonblicket var inne, kände han med blygsel, att tanken på triumfen öfver att såsom välbergad man stå inför den envise gubbe, som bemött honom med högmod och sedan sjelf sett sitt välstånd undergräfvad, trängde sig mäktigt in midt uti hans fröjd öfver att snart få sluta Eva i sina armar.

Han hade ej velat telegrafera från Göteborg, så att de kunnat möta honom vid jernvägsstationen. Hans dröm hade varit, att ingen mer än Eva skulle veta om att han lyckats derute och kom för att taga sin brud. Denna plan hade han för Evas skull måst öfvergifva. Alla visste att han kom och der hade sytts utstyrsel i ett halft år. Men på en skjutsvagn skulle han i alla fall komma, och dag och timma skulle de icke veta. De skulle alla storma ut på verandan, han skulle länge och innerligt trycka Eva till sitt bröst och så, med ett litet öfvermodigt leende, med en allra som lindrigaste tillsats af hån, vända sig till godsegare Alm och säga:

— Ja, jag har nu sökt följa farbrors råd att »skaffa mig något att lefva på, innan jag kommer och förvider hufvudet på Eva». Är jag välkommen nu?

Så till vida måste hans eget program följas.

Nu svängde vägnen upp för gårdsplanen, nu kommo de alla ut på verandan, och så låg han vid hennes bröst, kände hennes armar slingra sig om hans hals och hörde henne snyfta ut all glädje och längtan och saknad, som pressats inom hjertat i åtta hårda, långa år. Så lossade han sig ur hennes famn och vände sig till de andra.

Hvad gubben Alm var blifven gammal och böjd och grå! Gustaf Eks tanke föll blixtnabbt på den klena grödan å de tegar han farit förbi och ytterhusens förfallna skick, då han såg detta gamla, skrynkliga, gulbleka ansigte, och af hans tillämnade helsningsfras kommo blott de sista orden fram:

— Är jag välkommen nu till detta gamla, kära hem?

Ett famntag af vissna, darrande armar blef svaret från både farbror och tante.

Så slog han åter armen om sin älskade flickas lif, drog in henne i den gamla salongen, fram till fönstret, fattade båda hennes händer och såg henne in i ögonen.

Jo, *de* voro nog desamma, djupa, blå och fulla af tårar liksom vid afskedet, men annars var det förunderligt . . .

Ingen enda gång under dessa åtta år hade det fallit honom in att Eva skulle kunnat i någon mån förändras till sitt yttre eller inre. Det var obegripligt naivt, men det var dock så.

Hon rodnade under hans kärleksfulla, men pröfvande blick. Hennes kvinliga instinkt sade huru förvånad han var, och hon gömde hufvudet vid hans bröst.

Hennes slanka, vackra gestalt var blifven tunn, hennes kinder hade mist en hel del af sin fyllighet och det mesta af sin friska färg, der voro små skarpa streck vid mun och ögon, som snart skulle växa till rynkor, och så hade hon . . . hade hon . . . löständer . . . Männe han sett det redan?

Hans hjerta fylldes af djupt, oändligt medlidande.

Under det mödorna och kampen derute skärpt hans krafter och framgången lifvat hans mod och han växte större och starkare dag för dag, hade hon gått härhemma och längtat och vissnat och trampat i samma nötta arbetsspår dag ut och dag in, år efter år. Ryggen var ej riktigt rak och huden å de små magra fingrarna så sträf, så sträf. Det var länge sedan den sista hushållerskan flyttade från Gårdsäter.

— Din »vackra» Eva är längesedan borta. Jag skref ju att du skulle finna mig mycket förändrad, älskade . . . hviskade hon med bruten röst.

Då var det honom, som om hvarje blodsdroppe på en gång strömmat till hjertat. Han öfverhöljde hennes lilla ansigte med kyssar och stammade:

— Hur kan du ha hjerta att tala så i denna saliga stund! För *mig* är och förblir du alltid jordens skönaste qvinna.

Han sade lyckligtvis sannt. Hon hade grott för fast in i hans redliga, trotasta hjerta, för att någon der skulle kunna göra henne platsen stridig. Men ändå . . .

De hade vuxit upp tillsammans och ingen af dem hade haft en tanke, som ej den andre visste om. Deras själar och då för tiden ganska trånga idékretsar voro i all hufvudsak desamma. I en viss ringa mån hade de också utvecklats hvarann, och på samma gång deras kärlek växte starkare, hade de blifvit andligen afhängiga af hvarandra. Det hade aldrig fallit någon af dem in att detta kunde blifvit annorlunda. De bref de vexlat handlade ju bara om kärlek, längtan, framtidshopp och yttre fakta; hur långa de än voro fanns der aldrig plats för framläggandet af någon del utaf deras öfriga själslif.

Han hade kommit med nattåget och hunnit fram till Gårdsäter tidigt på morgonen och den mesta tiden hade upptagits af älskogssmek; men före middag kände de sig båda två i sina samtal, som om de gått omkring

i ett mörkt rum, visserligen ett känt rum, der de visste hvar hvarje sak hade sin plats, men ändå stött emot i hvarje ögonblick. Hon hade lefvat härhemma i sin in-skränkta sfer, och han, som sett en hel del af verlden och varit midt inne i dess kamp, kunde knappast förstå, hvarför hon såg så forskande på honom, som om han talat ett främmande språk, då han talade om för henne absolut okända ting på ett sätt som om de omöjligen kunde vara någon främmande. Hon återigen sökte, så godt omständigheterna medgåfvo, följa med det andliga lifvet, konsten och litteraturen härhemma, hvaraf han under sin rastlösa id blott hade ett flygtigt minne af en eller annan kort tidningsnotis. Redan hade hon en gång ängsligt slagit armarna om hans hals och hviskat:

— Älskade, vi ha kommit så långt bort från hvarann i mångt och mycket! Du får lof ha tålamod med din lilla flicka!

Men inom sig kände hon så väl, att äfven *hon* behöfde tålamod och lugn.

De hade gått och ströfvat för sig sjelfva i parken och utåt vägen hela förmiddagen efter den gemensamma frukosten. Vid middagen samlades man alla, och den middagen var ganska festlig med blommor på bordet och två vinkaraffiner. Alla hjertan stodo på vid gafvel och Gustaf Ek kunde icke klaga på bristande öppenhet och förtroende i familjekretsen. Han fann snart att hans ankomst utgjorde en stor epok i detta gamla hem för långt flera än Eva. Syster Hanna hade med nöd kunnat underhållas seminariekursen ut; men nu skulle hon till Schweiz för att utbilda sig i franska och dermed trygga sin framtid. Bror Henning skulle öfvertaga ett arrende nästa år och pappa beklagade att han ej hade något att hjälpa honom med, och så borde både mamma och lilla Hilda till Ronneby; det behöfde ej kosta mycket, om man hade eget hushåll. Gustaf satt och öfvervägde i sitt stilla sinne,

huruvida det var mycket sannolikt att farbror Alm hade pengar till *det*.

Han, som kommit så stolt och öfvermodig öfver sin amerikanska förmögenhet, ansåg nödvändigt att under en paus i samtalet, mycket hofsamt och liksom urskuldande, i förbigående nämna, att han för sin del hvarken vore hel eller half millionär. Femtiofemtusen dollars vore det hela . . .

— Gör i alla fall, efter nuvarande kurs, tvåhundra-tretusenfemhundra kronor, och det tycker jag är rasande vackert det, vet du, Gustaf! sade den adertonårige bror Emil, som gick i handelsskola och nu firade mellantermin, helt nådigt och nickade beskyddande åt sin amerikanske svåger.

Gustaf, som med intresse afhört och diskuterat alla andras angelägenheter, tyckte nu det kunde vara på tiden att något orda om Evas och sina egna och talade om att han redan ute i Amerika roat sig med att från svenska agenturfirmor skaffa sig en hel massa egendomsbeskrifningar. När han nu hvilat upp sig litet, skulle han och Eva ut och se sig omkring. Han ville ej ha något färdigt, komfortabelt och komplett hem. Han ville ha stora vidder god jord, något som vore att »göra af», helst med husen alldeles förfallna så man finge ordna nya efter egen smak, då priset ju i så fall blefve så mycket billigare.

— Tycker ej min lilla Eva också så?

— Jo-o . . . svarade Eva utan vidare entusiasm och såg oroligt på sina föräldrar, hvilket emellertid alldeles undgick Ek, som ifrigt och vänligt fortsatte:

— Och så, när vi hittat något, som *vi* tycka passar, så ville jag så gerna be, att farbror med sin stora erfarenhet som jordbrukare komme och hjälpte oss att närmare titta på saken innan vi göra affär.

— Ja—a bevars. Tack för förtroendet! sade gamle

Alm förströdt och höjde sitt glas emot den blifvande mågen.

Efter middagen lemnades de älskande åter ensamma. Då lutade sig Eva förtroligt intill sin fästman och sade:

— Vet du, Gustaf, det väckte en smula förstämning vid middagen, då du talade om att vi skulle resa ut och se på egendomar. Ser du, pappas affärer äro ganska klena och han hade hoppats . . .

— *Hvad?* afbröt Ek skarpt.

— Store Gud så du *ser* på mig! Det är naturligtvis ingen, som vill tvinga dig; men då vi i alla fall skola köpa en egendom, så hade vi tänkt att Gårdsäter, mitt eget älskade hem . . .

— Men *jag* tycker inte alls om Gårdsäter! utbrast Ek i full förtviflan. Det skulle vara den sista egendom, jag ville ha, vanskött, som . . .

— Säg inte mer, älskade! Naturligtvis blir det som *du* vill. Din lilla fattiga brud lemnar nöjd sitt kära barndomshem och följer dig, hvars arbete skapat vår framtid, med glädje *hvar* du vill! sade Eva och tryckte honom häftigt till sitt bröst, under det tårar glänste i hennes ögon.

Han kysste henne tyst och sade att han måste gå upp på sitt rum och packa upp sina saker. Han skulle genast komma ned igen. Hon rodnade häftigt och sökte hålla honom tillbaka, men han såg allvarsam ut och gick, som han ämnat.

Uppkommen på sitt rum, slängde han upp fönstret, kastade af sig rocken och låste dörren i dubbla lås. Det var så mycket oväntadt, nedslående, som kommit öfver honom här, dit hans hjertas håg stått så länge och oförligt, att han måste vara för sig sjelf och samla sina tankar.

Ett ögonblick tänkte han att det skulle varit godt att ensam vara ute på Atlanten igen med stäfven mot

vester. Under alla åren derute hade han knappast haft en dag så svår som denna — vid sin längtans hunna mål.

Nej — det dugde ej! Kanske skulle han aldrig bli så lycklig, som han varit derute när han såg hinder efter hinder falla emellan sig och den älskade; aldrig skulle — det kände han nu — lifvet hålla hvad höppet lofvat. Men utan detta hopp skulle lifvet äfven der bli outhärdligt. Dessutom älskade han ju henne, trots allt. Att svika då man tvingas af en mäktigare känsla, det må så vara; men att svika af yttre skäl skulle vara fegt och uselt.

Efter en stund gick han ned igen, men det dröjde länge innan Eva, som sökte honom öfverallt, hörde hans röst inne i pappas rum. Der sutto de båda vid hvar sitt glas punsch med papper och blyertzpennor och långa remsor kalkyler på bordet.

Gustaf sprang upp, sträckte båda händerna mot henne och sade:

— Ja, nu slipper min älskling att flytta från sitt barndomshem! Farbror och jag ha snart alltsammans klart om Gårdsäter . . .

Hon bleknade och bet sig i läppen. Så frågade hon om han ville gå ut och gå med henne ett slag den gamle kände stigen ned mot sjön.

— Gör det, barn, gör det! Ni ha väntat på hvarann länge nog, sa' gamle Almen salvelsefullt. Men töm glaset först, min gosse! Det kostar på att lemna fädernas jord, skall du veta, men för din och Evas skull får det då i Guds namn gå!

De gingo länge tysta bredvid hvarann. Så hade ingen af dem tänkt sig återseendets första dag. Det hade kommit så mycket främmande emellan dem, de hade båda underkastats »förvandlingens lag» och voro så olika mot förr. Skulle de väl någonsin fullt hitta rätt på hvarann?

Hon blef så ängslig vid denna tanke. Hon knäppte

båda händerna om hans arm och såg i månlyuset upp i hans ansigte. Det var blekt och allvarligt; men ögonen lyste dock af kärlek då de mötte hennes.

— *Annu* är det tid, Gustaf. Jag tror inte jag kan bära att du gör alla dessa offer . . . Jag skall inte säga ett ord af klagan eller förebråelse. Jag är ej längre densamma du lofvade din tro. *Annu* är du fri och kan göra hur du vill . . . hviskade hon.

Han böjde sig ned och kysste hennes kalla läppar, strök handen smekande öfver hennes hår och sade:

— Nej, jag *är* inte fri, Eva. Om så inga andra band höllo, så håller kärleken mig kvar och den kärleken är ej blott offerande, utan äfven egoistisk. *Hvar* skulle jag göra af mig i världen utan dig? Om verkligheten bedrager oss på mycket, icke skola vi därför sjelfve kasta bort hvad som står kvar! Kom, min älskade, kom och tag lifvet som det är! Ingen af oss kan bära att hafva väntat och längtat dessa långa, hårda år förgäfves. Framåt tillsammans! Vi skola väl återfinna hvarandra, litet om sender, med Guds hjälp!

Sakta vände de om mot det gamla och nya hemmet. Qvällen syntes dem så kylig, fast det var midt i högsommaren.

Två möten.

De möttes första gången tidigt i lifvets vår, under särdeles behagliga förhållanden, såsom gäster i ett rikt, komfortabelt och ytterligt gästvänligt hem på landet i en ort, der det fanns öfverflöd på trefliga grannar och vackra utsigtspunkter, å en egendom der man aldrig ens i hvardagslag på tiotalet när kunde bestämma huru många, som skulle samlas vid middagsbordet, der man hade öfvernog af lek och dans och ras, om man så ville, men också kunde försvinna med sitt metspö eller en bok eller en treflig flicka på en timme eller två, utan att det blef några spörsmål om det.

»Kandidat Hall — fröken Skogner» hade de helt plötsligt presenterats för hvarann den ena dagen, då hon med mamma, pappa och en syster kom dit sent på qvällen. Den andra dagens förmiddag sutto de redan på hvar sin sten vid sjön och höllo hvar sitt metspö och utbytte förtroenden och talade om lifvets största frågor och minsta obetydligheter på ett sätt som om de känt hvarann i tio år.

Båda unga, och ännu yngre till lynnen än till år, samt betydligt själfsvåldiga i sätt och hållning, voro de dock ett vackert par, friska, glada, nordiska typer, gullhåriga, naiva, förtjusta i sommaren, i att andas och lefva, i glada skratt och röda smultron och solglittrande vågor och grönskande äng, i *allt*, som omgaf dem.

Huru skulle de väl då kunna göra något undantag för hvarandra?

Deras förälskelse var så snabb, så sund, naturlig och omedveten, att den utan all oro och ängslan kom dem

båda att känna sig om de fyllt en oundviklig pligt, då de älskade hvarann utan att veta eller tala derom, utan att grumla sin sällhet med ord, som föda tankar, och tankar, som föda hinder, och hinder, som skapa sorg och ve.

Veckor gingo i berusande sällhetsdröm och deras omgifning var blind eller barmhertig och väckte dem ej med ett ord eller en blick. De glömde fullständigt att det fanns en värld *bakom* denna tjusande nejd, en värld med pligter, med universitet, med skillsmessor och tvång, med höst och vinter och allvar och studieskulder och lexpluggning med småsyskonen och moln och vemod.

De pladdrade och logo, de tego och blickade in i hvarandras ögon och voro lika fullständigt tanklösa och sorglösa och lyckliga som sparfven på gren i sommarens dag, och skulle blifvit förskräckta, som om åskan slagit ned vid deras fötter, om någon sagt: »Älskar hon dig?» — »Tror du att han har dig kär?» — »Har han förklarat sig?» — »Ni äro väl förlofvade er emellan?» — »Ska ni skrifva nu, då ni resa från hvarann?»

En kyss skulle skrämt dem, en handtryckning kommit dem i fara att vakna. O, hvad kärleken är skön i lifsvårens tid, då den ännu ej lärt sig att fordra och pocka, då den kan lefva af en blick en dag och af ett kanske alldeles meningslöst ord i många!

Det var först när ordet »resa» första gången uttalades — det var hennes mor, som sade det — och de genomilades af en blixtnabb, rent af på fysiskt sätt förnimbar smärta, som de fingo en aning om sitt tillstånd.

Så gingo de ut till en vacker klint i skogen, der de setat många gånger förut, och slogo sig ned bredvid hvarann, skrämnda och sorgsna som två barn, hvilka slagit sönder sin käraste leksak. I sitt hjertas beklämning lutade hon hufvudet mot hans bröst för första, enda gången. Han slog armen om hennes lif och hviskade:

— Visste *du* hur det stod till med oss?

— Nej, men det svider så rysligt i bröstet. Visste Emil?

Så sutto de länge tysta. Plötsligt blixtrade hans ögon till och han sade i helt annan ton:

— Men hvarför sörja vi! Det är ju inte sorg, det är ju *glädje*. Inte vill du vi aldrig skulle fått se hvarann?

— O nej, då hade jag ju aldrig fått veta att jag lefvat, svarade hon i en ton midt emellan jubel och gråt.

Inga frågor mer, inga band, inga löften, inga ord. Men länge satt hon på hans knä och lyddes på de hårda slagen af hans hjerta.

Och så skildes de.

Det är obetydligheterna och småsakerna, som forma lifvet, inte de stora, heroiska handlingarna och de väldiga ansträngningarna. Det är summan af bagatellerna, som ger vår tillvaro dess prägel, inte fenomenen. Ett par tusen kronor, som finnas här och fattas der, en tillfällighet, en dag för sent eller en vecka för tidigt, en sjukdom, ett missförstånd, alla understödda och förstärkta af våra hjertans feighet, ombytlighet, vankelmod och glömska, se der de grundvalar, på hvilka menniskoöden byggas och lyckan krossas och sorg och glädje och ynkyggar och matadorer växa fram.

Och tiden, hvilken synes så oändligt lång då man blickar framåt, den förefaller att ha gått med iltågsfart, om man ser tillbaka, och när *hon* och *han* åter möttes hade der gått fulla femton år.

Men de hade använt tiden väl begge två.

Han var en lärd och berömd professor och hans myckna resgods sken och blänkte som solen i Karlstad med sina många förnicklade hörn, der det låg på hyl-lorna i kupén och på *sitt* sätt vittnade om att vetenskapernas väg ej alltid är så mager, som man gemen-ligen tror, att nu inte tala om hans egen eleganta, vä-

soignerade personlighet. Och hans fru var också vacker och elegant och hade fört många pengar i boet.

Men det var en *annan* hustru än den han drömt sig på klinten i skogen, då sommarsol sken och hjertat sved.

Och *hon*, som satt midt emot dem i kupén, med en något lifssliten och vägtrött, men annars ganska korrekt gentleman bredvid sig, stod ännu i högsommarfägring och var en ståtlig företeelse och hade det tydligen utmärkt bra på alla vis och hade synbarligen inte tagit den ringaste skada af det vårliga hopp, som krossats, af den längtan, som aldrig nådde sitt mål. För sin fägring hade hon köpt sig en man och hans guld och sina stackars ruinerade föräldrar en lugn ålderdom; och den något lifsslitne gentlemannen med de gråa polissongerna var ock nöjd och hade fått betaldt för sitt. Han var annars en så'n der fabrikör, som förädlar hudarna af djur; fordom kallade man dem garfvare.

Och fru professorskan strålade och sken i det vackra resvädret och såg äfven ut som om valuta bekommits för hennes charmanta kropp och tvåhundrausen kronor. Må tro en ståtlig karl med ett vetenskapligt namn, som var stadt i starkt stigande.

Och tåget pustade och gnodde i väg, och gröna träd susade förbi, och blå band af glittrande vatten glänste, och solen sken och fabrikörskans eleganta buffelhudsresväska hon sken och professorsnicks nickelbeslagna handkoffert sken och fyra kloka, förståndiga, belåtna ansigten skeno, hudförädlarens dock måhända minst.

I denna angenäma stämning af vackert väder, komfort och välmåga, sträcker sig professorn artigt bugande fram och säger:

— Förlåt mig, är det inte ...? Har jag den äran att vara igenkänd?

Jo jo men hade han så.

— Tillåt mig presentera . . . !

— Ah, tillåt mig . . . !

— Det är längesedan herr professorn lärde känna min fru? förmodade herr hudförädlaren.

— Åhja, hela femton år. Er förtjusande fru var då ännu naturligtvis nästan ett barn; men ett barn med rika löften, som verkligheten dock så frikostigt öfverträffat, att . . . Apròpòs, hur fann min nådiga den der sommaren?

— Åh förtjusande . . .

— Och har aldrig varit der sen?

— Aldrig mer . . .

Aldrig mer . . . det var som om något kylt midt igenom herr professorn, trots den strålande solen och den qvafva kupén. »Aldrig mer!» Nå det händer ju oss lite hvar att vi passera stationer på lifvets allfarväg, dem vi sedan aldrig kunna tänka på utan att man blir en smula hjertnupen och med en vek ansats till vemod suckar: aldrig mer, aldrig mer!

Man skulle öfvernatta å samma station och konverserade artigt under supén på hotellet och bodde midt emot hvarandra i samma korridor.

Men på natten drömde fru fabrikörskan att hon ännu var mycket ung och varm och att hjerta och pulsar brunno och att kära, skälvande fingrar, med doktorsring på en och slät guldring på en annan, lossade myrtenkronan så varligt, men ack så förtjusande klumpigt, ur gyllene hår, och att hon gick ur famn i famn och till sist in i en jernvägskupé med honom och ilade långt bort till ett litet, litet hotell i en grönskande ängd, och öppnade dörren till ett litet, litet, men förtjusande rum och kände sig omsluten af ett par starka armar och . . .

— Eva, du glömde sulfonalen i går qväll! Ge mig den nu i stället; jag kan inte sofva, tyckte herr hudför-

ädlingsfabrikören, som dock i många herrans sköna somrar sofvit på en brits å torkvinden.

Si så förfinas kulturmenniskan!

Och herr professorn lade sig och sof och drömde dels att en tysk förläggare gifvit honom ett riktigt bra anbud på en ny bok, dels att hans svärfar dött och var rikare än någon kunde tro, och dels att han ännu var filosofie kandidat och gett framtid och allt på båten för hennes skull och blifvit skoladjunkt i en liten, liten småstad och hade ett litet, litet hem, och att tamburdörren, då han kom hem trött och utschasad, öppnades af henne, och att professur och pengar och rykte och namn och alltsammans var som vissnade blomster mot att trycka en kyss på hennes mun och sluta hennes väna gestalt i sällhetsdarrande . . .

— Sofver du, Emil?

— Hva . . . hm . . . ne-e-nej, min söta vän . . .

— De der fabrikörens sågo ut att vara förmöget folk, men hon klär sig då inte med någon vidare smak.

— Åhnej, inte just . . .

— Det har väl aldrig varit något närmare mellan dig och henne? Jag tyckte en gång att hon tittade på dig så besynnerligt smäktande.

— Hur kan du bara! Hon var ju ett barn då.

— Så ung ser hon då inte ut. Hm . . . »ett barn». En så'n der flickslänga, som man har på knät?

— Javisst, min söta vän.

— Då är jag lugn, sa professorskan och vred sig mot väggen.

Ovetenhetens lycksalighet.

Häradshöfding Ekström hade hela den varma sommarförmiddagen svettats deruppe i det qvafva tingshuset på backen, för att passa på sina två mål, för hvilkas behöriga skötande han måst företaga en både lång och besvärlig resa till den lilla skånska by, der han nu befann sig.

Nu var det gjordt, det ena målet afdömdt till hans klients förmån, det andra uppskjutet till höstetinget, och den gode häradshöfdingen satt redo att taga ihop med det tredje målet, middagsmålet. Med en erfaren resenärs pessimism hyste han starka tvifvel om, huruvida svaranden i detta mål, gästgifvaren å den gamla, halfförfallna gästgifvaregården, hade alla nödiga akter i ordning till målets handläggning; men för att åtminstone få andas litet frisk luft, hade häradshöfdingen förbehållit sig att få äta nere i en berså i trädgården.

Middagen var ofantligt enkel, men smakade bättre än häradshöfdingen vågat hoppas, tack vare hufvudsakligast en god aptit och ett godt glas öl. Supen och ett par glas ordinärt vin förde han sjelf med sig, och när han hållit på en stund i sin ensamhet, tyckte han verlden började få ett mindre trist utseende, tuggade mera sakta och kritiskt och öppnade sina sinnen, hvilka dittills samtliga varit rigtade på tallrik och glas, för de yttre omgifningarnes företeelser.

Dessa syntes i förstone hopplöst få och små. Fyra honor, som gingo och letade efter mask på den halft öfvervuxna sandgången, en katt, som låg under en krusbärsbuske och lurade på en sparf, samt gästgifvarens

piga, som fjällade aborrar utanför köksdörren, det var alltsammans.

Men plötsligt fick han höra röster bakom sig. Han fann nu att bersån, i hvilken han satt, låg alldeles invid gästgifvaregårdens nedruttna staket, att en alldeles liknande berså var ordnad andra sidan och att det var derifrån rösterna kommo.

Då härads höfdingen kommit hit i händelsernas utveckling, hade han nyss fått sitt kaffe och tändt sin cigarr samt förständigat tjenstflickan, hvilken serverat honom med fisktjäll på fingrarna och iförd samma förkläde, i hvilket hon behandlat aborrarne, att säga till om en halftimme, då skjutsen till jernvägsstationen lofvats färdig.

De talande rösternas egare hade kommit sedan flickan aflägsnat sig, och de voro säkert okunniga om hans närvaro andra sidan staketet; men sjelf kunde han genom detta och buskaget se dem temligen väl.

Det var en liten förtjusande idyll, han såg. *Den* trädgården var fin och putsad, den hade blomstergrupper och ädla, välvårdade träd och gröna soffor. Och inne i den trefliga bersån satt en kvinna i ett enkelt blusluf och sydde lannesöm, och midt emot henne, andra sidan om ett grönt bord, satt en ung man i hamptygskostym och halmhatt i stilla ro och följde hennes flinka fingrar med ett par vackra, bruna ögon. Det var en kraftig karl, grann att se på, och qvinnan hade en präktig, fyllig gestalt och ansigtet var friskt och ungt och glödde varmt i sommarqväll och blicken ur de stora, blå ögonen var mild och liflig.

Han såg oafvändt på henne, och hon slog ofta upp sin blick från sömnen och mötte hans och log. Ett fem års barn skulle kunnat se huru högt och varmt de älskade hvarann.

Så pep det till ett litet kort, stilla qvidande, och qvinnan lade skyndsamt sömnen ifrån sig och tog ur en

blå och hvit barnvagn vid sin sida upp ett litet bylte, ur hvilket två klara, vattniga barnaögon tittade mot henne med ett förvånadt uttryck. Lillen kunde ej tala ännu och ännu mindre förstå något, men han kunde rifva i mammas mörka, granna hår med små knubbiga fingrar och han kunde klumpigt klappa hennes blomstrande kind.

Hon kysste och smekte honom och log och gaf honom smeknamn, tills det lilla runda hufvudet började att hålla ned mot hennes axel, som en blomkalk böjer sig i sommarqväll, och hans ögon slötos. Så lades han åter ned i sin blå-hvita vagn, och flinka fingrar grepo på nytt efter arbetet.

Men nålen for allt mera sakta upp och ned, halmhatten kom allt närmare det ljusa bluslifvet, en stark arm, en solbränd hand lades så fast och innerligt om en fyllig midja, det hvita linnestycket gled sakta ned på sanden och två hufvuden lutade sig mot hvarann.

Häradshöfdingen, stackars ungtkarl, drog en tyst, men djup, betydligt afundsam suck.

De två derinne, de kysstes och de hviskade kärlekens ord. Och dessa ord voro heta och varma, som nyss efter den första bekännelsen. De måtte älska hvarandra mycket, mycket, efter de kunde ha råd att slösa med kärlekens häfvor så, när de gingo här tillsammans dag efter dag i landtlig enslighet.

Hon lade sin runda arm om hans nacke och drog honom tätt, tätt intill sig. Han tog hennes lilla vackra hufvud melian stora, solbrända händer, såg henne länge in i ögonen och höljde ansigtet med kyssar.

— Nu ä' hästen framme, harre! sade plötsligt gästgifvarns piga.

Häradshöfdingen ryckte till, när han så plötsligt stördes i sina funderingar. Och de derinne andra sidan planket foro upp, som om de blifvit mycket skrämda.

Häradshöfdingen log, betalade och for.

Häradshöfding Ekströms advokatbyrå hade fått rätt mycket att göra på senaste tiden, och äfven nere i denna del af Skåne hade han tre eller fyra affärer, en fastighet, som skulle säljas m. m., så att han for ett par tre dar fram och åter öfver maskorna i det tätaste jernvägsnätet dernere mot Malmöhus.

Under dessa färder kom han att ett helt dygn nästan oupphörligen vara tillsammans med en ung, angenäm landtbrukare, som hade samma väg, händelsevis hade affärer vid samma mellanstationer och öfvernattade på samma hotell som han. Det var en bildad man, gammal Alnarpare och hygglig karl; men hvad som framför allt drog häradshöfdingen till honom var hans strålande humör, det varma uttryck af inneboende lycka, som hvilade öfver hela hans väsen. Denna lycka var så stor, att han nödvändigt måste ge alla, som han sympatiserade med, del deraf. Under färden och den gemensamma supén på hotellet fick reskamraten veta hvilket vackert litet hem han hade, huru hans lilla fru, med hvilken han ännu icke varit gift i två år, utan tvifvel var jordklotets yppersta qvinna, huru oändligt lycklig han var, huru han längtade hem, huru varmt han der skulle bli emottagen och hurudan liten präktig pojke, som var hans.

Stackars lilla mamma! Nu gick hon derhemma och var ängslig för pappa och längtade med hela sitt hän-gifna hjertas ömmaste trängtan efter honom. När han reste hade han midt i all kärleken nästan bannat henne litet, så förtviflad hade hon varit vid afskedet. Sådan var hon alltid, stackars liten. Nå, gudskelof, det var då hvarken ofta eller länge de behöfde vara skillda så der. Hon var söt, lilla mamma. »Ni skulle bara se»...

— Nå, så tag hit henne då! sade häradshöfdingen och räckte ut handen.

— Hur menar ni? sade possessionat Lundberg och skrattade.

— Seså, gör er inte till! Nog kan man begripa att en så förälskad tok, som ni, inte färdas tvåhundra alnar från hemmet utan att ha hennes fotografi med er, måhända i fyra, fem upplagor.

— Bara tre, för se hon är så grufligt svår att träffa, tillade han, liksom ursäktande. Porträtten bli ändå aldrig, aldrig Evelyn. Häradshöfdingen tog småleende den fotografi, som räcktes honom. Men knappt hade han kastat en flygtig blick på densamma förrän han häftigt ryckte till och omedvetet utbrast:

— Är *detta* er fru?

— Ja, visst. Har ni måhända sett henne någon gång?

— Jag? Nej... nej visst inte, *visst* inte. Och herrskapet ha inte varit gifta i två år ännu?

— Nej, och tiden går så fort då man är lycklig.

— Är... är lilla frun *alldeles* ensam hemma nu?

— Ja, nej, det vill säga, min kusin, en stor, förvuxen, präktig pojke, nästan ett barn ännu — nyss tagit medicofilen i Lund, ser ni — är hemma och håller henne sällskap. Han känner Evelyn sedan längre tid än jag; det var just i hans föräldrars hus vi träffades första gången. Evelyn håller af gossen, men klagar öfver att han är så hafsig och slarfvig. Hon håller honom kort och lär honom mores, må ni tro. Han har ryslig respekt för Evelyn. Men hvad går åt er? Ni ser på mig så underligt?

— Gör jag? Ja, det är roligt att en gång se en så riktigt genomlycklig människa.

— Men för tusan tugga då inte sönder hela cigaren, innan ni ens tänder den!

Häradshöfdingen föll i djupa tankar och herr Lundberg tyckte rent af han började bli tråkig. Men ett hjertligt farväl tog han af honom ändå följande morgon, då han satt i kupén och häradshöfdingen stod vid waggonfönstret.

— Inom två timmar är jag hos Evelyn och Putte! jublade han.

Hans ansigte formligen strålade och sken.

— Törs jag be om min obekanta helsning! sa häradshöfdingen när tåget gick.

Han var en smula filosof, den gode häradshöfdingen. Han hvarken harmades öfver verdens ondska eller menniskornas dålighet. Han bara gick och mumlade för sig sjelf: »Stackars karl! Så länge han ingenting vet, har han ju lika roligt. Men det blir ett *satans* uppvaknande, då det blir. De der båda andra nöten derborta begå nog snart en dumdrighet och så är det klippt! Borde rent af varna dem, be dem att spela sina kort försigtigt så att stackars Lundberg finge gå i ovetenhetens lycksalighet så länge som möjligt. Hå hå ja ja! Jag tror aldrig jag gifter mig.»

En helsning hinsidan grafven.

Vårens första, späda, herrliga grönska lät den präktiga herrgårdens förtjusande omgifning framstå fagrare och mera leende än någonsin. Den stora, ljusröda villabyggnaden med smäckra torn, som utgjorde ställets corps de logis, låg der i saftig grönska bland blommande fruktträd, likt ett smycke bäddadt i färgad bomull af lenfällig hand.

Sjöviken der bakom stod blank, spegelklar, och trädgård och park voro städade och fina som om de varit festreda salonger.

Barnen lekte och spelade crocket på gräsplanen, och fyra hundar af olika racer och storlekar lågo än med slutna ögon på veranda och gräsplan, än rusade de upp och jagade efter en fjäril, som flög för lågt, en fluga eller sin egen svans.

Och i verandans ena hörn satt en vacker, ståtlig man i livvets högsommar och ljusgrå, elegant sommarkostym, och en ännu vackrare, pikant, förtjusande qvinna, fast ej längre i den första ungdomen. Det hade ju också varit omöjligt, ty alla fem de lekande barnen, af hvilken den störste gossen tycktes vara öfver tio år, buro anleten, som tydligt visade, att hon var deras mor.

Hela sceneriet var så vackert, så gladt, men dock så ordnadt, som om det skett för en fotografering.

Men alltsammans var djupaste hvardagslag, var blott den vanliga bilden af det vanliga lifvet för menniskor, som måste vara ovanligt lyckliga.

Så kom det lilla varma, svettiga, andtrutna postbudet från jernvägsstationen med sin dammiga väska, som en utspringande, påpasslig kammarjungfru omsorgsfullt putsade af, innan hon lemnade den jemte nyckeln till sin herrskarinna.

Denna låste ifrigt upp, räckte raskt ett par tidningar till mannen vid hennes sida samt lät fem à sex bref glida mellan de hvita, smala fingrarna medan ögonen hastigt foro öfver utanskrifterna.

Plötsligt spärrades dessa ögon upp till en förtärande vidd, den fina gestalten skalf till och fingrarne darrade, så att hon höll på att släppa brevet.

Så drog hon ett djupt andetag, rätade upp sig i stolen och slet upp kuvertet . . .

Mannen vid hennes sida hade ej funnit något som särskildt fångslat hans intresse i den tidning, han vikit upp. Likgiltigt lade han den från sig och vände sitt strålande ansigte med de bruna, varma ögonen mot henne.

Då rusade han upp med ett ångestskri på läpparna, ty der låg hon, tillbakalutad i den eleganta bambustolen, med händerna hängande slappt utefter sidorna, med ansigtet hemskt förvridet, medvetlös, afsvimmad . . .

På verandans golf, bredvid stolen, låg det öppna brefvet.

Och så stor var det brefvets magiska magt, att han, så fort hans blick mött dess första rad, glömde henne, som han älskade mest på jorden, glömde, att hon synbarligen behöfde hjälp och bistånd, glömde allt i himmel och på jord, för att gripa det brefvet.

Han ryckte till, som för ett knifkugg, strök med handen två gånger öfver ögonen och läste, under det ångestsvetten droppade från hans panna:

Min hustru!

Dessa rader skola träffa dig på min födelsedag, den andra födelsedagen efter min död, denna dag, som du under de första lyckliga åren af vårt äktenskap hade godheten fira så festligt.

Minnes du det, Gerda?

Om jag ej missräknat mig på din karakter och ditt hjerta, så bör den adress, jag skrivit utanpå detta bref, nu vara riktig. »Fru Gerda Lindevall, född Bard.» Du kan nog tänka dig att det är en smula underligt för mig, John Mark, din make, att skriva detta namn till dig, namnet på den man, som stal ditt hjerta från mig. Jag antager att han nu gifvit dig detta namn. Fruktarna af mitt lifs arbete ha helt visst varit tillräckligt rika för att binda honom, äfven om ej din person förmått det. Och du . . .? Skulle du kunna svika honom, som du svek mig? Åhnej! När en kvinna, som du, så stolt, som du, med en fostran, som din, vid din ålder,

så besinningslöst kastar allt öfver bord så är hon nog fast för lifvet.

Jag undrar om I njuten mycket af hvarandra och af min med hårdt arbete betalda egendom?

I skolen allt bli ganska förvånade, då I finnen att jag vet allt eller i det närmaste allt? Jag tycker mig se dina stora, blåa, uppspärrade ögon, då du läser detta! Det var ju så fridfullt mellan oss ända till slutet! Ser du, jag ville ej... jag orkade ej... Och så barnen!

Barnen! Ja, akten er för, huru I behandlen dem! Akten er! Jag känner det, som om jag ända nederst från helvetet skulle kunna nå er, om I förgripen er på eller försummen dem! Tagen er till vara!

Din döde man.

Återigen strök han sig öfver ögonen och stirrade på de spöklika raderna från andra sidan grafven. Hade han icke sjelf, som den afidnes närmaste vän, stått vid denna och sett honom ordentligt bäddas djupt, djupt ned i mullen! Och nu! Hans egen handskrift, hans genomskådande af *allt*, före och efter döden! Ett bref, en hotelse från en annan verld!

Han sjönk ned på en stol och stönade som ett dödssåradt djur.

Hans hustru började röra sig och slog upp ögonen. Så reste hon sig häftigt.

— Drömmer jag eller är jag vaken? O Edvard! Hjelp mig! Fräls mig! Jag blir vansinnig af skräck!

Hon hade ej hunnit mer än ögna på de första raderna och underskriften, då vaxmagten grep henne. Och den hotade att återkomma då hon försökte ånyo gripa det hemska papperet och raderna dansade framför hennes ögon.

Under flera dagar syntes herrskapet knappast till ens för tjänstfolket. De sutto inlåsta i salongen, och besökande afvisades med besked att de voro sjuka båda två. Det var som om döden ånyo gjort sitt inträde i det vackra hemmet. Barnen gingo omkring, tysta och förstämnda, ehuru styffadern, då han någon gång lade märke till dem, tilltalade dem vänligare än någonsin.

En afton hade han ensam rest ned till jernvägsstationen, med darrande hand tagit upp ett från kuvertet afklippt, stämpadt frimärke och frågat inspektoren om han af postkupéexpeditionens nummer kunde sluta sig till hvar brevet lagts på posten.

— Vid någon station å linien Laxå—Charlottenberg, svarade inspektoren och såg förvånad på sin upprörde granne.

De darrade om nätterna för att den döde skulle uppenbara sig för dem. De vågade knappast sofva och skredo omkring som skuggor. Ibland omfamnade hon barnen häftigt och grät.

Den döde blef stilla. Mer än en gång hade deras händer lyfts för att kasta den hemska skrifvelsen på elden. Sedan kunde de ju försökt så småningom öfvertyga sig om att det hela varit en fasansfull dröm. Men i sista stund drogs handen tillbaka.

Tidigt nästa vår, innan ännu isarne gått upp härhemma, skaffade de en trogen vårdarinna af barn och hus och hem och reste utomlands. Det var som om hemmet, det rika, välförsedda, frukterna af den dödes arbete, velat qväfva dem. Kanske skulle de kunna känna sig lättare till mods långt derifrån.

Deras hopp gick delvis i fullbordan. Nya intryck, reströtthet, idel främmande omgifningar kommo spökbilderna att vika. Så en afton då de efter en förtjusande utflygt återvände till sitt hotell i Florens låg der före dem ett svenskt bref, returneradt af gårdsinspektoren.

Redan vid åsynen af utanskriften brast fru Gerda i ett konvulsiviskt skratt, som vexlade om med krampanfall och hysterisk gråt hela natten. Då de omsider fingo nog styrka att bryta brefvet, läste de:

Min hustru!

Återigen är det den 23 Maj, min födelsedag, och jag vill sända er båda en helsning! Ni två, som stodo mig närmast i lifvet: min älskande, uppoffrande maka, min hängifna Gerda, som smekte sin älskare bakom dörren till mitt sjukrum, och min trofaste, tillgifne barn-domsvän, som alltid hade ett hem i mitt hus och stal min hustrus hjerta.

Hur mån I? Är lifvet skönt nu när I egen hvarann och det ljufva älskogssmeket ej mera störes af den stackars bedragne döds-kandidatens lungsotshosta inifrån andra rummet?

Tagen er till vara för hårdhet mot barnen! Veten att jag vakar öfver mina älskade små från den andra verlden! Om från himmel eller helvete det gör er det-samma; alltnog jag ser er! Akten er!

Din döde man.

Luften i södern hade icke bekommit herrskapet Lindevall väl. Då de återkommo till hemlandet föreföllo de båda mycket klena, och den strålande fru Gerda var blott en skugga af hvad hon fordom varit. I medlet af Maj följande år fick hon flere våldsamma anfall af epileptisk natur. Med hotelse af sjelfmord tvang hon mannen att taga fram ännu ett bref från den döde, som hon säkert anade hade kommit, men hvars åsyn han velat spara henne.

Sigurd Septembersol.

Och de kommo år efter år, på dagen den 23 Maj, dessa hemska bref från andra sidan grafven, och de omskapade det jordiska paradiset, John Mark danat, till ett fasans och ångestens hem.

Och aldrig mer försökte Edvard Lindevall att gömma undan dessa förfärliga bref, hvilkas innehåll ständigt utgjordes af variationer öfver samma thema.

Efter några år var de båda ångesthetsade makarnas hat till hvarann större än deras kärlek någonsin varit. De armel! De vågade ej ens, som andra olyckliga, hoppas på döden som befriare. *Då* komme ju den yttersta vedergällningens dag...

* * *

På »Kranstads juridiska byrå» rådde ansträngdt arbete snart sagdt natt och dag. Dess gamle innehafvare hade tröttnat och höll på med att lemna från sig affären med alla akter och handlingar till en ung, energisk jurist, som löst sig till firman för en rätt betydande summa.

— Ha vi allt klart nu? frågade firmans nye chef.

— Blott ett återstår, ett nu mer än tioårigt uppdrag af en person, som, att döma af hans eländiga tillstånd då det gafs, helt visst längesedan är död. Se här, min vän, äro femtionio kuvert, hvar och ett med påskrift om det år och dag de skola afsändas. Dagen är alltid densamma, den 22 Maj eller, om kommunikationerna så ändras att det kan komma fram redan på afsändningsdagen, den 23 Maj.

— Och adressaten?

— Du rifver af det yttersta omslaget med påskrift om afsändningsåret. Inuti ligger ett försegladt bref med tydlig adress. Det är för öfrigt denna (Han skref några ord på en papperslapp); men firmans heder svarar för obrottslig diskretion.

— »Fru Gerda Lindevall, född Bard.» En »fru»? Och femtionio bref! Och ett halftjog redan expedierade. Ett om året! Brefskrifvaren synes ha anslagit adressatens ålder till ungefär hundra år?

— Det vill synas så.

— Ah, han var tydligen galen!

— Det är möjligt; men firman har emellertid mottagit uppdraget och liquid för detsamma. Jag väntar att du vårdar såväl dess som bådas vår heder genom korrekt och diskret expedition.

— Naturligtvis. Men hvad i hela världen kan det här vara för något?

— En säregen kasus är det; men jag gissar att vår klient hyst en svärmisk, aldrig slocknande lidelse för den dam han skrivit till, och som tydligen tillhör eller tillhört en annan man, samt att han, när han kände döden nalkas, erfarit en allt annat uppslukande längtan efter att intill den ytterst tänkbara gränsen för hennes lif, ännu långt efter sin egen död på en för dem båda minnesvärd dag kunna säga henne huru högt han älskade henne.

— Antagligen är det så, sade firmans nye chef och placerade de femtionio kuverten allra innerst i dokument-skåpet.

Hvarför han aldrig log.

Nu i sommar är det tjugo år sedan. På den tiden var det aldrig frågan om hvad som »roade» eller »inte roade», hvad man »kunde» eller »inte kunde». Jag har aldrig med säkerhet kunnat urskilja något, som varit hundra fot ifrån min näsa, men gick dock i trefligt sällskap ofta med bössan på axeln och hade lika långa jagtstöflar som någon annan menniska här i landet, och jagtväska med och en liten videflätad flaska, fast jag inte precis vid *hvarje* jagt brydde mig om att lägga ett skott i min gamla enpipiga mynningsladdare.

En gång voro stöflarna, enkelbössan och jag komna åtskilliga mil från hemmet, *hvar* kan ju göra detsamma; men vi voro i sällskap med idel bakladdare och skickliga jägare, åtminstone om man fick tro deras egna liffulla skildringar på rasterna. En dag skulle vi ha oss en riktig festdag. En gammal giktbruten baron, som sjelf började bli oskadlig för det vilda, hade af vänskap för fadren till en af oss tillåtit oss att afjaga sina marker, och två char à bancs med flickor, fruar och mat skulle möta oss vid middagstid vid skogvaktarebostället.

Beskrifningen på sjelfva jagten kanske ni eftersänka? Jag försäkrar att intet oskyldigt blod låder vid mitt samvete från denna vackra Augustidag.

Då jag hört ett halft tjog skott knalla och tre eller fyra dödsrop ljuda, var min egen blodstörst så till vida stillad, att jag redan vid tolf tiden drog mig åt skogvaktarebostället till, för att damerna skulle ha någon, som hjälpte sig med korgarna när de kommo. Jag hade god tid, ty de skulle ej anlända förr än vid fyratiden.

Det var ett litet förtjusande ställe, skogsvaktarens hem! Ett litet vackert hus med många fruktträd omkring, mellan hvilkas stammar klarblå, silfverglittrande sjövik glänste fram nedanför kullen. Och åt tre sidor den tysta, höga furuskogen. Inomhus i de tre små rummen var pyntadt och fint, kanske mera än vanligt för det vi voro väntade, men det syntes i alla fall att det var ett hem, der ordning, en enkel smak och ett visst välstånd rådde. Och när man så såg den unga, vackra hustrun, hvars blida ansigte alldeles strålade af godhet och välvilja, och tre små söta, knubbiga barn, intet äldre än sju år, så tyckte man ovillkorligen att det hela var en af dessa mönsteridyller, hvilka så ofta återfinnas i mamsellromaner och små nätta söndagsskoleberättelser, men sällan i verkligheten.

Hvad han, som var herre här, måtte vara en lycklig man i detta lilla vackra, undangömda hem, med denna rara, älskliga qvinna och sina kära små! Och så det friska, herrliga lifvet i skog och mark och så — den gamle giktbrutne baronen till husbonde, en husbonde, som väl sällan föll besvärlig, utan lät skogsvaktaren på egen hand spela herre i vildmarken!

Jag ordentligt längtade efter att han skulle komma hem, så jag fick se huru en riktigt lycklig människa såg ut.

— God middag!

Kunde det vara *han*, som stod framför mig, mörk, högrest, med bössan på axeln och ett djupt veck emellan svarta, sorgsna ögon och hela ansigtet så djupt allvarligt, som om allt verdens ve hvilat på honom?

Jo, barnen klängde omkring hans knän, och hustrun sprang emot honom; men ej ens hennes väna uppenbarelse förmådde gjuta en smula sol öfver detta dystra ansigte. Endast i ögonen glänste det till som af en blyxt en half sekund, då han nickade åt henne och helsade:

— God middag, Karin! Är allt i ordning nu för herrskapet?

Min blick for från den ene till den andre. Var det ett olyckligt äktenskap? Nej, det var omöjligt! Så ser ingen hustru på sin man utan att älska och vara viss om att älskas tillbaka.

Mannens hela väsen røjde en bildning, som var öfver hans ställning. Hans sätt vittnade om något mera än en förnäm herres väluppfostrade tjenare. Men hans sorgsna dysterhet tycktes vara ogenomtränglig och jag hade icke varit tillsamman med honom en half timma förrän jag kände mig öfvertygad om att detta mörka anlete aldrig log.

Hade något olycksslag, någon stor sorg nyligen träffat familjen? Nej, huru skulle hustrun då kunnat visa sig så lugn och glad? Bar han männe på något inre, kroppsligt lidande? Föga troligt, han såg ut som en Herkules, full af helsa och styrka.

Vi buro ut stolar och bord i skuggan af päronträden, vi lade bräder på afskurna björkkubbar och han hjälpte till, vänligt, händigt och artigt. Då småttingarna ibland kommo oss i vägen, for hans stora, bruna hand smekande öfver deras kinder, och genom fönstret såg jag hur makarna kysstes, eldigt som ett nyförlofvadt par, då de ett ögonblick trodde sig obemärkta.

Men vecket var lika djupt mellan sorgsna ögon.

Damerna kommo och jägarna kommo. Der blef skratt och stoj och middag och bågarklang, och skogvaktarfamiljen deltog i måltiden, hustrun äfven i glädjen och skämtet. Det tycktes göra den lilla präktiga qvinnan riktigt godt att en gång muntras upp så der. Der var nog bra ensligt och tyst i hemmet midt i lyckan. Men jag gaf akt på att huru upptagen hon än var af allas vår vänlighet och lifliga samspråk, så gingo der dock aldrig fem minuter utan att hennes ögon varmt och länge,

med ett uttryck af oändlig hängifvenhet sökte mannen, som med en bildad karls belevvenhet talade med oss, åt och drack och hörde allt glam och skämt rundt omkring sig utan att hans läppar för ett ögonblick krusades af ett löje. Ingen mer än jag syntes fästa sig dervid. En gång höll han på att skrämma mig. Vi hade druckit med hvarann och han anmärkte att jag lemnat jagtsällskapet tidigt.

— Ja, jag lemnade dem vid F—backen, tre kvarts mil härifrån. En ödslig och dyster plats midt i denna vackra nejd, svarade jag.

Karlen blef likblek. Hans läppar darrade och de sorgsna ögonen syntes vidgas liksom af fasa för en spöksyn. Han nästan vacklade. Jag hade redan lyftat handen för att fatta tag i honom, då han återvann herraväldet öfver sig sjelf och mumlade:

— Ja, en dyster plats.

Och så vände han mig ryggen.

Vi hade knappast kommit upp i vagnarna och ut på stora vägen förrän jag frågade mitt sällskap om de kände något närmare till skogvaktaren, som aldrig log. Och en af de äldre fruarna, som var född och hade växt upp i orten, omtalade då följande dystra historia:

— Der hvilar öfver den mannens lif en skugga, som aldrig viker. Han är nu mer än fyrtio år och hans ansigte har aldrig lysts upp af ett leende sedan han var sexton.

En ovädersnatt i Januari vid den tiden blef posten rånad ett par tre mil härifrån, vid V. Hästen med tomma fordonet fasttogs två mil söderut och på rånplatsen låg postföraren med genomskjutet hufvud. Händelsen väckte den största fasa och bestörtning i hela nejden, hvilken då liksom sedan varit känd för en stilla, hygglig och välbergad befolkning, det ena en följd af det andra, förmodar jag. I början fann man alls intet spår efter post-

röfvaren och mördaren. Ingen främmande person, som kunde misstänkas, hade färdats vägen fram, ingen försvunnit från orten och ingen röjde någon misstänkt tillgång på penningar. Der hade varit 7,000 riksdaler i väskorna, och illgerningsmannen hade sannolikt vetat om en större remissa på den hutvudsakligaste delen af detta belopp.

Så gingo några veckor, då en qväll i Februari den af fruktlösa spaningar uttröttade länsmannen i orten kommer på besök till sin vän, gamle inspektor K. i —gård. Det var en duktig karl, inspektor K., duglig och energisk, men han hade begått det felet att med några sammansparda styfrar dra sig tillbaka från tjensten för tidigt: han hade otur, gjorde förluster och kom i ekonomiska svårigheter. Alla beklagade honom, ty han var allmänt känd som en hedersman, och några sökte hjälpa honom så godt de kunde utan att sjelfva riskera sin ställning. Men olyckan förföljde honom alltjemnt och han sjönk allt djupare ned i ekonomiskt betryck.

Länsmannen togs emot på det vänligaste af sin gamle vän K., som dock något förvånad sade:

— Jag tror minsann du har fjerdingsman med dig också?

— Ja, han följde med som vittne vid ett par utmätningar, som jag gjort i eftermiddag.

— Stig in, fjerdingsman; han kan minsann också behöfva sig en toddy, tyckte gamle K.

Länsmannen, som inte tycktes vara riktigt på det bästa humöret, ville ingen toddy ha, men det hjälpte inte, för gubben K. var alltid så rysligt gästfri i sin fattigdom.

När så gubbarne kommit sig i ordning och fjerdingsmannen fått sitt glas nere vid salsdörren, tar länsmannen upp något ur fickan och säger:

— Hör du K., du känner inte ... hm ... händelsevis igen det här?

K. släppte glaset i golvet och reste sig så hasigt, att hela toddybordet for öfverända, blef likblek och darade; men så föll han ned på soffan med en tung suck och stönade:

— Gör din pligt! Men låt det gå fort. . . . *fort* hör du. . . .

Inspektoren tog ett brådskanie, men underligt afsked af hustru och barn och sade att en angelägen afär tvang honom att följa med länsmannen och att han nog inte komme tillbaka till natten.

Han kom *aldrig* åter! Ett par dagar derefter blef det extrating i häradet, och inspektor K. fördes häktad fram samt bekände att det var han, som i sin ekonomiska förtviflan röfvat posten och mördat postföraren. Han hade blifvit röjd genom en bit af skottets förladdning, som hittats vid vägkanten och utgjordes af en latinsk stil, hvilken skrifvits af gamle K:s son, som var i sjette klassen i läroverket, men hemma på julferier just då det hemska brottet begicks.

Det kom fram under ransakningen att gubben laddat sin kulreffla i sonens närvaro och saknat förladdning, då gossen sprungit och räckt fadren det der bladet.

Ynglingen kom hem med detsamma. Kamraterna ville inte sitta på samma bänk som mördarens son, och inga utsigter fanns der för resten för den stackaren att fortsätta i skolan. Han var med vid ransakningarna. Han fick komma in till fadren i cellen och kröp vid hans fötter och grät i många timmar dagen innan K. skulle med lifvet försona sitt brott, och kallade sig sin faders mördare för det han gifvit honom det der bladet, som röjde honom. Fadern gick lugn och försonad med sitt öde till döden; men sonen — han, hos hvilken vi varit i dag — blef aldrig sig lik. Grannarnas vänlighet och aktning, husbondens godhet och hustruns kärlek ha visat sig lika vanmäktiga som religionens tröst och barnens

joller, att jemna ut vecket i hans panna, få minnena att vika och hans mun att le.

Två gånger på årsdagen af fadrens hemska död har hustrun ryckt vapnet ur hans hand då han velat taga sitt eget lif. Nu törs hon aldrig lemna honom ett ögonblick de dagarne, ty då är det alldeles som om hans förstånd vore omtöcknad af förtviflan.

— Det var en hemska historia! Men här ha vi F—backen. Hvad är det med den? Skogvaktaren blef blek som ett lik och skalf som ett asplöf när jag kom att nämna platsen.

— Der har varit bödelsbacke förr. Det var *der* som fadren försonade sitt brott.

Hvarför han sörjde gamla Malena.

Det ringde kraftigt och på en underlig visittid på direktör Huganders tamburklocka, vid sextiden på sjelfva söndagen. Direktören öppnade sjelf och i stället för de skyndsamt afärdande ord, med hvilka fru Hugander väntat få höra sin man afspisa budet — ty annat än ett bud kunde det knappast vara nu — hörde hon två glädjjerop och två par kraftiga händer, som hjertligt dunkade på hvar sin rygg.

Det var en gammal akademikamrat; de hade mycket att tala om, och sedan fru Hugander setat och gjort salong tills kaffet och likörerna kommit in, drog hon sig tillbaka.

— Och du, som bland alla dina andra vackra dygder också slagit dig på filantropi, kära bror! sade gästen.

— Hvad menar du?

— Såg jag dig inte sjelf med mina egna lekamliga ögon från mitt hotellfönster i middags traska med på en fattigbegrafning, både du och din charmanta fru och ett halft dussin kärringar och presten, och så var det slut. Skål du! Tänker du bli riksdagsman och lägger an så smått på populacen? Jag svär på att det var direktör Hugander, som bekostat kista och hela tutten.

Direktören blef allvarsam, lade hejdande sin hand på vännens knä och såg honom djupt in i ögonen.

— Nej, jag är tyvärr ingen filantrop, min kära Lind! Vi ge sällan och illa, planlöst och helt visst till ringa nytta, mycket mindre än vi borde, men henne, som låg i kistan der, har jag att tacka för all lifvets glädje.

— Det var inte lite det, ty du tyckes ha det trefligt nog, en älskvärd qvinna till hustru och . . .

— Det är just *henne* jag har att tacka gamla Malena för.

— Åh tusan, det måste du tala om för mig!

— Jag var ung på den tiden och ytlig, som ungdomen är, och hade ett tu tre blifvit upp öfver öronen intagen i en liten söt flicka, en alldeles utomordentligt söt flicka, ja, till den grad att ingen varnade att hon — just inte var något annat än detta.

Redan då hade jag rätt goda utsigter för lifvet, der låg ingenting i vägen, och två månader efter det jag sett henne första gången var jag förlofvad karl. Det var en behaglig tid. Hon hängde om min hals så troget som en liten kardborre när vi voro för oss sjelfva, och hennes hem var angenämt, ett hem der man lät hvar dag hafva sin omsorg, icke gjorde sig några onödiga bekymmer och bemötte mig, som om de sett mig i hela sitt lif.

Min lilla fästmö sade just inte mycket. Hon *hann* inte, kära du. Inte kan man prata med läpparna långt inne i en annan människas mustascher. Men gumman var rar och gubben en treflig karl och så hade de en kusin till min Ida i huset, en flicka, som hette Ellen Krok...

— Men kära du, det he...

— Tyst nu! En flicka, som hette Ellen Krok, och som *hon* inte var så der *mycket* söt och hade munnen ledig hela dagen så qvittrade hon som en liten lärka och lifvade upp oss allihop så att jag rakt inte märkte att Ida ibland inte sa ett vettigt ord på hela dagen. Till min stora häpnad fann jag att det blef enformigt midt i lycksaligheten, om Ellen händelsevis var undan en dag.

— Hör du, Ellen får lof komma till oss mycket ofta när vi bli gifta, sade jag till Ida.

— Ja gerna, gerna, vännen min! Jag är inte svart-sjuk, åtminstone inte på *henne*, skrattade Ida och såg så öfvermodigt käck och förtjusande ut, att jag knappast kunde slita ögonen från henne.

Men det fick jag i alla fall lof att vänja mig vid, ty sex veckor derefter var förlofningen bruten. Badorts-sejour, kära du. Fideikommissarie med egna hästar. Åkturer. Fotturer. Kunde gifta sig genast och ha det bra och präktigt på allt vis. — Tag en af den sorten nu! Svag, lättrokt. — Och han har det bra och präktigt ännu. Såg honom i somras. Han var inte sönderkysst alls.

— Stackars vän! Hur bar du detta slag?

— Tackar bra! Jag var som en som fallit från ett tak; ruskade på mig och förvånade mig öfver att jag inte slagit ihjel mig. Och så har man ju sin lilla egen-kärlek, ser du, som sätter stål i en, när den blir knuffad så der.

Jag svärmade just aldrig för mycket »söta» flickor

sen. Jag hade sugat mig mätt. Men ofta, utan att jag tänkte derpå eller rådde för det, stod der för min blick en liten smärt gestalt i enkel, grå klädning, med ett ljust, blidt ansigte och två blå, genomkloka ögon och en liten mun, som pratade och log i oföränderligt godt lynne.

En qväll kom jag trefvande uppför den mörka trappan i ett af rucklena på södra förstaden här. Skulle ha fatt på en försumlig skrifvare, som gick som extra på kon-toret, när der var brådt mot årsskiftet.

Plötsligt stannade jag och ett besynnerligt välbefin-nande smög sig öfver mig. Derinne, bakom en af de gistna dörrarne hörde jag lilla lärkans röst för första gången på två år.

— »Lilla lärkans»?

— Ja just hon, gråklädda kusinens, hon, som inte var »söt». Jag lyssnade . . .

— Det var gentilt.

— Det ger jag katten! Jag lyssnade som en piga, ja, det gjorde jag. Men snart kände jag mig vemodigt stämd, ty lilla Ellen var ledsn och hennes tal afbröts ibland af snyftningar och . . . Men hör du, Lind, det här det har jag aldrig talat om för någon människa på jorden . . .

— Senterar utmärkelsen och är tyst och grannlaga som en bättre grafkammare.

— En gammal gnällig gumröst blandade sig nu med Ellens:

— Käraste barnet mitt, kan hon då aldrig glömma den der välsignade harren?

— Nej, Malena, det kan jag aldrig. Jag skall älska honom så länge jag lefver . . .

— Stackars liten!

— Åhnej, beklaga mig inte för det. Det är godt och ljuft att en gång ha fått smaka en sådan känsla,

stark, tyst och tålig, om också utan hopp. Jag ville inte ändå att jag aldrig hade sett honom, vet Malena.

— Ja, se di herrskapsflickorna, di har 'et då så konstigt för sig. Nog vet ja' att när ja' tjente hos hennes pappa och mamma och va gla ve Stall-Johan och han inte exmerade mej, att ja då ble så arg på honom så ja hade velat se en i sjön.

— Men Malena då! Du, som är så god och snäll! Jag har ju ingen rätt att klaga. Men jag lider af att han skulle bli så grymt behandlad och sviken. O, att Ida kunde handla så!

Jag spratt till. Store Gud! Var det möjligt att jag tagit lilla lärkans rena hjerta, utan att vilja eller veta det!

Det blef tyst derinne en lång stund, men jag stod kvar ändå och var bara rädd att någon skulle komma i trappan. Så började gumman igen:

— Ellebarnet mitt. Det gör så ondt i Malenas gamla hjerta, att hon inte kan göra det ringaste för sin lilla fröken, som hon burit på sina armar när hon var liten och som sen sträfvat och försakat och ta'tt af sina små klädpengar för att Malena skulle slippa svälta och frysa.

— Jo, Malena, något kan du göra för mig! Bed Gud för honom, som är mig så kär, som ingen på hela jorden mer än du någonsin får veta att jag älskar af hela min själ! Bed Gud läka såret i hans hjerta och göra honom lycklig.

— Hva heter han? Då har hon aldrig sagt, Ellebarnet mitt. Ja' kan väl inte komma och säja till vår Herre: »Se i nåd till den harren, som Grundbergs fröken lurade!»

— Nej, men du kan säga: »Gode Gud, gör honom lycklig, som lilla Ella håller af!»

Nu blef det mig för varmt innanför västen och jag pällrade mig ned för trappan och ut på gatan.

Menniskan kan gå i årtal och inte veta hvad hon bär inom sitt eget bröst. Jag hade nog aldrig haft Ida Grundberg riktigt kär. Det hade nog varit en sån der känsla, som mest sitter i skinnet och i ögonen. Och kanske var det bekantskapen med en *annan* sorts flicka, den lilla väna, gråa, kloka, qvittrande lärkan, som omedvetet för mig själf, kommit mig att instinktliskt förnimma hvad som brast min förtjusande fästmö och taga hennes svek lugnare än hvad jag annars skulle ha gjort.

Det gick ett par månader. Jag mötte Ellen på gatorna någon gång. Nu var det för mig ingen svårighet att se, huru hela hennes lilla ansigte förändrades, när hon fick se mig.

Så en qväll klef jag in till gamla Malena. I nödens hem behöfver man aldrig vara i förlägenhet för en lämplig introduktion. Jag minns ej om jag frågade efter någon i huset eller hvad jag hittade på, men jag minns att vi vid visitens slut blefvo vänner för lifvet medels en tvåkrona.

Sen var jag deruppe med kaffe och socker och en gång i sällskap med en påse potatis, men det började bli enformigt, för jag är, gudnås, inte vidare tränad i barmhertighetsverk. Så frågade jag Malena:

— Brukar aldrig någon annan helsa på gumman?

— Jo, en liten Guds engel till fröken. Utan henne skulle jag varit på fattigvården nu. Men hon har sällan tid utan på onsdags- och söndagsqvällar.

Godt, följande onsdag fann Ellebarnet mig före sig hos gamla Malena. Vi karlar äro allt några egoistiska slynglar, kära bror. Jag njöt in i själen af att se hur hon blef dödsblek och med båda händerna grep fatt i en skröplig stol.

— Direktör . . . Karl härl stammade hon.

Ser du, vi hade lagt bort titlarna då vi skulle bli slägt.

Nu ansåg sig Malena böra ingripa;

— Ja, här, välsignade fröken, är den gode, snälle harrn, som ja' talt om för hen... Men hvad går åt henne, barnet lilla? Jestanes! Då måtte väl aldrig vara *ha*...

Malena hade inte tjenat i herrskapshus för inte: hon höll »midt i hugget inne» och hostade förläget. Ellebarnet var som drypande blod i sitt lilla älskade ansigte.

Vi träffades sedan ofta hos gamla Malena. Ella var förlägen och bytte om qvällar för sina besök, men det hjälpte henne inte stort, ty nu hade jag gumman på min sida. Jag följde alltid lärkan hem och vi togo godnatt i Grundbergs port, som så ofta förr under förlöfningstiden, då flickorna under lek och ras sprungit med mig ned för trappan.

Det spriddes i staden att direktör Hugander var »en trägen gäst i nödens hem», som pastor Frasén så vackert uttryckte sig, och fram på vintern blef jag invald i fattigvårdsstyrelsen.

Och en kulen Februariqväll, när det var mycket ödsligt och lugnt på gatan i denna lilla stad, tog jag henne raskt i famnen midt i Grundbergs port och hviskade:

— Ellebarnet mitt, kan du förlåta mig att jag gick och var blind så rysligt länge?

— Hva sa hon då?

— Hon darrade till och suckade: »O Karl, gör du detta af förtviflan för Idas skull?» Men jag sa', förstås, som sanningen var, att jag gjorde det af salighet och för egen räkning. Förstår du nu hvarför jag sörjer gamla Malena?

Der tassade små lätta steg ute på salongsmattan, och ett litet älskligt hufvud nickade in under dörrens draperi:

— Ha ni talat nog om edra gamla studentminnen nu? Nu är bordet serveradt.

Höstsvärmeri.

Det gör mig ondt om de för tidiga sipporna om våren, som kylas af och dö för Marsnattens frost.

Men sommaren skall dock komma på allvar rätt snart och kläda samma tufva, som blef deras graf, med fagra sippor, doftande konvaljer.

Derföre gör det mig också dubbelt ondt om de för sena rosorna på hösten. Då Oktober biter deras hjertblad, blir det en dödens frost till döden och det hvita bårtäcket breder sig obevekligt öfver stoftet.

De två, som jag nu tänker på, de hade gjort en ej så ringa skörd i lifvets blomstergård. De hade älskat och funnit hvarann och efter några års väntan hade de också fått ega hvarandra. Och länken, som band dem samman, hade, Gudskelof, aldrig känts mycket tryckande, och nya passioner hade aldrig slitit i den, och när lifsvårens första, ljufva kärlekskänslor så småningom lemnade plats för en lugnare tillgifvenhet, då hade en *ny* vår, poetisk, hoppgifvande, innerligt älskad, spirat upp i lockiga hufvuden, i tindrande barnaögon.

Bekymmer hade kommit i många gestalter med en och annan stor sorg emellan sig, men tiden hade läkt och solen åter skinit efter skurarna. Icke alltid hade de varit goda vänner och kanske minst den allra första tiden, som de oerfarne tänka sig så ljuf. Ack, man blir så förvånad då man, efter att i salighetsbäfvande, ensamma kärleksstunder ha känt sig som *en* själ, gemensamt träder ut i lifvet och finner sig vara *två* och skall lära sig grannlagenhetens svåra konst, konsten att taga hänsyn till

hvarann, som är så mångdubbelt svårare än konsten att älska och blifva älskad.

Men de voro två bra menniskor, som gingo det alltsammans herrliga igenom, och snart seglade de för jemn bris i rum sjö och voro så lyckliga, som vi öfverhufvud kunna bli i denna tillvarelseform, den enda vi med visshet känna.

Men stegen blefvo tyngre och blodet tjockare. Hjertat klappade mera lugnt, skuldrorna böjdes och det började lysa grått vid tinningarna.

De varma, ljufva omfamningarna och kyssarna derute i den lilla tamburen i deras första hem hvar middag då han återvände från sitt arbete, hade så småningom — de visste ej huru — bytts till en vänlig nick inne i matsalen och ett lika vänligt: »God middag, lille vän!» Så fick man mera brådtom, barnen blefvo flere, hans göromål trägnare, tanken mera förströdd och man hann inte med mer än den lilla nicken. Ibland glömdes äfven den och helsningen blef en hvardaglig anmärkning, en anmodan att akta mattan, en fråga om någon sökt honom. Men alltid ännu kysstes de till »God morgon!» och alltid omfamnade de hvarann till »God natt!»

Det var så saligt att vara ensamma, alldeles ensamma, den första tiden. Sjelfva mamma störde, äfven den käraste vän kom olägligt, äfven den gladaste bjudning afpressade dem en resignerad suck, äfven den angenämaste teaterföreställning var ett intet mot hemkomsten, då hon sjelf satte fram smörgåsbrickan och hennes fina, hvita händer sysslade med théköket och sjelfva jungfrun var strängeligen förbjuden att visa sig. O, huru de ömkade sig öfver dem som sökte »sällskap»!

När han nu på entréakten hviskade: »Lundgrens fråga om vi se'n vilja gå på 'Hvita örnen' och ta en smörgås med dem», sken hennes ansigte upp och hon svarade gladt: »Det blir rysligt trefligt.»

De hade rest ut till Schweitz och Tyrolen, undvikit turisternas stråkvägar, gömt sig i landtgårdarne, dinérat på fläsk och bröd och mjölk och jublat som barn vid tanken på att nu kunde inte ett bref hitta dem, nu visste ingen af deras bekanta hvar de voro.

Nu gjorde de upp ressällskap på åtta personer till Parisutställningen och funno det särdeles treffligt.

Han började gå mycket lutad, der lade sig veck intill veck på hennes panna under det gråsprängda håret; det var ej säkert att de kysstes hvar afton och om morgnarna var det alltid så brådt och på eftermiddagen gick han ofta ut, och telefonerade sen och bad att man inte skulle vänta på honom med supén.

När han kom hem, låtsade hon ofta sofva, äfven om hon ej gjorde det, och der låg något slappt och trött öfver hennes hopdragna gestalt och hyn lyste glämlig i lampskenet.

Ingen af dem led; känslorna hade åldrats med huden, deras hjertan hade slitits med möbeltyget. Endast då hans öga ibland tindrade till när de mötte en ung, vacker flicka eller han i sällskap var mycket beskäftig omkring yngre qvinnor, kunde det sticka till en smula i hennes bröst; men det gick genast öfver, hon visste ju att han var »absolut att lita på».

Så skulle de plötsligt skiljas på fjorton dar, en ringa tid annars, men de hade aldrig varit skilda åt mer än högst en half vecka på femton år, så att de tyckte båda det var högst märkvärdigt, och det låg något af den gamla tidens innerlighet i deras afskedsskyss. Men båda logo och voro glada, ty det var ett hedrande uppdrag, som kallade honom bort.

Fru Lander kände sig så underlig i den ovana ensamheten med barnen. Hon var orolig och gick som om hon väntat på ett olycksbud. Om han oförmodadt kommit åter på tredje dagen, skulle hon störtat ut i tamburen

och slagit armarna om hans hals, som för länge, länge sen. Det var något af förlofningstidens känslor, som värmdes igenom det trettionioåriga hjertat. Hennes gestalt blef rak och hennes steg spänstiga, der kom ett lifligt, oroligt uttryck öfver hennes ögon, och herrarna inne på »Hvita örns» kafé, som sågo henne gå förbi på trottoiren, mumlade: »Tusan till men'ska att bibehålla sig!»

Efter den första veckan kände hon ej mera igen sig sjelf. Det var som om hennes hjerta vaknat efter flerårig sömn. Var det möjligt att hon lät honom komma och gå utan en smekning, utan ett riktigt innerligt ord, komma och gå dag ut och in . . . och *han?* Huru hade de kommit derhän? Och hon såg på sin store pojke femteklassisten och på honom i andre och på flickorna och undrade huru det gått till att de blifvit så stora och — pappas och mammas hjertan så små!

Frånvaron verkade med en förunderlig magt.

Hennes känslor stormade tillbaka i tiden, ett år för hvarje dag, och den dagen, på hvars afton han skulle komma hem med halfelfvatåget, var hon åter nästan den tjugofyraåriga, längtande, bäfvande bruden.

Hon var rent som tokig, gamla, respektabla frun! Jungfrurna tittade förvånade på henne, då hon bad dem lägga sig i vanlig tid. Hon ville sjelf hemta härads höfdingen vid stationen och sjelf hålla thésupén i ordning. Kappsäcken finge vara till i morgon. Han i femte fick 75 öre och de andre barnen 50 öre hvar för att de skulle gå tidigt till hvila »så att de inte voro för trötta till skolan»; de fingo ju helsa på pappa i morgon.

Hon sprang sjelf till charkuterihandeln och valde och log, då hon fått ihop precis samma saker, som han brukade tycka så mycket om de der ensamma, gamla qvällarna för längesen. Och så théköket, putsadt och blänkande, och så en liten half champagne. Och så

när de sutto ensamma, tätt, tätt intill hvarann i den lilla soffan i hans arbetsrum, som förr, då skulle hon höja sitt glas och be honom tömma sitt för rosiga minnen från kärlekens vår, ja, för rosor, som under sjelfva vinterns snö kunde lefva friska och starka i roten. fast regn och storm slitit sönder bladen och fågningen var sin kos.

Den allra trefligaste af sina enklare dräkter skulle hon ha på sig, och länge stod hon framför toilettspiegeln och lade upp sitt hår, det herrliga, rika, bruna med inslag af växande silfver. »Var hon mycket gammal och ful»? Åhnej, som hon *nu* stod der med blixtrande ögon och svällande läpp, med det vackert formade matronahufvudet höjande sig öfver fulländade skuldror och de hvita, runda armarna sträckta upp mot håret på hjessan, var hon äfven till det yttre ännu ett värdigt längtans föremål för en man, det kände hon så visst.

När hon var färdig, var det tyst i hela huset. Och nu till jernvägsstationen!

Hon kom nio minuter för tidigt och tåget kom tre minuter för sent. Hon trodde att hennes hjerta skulle sprängas! Ändtligen, ändtligen var han då der, ändtligen hade hon honom i sina armar!

— *Gustaf* . . .!

— Min lilla kära gumma! Skönt att vara i ro igen; men nu får du, ledsamt nog, traska hem utan mig. Nå, du har väl Lina i sällskap? Jo, ser du, jag har här på tåget träffat ett par af meddirektörerna i skolbyggnads-komitén och vi ha lite att prata om och svårt att träffas sen, så vi gå och ta oss en smörgås på »Hvita örnen». Adjö med dig så länge, gumman lilla! Hur må barnen?

Hennes armar föllo slappt ned utefter sidorna. Hon stod som förstelnad och det var henne som om han talat ett främmande språk. Ack, det var ju deras vanliga, både hennes och hans; men han hade af trägna, triviala

göromål hållits nere i hvardagslifvets nivå medan *hon* gått och längtat och svärmat.

Ett skri! En bön? Nej, dertill var hon för stolt. *Nu* var det i alla fall förstördt alltsammans . . .

Hon gick hem som om hon vandrat i sömnen, och han gick på sitt håll med sitt sällskap och hann inte lägga märke till att hon var alldeles ensam.

Tyst smög hon uppför trapporna och stilla plockade hon in sin läckra lilla supé, hummern, apelsinerna, champagnebuteljen, alltsammans. Sjelf hade hon intet ätit sedan klockan två, men det föll henne inte in att smaka en bit.

Då hon sakta klädde af sig plagg efter plagg, reste sig inom henne en upprorisk känsla mot det gamla, vanliga, kyliga lifvet, en brinnande längtan att ännu något litet hålla sommaren kvar och känna lifvet slå med fulla pulsar. Men plötsligt kom reaktionen; hon kände sig så trött, dödstrött, och när hon kröp ned i bädden tyckte hon att hon var åttio år . . .

Vid tvåtiden kom häradshöfding Lander hem vid ypperligt humör och helsade på det vänligaste.

— Välkommen hem, kära du, men var snäll var litet tystare så du inte väcker barnen! lät det tonlöst från hennes bädd.

— Si så, si så, jag ämnar visst inte rifva ner huset. En smula vänligare kunde du då i alla fall gerna vara, när man kommer hem efter att ha varit borta så länge . . .

Fru Lander vände sig från ljuset, borrhade hufvudet djupt ned i kudden och bet i lakanet medan stora tårar fyllde hennes ögon. Ack hon *hade* velat vara så vänlig . . .

HUMORESKER, M. M.

Våra barn.

Det finnes ett område, på hvilket vi människor, som annars äro så kritiska, elaka och svåra mot hvarann, någorlunda allmänt förlåta hvarandra att vi äro partiska, oresonliga och temligen otillgängliga för skäl och bevis.

Det är när vi komma på kapitlet om ungarna.

Vi gissla och näpsa hvarandras högmod och egenkärlek, vi kasta oss öfver den, som bär sig dumt åt, vi lefva i krigstillstånd åt alla håll, vi ha ett okufligt begär att stuka till och förödmjuka hvarandra; men hvem ibland oss finnes väl, som har hjerta, att, då den gamla frun med tindrande ögon frågar oss: »Hur finner ni min son?» svara: »Som en stor slyngel.»

Du kan hata en man af hela din själ, du kan vilja skada och förfölja honom, han kan ha grusat ditt lifs skönaste förhoppningar samt tillfogat dig allt det onda, en människa förmår göra en annan, och du skulle ha god lust att löna honom med samma mynt; men du skulle helt visst inte vilja gå till honom och berätta: »Din lilla flicka blef krossad af snälltåget nu nyss derborta vid vägen.»

Annars mycket kloka människor bli ofta alldeles otillräkneliga när det blir fråga om barnen.

Jag känner ett par präktiga makar i Kråkeby. En dag för tre år sedan sade de om lektor X. vid stadens läroverk: »Det är den bäste karl som finns, god, rättvis, intelligent och underhållande och med ett hjerta af guld»; det vill säga frun sa' det och herrn nickade bekräftande. Förra månaden var jag hos dem, och lektor X. gick förbi fönstret.

— Tycker du inte han ser löjlig ut? sa' frun.

— Du vet väl att den der gökens afhandling för graden var ett skamligt plagiat? Han är nog en af de okunnigaste filosofie doktorer, landet eger, sa herrn.

— Det skall vara en ryslig rucklare, sitter och spelar kort långt in på nätterna, sa' frun.

— Nå, kära du, hvar och en har sina svagheter; det värsta är att han totalt saknar hjerta och samvete, sa' herrn.

Jag satt som ett lefvande frågetecken. Huru hade den en gång så utmärkte mannen kunnat så förändra sig?

— Kan du tänka dig! Förra terminen gaf han vår Guggen underbetyg i franska, fast Guggen just i det ämnet var en af de bäste i klassen, sa' frun.

— Jag är, som du vet, inte det minsta svag för pojken; men rätt ska vara rätt. Sådana uppenbart orättfärdiga kränkningar ä' inte nyttigt för ett ungt, vekt sinne, tyckte herrn.

Jag hörde en gång en älskande moder säga om sin illa puckerlyggiga dotter: »Min lilla rara flicka har bara den enda ovanan att hon aldrig vill hålla sig riktigt rak.»

Om någon annan öfverflyglar oss, är skickligare, kraftigare, kunnigare än vi, så söka vi förneka det och harmas deröfver i våra hjertan; men när barnen ha examen i sin skola sitta pappa och mamma och kråma sig, åt-

minstone invärtes, och pappa böjer sig ned och hviskar till mamma: »Det der kunde jag inte vid hans ålder. Jag försäkrar dig, att jag var ett riktigt nöt mot vår August.» Och så se de båda så innerligt lyckliga ut.

Jag känner en dansk man, som var med i det stora kriget för trettiosex år sedan, som stred på Dyppel och Als, fick en kula i axeln, alltid höll sig framme der det var hetast och stod på dagordern två gånger.

— Har herr Hansen aldrig känt hvad fruktan vill säga? frågade jag honom.

— Jo, jeg har. Naar min Peder blev examineret til latinskolen havde jeg en förfærdelig hjertebanken.

Om ni tänka efter, mitt herrskap, så ha våra barn allt lidit bra mycken orätt här i verden. Tänk på er Kalles klasskamrat, som nu är landshöfding! Nog var Kalle bra mycket bättre i skolan, qvickare och ordentligare. Men det går så underligt till här i verden. Och er Jennys bästa väninna i pensionen, som nu är hofrättsrådinna, kunde hon väl jemnföras med er Jenny på tusen mil när? Gud vet hvar karlarna ha sina ögon.

I en jernvägskupé hörde jag en gång en gammal fru sitta och berätta:

— Det kostar så mycket för min Leonard i Stockholm. Måtro att jemnt vara parat och fin och prydlig för de kungliga. När kungen senast kom från Norge fick Leonard lof ner till centralen och ta emot. Prins Karl är kanske den allra hyggligaste vid hofvet. Leonard och han komma så innerligt väl öfverens. Styfva hästkarlar båda måtro. Leonard är riktigt förtjust i honom. I julas ställde prinsen till bal för Leonard och hans kamrater; allt var naturligtvis så riktigt fint arrangeradt. Min Leonard är så god, så snäll mot alla, som stå under honom. Vet ni, Leonard tror, att om inte norrmännen nu ta reson, så blir det något rent förfärligt. »Hvad då, min gosse?» sa jag sist vi träffades. »Det får jag i min ställning inte säga,

älskade mamma», sa min gosse, »men då blir det en katastrof.» Ni kan tro att fruntimren deruppe lägga ut sina krokor för stackars Leonard; men det ha de ingenting för, för att han har redan fäst sig vid en ung flicka vid sjelfva hofvet. Kors, snälle herr Andersson, om ni bara finge se ett så briljant fruntimmer. Ja, nog är det roligt att som min Leonard jemnt få vara med vårt älskade kungahus! Adjö, adjö! Här ska jag af.

— Har den gamla frun en son, som är hofman? frågade jag »herr Andersson» sedan hon väl slunkit in i stationshuset.

— Nära på, skrattade herr Andersson, han är sergeant vid lifgardet till häst.

En menniska, som har barn, känner sig som om hon aldrig kunde dö riktigt. Hon lefver i de unga, som skola uträtta det hon inte hinner med; de äro blod af hennes blod och ben af hennes ben, det gör ju värre när de lida smärta än hon sjelf, då måste de väl vara ett, då skall hon också lefva så länge de andas.

Om någon sällsynt gång, en bland tusen, pappas och mammas högst flygande förhoppningar fyllas och öfverträffas, men på samma gång föremålet för en så omätlig kärlek skiljes mer och mer från de gamla, sällan skrifver till dem, sällan skickar dem en tanke, helt gått upp i nya förhållanden och egna husliga band, så är det märkvärdigt med huru få och små yttre medel föräldrakärleken kan nära sig.

— Bref hinner vår son kyrkoherden aldrig att skrifva, men har du visat herrskapet det vackra julkortet vi fick för tre år sen? sade en gammal backstugusittare till hustru sin, och när kortet kom fram — det hade nog kostat minst sina tjugofem öre — kråmade gubben sig och hans ögon tindrade och hans röst lät så mjuk och mild när han förklarande tillade:

— Si vi fick det på sjelfve julafton.

Det är så underligt, när man ser en stor, fullfjädrad kanalje, han må nu bära ordensband eller endast handklofvar, att tänka att han en gång varit ett litet svagt, värnlöst, kärleksomhuldadt barn.

Äfven skadar det ingalunda, när man är i färd med att göra en tös olycklig eller ska straffa en pojke, som huggit i kassa eller visat annan vanart, att man emellan kyssarna eller rapparna kastar någon liten tanke på huru föräldrahjertan skulle känna det om de såge sitt kött och blod just då.

Men det är lycka för alla föräldrar, att det inte blott är deras kärlek, som är så stark, utan att äfven treväplingens andra blad, tron och hoppet, växa så förundransvärdt gigantiska i föräldrahjertan: annars skulle kärleken döda dem när det går barnen illa. Särskildt är modershjertat outtömligt på tröstegrunder.

När det inte går bra i skolan heter det: »Stackaren, han har mothåll och förstår inte att ställa sig in hos lärarna.»

När det går smått vid akademien är det »Edwards stora grundlighet och samvetsgrannhet, som hindra honom att ta examen. Han kan mycket mer än kamraterna som gå förbi honom; men Edvard är så beskafad att han tycker det är roligt att *veta* något, han säger sjelf att han inte passar till examenshäst.»

På embetsmannabanan är det också svårt för stackars Edvard. »Han kan rakt inte med att krusa förmän och ställa sig in. Och så äro de också rädda för honom, skall jag säga, för hans stora duglighet. »Honom få vi lof hålla tillbaka», säga de allihop, »annars öfverflyglar han oss den krabaten.»

Om Edvard någon gång tett sig berusad vid komprometterande tillfällen, beror det antingen på »usla bekanta, som aldrig kunna låta den stackars gossen vara i

fred» eller också på »hans rysligt klene mage, som han har efter sin mor».

Om Edvard sköflar en ung flickas lif, ligger alltid felet hos »det usla stycket, som inte lät gossen vara i fred».

Om Edvard stjal i kassa sker det för »hans goda hjertas och hjälpsamhets skull. Kamraterna ha gjort honom olycklig och revisorerna voro så kitsliga så och stodo efter hans argaste, annars hade allt blifvit betäckt.»

Och om Edvard, stackars arma barn, sättes i fängelse så kan ingen menniska tro så'n respekt de andre, »simple» inackorderingarne på stället ha för honom, ej heller huru olycklig direktören skulle känna sig »om han ej hade Edvard till hjälp med skrifning och räkning. Han gör alltsammans för så godt som ingenting. Med sin stora duglighet och förmåga sköter han hela etablissementet».

En tragisk historia.

Mycken kärlek hafver jag skådat och någon hafver jag också sjelf idkat, men på beskrifning ser det ut som om Rosa Brunbergs och Anders Halldins kärlek skulle vida öfvergått hvarje annan.

Anders Halldin var en lägre tjänsteman, fast hans lifsåskådning var upphöjd, och hans lön var liten, fast hans hjerta var stort. Hans ansigte var heller inte på långt när så vackert som hans inre. En öfverrock så beskaffad som Anders Halldin låter man vända.

Men fast han sålunda inte var något direkt lysande parti, hängde Rosa fast vid honom med alla sitt unga, rena hjertas fibrer, och brukspatroner med sex hamrar afvisade hon som om de varit extralärare vid en tvåklassig pedagogi.

Den qvällen de gifte sig sutto englarne och gräto af afund, och deras sällhet var så stor att de åto ur en tallrik och torkade sig på samma handduk om morgnarne.

Intet företag kunde synas mera hopplöst, än för en främmande herre att kurtisera denna unga fru.

Men nämn mig en sällhet, som varar i åtta veckor! Gör det!

De hade varit gifta ungefär en månad och voro så till vida återkomna till jorden, att de någon gång satte sig på hvar sin stol samt med en del ansträngning urskillde om man serverade dem tjäder eller slosill.

Då kom Anders hem en dag med dyster förtviflan målad i sitt ansigte med kvarterslånga bokstäfver, galoscherna afvigt påsatta och tårar i ögonen.

Rosa erbjöd sig genast, att om han hade förnillat ur den sparbanks kassa, der han hade anställning, anordna ett kärleksfullt dubbelsjelfmord à la Madigan med öl och smörgåsar.

Han endast vinkade sorgset med hufvudet som en qviga, hvilken fått en fluga i örat.

Hon yttrade, att derest han vore sjuk, ville hon inte öfverlefva honom längre än att de kunde jordas i en graf och begagna samma monument.

Han blickade stum på henne och såg så förkrossad ut som en mindre hasselnöt bland två tusen tunnor finknackad makadam.

Då kastade hon sig rundt omkring hans hals och snyftade:

— Älskling, hva' ä dä?

Med nästan ljudlös stämma och utesägligt vemod stönade han:

— Jag skall göra en tjänsteresa och lemna dig i tre da

Då han hunnit hit låg hon afsvimmad i trakten af hans stöflar, som en det skulle vara för lite sagdt som en bruten blomma, nej, som en fyra dagar gammal namnsdagsbukett låg hon der.

Skillsmessans bitterhet vill jag inte söka skildra; det papper, å hvilket denna bok tryckes, är inte afsedt för så starka känslor.

Men när Rosas moster om aftonen kom upp till henne, tittade hon på golfvet och möblerna och sa:

— Har vattenledningen gått sönder?

— Nej, det är bara jag, som sörjer min Anders, genmälde Rosa med tillkämpadt lugn.

Kärleken har i alla tider utfört underverk. Den har gjort det möjligt för unge män att, endast nödortfigt insmorda med stearin, simma öfver milslånga sund och hafsvikar, den bedårar pigan i sitt kök och konungen på sin tron; den gjorde det också möjligt för Anders att på två dagar afsluta det arbete, som var afsedt för tre.

Oväntad, ankommen med sista tåget, smygande, glad, kärleksfull, går han tyst uppför sin trappa i nattens stilla timma, och hans hjerta slår mot hans refben så att herrn i första våningen vaknar, vänder sig och vresigt yttrar till sin fru: »Nog kunde Lina låta bli det förbaskade biffbultandet åtminstone om nätterna».

Osedd och ohörd vill han smyga fram till sin slumrande älsklings bädd, rifva eld på en säkerhetständsticka och framstörta, hviskande:

— Här har du mig, du evigt, innerligt älskade!

Han öppnar tamburdörren med sin egen nyckel, han smyger genom det yttre rummet, han tänder der ett ljus

(för att göra effekten ändå större än med stickan) och han öppnar dörren till sin kärleks tempeldöme.

Men då — fryser hvarje hans bloddroppe till is, hans hår reser sig ä ända, som tusende sylar, hans ögon tränga ut ur sina hålor, som vore de trädde på skaft, och hans kinder bli hvita, som det hvita på ögat af den nattsvartaste negers mormor.

Der, i ena sängen, ligger hans tillbedda hustru, och i sängen bredvid, hans egen, hvilar en — skön yngling, ännu i lifvets första vårdagar, en yngling med kortklippta, bruna lockar och ett lyckligt leende öfver svällande läppar... Och *hon*, den usla, den trolösa, hon sofver så lugnt och godt, hon ser så lycklig och fridfull ut, som om ingen brottslig tanke någonsin sudlat hennes själ.

För att heta Anders var hans raseri hemskt, vulkaniskt. Han grep efter sin sexpipiga revolver för att skicka dem båda från sömnen direkt in i evigheten, och endast den omständigheten att den olycklige för åtta månader sedan i stället för den revolver han då säkert ämnat tillhandla sig, köpt en sotmålning till sitt arbetsrum, räddade deras lif.

Ha — så skulle de då få lefva, lefva ett uselt och föraktadt lif, och han, han skulle draga bort, långt fjerran och aldrig visa sig mera för den trolösas ögon.

Han stängde dörren, gick in i sitt eget rum, packade i hast ned skjortor, kragar, manschetter, tre kostymer och rakdon, lade sjuttiofem kronor på sin pulpetalmanacka och skref med blåpenna blott dessa ord: »Hushållspengar för nästa vecka. Vet hut! Anders».

Och sedan reste han öfver en vredgad Atlant till Amerika, der han fick plats i en vinstgifvande affär att borsta kontorsherrarnas stöflar. Men när helst han hade en ledig stund knöt han handen åt vår verldsdel i vanmäktigt, men likväl fruktansvärdt raseri och gnisslade:
»F-ö-r-b a-n-n-e-l-s-e!»

Härhemma trodde man allmänt att Anders Halldin konto pro diversat med omhänderhafvande kassa, och ställde till med en extra revision. När de hade reviderat slut kände den ene revisorn obehagliga rysningar i kroppen och det svartnade för hans ögon.

— Tror du på spöken? hviskade han till sin medbroder.

Denne blickade upp från böckerna, likblek och med kallsvett på pannan, och stönade:

— Gud vare oss nådig! Det här var riktigt hemskt. Kassan ser ut att stämma.

— På öret.

— Här ha mörkrets magter tydligen drivit sitt spel. En sparbank utan balans så här mot seklets slut!

— Om nu också den förrymde var ett nöt, så äro der ju begåfvade karlar både bland de öfriga tjänstemännen och i direktionen.

Der började gå underliga rykten om Knycklinge sparbank. Den sköttes inte alls som andra, och direktionen troddes icke vara fullt normal. Banken fick lof afveckla, och när det befanns att ingen stulit ett öre, telegraferades der till Tufvan, i fall direktörernas tydliga sinnessjukdom skulle bli af våldsam art.

Fem år hade knappast förflutit från den skräckinjagande upptäckten af ett kortklippt ynglingahufvud uti Anders Halldins äktenskapssäng, då Anders en dag midt på gatan i Chicago möter sin — hustru . . .

Sorger och lidanden hade efterlemnadt ett vemodsdrag vid hennes mun och ett dito i trakten af hennes ögon, och så ledde hon en liten flicka vid handen, annars var det Rosa Brunberg, sådan hon gick och stod, då Anders' hjerta först stormade till hennes möte. Hon öppnade armarna och skrek:

— Anders!

— Rosa! höll han på att säga och samtidigt kasta sig i hennes armar.

Men så kom han ihåg allt, och frågade henne med af vrede darrande stämma:

— Så—å, Rosa Brunberg, har nu han, för hvilken du svek mig, i sin ordning öfvergifvit dig? Ha, Nemesis!

I korthet, men under stark sinnesrörelse omtalade Rosa nu, hurusom den person, hvilken den olyckliga natten intagit Anders Halldins säng, var hennes — pensionskamrat och bästa väninna, Jenny Lang, som plötsligt öfverraskat henne med ett besök och fått ligga i sängkammaren, då Anders ju icke väntades hem så snart.

Anders började känna sig enkel, men morskade upp sig, rynkade pannan, lade armarna i kors öfver bröstet och mumlade:

— Jcke illa, min fru, i sanning inte illa, men så har ni också haft fem år att fundera ut det. Ha! Detta vackra, kortklippta hufvud skulle alltså tillhört en qvinna! Inte illa. Men inte skulle det skada med en skymt af bevis.

Då ref Rosa ur sin resväska upp en fotografi af en elegant, förtjusande flicka i vit baldrägt med ett käckt hufvud och grannt, kortklippt hår, *samma* hufvud, *samma* hår, som hvilat på Anders Halldins kudde . . .

Anders kröp ihop flere tum, grep sin hustrus och aldrig tillförne sedda lilla dotters händer, kastade en skamsen blick åt Europa till och suckade:

— Jag var ett nöt!

— Du vet att jag aldrig velat disputera med dig . . .
hviskade Rosa och smög sig ömt intill hans sida.

I tre år hade hon gråtit efter sin älskling, i två år hade hon genomströfvat Amerika på spaning efter honom med stipendium från föreningen för gift kvinnas eganderätt.

Anders Halldin var förr en varm vän af kvinnans frigörelse. Han har ändrat åsigt nu. De der emancipationsidéerna dra med sig hvarjehanda ofog, såsom t. ex. detta galna infall af flickor att bära kortklippt hår.

Nog är det hårdt, att saknaden af fläta å ens hustrus bästa väninnas täcka hufvud skall stjåla bort fem långa år af ens husliga sällhets skönaste blomstringsperiod!

Gamle flickjägarens sista kärlek.

Han hade svärmat för qvinnor i all sin tid. Han hade plockat förstlingsblommor från unga, jungfruliga läppar och höstrosor från pigga enkors fylliga munnar.

Ibland hade enkornas män lefvat, och då var det så mycket pikantare.

Han skulle haft åtskilligt på sitt samvete, derest han egt detta af teologerna så mycket berömda organ, hvaraf t. o. m. hedningarna påstås ha fått hvar sitt mindre utvecklade exemplar. Men midt inne på långväggen i hans själ, der samvetet brukar ha sin plats, der hängde bilder och minnen af qvinnor, som han älskat, precis som landtliga kottiljongsdekorationer öfver en bildskön stationsskrifvares liggsoffa, och han såg på dem med sin själs öga, utan ånger och qual; medlidsamt på dem *han själf* svikit, respektfullt på dem, som bedragit *honom*, ömt på henne, vid hvilken han till sist blef fastad för decennier, till hennes lifs slut.

Det var då han fick se sin *sista* kärlek.

Hon var ung och skön och frisk, som det daggstänkta gräset i Maj, och såg inte hans grånande hår och skrämdes ej af kindernas skrynklor. Och hans rykte som »farlig fruntimmerskarl» det bekymrade henne inte,

eller kanske hade det aldrig trängt fram till hennes små förtjusande, rosenröda öron, ty hon lefde i sin egen lilla värld, full af sol och fjärilar och sång och kärlek, men hvad som låg derutanför, bakom och framför, det brydde hon sig inte om.

När de två började älska hvarandra? Fråga solen när hon blef så varm eller violen hvar den lärt sig att dofta så ljuft. Hon kom emot honom med öppna armar från första stund, och han, han älskade henne från det ögonblicket han först mötte hennes blåa, glada, förvånade ögon.

Hennes kärlek gjorde honom ung på nytt och glad och liflig som en skolgosse. Han lade bort det bittra hånet och pessimismen i hennes närvaro och letade fram sina glömda sällskapstalanger längst inne i minnets skräpkammare; han läste högt och berättade historier, och rätt som det var började han — dansa igen, den gamle, ovige stollen! Inte på stora tillställningar, men i mycket, mycket små, slutna kretsar, der det gick så otvunget till, att handskar skulle ansetts som en löjlig lyx, och den älskade hvilade ut på hans knä med örat midt öfver hans gamla tokiga, högt klappande hjerta.

Vi skulle skrattat åt dem, om ej den unga, rena varelsens hängifna kärlek till den gamle vissnade flickjägaren haft något så obeskrifligt rörande med sig. Vi skulle hånat honom, om vi ej veknat, då vi sågo huru hans kärlek gjorde honom till barn på nytt.

Hon var en riktig liten slarfva och hade föga af hållning och chic. Hon sprang ut på gatan utan hatt och hade ofta fläckar och hål på sin robe, och var en glad och lifvad tös och rysligt okunnig och förstod inte att »kläda sig» och smekte honom stundom med händer, som inte ens voro riktigt rena, och konverserade högljudt tvärs öfver gatan med grannens pigor.

Men han, som var så ängsligt noga och korrekt,

som annars aldrig kunnat allvarigare fästa sig vid en kvinna, hvilken inte i allo var en »dam» ända ut i fingerspetsarna, han var förtjust i alltsammans och tyckte att precis som hans älskling var, var hon allrabäst och att allt hvad hon tog sig för, var förtjusande.

Blott för henne lefde han. Med en ynglings spänstiga steg stormade hans femtioåriga ben uppför trappan till hennes rum när hans arbetstid var slut; och hon väntade honom med jubel och qvitter och kyssar, så som fågeln väntar sin älskade i boet uti vårqvällens ljumhet.

Hennes önsknings voro hans religion, en undrande blick af henne hans straff, hennes frågor blefvo hans samvete; och denna kärlek smälte om hans inre, rensade bort mycket gammalt slagg ur hans sinne och föryngrade hans själ medan år lades till år.

Och hans blick blef skum och hans rygg blef böjd och hans steg tunga. Men hon märkte det ej, hon såg ingen annan man; för henne var han alltjemnt den yngste, den skönaste, den bäste.

En korseld af lågande blickar mötte henne på gatan, i balsalen, i operasalongen, och hon rodnade och log, men sen glömde hon dem alla för en stilla smekning af hans gamla, bruna hand. Och hviskningar, hvilkas ord sade föga, men tonen så mycket mer, surrade omkring hennes öron i vals och polka, och af ögon, som bådo, och händer, som darrade när de mötte hennes, hade hon öfvernog.

Men ute i vestibulen stod han, den ende älskade, och svepte pelsen om hennes skuldror och smög sig ömt och hängifvet och svartsjukt intill hennes sida och sporde, ibland med ord, ibland bara med blicken: »Huru länge, huru länge skall du vara min, *min egen*, du vänaste ros, du käraste, förgyllande lilla solstråle?» Och då de skilldes vid hennes dörr, slog hon båda armarna om hans

hals och svarade, ibland med ord, ibland bara med kyssar:
»Alltid, *alltid!*»

Men det finnes något som kallas Nemesis. Det kommer från Grekland och har den obehagliga egenskapen att till yttersta skärften ta ut våra gamla moraliska skulder; en själens och hjertats öfverexekutor således.

Och Nemesis hade försöfvit sig i många herrans år och inte gett akt på huru han, som var så älskad och lycklig och afundsvärd, hade sitt konto med dem, som älskat *honom* förr i världen, och som han svikit, den ena för den andra, temligen likgiltig för hjertan, som svedo, och tårar, som flöto.

Och plötsligt blef hon, den utsägligt kära, drömande och tyst och hade tankarna tjerran, då hon satt på den gamles knä, med hufvudet vid hans hjerta.

Och der kom en främmande man, som stal henne bort tum för tum, och all hennes håg vände sig till honom, som när man vänder en hand, och en dag föll hon gråtande i famnen på den gamle, som höll henne kär öfver allt annat, och sade att hon ville bort, långt bort ifrån honom till en annan, som vunnit hela hennes hjerta och sinne.

Han gaf henne fri och stängde sorgen inom eget bröst, och hon drog bort, och han var ensam, ack så ensam . . .

Ingen qvinna mer skulle sitta på hans knä och smeka hans skrumpna kind, och när han tänkte sig tillbaka, kunde han knappast minnas att någon annan gjort det än hon, den sista, den utsägligt älskade.

I dimma och töcken löstes de upp, de fulla, röda munnar, som en gång trycktes mot hans, de mjella, hvita armar, som hejdat honom en stund eller två, ett år eller fem, då han i livvets högsommarkraft stormade fram från glädje till glädje.

Men allt klarare, ljufvare, mild och oförgätlig, steg

bilden fram af henne, den lilla glada, väna, som så länge dröjde kvar och så grymt öfvergaf honom. Och han lefde om och om igen hvar stund de haft tillsammans, hvar smekning de bytt, hvar ord de hviskat, och då han satt ensam och glömd i sitt mörka, ödsliga hem, sträckte han ut armarna efter henne, som kunde han ännu ryckt henne tillbaka.

Och håret blef hvitt och hufvudet böjdt och det ena lifsintresset dog bort efter det andra, utom hans sista, alla sista kärlek.

Förr, då qvinnorna sveko honom, kallade han sin stolthet till hjälp, och harmen fyllde hans sinne, och med kraftig hand slet han ut de trolösas bilder ur sitt hjerta.

Men icke nu, icke nu!

Allt mildare dömde han henne, allt upprigtigare förlät han henne, och då han sporde att mannen, som tagit hans älskade ifrån honom, gjorde henne lycklig och att hon glömde honom, sin första kärlek, mer och mer, då vek hans svartsjuka och byttes i längtande, trånande vemod.

Så kom aftonen omsider och svepte in honom i sina skuggor, och han låg i ensligt hem, vårdad af legda händer, och förr och nu flöto samman för slocknande blick, och han tyckte sig åter ega sin älskade, som icke hade tanke och öga för någon annan än honom, som kysste hans ansigte och smekte hans hår och skulle blifva hos honom alltid . . . alltid.

Och dörren glider upp, och hon . . . står på hans tröskel med tårar strömmande ur sköna ögon, och väcker honom ur den redan började dödsslummern och faller i hans kallnande armar och snyftar:

— Pappa, o min älskade, älskade far!

När herr Pettersson rådfrågade specialister.

Vi voro några stycken, som sutto och idkade en billig rusdryck med den måtta, som höfves i ett tidehvarf då ingen menniska vet, hvilket ögonblick här blir absolut spritförbud och man för att få sig en koliqvintare måste tillita sin mammas, systers eller lilla gummas eau de cologneflaska.

Då sa Jansson, häradshöfdingen, som har juridiska byrån i Kråkeby, ni vet:

— Jag har så förbaskadt ondt i en tå så jag är som förstörd i hela kroppen.

— Det är kanske reumatisk värk eller trånga skodon eller gammal frost? föreslog jag, som haft mycken dålighet i mina dar och umgåtts en hel del med läkare och ibland hör på när min pojk läser öfver sin naturlära, samt därför har liksom lite reda på människokroppen.

— Nej, det är *bara* i tån. Det värker så jag tror f—n ska ta mig, sa' häradshöfdingen.

— Det *ska* han naturligtvis, ty förr eller senare tar han *alla* advokater, sa Pillerstedt, apotekarn, men du är så grön och oerfaren ännu, så han tycker nog inte du är något passande sällskap för en så gammal insigtsfull herre, utan du får allt gå här nere i jemmerdalen ännu en god tid bortåt. I stället bör du rådfråga en specialist för din tå i rättan tid.

— Ja, det ska jag göra i morgon dag, för det här står jag inte ut med, tyckte Jansson.

— Är detta verkligen ditt allvar? sa då Pettersson, som lefver af sina räntor och därför kallas rätt och slätt »herr Pettersson».

— Ja, min själ, är det så.

— Ja då får jag be herrarna förena sig med mig i en afskedsbägare för vännen Jansson och tacka för allt roligt vi haft tillsammans och bjuda honom farväl, sa herr Pettersson.

— Hvad pratar du för smörja?

— Jo, jag känner till det. Jag har sjelf »rådfrågat specialister». Det blir en dryg historia. Kanske ni vill höra hur det gick för mig?

— Åhja, om du raskar på och inte ljuger mer än sjuttiofem procent.

Då sa Pettersson följande:

— I den gamla goda tiden då man hade *en* doktor för hele kroppen, då gick det väl an, för när han hade knackat på bröstet och hört på lungorna och man hade andats och hostat och bekäntt alla sina synder och skildrat sina qual så fick man sina doser, stora eller små, billiga eller dyra, allt efter som han var god vän med apotekarn, och så hände alltid ett af de tre: antingen dog man eller blef man bra eller lefde man utan att bli bra.

Men *nu*, när doktorerna delat upp ens lekamen som en spisvärdinna delar upp en gammal höna åt sju pensionslärarinnor och en filosofie kandidat, så blir det aldrig något slut på eländet.

Jag mådde alldeles utmärkt för sju år sen då jag blef bjuden ut att äta körsbär och skjuta andungar en veckas tid hos min kusin, Pettersson på Sandbäcken, ni vet. När jag varit der i tre dar fick jag den allra förfärligaste hjertklappning, men då jag frågade provinsialläkaren i byn så bara skrattade han och sa att det felades mig ingenting.

— Har jag inte för stort hjerta, tror doktorn? Det känns precis så.

— Ha ha ha! Snarare för litet! Fyrtiotvå år gammal och rangerad karl och inte gift, grinade den der byqvacksalvaren.

— Du måste vända dig till en *specialist*, det blir inte för bättre, sa Emma, kusin mins hustru.

Ja, lifvet är ju det käraste en har när en inte har hustru och barn, och jag reste till en hjertspecialist. Han hade många fler och nyare och blankare lurar och stetoskop, eller hvad det heter, än provinsialläkaren, och jag fick kläda af mig spritt naken och han lyddes på mig både framme och bak.

— Hm... hm... hm... och det här sa doktor Linsén var »*ingenting*»? mumlade han.

— För Guds skull, säg sanningen med ens! Ska jag dö *snart*? skrek jag.

— Ja ja, hade ni inte i så pass god tid sökt en specialist så... Nu måste ni resa till Nauheim; *riktigt* bra blir ni väl knappast, men man kan lefva rätt länge med en sådan förtätning. Hjertat är väl stort och fettbelagdt i ena fliken.

Jag reste till Nauheim och plågade mig rysligt med baden der och förde diet och grånade och magrade och var en olycklig man. Hjertat blef nog en smula bättre; men det var som om hin onde sjelf farit i min mage. Jag frågade badläkaren i Nauheim och han gaf mig en sorts pulver för att jag skulle få ro för tillfället och sa att i Wien skulle bo en så utmärkt bra specialist för magsjukdomar.

När jag kom till den, så rände han ner en gummislang i mig, sköljde mig tom invärtes som en studentportmonnä den siste i månaden, tog prof af min magsaft och bad mig komma igen om två dar.

När jag då kom så sa han först ingenting, utan småhvislade och nickade och såg bekymrad ut.

— Hoffentlich ist es nicht von Bedeutung? sa jag, för så står der i parlören att man *ska* säga till en tysk doktor, förmodligen för att nedbringa arvodesanspråken genom att söka bagatellisera hela saken.

Då sa han att han nog trodde det *lifvet* möjligen skulle kunna räddas, men att maken till förstörd mage hade han knappast sett, och att sköta *mig* för hjertlidande vore det skändligaste mordförsök han kunde tänka sig.

— Men jag *tyckte* precis att jag hade ondt i hjertat, sa jag.

— Väderspänningar från magen, som trycka uppåt bröstkorgen, ja. Hjertat är litet och magert och utmärkt på alla vis, sa han.

Han behandlade mig i två månader och under denna tid var det som om jag haft en cirkus och två karuseller inom mig, ändå jag knappast fick äta någonting. Slutligen tyckte jag det var något bättre, doktorn sa att det var *alldeles* bra och så reste jag.

Jag var nu så svag och kraftlös och förbi så när jag kom hem till Sverige igen talade jag vid den förste bästa doktor jag fick fatt i uti Göteborg. Han klädde af mig, »tog min temperatur», undersökte mig noga och sa, att med de särskilda organen var det intet fel efter allt hvad han kunde se, men nerverna voro åt helsike, förstås.

— Ursäkta, har det funnits själssjuka i er släkt på fä- eller möderne? sa han till sist.

— Inte utan en moster, som i sin ungdom måste buras in för kärlekssorg. Men nu är hon ganska klok och har spisning för skolgossar i Borås, svarte jag, som sanningen var.

— Se *der* ha vi det! *Trodde* väl det. *Ännu* är det ingen fara för ert förstånd, men med så förstörda nerver... hm... skulle ni inte vilja ligga på min anstalt några veckor så finge vi se...?

— Hvad är det för en anstalt?

— Jo... hm... den är... den är egentligen för sinnessjuka, men *ni* skulle förstås bara vara der för observa-

tion och få gå ut och in efter behag och ha ett rum med vanliga fönster.

Nu kände jag mig verkligen själf på god väg att bli sqvatt galen och jag följde med honom, dock med ett visst vemod öfver att nu ha hunnit ända ned till en specialist för tosingar.

Hos honom hade jag det rätt trefligt, och när han spelat af mig trehundra kronor på vira och öfverraskat mig på vinden, då jag stod och kysste hans syster, som skötte hushållet på anstalten, sa han att stillheten och medicinen nu verkat så att jag i intet väsentligt skillede mig från en vanlig klok människa. Dock trodde han att jag borde gifta mig, helst med en, som hade en smula erfarenhet i dårars vård, i fall . . . i fall . . .

Nu lade jag mig vid Marstrand en tid, men deltog blott försigtigt i nöjena der med en kropp och en själ, som voro så hotade från alla möjliga håll. En afton kom der i societetssalongen en ung, framstående läkare från Stockholm, som var der bara på genomresa. Han lät presentera sig för mig och sa att han med intresse hört att jag haft en ganska märkvärdig sjukdomshistoria. Jag talte om alltsammans för honom och sa, att nu var jag betydligt bättre än på länge. Då log han ett menande, vemodigt, smärtsamt, förstående smålöje och mumlade:

-- Åter ett af dessa mellanskof, efter hvilka det bryter ut så mycket värre . . . hm . . . hm . . .

— Kors i herrans namn, hvad *menar* ni, doktor?

— Ja si, jag är specialist i . . . (här nämnde han något ganska fult och mycket grannlaga) och det är just *det* ni lider af. Hjerta, mage, hufvud, nerver, allt det der har nog sin riktighet att ni varit angripen i, men det har alls inte varit lokalt, utan berott på hela blodmassans förgiftande. Ni . . .

— *Omöjligt*, doktor! Jag är, som sagdt, ett helgon och . . .

— Ta ta ta! Det kan vara arf eller ock kommit i kroppen på något af de tusende sätt, som utan ens vetskap . . .

Jag bleknade och frågade honom om räddning var möjlig. Han kunde inte lofva det säkert, men han var specialist i ämnet och om jag ville förtro mig åt honom så . . .

Nu genomgick jag en kur så grym att jag höll på att mer än en gång återvända till min vän dårdoktorn, äfven med risk att bli ett offer för hans vänliga syster. Hela operabaletten har inte för närvarande så mycket qvicksilfver i sina ben, som jag ödelade på en månad.

Just när jag som bäst höll på med det der eländet, kom underrättelsen att hela min ekonomi, på grund af inträffade rubbningar i affärsverlden derhemma, hotades med ruin. Jag reste hem ögonblickligen, satte i hela min energi på att rädda hvad räddas kunde, gaf all diet hin håle, arbetade och slet som en hund, tänkte aldrig på hvarken kropp eller själ, fick duktiga handtag af en gammal vän till min far, förälskade mig i hans dotter, slöt henne till mitt bröst en Augustiqväll i en kaprifoliumsberså och skulle just ta ut lysning, då jag i en hast kom att tänka så: »Men kors för sablarna, nu har du ju försummat alla dina sjukdomar och är alldeles frisk!» Jag hade totalt glömt af hela eländet. Jag ruskade på mig och kände efter i alla lager och tappar och utvexlingar i hela maskineriet. Kry som en nötkärna! Alla mina mer och mindre lifsfarliga krämpor hade, stötta af min bristande uppmärksamhet, knallat sig i väg.

Mitt hjerta sved aldrig utan då Evy varit ifrån mig för länge. Min mage lät sig aldrig förnimma; den behöfde inte ens mat på hela dagen, bara Evy satt hos mig och pladdrade och såg mig in i ögonen. Nervös blef jag bara en enda gång då en ung baron helsade på och visade Evy en öfverflödigt stor uppmärksamhet,

och hvad mitt förstånd beträffar så sa Evy, och det håller hon på än i dag, att jag är den lille klokaste man i världen.

— Men hvarför *började* du någonsin att krångla med din lekamen, Pettersson? sa vi åt honom.

— Ja si det visste jag på länge inte ens sjelf. Men så i fjor träffade jag provinsialläkaren, min förste doktor, han, som sa att det var ingenting åt mig alls. Nu visste jag ju att han hade rätt och helsade därför på honom mycket aktningsfullt.

— Hallåh, herr Pettersson! skrek han. Strax efter sen ni varit hos mig för den der hjertklappningen, som jag inte kunde finna någon rimlig anledning till, var jag hos en sjuk piga hos er kusin, och hans fru var så vänlig och bjöd på kaffe. Knappt hade jag tagit första klunken förr än jag satte koppen ifrån mig och sa: »Snälla fru Pettersson, det här är ju inte kaffe, utan *lut!* Dricker ni det alltid så starkt?» Det sa hon de gjorde. Då begrep jag genast hvar er hjertklappning kom ifrån. Nå, ni blef väl bra så fort ni kom ifrån den der dekokten, kan jag tänka mig?

Jag talte om för honom alltsammans, och han, en liten obetydlig menniskolappare och laxativkalle i en bondby, ville ju ingenting säga om sina berömda kolleger, fast han måste bita i sin paraplykrycka för att inte grina ihjel sig; men hans ögon tindrade ganska humoristiskt och jag tror nog att jag beredt honom ett särskildt nöje.

— Och det säger jag er, slöt Pettersson, att *ska* ni gå till doktorn så gå till en, som tar hela skrofvat på entreprenad på en gång, och för Guds skull akta er för »specialister».

Den nya frun på Hullinge.

Det finnes ännu platser, till och med inom de mellersta och södra delarne af vårt land, der man lever i urgammal naivitet och har sina sex mil till jernväg och ett gammalt halfruttet säteri till ortens stamslott och centralpunkt, och anser dess herre, herren öfver ett eller två illa skötta mantal, för en liten kung, och är alldeles oförderfvad af en ny tids nya och skadliga idéer.

Hullinge var en sådan der »herregård» i en sådan liten afsides socken på elfva mantal, af hvilka Hullinge hade två och jus patronatus. Herrgården var tarflig, men prestgårdarna, både kyrkoherdens och komministerns, fanjunkarens och klockarens hem voro ännu tarfligare och bönderna bodde i kojor, så att jemförelsevis var Hullinge ett palats. Och nu var dess herre död, och en hans kusin, en enkefru långt uppe från landet, som aldrig haft någon gemenskap med gamle kamrern eller ens hunnit ned till hans begrafning, skulle få ärfva alltsammans, löst och fast.

Och hette den frun endast Pettersson, men motsågs dock af hela Hullingaryds församling med samma vördnadsfullt upprörda känslor, som dem, med hvilka ett troget folk ser på sin i regeringen inträdande f. d. kronprins. Man beundrade henne utan att ha sett henne och begärde blott den minsta anledning att älska henne. Komministern hoppades att kyrkoherden snart skulle hemkallas till större herrlighet och var besluten att så skicka sig att han då blef af fru Pettersson kallad till pastor i Hullingaryd. Den 82-årige kyrkoherden hade en äkta gammaldags vördnad för qvinnan och »sockenpatronessan». Klockaren

brukade för godt pris få arrendera en äng från Hullinge och bönderna behöfde ofta tillfälligt arbete, små lån eller kredit på utsäde. Hela socknen väntade henne med spänning, med fruktan, med oro och hopp.

När hon skulle komma var ovisst; bäst att hafva sin lampa brinnande.

Så en solhet Augustidag vid middagstiden stannar en flåsande skjutshäst vid socknens gästgifvaregård, ur stiger en treflig, något korpulent fru med rätt vackert ansigte, manhaftig och dugtig, låter packa af sina saker tager platsens enda enskilda resanderum i besittning, säger att hon ämnar stanna på stället ett par dar medan hon får sin bostad ordnad och skrifver i den framlagda dagboken: »Fru A. Pettersson.»

När gästgifverskan detta fick skåda, darrade hon från hufvud till fot och förmådde knappt stå på sina ben. Med förfäran målad i sitt anlete ryckte hon mössan af hufvudet på sin man, hvilken i landtlig oskulds sjelfmedvetenhet och till tecken på sitt husbondevälde alltid derhemma plägade bära denna klädespersedel ordentligt på sin plats äfven inomhus.

Och så sändes hållkarlspojken ut på ett håll, tjenstflickan på ett annat och sjelf lopp gästgifvaren till kyrkoherden och förkunnade: »Fru Pettersson är kommen!»

Öfverallt skickades bud, utom till Hullinge, ty dit hade hon naturligtvis skrifvit sjelf, fast den sakramenskade rättaren ingenting sagt. Nå, *det* skulle han väl få betala.

Då fru Pettersson, som ofvanpå en enkel middag af bräckt skinka och ägg samt filbunke, tagit sig en liten middagslur efter den ansträngande landsvägsfärden, vaknade med stärkta krafter och såg ut genom sitt fönster var gungbrädan nedanför detsamma garnerad med allt hvad Hullingaryd egde ypperst i societetsväg: presterna, båda nyrakade och den gamle med fru, fanjunkaren och hans dotter, klockaren och nämndemannen i Hullingehult.

Knappast hade de förnummit att fru Pettersson vaknat, förrän kyrkoherden gick in och efter en försynt knackning på dörren klef öfver tröskeln och sa:

— Herren välsigne eder ingång, kära, goda fru! Ni har ett stort tomrum att fylla, och vi ha mycket längtat efter er. Eder glädjande närvaro och blifvande, säkert gagneliga verksamhet, behöfvas så innerligt väl i socknen och . . .

— För all del, har någon kanske redan skickat bud efter mig?

— Hvad tänker ni på, ädla fru! Huru skulle väl någon våga så genast ni är kommen . . .

— Jag ber er, herr kyrkoherde! Pligt är pligt under alla lifvets förhållanden.

Och så lofvade hon beredvilligt att hennes nya sockenbor genast skulle vid en kopp kaffe nere i gästgivaregårdens enkla trädgård få göra hennes bekantskap. Hon skulle bara ajjustera sig lite först.

— Hon är en engel, min bror, hviskade kyrkoherden till komministern. Det ligger något af Gracchernas moder öfver henne. »Pligt är pligt», sade hon med stor fasthet.

— Vackra ord af en qvinna, med gaf komministern.

Då fru Pettersson steg ut på trappan, drog ett sorl af belåtenhet utefter hela gungbrädan. Hon var ju ung, knappast öfver trettiofem år, riktigt vacker människa och inte högdragen alls. Hela hennes lifliga ansigte sken af glädje och belåtenhet, och hon neg för dem alla riktigt djupt och vackert.

Hon erfor snart att hon skulle bli en hufvudperson inom församlingen och syntes anspråkslöst förvånad deröfver. Kyrkoherden talade varmt och vackert om hennes uppgift och särskildt om huru hon skulle bli till välsignelse för de små på Hullingegodset. Behagfullt böjde då fru Pettersson på sitt hufvud och sade:

— Var viss om, vördade herr kyrkoherde, att jag

aldrig skall glömma min pligt att hjälpa småfolket fram i världen!

Detta grep klockaren, som höll sig med »Aftonbladet» och hade liberala åsikter, så han sa:

— Vackert sagdt, på min ära. Sådana ord mildra och försona. Det finnes mycken skämd blod öfverallt, fru Pettersson, skämd blod, svindel och inre lidande. Jag anser . . .

— Iglar äro utmärkt bra och hjälper inte det får man ta till koppning, inföll fru Pettersson.

Presterna, som voro högkonservativa, jublade åt detta i deras mening lyckade skämt, och gästgifvaren, som inte hade spriträttigheter, öfvertalades att »låna» sällskapet två flaskor punsch.

— Orten är fattig, här finnes icke lite verklig nöd, och rätt ofta blir hastig hjälp af nöden, upplyste fanjunkaren.

— O, jag är van vid att hjälpa! Om man väcker mig midt i natten så hastar jag genast till den som behöfver mig, försäkrade fru Pettersson.

— En ädel qvinna! hviskade fanjunkaren till sin dotter.

Kyrkoherdefrun torkade en tår ur ögat och frågade om hon på grund af sin ålder vågade bedja att få lägga bort titlarne.

— O så rysligt vänligt! Tack söta, kära, älskade . . .

— Gustafva. Och fru Pet . . . *du* ville jag säga?

— Amalia.

— Kors, jag trodde du hette Alma,

— Nej, Amalia. Mätte jag kunna göra det namnet kärt för dig! Tack för all godhet!

Fanjunkarens sextonåriga Lydia fick lof att säga »tante» och slöt sig till sin nya vän med svärmisk hänfvenhet.

— O, hvad jag är lycklig öfver att tante kom till

Hullingaryd. Jag behöfde så innerligt väl just en sådan kvinna som tante.

Fru Pettersson syntes öfverraskad.

— Men — hvad *säger* du, barn? hviskade hon.

— Ja, är väl *det* så underligt i ensamheten uti denna undangömda vrå? tyckte Lydia och blickade barnsligt upp i fru Petterssons något echaufferade anlete.

Fru Pettersson föll i djupa tankar.

Komministern talade om sin varma gudsfruktan, sin stora familj och att hans sacellani i denna fattiga socken knappast gaf 800 kronor om året.

Fru Pettersson dolde icke sin åsigt att det vore hjertslitande om icke en sådan man snart vunne befordran till ett bättre gäll, och komministern tyckte sig redan se sin egen bild hägra såsom kyrkoherde i Hullingaryd.

Kyrkoherden utgöt sin smärta öfver att altarduken nu var alldeles irreparabel och öfverallt genomstungen af malhål samt oblatasken af tenn, då väl Guds ära fordrade en af silfver.

— Finnas här då alls inga bemedlade personer i socknen, hvilka kunna skänka kyrkan de der sakerna, om kyrkokassan är tom och socknen för fattig att utdebitera medlen? sporde fru Pettersson med rörande enkelhet.

— Ingen . . . det vill säga ingen utom . . . hm . . . nådig frun på Hullinge.

— Nå, då skola vi hoppas att frun på Hullinge också vet att göra sin pligt, tyckte fru Pettersson.

Den gamle kyrkoherdens blick glänste. Han höjde sin bågare mot fru Pettersson och sin blick mot himlen och sa:

— Huru skall jag nog kunna tacka Gud för hans godhet att sända en sådan människa som ni, ädla fru, till Hullingaryd!

Alla närvarande uttryckte den förhoppningen att fru

Pettersson emellanåt ville blifva en ärad och gerna sedd gäst i deras hem.

Fru Pettersson svarade, att i den mån hennes pligter tillåto henne, skulle det alltid vara henne en glädje och ära att få komma på lämpliga tider utan att besvära. Dessutom kunde de vara vissa om att då pligten kallade och fara var på färde skulle hon genast vid hvad tid som helst vara på sin post.

— O, vill tante äfven helsa på *mig*, om jag blir sjuk? tyckte fanjunkarens Lydia.

Fru Pettersson spratt till och hviskade:

— Naturligtvis, min stackars käre lille vän, men tala då inte derom så alla höra det! Lydia rusade fram och slog armarna om kyrkoherdefruns hals.

— Farbror hade rätt! Hon *är* en engel! Hon vill inte ens att någon skall veta om det goda hon gör...

Man fann att det började bli sent och reste sig för att taga farväl.

— Nå, nu i morgon kommer här väl ekipage från Hullinge för att hemta hem fru Pettersson? frågade fanjunkaren.

— O bevara mig, hur skulle jag väl vågat sätta något sådant i fråga! Nej, jag får en häst härifrån till skolhuset.

— Skall fru Pettersson till skolhuset redan i morgon? undrade klockaren.

— Ja visst! Jag vill ingen tid försumma att vara på min post och söka göra mig nyttig.

— Hvilket nit för folkundervisningen! *Er* måste vi ha in i skolrådet, fru Pettersson, tyckte komministern.

— Tack så mycket, herr pastor, men det får jag väl knappast tid till för mina förrättningar. Ni får inte i er stora vänlighet lägga för många andra pligter på er nya barnmorska här i Hullingaryd, ty då...

— Hva... hva... hvad i Herrans namn säger ni,

menniska? Är ni inte fru Pettersson, som fått ärfva Hullinge efter gamle kamrern?

— Hvad i . . . hvad menar herrskapet? Jo, naturligtvis ä' jag fru Pettersson, hon, som valts till gemensam för Hullingaryd och Blomstermåla och ska bo i skolhuset och ha tre kronor hos bergade och en och femti hos mindre bemedlade och ved och fri bostad i skolhuset . . .

F'ar och son.

I.

Pappa.

(Till sin gosse 1850.)

— Jag sade dig att jag ville tala med dig klockan elfva och nu har jag setat här och väntat i fem minuter!

Är det med *den* sortens punktlighet du tänker komma dig fram i världen, min käre Karl? Är det på *så* sätt du tänker vinna dina förmäns gunst? Eller kanske du betraktar icke mig på samma sätt som dem? I så fall vill jag underrätta dig, min gunstig junker, att så länge mamma och jag lefva så äro *vi* högsta myndighet för dig, och så länge du soffer under vårt tak och delar vårt bröd så lyder du oss utan krumbugter.

Du får sitta ned. Jag vill tala med dig, min gosse. Hvar var du klockan tio i går qväll när Karin skulle stänga porten? Du vet att jag önskar ha ordning och

skick i huset och att allt husets folk är hemma vid den tiden. Du är officer och 22 år fyllda, det är godt och väl, men ser du, här hemma är det jag som är kommandant och jag förbehåller mig att mina ordningsregler inte trotsas. Detta hus är intet hotell, Karl, der man kommer och går efter behag; det är ett genom dina föräldrars sträf-vanden skapadt *hem*, der aldrig natt fått göras till dag och dag till natt. Jag vill aldrig vidare se detta glömdt af dig. Förstår du mig?

Äfven jag har varit ung och någon gång dröjt vid bågaren fram emot midnatt. Men aldrig, kom det ihåg, utan min fars särskilda löfte så länge jag hade mitt hem hos de gamle.

Du är slarfvig, Karl. Mamma hittade i går dina uniformsbyxor på golvet i garderoben, våta och nedstänkta som en skurtrasa. Sådant tål jag inte. Det är dina bästa kläder. *Min* frackkostym fyller tjugoåtta år i April. Men den har inte blifvit behandlad på det viset. Är du för stor herre att sjelf borsta dina kläder, som jag alltid gjorde vid dina år, så låt Karin ta hand om dem.

Låt bli att rynka ögonbrynen, Karl. Jag är garfvare och du är officer, men glöm inte att det är jag, som gjort dig till det och betalt uniformen. Jag är far din, antingen det behagat mig att ställa dig vid barkkaret eller sätta dig vid officersbordet på Ränneslätt.

Sitt inte och gunga på stolen! Den har burit hederligt folk i sextio år och behöfver inte förderfvas af okynne.

Hvad menar du med dina qvällspromenader med färgare Brunells flicka? Inte för att hon inte är lika god som du och inte för att jag inte med nöje skulle ge er min välsignelse, i fall du har några för mig okända kapitaler eller inkomster, som du kan gifta dig på. Men jag misstänker att det är inte *det* du vill, och i så fall bort med fingrarna, slyngel! Borgarpojke sjelf, går du inte

och bringar vanrykte öfver en hederlig borgares dotter
länge jag har hufv'et ofvan kistkanten! Har du förstått?

En sak till, du! Moster Lovisa sa i går att hon stått i sitt butiksfönster då du gått förbi med ett par andra officerspojkar och tittat i andra väggen för att slippa helsa. Akta dig, pojke! Hon är viktigare för fosterlandet än du. Krig få vi inte förr än du är pensionsmessig, ska vi hoppas, men hennes hvetebullar behöfvas hvarenda dag. Gud nåde dig om du inte gör din finaste honnör för gumman och hennes bakverk hvarenda gång du går den gatan fram!

I går eftermiddag kom här en räkning från Lidboms källare. Bland mat och kaffe och punsch och så'nt, som en menniska behöfver, och cigarrer och likörer och så'nt, som hon helst borde låta bli, står der, hin anamma mej, också: »Tre buteljer Champagne 27 riksdaler.» Räkningen är betald, Karl, men vill du dricka Champagne så tog du fel på ställe när du föddes hit till världen. Jag är inte den som tycker om att se två prima kohudar rinna ner för halsen så der på en halftimme. Du bör kunna läska dig med enklare varor, och vill du inte, så får jag underrätta dig att jag ämnat ställa det så, att när jag en gång vänder näsan i vädret hvar och en af mina ungar får 25,000 riksdaler, men får jag se att du inte kan hushålla så skrifves ditt till flickorna alltsammans, begriper du.

I morgon börjar marknaden och många af dina kamrater komma in. Här har du en femtia att roa dig på med ordning och skick, men säj ifrån om det ska bli nattsöl så gamla Karin slipper att sitta som ett spektakel och försök inte att titta i väggen ifall ni händelsevis gå förbi moster Lovisas bullar eller far dins lädervagn, för det är de och inte dina galoner, som hålla samhället ihop.

Gud välsigne dig, min store, länge, granne, slyngelaktige, käre pojke!

(Den pojken blef general och en ärans karl och blef så nedklenad med ordnar som en separator med expositionsmedaljer och fick alltid tårar i ögonen när han talte om sin gamle pappa och lät sätta en sten på hans graf, som syntes öfver hele kyrkogården.)

II.

Gossen.

(Till sin pappa 1900.)

— Aj, min arma skalle! Var snäll och gå tyst farsgubbe, och slå dig ner med så lite aplomb som möjligt, för du vet mina nerver...

Vill pappa göra mig en riktig tjänst så var snäll släng bort den der cigarren och tag en af mina små Kuba, ja, de der... för si jag är rätt klen i dag och den der odören...

Jo, snälla pappa, jag bad att få tala med dig för att säga, att du nödvändigt måste raska på med försäljningen af de der gamla tomterna. Jag kan väl inte lefva af inte heller och mina tolfhundra på Hollayworths kontor bli så lagom till kläder, i fall man är noga och aktsam, förstås.

Hvasa? Är det inte klart än? Om jag bara begrepe hvad som kommer åt farsgubben, som förr alltid var så pigg och kry i affärer. Jag *måste* ha pengar. Menniskor, som ha mat och dryck att sälja, ha den lilla egenheten att emellanåt vilja ha betaldt, och hyrkuskarna få inte hafre och hästar och vagnar för inte och äfven om man har tur hos damerna så önska de någon gång förnimma ett litet synligt bevis på tacksamhet. Roar det pappa att se hur min portmonnä ser ut ini? Ja, var lugn du, der ramlar, min själ, ingenting på golfvet.

Hör du, pappa du! Systrarna ligga åt mig aldeles förbaskadt att jag skall bli hemma den kvällen här ska bli supé i veckan och taga några fina pojkar af mina vänner med mig hem då också. Du vet att jag ingenting kan neka de mina, så jag stannar väl, men om gossarna ska hit får det lof bli ostron till smörgåsbordet och ett par glas Cliquot på köttet. Och så får du låta bli Lindboms och gamle Blom, för om de andra få se sådana figurer här så undra de i hvad stil pappa och mamma egentligen gå. »Dina bästa vänner», sa du? Bättre vänner än din egen son? Det vore tusan! Kan du inte ge gubbarna en toddy på Runan i all enkelhet en annan qväll?

Flickorna te sig skräpiga, pappa. Du får lof öka på deras klädpengar. Häromdagen, när jag i sällskap med några vänner mötte dem i Kungsträdgården, skämde jag för dem, du. Jag tycker det skulle vara vådligt svårt för föräldrar att en gång få samvetsförebåelser för dom inte hålli fram sina barn eller haft dom snitsiga så att dom kunnat bli gifta eller annars tagit sig ut till sin fördel.

»Har jag kostat dig så mycket», säger du? Ja, då fordrar ju min egen rättskänsla att det offras lite på dom arma gässen också. Låt se att töserna bli oppsnyggade så man kan kännas vid dom utel!

Pappa lille, var snäll gunga inte så sablarnes energiskt! Jag är lite klen, begriper du, och blir sjösjuk af att se dig guppa upp och ner så der som en gammal infanterimajor på sin vagshäst.

Det var sannt! Har du lånat pengar af gamle skräddare Lingblom eller hans namn? Inte! Nå, men då behöfver du väl inte precis prostituera dig i hans sällskap inne på operakällaren. Dom tittade så fasligt på er i förrgår qväll. Och du skrek bra mycket, pappa! För tusan, jag tar mig ju en bläcka jag också, men inte rifver jag ner taket för det, inte.

Apropos, lille pappa, du måste glömt hyrkuskräkningen, som jag lade på ditt bord i förra veckan? Jag fick en ny i går. Vi få inte slappna till, fast vi bli lite till åren, farsgubbe. »Ordning framför allt och korrekta liqvider» är min principal Hollayworths ordspråk, och det håller jag då med honom om, förstås.

Du ser pussig ut, pappa! Tror du det är bra med det myckna ölet? Hvasa? Du måste betänka att, utom att vi håller af dig, så är du ett stöd för oss allesammans, och ta vara på dig.

Hva sa du? »Går jag för långt»? Hvad menar pappa? Skulle jag inte ha rätt att säga ett ord? Ha jag och systrarna tiggat och bedt om att få komma hit till denna usla verld? Har någon frågat oss? Inte mig åtminstone, för då skulle jag ovillkorligen sagt: »Tack så mycket, kan inte ha den äran.»

Det är ett drygt ansvar man tar på sig med att bringa barn till verlden, om inte man kan ställa det något så när bussigt för dem.

Vill pappa vara god lätta på fönsterventilen litet. Du röker, min själ, som ett lokomotiv! Jo jo, de der cigarrerna smaka också på ett annat sätt än dina.

Adjö på en stund, pappa. Jag behöfver ro. Du har nästan irriterat mig. Var snäll säg till om ett par flaskor Vichy när du går förbi serveringsrummet!

(Den pojken hittades tre år senare ute vid Lilljans med genomskjuten skalle efter att ha bestulit sin principal och skrivit ett afskedsbref till sin pappa, deri han skäller ner honom för det han inte i tid lärde honom att veta hut.)

Gamla »Hennes nåd» och herrarna Petterssons »grefvinnor».

Sjelfva *benämningen* »Hennes nåd» har, efter mer än trettioårig hvila, på de senare femton åren börjat att på fullt allvar brukas äfven till yngre »fräse» fruar, då det skall vara sjangtillt. Gud vet hvad det var för en spjufver, som senast satte fart i den uråldriga, till nio tiondedelar redan glömda, döda och begrafna titulaturen, men livvats upp har den synbarligen något.

Och de yngre adelsfruar, som så titulerades, de tittade sig först litet åt sidorna och befarade att man skojade med dem; men när de sen hörde »Hennes nåd» hit och »Hennes nåd» dit och de inte sågo någon dra på mun, så myste de och slickade i sig.

Men det var inte om *dem* vi skulle tala; för dem är titeln intet annat än en coiffure à la Louis XVI eller Maria Stuart, en klädning à la Princesse eller à la Tunique, som de kunna begagna eller lägga af och må ungefär lika bra.

Jag menar den *riktiga*, äkta, gedigna, gamla »Hennes nåd», som *aldrig* upphört att kallas så, som gått genom den nya tiden alldeles obesmittad af dess nivellerande och rabulistiska ondska, som endast har en dunkel aning om det gräsliga, som hände 1865, och som, huru snäll och hjertegod hon än må vara, likväl aldrig skulle kunna komma på den tanken att en ofräse människa är fullkomligt af samma folkras, som de, hvilka ha rätt att låta sätta en krona på sina visitkort.

Sjelf är hon vanligtvis en kry och dugtig gumma och inte alls degenererad, ty »Hennes nåd» hör i regeln

till knapadeln, så framt hon inte rent af är — en född Petterson. Är hon född grefvinna eller friherrinna, nyttjar hon ju hellre *de* titlarna.

»Hennes nåd» i den antika bemärkelsen är en flyende skugga, som snart skall försvinna. I min barndom funnos här i riket af det slaget måhända vid pass sex- eller sjuhundra, nu kanske inte ett halft hundratal af den äkta, gedigna sorten, födda strax efter den tiden då vi förlorade Finland och Karl Johan kom hit.

I deras föräldrahem, voro de än så enkla och belägna långt ute i den fattigaste landsort, skall jag säga att det var inte mer än jemnt, att besagde Karl Johan fick räknas till bättre folk. Advokatson . . . hm, hm! Sempel soldat . . . åhja! F. d. Jakobin . . . Fi donc! Det enda, som vägde emot, var nu det att han var fransman.

Det låter kuriöst, men är en dagsens lefvande sanning, att en »Hennes nåd» långt inne i gamla Finnveden, som jag råkade just när prins Oskar och Ebba Munck fått Posttidningens bekräftelse på sin i nåder medgifna rättighet att hålla af hvarann, sa' som så:

— Jag beder för min konung och hans hus hvar afton, och älskar och vördar dem, såsom en hvar rättskaffens menniska bör göra; men, min bäste, hvad hade i alla fall Bernadotterna för sig, då den förste Munck af Fulkila skar sina lagrar? Vi ska inte tala om mesallians dervidlag.

— Åtminstone inte å *hans* sida. Är han väl förmer än Gustaf Wasa, som ansåg för en ära och glädje att få kalla en ädel svensk fröken sin brud? sa undertecknad, och när jag sen gick ut, hörde jag hur »Hennes nåd» sa till en af flickorna i huset:

— Den unge mannens rysliga yrke synes ej ännu helt och hållet ha förderfvat hans karaktär.

Posten har kommit till den stilla landsända, der gamla Hennes nåd lefver och har sin varelse. Det händer

ännu i detta ångans och elektricitetens tidevarf blott två gånger i veckan, och det synes mig nästan som om allt, hvilket karakteriserar en äkta »Hennes nåd», hölle sig bättre och friskare på en plats, som blott har post två gånger i veckan.

Hennes nåd har kastat en blick i tidningen och blifvit ledsen. Hon andas häftigt och mössbanden ha kommit på sned: »Är mormor sjuk?» — »Är tante ledsen på någon af oss?» — »Har något stört mamma?» frågas till höger och venster.

Men gamla hennes nåd tar upprörd tidningen och pekar på en annons:

*Ernst Svensson
Leonora Simminghjelm.*

— Det barnet är dotterdotter till min bästa vän, född Oxenklöf, och nu gifter hon sig med en . . . en Svensson. Det är horribelt, mina vänner! Gud gifve jag väl vore död!

Gamla »Hennes nåd» i Storgatan n:o 10, Bysqvalla stad, har ännu inte stigit ur bädden, då jungfrun räcker henne ett extranummer af stadens offentliga organ. Hennes nåd bleknar och ringer:

— Bed min sondotter komma in!

Hon kommer.

— Barn, vi måste flytta ut på landet. *Genast!*

— Nu i September, farmor? Hvarför så?

— Här står att landshöfdingen fick bara 47 röster vid riksdagsvalet och snickare Fransson 168! Efter detta är inte mobben att lita på . . .

Jag har sett slagna stadsfullmäktigkandidater och personer, som spelat bort både hästar och vagn.

Men det var alls ingenting.

Och så har jag promenerat tre timmar med en vän, som samma eftermiddag emottagit försäkran om »trofast systerlig tillgifvenhet» af en flicka, som han ämnat gifva sig med.

Och det var ännu ingenting.

Men så har jag sett en gammal älsklig hennes nåd på sin nieces bröllop med en telegrafassistent, som hette Jönsson, och det var, vid Jupiter, rörande. När den hedersgumman gick der och skålade och bekantade sig med brudgummens mor, en utmärkt bra människa, som hade till yrke att hjälpa andra människor fram i världen, tyckte jag att jag såg Napoleon den store lifslevande på »Bellerophons» däck, när han qvista i väg för att trolofva sig med den der afrikanska Helena.

Men vid tillfällen, som synas oss andra vida qvistigare, då vet ibland Hennes nåd råd fort nog.

Hennes nåd i tre rum och kök vid esplanaden i Hutlösa stad fick plötsligt veta att hennes mans brorson afidit och efterlemnat brist i omhänderhafvande kassa.

Hufvudet darrade och mössbanden flaxade upp och ner.

— Hur... mycket... är det? flämtade hon.

-- Niotusen kronor, men...

Styf och rak, kanske ett tum högre än vanligt, gick Hennes nåd bort till chiffoniern och plockade fram obligationer så det räckte.

— Men Hennes nåd... ni har inte råd...

— Jag får flytta i ett vindsrum, lefva på riddarhuspension och koka i kakelugnen.

— Men han hade ju hvarken hustru eller barn. Hvad tje...

— Han hade min makes namn, och det är nog. Noblesse oblige!

Gamla hederliga, tunnsådda qvarlevande exemplar af den äkta, genuina »Hennes nåd»! Jag förstår er så väl. I ären som de, hvilka glömt sig qvar å banstationen. Tåget har brusat er förbi, och huru skullen I väl då kunna veta något om de vexlande scenerierna längre uppåt linien? Honnör för den gamla, blekta mantiljen och de breda, hvita mössbanden!

Långt mera osympatiska äro då friherrinnorna Jönsson och herrarna Petterssons grefvinnor, dessa f. d. fröknar Knäpenstedt, Snaskenhjelm och Klunsensköld, som låtit viga sig vid ofrälse herrar, men anse sig för goda att efterkomma svensk lags klara och tydliga föreskrift om att »hustrun följer mannens stånd och villkor», och inte veta sig någon lefvandes råd, om de inte få bråka med någon sorts påminnelse om hvad de äro »födda» för något.

Är en man god nog att försörja, värna och försvara en hustru, då böra också hans namn och titel räcka till för hennes behof, och för resten förstår jag inte huru någon klok människa kan akta sig för att brista i skratt vid titlar sådana som t. ex. »friherrinnan Lundström». »grefvinnan Bergholm» o. s. v.

Denna narraktighet går så långt, att män, hvilka genom eget arbete och snille skänkt sina ofrälse namn en glans, inför hvilken de flesta vapensköldar förblekna, tillåta t. o. m. *sina* hustrur att nämnas friherrinnor och grefvinnor, utan att synbart såras af det underskattande af deras egen betydelse, som ovillkorligen ligger häruti.

Om jag hetat Jönsson, hvilket ju mycket lätt kunnat hända, och blifvit trolofvad med kejsarens af Kina syster, hvilket deremot torde blifvit kitsligare, så skulle jag dagen före bröllopet sagt till henne så mycket som: »Mina ögons ljus och min själs herrskarinna! Mitt namn är Jönsson och ditt är från och med i morgon *fru Jönsson* och dermed basta».

Men så tänkte inte en stackars småländsk fanjunkare, hvilken händelsevis öfverkommit en fattig flicka, som var född af grefliga föräldrar, och äfven under sina sedermera rätt trånga förhållanden höll styft på sin bördstitel.

En besökande fick vid ett tillfälle af husets piga det besked att herrskapet var på kalas i prestgården.

— Dröjer det länge, innan de komma hem? sa gästen.

— Nä för hälseke, dä gör dä inte, för grefvinnan sa, att dä första di hade ätet, skulle fanjunkarn spänna för.

Herr Hjeuntzons tankar om det politiska lifvet före och efter Tunaläns landstings första-kammarval.

— Lovisa, skulle det vara dig alldeles omöjligt att till i morgon afton ha en liten god sexa för 42 personer, mest enkla, landtliga menniskor, men med god aptit?

Jaså, nå det kunde jag veta, så får jag väl ha den på stadshuset då, ifall det blir något af.

»Hvad som skall bli af?»? Ja, kunde du tiga och ta det förståndigt och bära det lugnt, som jag, så skulle jag kunna säga dig något. *Lovisa, landstinget har sina blickar fästade på mig*, det vet jag af nämndemannen i Mörtlösa, som vi köpte den halfve baggen af i förra veckan.

»Om jag gjort något galet»? Är du tokig, Lovisa, det är inte för att skandalisera mig, det är för att göra Anders Hjeuntzon till ledamot af första kammaren, som man nu söker upp mig.

Gud allena vet hvad både butiken och mitt hjerta skulle lida af att jag nödgades bo i Stockholm fyra månader på året, men då fosterlandet kallar, finnes det ej mera något val för en karl med hjertat på rätta stället.

»Huru man kommit att tänka på mig»? Är då

det så underligt, Lovisa? Är det inte jag, som för en ren spottstyfver släpper till mark till kreatursmötena, och var det inte jag, som först började använda Thomaslagg här i orten, och första året jag var stadsrevisor hittade jag en felräkning på 42 öre.

Om di nu kommer med bud att jag är vald, så låtsar du om ingenting, förstår du, utan du går i dina vanliga sysslor och säger, lugnt, som om det vore fråga om tre fot anthracitkol: »Ja, jag tror väl att min man sitter inne i sitt arbetsrum.»

Var stilla nu lite, Lovisa, medan jag tänker öfver huru jag skall svara. Jag går bort till landstinget, förstås, hänger min öfverrock i tamburen, går in, bugar mig lätt och säger till exempel: »Herr ordförande, mina herrar! Djupt rörd och innerligt tacksam . . .» Nej, f-n, det duger inte. »Med innerligt deltagande för ett älskadt fosterlands upprörda och upprörande belägenhet . . .» det är värre än du tror, Lovisa. »*Med fosterlandet*»? Å tusan, nej, att finna de rätta orden i det afgörande ögonblicket. Vänta, nu har jag 'et: »Med liflig känsla, ej mindre af det förtroende, som visats mig, än af det tunga ansvar, som deraf blifver en följd, vågar jag likväl emottaga det samma i redlig förtröstan att ödmjuka krafter till den högste» . . . nej var stilla med lampan, Lovisa . . . »i ödmjuk förtröstan, att redlig vilja och osparda krafter med den högstes hjälp skola något förmå till ett älskadt fosterlands båtnad. Behaga herrarna intaga en enkel sexa å stadshuset efter sammanträdet slut?»

»*Om di har arvoden i första kammaren*»? Nej, det har di inte, Lovisa, men di bli bjudna på slottsbal och kunna bli statsrevisorer och vasariddare, åtminstone ha di lättare att få låna pengar i riksbanken, och så gör jag 'et, som sagdt, mest för fosterlandets egen skull. Det är något ljuft och upplyftande, min gumma, i att ställa sin erfarenhet och sina mognade insigter till hela Sveriges

förfogande, t. ex. i fattigvården, der jag varit vice ordförande i tre år, eller i den alltmera öfverhandtagande hvitbetssockerdiskussionen, der jag har fyra aktier. Och i den norska frågan ruckar di inte Anders Hjeuntzon ett tum. Lika rättigheter och lika skyldigheter, dä ä min åsigt. Nej, regeringen är för slapp, det har jag alltid sagt, och kommer jag in i första kammaren, så äro dess dagar räknade, kom ihåg det, Lovisa.

Hvasa? »Ska jag inte vara för sträng mot regeringen?» Sköt du ditt, min gumma; di ska min själ få veta hvad Anders Hjeuntzon (korta varor och specerier) går för, så di ska.

»Om det verkligen kan vara möjligt att jag blir vald?» Ja, visst tusan är det möjligt. Nämndemännen i Bolsåkra och Stenhult ä' skyldiga mej pengar, kyrkivården i Ljunghem har jag skrivit på en vaxel åt, och landstingsmännen här från sta'n ha stora kontraböcker, begge två. Landstingsmännen från Hjertlösa härad bruka alltid ha sina hästar i mitt stall, och de öfriga har jag bjudit en cigarr då och då, så att hvad politiskt inflytande beträffar . . .

Det värsta blir med kungen, Lovisa. Han ska vara så älskvärd och förbindlig så att man har svårt att säga nej åt något, som han vill. Nå, Anders Hjeuntzon ä ingen rabulist och skojare, och hvad som är rätt och skäligt ska han få, men min öfvertygelse går jag inte ifrån, om jag så blir bjuden på familjesupé och får föra hennes majestät drottningen sjelf till bordet. Vill han ha fler pansarfartyg än jag anser nödvändigt, då måste jag säga så höfligt jag kan: »Ers majestät, det strider mot Tunaläns intressen, som ligger så långt in i landet.»

»Bara det går an» säger du? Det måste gå an, Lovisa, för vi lefver i ett konstitutionellt land; men var inte ledsen, min gumma, det kan ju hända att kungens och mina åsikter alldeles stämma öfverens om hur många

pansarfartyg vi ska ha. Vi ä' ju resonabla karlar, begge två, vet jag.

»Hur många jag vill ha då?» Ja... hm... det vill säga... jag tycker inte om att fruntimmer lägga sig i politiken. Jag håller innerligt af dig, det vet du, min gumma, men si mitt riksdagsmannaupdrag får jag lof sköta sjelf.

»Om du får komma och helsa på mig i Stockholm?» Jo, det kan hända, Lovisa, och då är det möjligt att du kommer med i svängen en smula, för jag skulle föreställa mig att senatorsfamiljerna betyda något till och med i Stockholms societeten. Men om då statsrådsfruarna tränga sig på dig och smickra dig och be: »Kära, snälla fru Hjeuntzon, sök inverka på sin man så att universitetet i Upsala får en professorsstol till eller det och det regementet en kasern!» så svara dem höfligt, men bestämdt: »Fru statsrådinna, för hvem tager ni mig, och för hvem tager ni Hjeuntzon? Han är en *politisk karaktär*, fru statsrådinna.»

Jag vet att bokhållarn kommer att slarfva och springpojken att äta fikon som en varg medan jag är borta, och dock säger jag: »Ske Guds vilje, Lovisa!»

* * *

— Kors i herrans namn! »Till ledamot af första kammaren för Tunalän har landstinget i dag valt fabrikör A. Lindegren i Strumpebo med 32 röster; 10 röster tillfölla häradshöfding Fjälsterlund», står der i extrabladet. Lindegren! Ett så'nt förbaskadt nöt, som inte vet hvarken höger eller venster i politiken! I nämnden för premieriag af nötboskap gick *jag* in med 2 röster mer än han. Och han tar emot naturligtvis! Tacka f-n för det! Den inbilske narren läte dem skicka sig som gesandt till månen, om de ville. Kan du begripa, Lovisa, hur en karl, som

har aftär och familj och intressen här hemma att tillgodose, kan vara så urfånig och låta dom skicka opp sej till riksdagen? Det är verkligen att låta högfärden regera syndakroppen.

Om det nu ändå vore till *andra* kammaren. Inte för di tolfhundra kronornas skull, men se dit *vill* folk, dugtigt folk, hyggligt folk. Men första kammaren, som »Dagens Nyheter» säger, ska afskaffas! Di bjöd ut mandatet till höger och venster, men allt hyggligt folk sa: »Nej, jag tackar, bjud di andre herrarna!» Jag nämnde visst i förbigående till dig, Lovisa, att di var hos mig med och tiggde och bad att *jag* skulle låta välja mig. »Nej, hör nu dra nu åt skogen; Anders Hjeuntzon har min själ annat att sköta», svarte jag dom.

Och för resten ska jag säga dig, Lovisa, att det finnes ingenting, som så demoraliserar en människa, som just det politiska lifvet. Aldrig får en riktigt följa sin egen ärliga öfvertygelse, utan kompromissas hit och kompromissas dit, så en till sist inte vet hvar en är hemma.

Vet du hvad en »kompromiss» är, Lovisa? Jo, det är när tio människor, som ha hvar sin egen olika åsigt, besluta att handla på ett elfte sätt, som allihop tycka sämst om.

Den ärliga, rena öfvertygelsen betyder rakt ingenting i det politiska lifvet. Der gäller det bara att bråka och intrigera. »Vill inte patron bli riksdagsman?» sa nämndemannen i Mörtlösa. »Nej tack, jag vill förbli hederlig karl!» sa jag.

Vet du hvad en riksdagsdebatt är, Lovisa? Jo, den är de inbilskaste riksdagsmännens försök att lura i folket att något annat än egennyttan dikterar besluten.

Om de likaväl hade valt mig, skulle jag helt lugnt gått in till dem i sessionssalen med öfverrocken på och sagt se så här: »Herr ordförande, mina herrar! Tacksam för förtroendet, beklagar jag att jag hvarken har

tid eller lust att åtaga mig uppdraget. Jag har aldrig fikat efter något slags sådan utmärkelse.»

Vet du hvad det politiska lifvet är, Lovisa? Jo, det är djefvulens allra argaste spel med svaga menniskosjälär.

Ta in théet, min gumma! Här sitta vi, du och jag och våra kära barn, och ha det trefligt och äro lyckliga. Jag hade väl varit galen, om jag låtit dem locka mig till att bli riksdagsman och gå och ledas vid ett tredjedels år deruppe i den usle hufvudsta'n. Jag hade kanske kommit att utmärka mej, vunnit förtroende, blifvit finansminister eller landshöfding och setat i komitéer och invigt jernvägar och grafstenar och delat ut pris på landtbruksmöten. Ja, Gudbevars, det kan visst hända. Men hvad mer, Lovisa? Skulle det gjort oss lyckligare? Nej. Skulle det gjort oss bättre? Nej. Tvi, jag blir sjuk bara jag tänker på den usle politiken! Ta hit konjaken, Lovisa!

Konstnärinnan.

Damerna påstå att vi män hållit dem i fångenskap och slafveri, att vi envist och energiskt för dem slutit den stora arbetsmarknad, vi från början tagit för vår räkning, och att de ensamt genom egen tilltagsenhet på senare tiden kommit fram på ett och annat, tidigare oss uteslutande förbehållet arbetsfält.

Då svara vi qvinnorna, att detta är inte sannt, att på verksamhetsfält, som roat och intrasserat dem, ha de

visst fått komma fram. De ha fått sjunga i opera och på konsert, rida på cirkus, arbeta i trapez, måla djur och människor och drufklasar, lyfta hvarandra, karlar och tiopundsvigter i tänderna, gå på lina, slå kullerbyttan och spela ormmänniskor sedan sekler tillbaka. Icke heller har det varit dem förmenadt att mot entré lyfta en liten ponny i håret eller supéra på brinnande blånor m. m.

Men då invända fruntimren, att allt detta ha de gunstbenäget fått, icke för sin egen skull, utan bara för att roa oss karlar. De påstå att orsaken, hvarföre vi t. ex. öppnade cirquen för dem tidigare än postverket, var ren egoism. Vi skulle nemligen finna det roligare att se en qvinna i trikå slänga fram och tillbaka i trapez än att se henne i lång klädning gå och sortera bref.

Får jag döma efter mig sjelf, så tror jag inte att karlarna äro sådana. Dock vill jag inte neka att en stor del af det manliga släktet intresserar sig mycket för »konstnärinnor».

Konstiga äro många fruntimmer. Skillnaden består deruti att konstnärinnan egnar sig åt något visst slag af konst, medan andra fruntimmer nöja sig med att bruka hvarjehanda konst.

Det slag af konstnärinnor, som en enkel gosse i landsorten först gör bekantskap med, är den ambulatoriska aktrisen. Bekantskapen är vanligen ensidig. Den lille enkle gossen beundrar den ambulatoriska aktrisen, men den ambulatoriska aktrisen känner sällan den lille enkle gossen; men om hon kunde ana hans hängifvenhet, skulle förmodligen hennes hjerta röras. För honom finnas hvarken smink eller löshår eller artificiella tänder. För honom är den unga, älskliga flickan, som kommer in med ridspö och går ut i tårar, evigt nitton år, och han skulle rakt inte känna igen henne, om han händelsevis finge se henne i kamkofta och morgontofflor piska upp sin lille åtta-årige son.

Den ambulatoriska aktrisen är hufvudsakligast af tre slag: för det första modisten, fotograf-medhjelparinnan eller butiksfroken, som känt konstens heliga flamma låga inom sig, samt finner det trefligare att som hertiginna själf slita glacéhandskar än att sälja dem åt Creti och Pleti; för det andra från hufvudstadsscenerna utrangerade, tillämnade divor, som antingen inte haft nog talang, så att de kunnat tjena upp sig, eller ock för mycken talang så att de gamla, stora, erkända yrkessystrarna börjat darra för dem; och för det tredje i Trosa, Hedemora eller Falsterbo upphittade unga snillen, som flyga från seger till seger, från 80 kronor i månaden till 500.

Är man själf förste älskare vid samma teater der ens ideal är första älskarinna, så ser jag ingen risk vid att gifta sig med en aktris. De små ömhetsbevis, hon i de moderna äktenskapsdramerna möjligen har att ge andre och tredje eller tjerde älskaren, kunna öfvervakas och modifieras.

Deremot torde hökare, segelsömmare, godsegare, bankkassörer och andra idkare af borgerliga handteringar, äfvensom embets- och tjänstemän, göra bäst i att afstå från den lycksalighet, som står att vinna vid långvarigare äktenskap med aktriser. Antingen står »hon» qvar vid teatern eller står hon inte qvar vid teatern. Står hon qvar så är det inte trefligt för en man att sitta på parkett och se det fruntimmer, som svurit att nästan uteslutande hålla sig till honom, flänga om halsen på än den ene än den andre aktören och sitta på hans knä och svära mer kärlek på en enda qväll än som kanske består derhemma på tre månader. Och står hon inte qvar vid teatern, så går hon och suckar och längtar dit igen, och om man så är garfvare och har händer som kakelugns-luckor, så hvad förslår det *en* menniska klappar, för den som är van att beklappas af fem- eller sexhundra på en gång. Och för den som är van att efter hvarje aria

höra en fullsatt salong skrika »Da capo! Da capo!» är det en klen tröst att se en enda karl räcka fram sin sopptallrick och säga: »En portion till, min engell!»

Dock, eftersom jag i allmänhet ogerna lägger något band på mina läsare, må de bland dem, som nödvändigt vilja gifta sig med aktriser, i Guds namn göra det. Men må de då åtminstone se till att de få fatt i sådana som fyllt fyrtio år, äro fula och uthvisslade, stå utan engagement och aldrig haft några egentliga roller. Uppmåttade och uppklädda skola de otvifvelaktigt *ändå* inbilla sig att de gjort ett stort offer och blifvit hvassare än sjelfva fru Hvasser, bara de fått bli kvar vid sin »konst».

Att vara man till de *stora* divorna, både de som tala och de som sjunga, torde vara ännu kitsligare. Väl kunde det förefalla den ytlige iakttagaren som en »smal sak» att låta viga sig vid Sarah Bernhardt, men två månader efter det han gjort det, gick monsieur Damala emellertid ut i krig mot vilda folkslag och fann det betydligt näpnare att spetsas på assegajer.

Äfven jag har känt en stor kvinnas lille man. Sin hustrus befinnande erfor han oftast genom hennes kammarjungfru, och i tidningarna fick han allra först veta hvar hon skulle tillbringa somrarna.

Mera får då en äkta man rå om en cirkuskonstnärinna, en så'n der med lång klädning och korta dygdebegrepp, som bara rider ett enda nummer per afton. Men innan man har varit gift med en sådan ryttarinna i två månader, har man fått flera nya herrbekanta, än förut i hela sitt lif. De komma och presentera sig i stora hjordar, och de öfriga presenterar frun. Och så bjuda de på supéer och champagne, och rätt som det är får man lof resa utrikes och slåss med honom, som bjudit mest, och när man så kommer hem, tryfferad med kulor och späckad med skråmor, så har hon rymt med den, som bjöd dernäst.

För min del har jag ingenting mot en akrobatqvinna. Men det säges att de öfva sig i hemmen, och att de herrar, som äro förenade med de mycket starka damerna, i allmänhet ha svårt vid att bilda sig egna, sjelfständiga begrepp om saker och ting.

Jag ber om ursäkt att jag ser konstnärinnorna från en allt för mycket inskränkt synpunkt, från den krasst egoistiskt manliga; men från den förefaller det som om de damer, hvilka i olja och lera ge fritt lopp åt sitt snille, skulle vara de minst farliga.

I målarinnans atelier kan ju en stackars äkta man någon stund få slå sig ner med sin stickstrumpa eller sin skorpklyfning. Dock gäller detta endast om landskapsmålarinnan. Figurmålarinnan åter har vanligen, tack vare sitt konstsinne och sina ur den friska arbetsklassen valda manliga modeller, fått vida större kraf på manlig, kroppslig skönhet, än som kunna tillfredsställas af den nutida bildade mannen med sina spindelben, om han *inte* är bicyclist, med sin puckelryggighet, om han *är* idkare af den ädla hjulsporten.

De damer, som bråka i lera, få gerna sådana vansinniga anspråk på manlig figur, att de knappast skulle anse en sådan person som t. ex. undertecknad för fullt välskapad.

Den allsmågtiga känsla, som en gång kom en ung lofvande man att simma emellan Europa och Asien, som, enligt biskop Tegnér, förledde forntidens Frithiof att qvada som en fullt modern svensk akademist, som bragte döden åt Romeo och Julia och utan hvilken det aldrig skulle vara tänkbart, att vuxne, förnuftige män åtog sig hela försörjningen af andra, främmande mäns stora dyrbara döttrar, — denna känsla visar sig dock någon enstaka gång stark nog att frambringa en skaplig sillsallad medels samma fingrar, som extatiskt höjt sig mot himlen, alias teatervinden, i spännande tragik, den kan lära en skol-

ryttarinna att sy i en skjortknapp och en koloratursångerska att öfvergå till vaggvisefacket. Ja, för idkarinnan af en blidare konstart, t. ex. en violist, finnes det tre chanser bland tio att hon inte skall bringa sin man till själfmord.

Om pianistinnan — yrkes-pianistinnan nemligen — har jag här ej talat. Det finns ju de, som kasta sig utför Niagara i en tunna. Utgången i sådana fall vare resandens ensak; några sannolikhetsberäkningar deröfver gör ingen klok menniska.

Min vän Wille Pettersson, en mycket förmögen ung man på nära en tredjedels million, af hvilken han tog *mer* än årliga räntan, fick på en stor, stor cirkus i en stor, stor stad se ett cirkusfruntimmer, som hette så mycket som »miss Flory», en mångsidig qvinna, som dels red två hästar på en gång, dels hängde i taket på stortån, och dels i en trikå, hvilken till form och färg närmade sig kroppen så mycket som möjligt, lät se sig i pas de deux på alla möjliga vackra fasoner. Ung och synnerligen välskapad samt med ett ansigte, som kunde kommit en nyimporterad favoritsultaninna att spricka af afund.

I två qvällar bombarderade Wille henne med buketter i skapelse som medelstora familjeparaplyer, och på tredje qvällen ledde stallmästaren sjelf ut honom i logen och presenterade honom för miss Flory. Följande afton lade han en liten brosch med fyra briljanter i buketten och skaffade sig miss Florys adress, och sjetten förmiddagen gick han dit i cylinder, nya handskar, ros i knapphållet och fast besluten att börja umgås i huset.

Han tänkte inte fästa sig vid lite bristande bildning, lite doft af ammoniak eller några små korsetter med knäckta ben här och hvar på stolarna, ty han älskade miss Flory och var allvarligt sinnad att finna allt, som omgaf henne, förtjusande.

Till en början var detta lätt nog, ty det första, som mötte Wille, var anblicken af en liten rysligt söt,

nätt och propert utstyrd kammarjungfru, som frågade »hvem hon finge anmäla».

När Wille passerat tamburen, kom han in i en hemtreflig salong med blommor midt i vintern och en herre, som såg ut som ett kansliråd eller baron från Skåne, midt på golvet. »Aha, en rival!» tänkte Wille och grep ett hårdt tag i bröstfickan för att känna efter om plånboken låg kvar.

Men den ståtliga, distingerade mannen syntes beherrska af de vänligaste känslor, bad Wille på bruten dansk-tyska vara ofantligt välkommen och slå sig ner; hans hustru hölle just på med en fransk lektion med deras lilla flicka, men skulle strax infinna sig och känna sig oändligt charmerad af besöket.

— Tackar ödmjukast! Egentligen var det miss Flory, som . . .

— . . . besöket gällde. Kan tänka mig det. Som sagt, min hustru kommer genast, tillåt mig . . . mitt namn är William Forster, hvilken ni kanske bättre känner såsom »clown Henry».

— Tackar ödmjukast! Ja' heter Wille Pettersson; men om jag på något vis besväras så . . .

— Åh visst inte! Se här ha vi ju missis Forster och vår lilla tös. Var god och slå er ned. Får det lof vara en cigarr?

En förtjusande dam, kanske en smula äldre än som »miss Flory» tedde sig på arenan, men nästan ännu vackrare, stod framför Wille, tog emot honom med vänlig artighet och satt och gjorde salong med honom en halftimmas tid. Då hade Wille sansat sig så pass mycket, att han tänkte att det möjligen . . . i alla fall . . . och slängde fram ett par ord om en liten supé för *herr* och *fru* Forster.

— Hjertlig tack, men, ser ni, vi äro trötta om

aftnarna efter arbetet och längta hem till vår lilla tös. Deremot skulle det vara oändligen angenämt om *ni* hade tid och lust att intaga er lunch med *oss* i morgon klockan precis half två. Vi ha ett litet eget hushåll i städer der vi vistas längre tid. Min William är så utledsen på hotellerna, sa den tillbedda med stor värdighet.

Och så gaf hon »clown Henry» en blick så varm och öm, att vännen Wille grep sin hatt och gjorde sin sortie i största hast, och sen svor för mig på att han aldrig mer ville återse »miss Flory» hvarken på eller utom arenan.

En annan af mina bekantingar, friherre Kalle Klöfverhjulm, höll på att råka illa ut på ett helt *annat* vis. Han också hade kommit att sitta tre qvällar å rad på en stor cirkus i en utrikisk stad och titta litet för stadigt på en ung, bedårande skön »grefvinna Waldmarkstein från Mähren», hvilken endast af passionerad hängifvenhet för »konsten» öfvergifvit de högsta kretsar för att skolrida i den stora, stora cirkusen.

Bäst Kalle sitter der så och bligar, så hviskar honom hans reskamrat i örat att grefvinnans herr gemål lär ligga sjuk i Wien af en värjstöt, som han fått i en duell med en grekisk öfverste, som tittat litet för varmt på den sköna grefvinnan.

Kalle bleknade och flyttade sina ögon öfver på stallväggen i stället.

Men det var för sent. Grefvinnan hade observerat honom och log när hon red förbi, log när hon mötte honom utanför stallet följande förmiddag, log då han lät presentera sig för henne och log då han efter en vecka, rädd och tvekande, bjöd på supé.

Kalle led grufliga qval. Emellanåt kände han i andanom en lyckligen återställd ädlings värjspets ogeneradt spatsera mellan sina reffen, en annan stund öfverraskade han sig med att drömma om en omfamning af dessa för-

tjusande graciösa armar, som så elegant tyglade det ädla trakhenerblodet.

Men den tillfrisknande ädlingens värjspets befann sig ännu i Wien, medan de mjuka armarna voro att tillgå in costly. Sådant ger alltid ett visst kurage, och en aftonstund slank Kalle utan allt för stor och tröttande vidlyftighet i belägringen in uti den besvarade tillgifvenhetens Paradis.

Det var ett hänförande fruntimmer och Kalle tog sig för att pigga upp kärleksmötena med vemodfulla utgjutelser om huru betydligt skönare tillvaron skulle tetta sig, derest den älskade inte händelsevis varit grefvinna, utan ett löst och ledigt fruntimmer, i hvilket fall Kalle hellre än gerna skulle stått till tjenst med ett litet äktenskap.

Då Kalle upprepat detta sju gånger under loppet af fyrtioåtta timmar, tyckte fru grefvinnan det var synd om honom och anförtrorde honom i djupaste hemlighet att det inte var fullt så farligt med hennes grefvinneskap, som det såg ut till. Den ädle grefven hade visserligen för vana att presentera henne som sin fru när han inte händelsevis var illamående efter någon duell, hvilket dock ofta hände, enär cirkusdirektören betalade grefvinnan 2,000 mark för hvarje gång grefven slogs för hennes goda namn och rykte, alldenstund publiken då alltid blef piggare en hel vecka. Några kyrkliga eller eljes lagliga ceremonier, som voro egnade att i högre grad göra henne till grefvinna, hade deremot icke timat för den älskade, så att om Kalle nödvändigt *wille*, så . . .

Han tillslöt hennes mun med en så kallad jublande kyss och — försvann spårlöst följande morgon utan att taga afsked, efter hvad han sjelf berättat mig.

Ibland är artistqvinnan gift och ibland är hon ogift. En cirkus vet jag der parforceryttarinnan alltid mot slutet af sejouren i en stad gifte sig med någon af clownerna

för att direktören skulle kunna få annonsera »recett för de nygifta».

Egentligen är det dumt att bråka så mycket med ett och samma fruntimmer, då jorden är »af qvinnor full», men artistqvinnan har alltid haft något egendomligt lockande för den enklare manliga ungdomen.

Onekligen behöfdes här likväl en handbok till vägledning i konsten att vinna artistqvinnans tillgifvenhet och till varning att icke bränna sina kol förgäfves för ointagliga mamseller.

Såsom en rätt allmänt gällande regel, åtminstone vid cirkus, kan dock antagas, att kjol och dygd stå i omvänt förhållande till hvarandra, sålunda, att ju längre kjol desto kortare dygd, ända tills vi baklänges hunnit till den flygande trapezkonstnärinnan, som inte har *alls* någon kjol, men vanligen man, barn och moraliska grundsatsar, som skulle pryda en diakonissa och ansenligt öfverglänsa frälsningsarméns halleluja-flickors.

Ödets lek.

Det var i början af Juni, en styf tid för naturälskare, solen sken, vågen glittrade, fåglarna sjöngo, körsbärsträden . . . Ja, ä ni så gammal så ni kan läsa denna bok så har ni väl sett hur sommaren ser ut.

Skolterminen var slut, lärosalarna stodo stängda, små fötter trampade ifrigt omkring jernvägsstationens biljettlucka, unga, rena hjertan fylldes af denna obeskrifliga,

hänryckande, herrliga känsla, som vidgar våra bröst, då vi ännu äro unga och tro oss fria från smörj under hela tre månader.

Ut till landet, till den älskliga bondgård, hvars öfvervåning han disponerat i elfva somrar, skyndade lektor Pihl med maka och barn, deribland den nittonåriga Hilda, täck som våren sjelf, ljuf som smekande vestanvind och med ett hjerta så rent och oskuldfullt, att om ni söker upp en flicka med samma hull och krafter och lika frisk och dugtig vid hennes ålder och med ett renare sinne, så får ni mina böcker gratis till lifvets slut.

Men till den herregård, som låg en kvarts mil från lektorns sommarställe, hade kommit en filosofie kandidat, en filosofie kandidat enligt den nya författningen, som skall ta's licentiat ofvanpå för att det skall bli »doktor» af. Detta är en olägenhet, hvilken dock i någon mån uppväges deraf att de nyblifne filosofie kandidaterna kunna vara något yngre nu än förr, då de bara hade att skrifva afhandling och låta promovera sej.

Om examensväsendet i öfrigt vill jag inte yttra mig. De akademiska striderna ligga fjerran från denna skildring.

Han var, som sagdt, filosofie kandidat och informator, men därför icke mer än en menniska, hvilket han borde varit för att två gånger på en vecka kunna möta Hilda på vägen utan att bli kär.

Åtta dagar efteråt satt han på lektorns veranda med en sax i hand och noppade krusbär till crème, med yttersta ändan af Hildas ljusa kjol på sin svarta stöfvel, hvilket inte är rätta sättet att få bugt med ett bångstyrigt hjerta.

Och dagarna gingo och Hilda såg i regeln inga andra män än lektorn i historia, som gifvit henne lifvet, och Ola i Ljunghult, som hyrde ut åt dem, och Olas pojkar, som voro linhåriga, skefbenta och fräkniga samt af ovanligt låg bildningsgrad.

Hvarföre hon började älska kandidaten med denna kvinnans första, ljufva, blyga kärlek, som ingenting fordrar och ingenting begär, som tändes af en blick och lefver af ett ord, kalasar på en handtryckning och frossar af en blomma.

Om någon af mina unga manliga läsare råkar ut för denna första, skära, jungfruliga känsla, må han tänka sig för två gånger innan han stöter den tillbaka. Den är bouqueten af lifvets fagraste vårblomster. Att gifta sig med en rik husegareenka är i jemförelse dermed rakt ingenting.

De älskade hvarann och de misstänkte att deras känslor voro besvarade, men de voro som två blyga barn och saknade denna tillförsigt, som god ställning och jordiska håfvor medföra. Hon hade sin väna ljufhet och han hade sitt kandidatbetyg; tillsammans egde de ungdomen, den herrliga, den berusande ungdomen, men den är ett kapital, som ligger af sig med tiden.

Hade han slagit armen om hennes lif och kysst henne samt efter denna för en förståndig flicka i viss mån vägledande inledning skildrat sina tankar om hennes person, skulle allting sannolikt gått mycket enkelt och bra, men hans blyghet och styfva betyg i svenska och estetik ingåfvo honom tanken att bikta sig skriftligen.

Bor man i närheten af den älskade eller anser flickan värd den nödiga resekostnaden, bör man ej gerna blotta sitt hjerta i bref, så framt man ej har puckel, elak andedrägt eller ett träben, som man på så sätt vill söka bringa i glömska eller breda ett fantastiskt skimmer öfver. Jag sjelf t. ex., som alltid saknat snart sagdt alla de yttre företräden, hvilka vid personligt närmande pläga öfverväldiga qvinnan, men deremot, som bekant, stundom lyckas skrifva så att damerna känna sig angenämt berörda, jag har dock *aldrig* friat skriftligen. Nej, jag brukade alltid komma sjelf, dels för att väcka större medlidande, dels för att kunna bemöta mildare invändningar eller om

min person tilläfvventyrs utspridda lögner, dels för det inte de hjertlösa qvinnorna efteråt skulle ha några komprometterande autografer att skoja med.

Men kandidaten lade sitt hjerta i papper och papperet i ett kuvert och kuvertet i en bukett, som han sjelf plockat och med mycket grönt uti, som vid ytligt påseende dolde biljetten, om man så får kalla sexton tätskrifna sidor.

På vägen utanför Ljunghult gick Hilda i denna omedvetna längtan, detta obeskrifliga tillstånd, som af en skald så betecknande skildrats i orden:

»Hvad önskar jag, hvad vill jag,
hvad tänker jag uppå?» o. s. v.

Då kom en barfota kojans son, strålande af lycka öfver den tolfskilling han fått för besväret, och räckte henne kandidatens bukett.

Det var dagen före midsommarafton. Nordisk sommar-sol, arla- och serlaregn i lycklig vexling hade fyllt nejden med yppig grönska, naturen log och bina svärmade. Men Ola i Ljunghult hade haft ovanligt godt om foder det året, så att han ännu kunde hålla på stall två högmjolkande och, om jag så får uttrycka mig, litet oegentligt, men enligt å landsbygden gängse språkbruk, »nykalfvade» kor. De stodo vid fyllda krubbor och voro i ett skinande hull; men med denna tärande längtan efter det man inte har, som naturen nedlagt hos allt lefvande, tänkte och drömde de inte om annat än grönfoder, och då de vid middagstiden voro ute till vattning på den kala ladugårdsbacken vid vägen, kastade de trånande blickar utåt ängarna.

Knappast hade Hilda sänkt sitt rodnande ansigte uti kandidatens bukett och med ett kärleksfullt »A-a-ah!» ställt sina luktorgan på vid gafvel, innan hon kände något hårdt och hvasst i sin panna, hvarpå buketten omildt rycktes från henne och hon fick ett slag öfver kinderna af en tagelviska med en doft af ammoniak.

I blyg förvirring blickar hon sig omkring och ser med fasa huru en af de högmjolkande, med hennes blomster-skatt i mulen och svansen i vädret, på ett i hög grad triumferande och utmanande sätt, kesar i väg uppåt ladugården, men vänder i dörren, finner grinden till hagen öppen, och råmande ilar ut till friheten, glädjen, de grönskande kullarnas verd.

Tårar af harm fyllde Hildas ögon, då hon gick in för att omsorgsfullt tvåltvätta sig i ansigtet.

I det bref, som Broka ensam tagit del af, stod ord för ord bl. a.:

— — — — —
 »Och så vill jag i afton komma och hemta domen öfver min framtid, mitt lifs lycka. Har någon af de stackars blommor, jag valt till mina stumma budbärare, fått en afundsvärd plats i min älsklings lockar, då, men också endast *då*, skall jag våga tala om mitt ljufva hopp.»
 — — — — —

På qvällen kom kandidaten, varm som en ångpanna och röd som ett nystruket bondstaket. Hilda var inte inne för ögonblicket, och girigt blickade han omkring sig på alla bord efter den del af buketten, som inte användts till hårprydnad.

— Vell fabbo ha tänntecker? sa lille Erik och sprang ut i köket då han såg den unge mannens sökande blick.

Så kom Hilda, glad och hjertlig som alltid, och räckte honom sin lilla hand och log och tackade för den söta, vackra buketten och förbannade ännu en gång i sitt inre den hjertlösa Broka, som hindrat henne att medels en hedersplats på divanbordet visa den käre gästen huru stort värde hon satte på hans gåfva.

Han svarade inte, han hörde inte. Stelt och oafvänt voro hans ögon fästa vid hennes hår, så att Hilda till sist förfärad grep sig ofvan hjessan och trodde att hela lösflåtan lossnat.

Inte ett blad, inte en blomma! Huru hjertlost hade hon ej lekt med honom! Och nu, då leken var till ända, spelet afslöjadt, var hon lika vänlig och glad som förut, alldeles som om ingenting passerat . . . Och hon hade dock läst allt hvad hans rika, varma hjerta förestafvat honom . . .

— Förlåt, fröken Pihl . . . Jag . . . jag har visst kommit olägligt . . . som kanske mången gång tillförne. Farväl!

— Nej, nu är ni inte snäll. Kom, så gå vi ner i trädgården ett slag . . .

— Tack, fröken Pihl! Jag måste hem . . . Jag behöfver ingen mer lektion i blomsterspråket i dag . . .

— Nej, men *snälle* kandidaten . . . lite saft och vatten på veran . . .

— Farväl, fröken Pihl! *Farväl!*

Med döden i hjertat och händerna i kavajfickorna gick kandidaten hemåt. Det var hans lifs första stora sorg och han kände det som om han inte skulle kunna bära den.

Framstupa, med förtviflan rasande i sitt inre och ymnigt flytande tårar låg Hilda på sin säng och snyftade och frågade sig sjelf hvad hon gjort för att med ens förstöra sin hela lefnadslycka.

Men i ladugården stod Broka, som ställt till alltsammans, uppiggad af motionen, och mumsade sin mjöl-dränkta hackelse och mådde skönt och hade, som det heter i »Byggmästar Solness», ett »robust samvete».

Och kandidaten blef aldrig licentiat, utan sörjde sig till lungsot och dog i brist och elände på ett gafvelrum i Norrköping tre år derefter. Chiffonier hade han ingen och hans rockfickor voro tomma. Men i byxorna fanns en portmonnä med fem öre och en dikt till »Hilda», så gripande, att fattigvårdssysslomannen, som var ungarl, ändrade den lite här och der och skref om den i sitt namn till en majorsdotter, som han slog för och som i sin ordning skickade den till »Illustrerad tidning» och fick sju riksdaler för den.

Hilda dog också af ett brustet hjerta, men som qvinnan är segare och längre uthärdar lidandet, dröjde befrielsen för den arma i nära tjugo år, och under tiden gifte hon sig med en länsman, som inte förstod henne, och fick elfva barn och led outhärligt. Man kan säga att hon dog med kandidatens namn på sina läppar, ty hon hade uppkallat sin äldste son efter honom.

Men Broka, orsaken till all denna sorg, allt detta elände, hennes lif var fullt af kärlek och lycka och njutningar, och raskalfvar, råmjölkspannakakor och människors bifall betecknade hennes lefnadsbana, och vid dess slut hade de redan skaffat sig slagtmask der i socknen.

Sådant är lifvet!

Den första kärleken.

Allting annat gör man bättre och pålitligare sedan man förskaffat sig någon vana dervid. Hvem skulle vilja åka med en person, hvilken första gången försökte sig såsom lokomotivförare, och hvem skulle vilja köpa en ung sulningsartists första par skor?

Eller hvar finna förläggare till sina första diktning-försök eller spekulanter på sin första målning eller sin första, sneda och vinda snidning i trä, eller publik för sina första försök att spela fiol?

Men i fråga om att älska ha alla tiders skalder och romanskrifvare hållit styft på det första blyga försöket, »den första kärleken», såsom den förnämsta och yppersta. Runeberg har skrivit något mycket vackert derom, och

fastän jag nog vet, att här finns ett och annat fruntimmer, hvilket inte har något särskildt emot karlar, som varit lite med i elden, så ha ändå de gröna och oförsökta gossarna en viss dragningskraft på de flesta.

Och vi män! Ja, ska vi skicka och låta stryka våra vecksjortor, då söka vi se till att vi få fatt i ett fruntimmer med vana och skicklighet, men är det fråga om den långt viktigare värden om vårt brinnande hjerta, då anse vi det ingalunda för någon merit för en ung qvinna, att hon nått och behändigt skött om något dussin liknande åkommor förut.

Detta har alltid uppväckt min ohejdade förvåning.

Kommer man till en främmande plats och skall välja skraddare, och om en riddare af nålen får höra: »Han har sytt åt mej i elfva år förbaskadt bra» eller: »Det är han, som syr åt hr X., vår elegantaste kavaljer», då lemnar man sin kropp i hans vård och låter honom ta sig i famn och med sina centimeter och hårda knogar skena i väg utefter både fram- och baksida af ens person. Men kommer man ensam och vemodfull till ett nytt samhälle, långt från mamma och systrar, med sitt kärleks-trånande hjerta och söker ett qvinligt dito att hängifvet sluta sig till, och får höra att *den* fröken gjort en föregående herre lycklig i fyra år tills han slog upp och tog en annan, och att *den* fröken alltid brukar ta sig så bra ut hvar gång hon är ute och profgår med en ny fästman, och att *den* fröken har ett så varmt och godt hjerta, att hon ännu aldrig haft styrka att stöta någon tillbedjare ifrån sig, så — rusar man käpprätt långt bort ifrån alla dessa förtjusande, kunniga och erfarna flickor och till det lillaste, i kärlek oerfarnaste sjåp man kan få fatt i, helst en, som är så grön och okunnig så hon inte vet hvad det är fråga om förrän hon redan sitter på knät.

Har man en värkande tand och går med den till in nye vän, den mycket unge och särdeles nytillförordnade

distriktsläkaren på platsen, så frågar man gerna, när han fått upp munnen:

— Du är väl van vid sånt här, min gosse?

Då händer det att han är en ärlig själ och rent ut säger:

— Nej du, det är jag verkligen inte, nu när vi ha dentister litet hvarstans. Sanningen att säga så är det här första gången; men var du mans lugn, det ska' nog gå!

De flesta af oss säga då:

— Tack ska du ha! Min själ tror jag inte värken släppte. Hon får va till en annan gång.

Men om man har ett värkande hjerta — hvilket dock är en bra mycket ädlare kroppsdel än en gammal ihålig tand — och i en soffa, vagn eller ute i vilda naturen fått fått i en fröken att plåstra om det, och man efter de par tre första kyssarna säger:

— Du är väl inte van vid sånt här, min flicka? och hon då rodnande svarar:

— Är du tokig! Utom pappa och bröderna har ingen karl kysst mig i hela mitt lif!

så springer man inte upp och blir rädd, ändå meniskan sitter och öppet och ärligt säger ifrån att hon inte riktigt vet om hon kan, utan man blir förtjust och går på och suckar: »Älskling, älskling!»

Jag är icke nog förmäten att vilja åvägabringa någon ändring i dessa redan sedan länge bestående förhållanden; jag har blott velat påpeka, att t. o. m. i dessa tider, då man *gjort* studentexamen obligatorisk både för apotekare, häst- och tandläkare, och *velat* göra den obligatorisk till och med för länsmän, finnes det dock ett område der okunnighet ännu anses både prydlig och meriterande.

Den första kärlekens gudaborna ursprung skönjes äfven lätteligen deraf, att den kan njutas utan illamående, hvilket deremot icke är fallet med förstlingen af en del

njutningsmedel utaf lägre ursprung. Det första ostronet äcklar, då deremot den första kyssen, med sin lindriga, blandade doft af kummin och vanilj, i hög grad höjer välbefinnandet. Den första cigarren kastar oss ned i alla afgrundens qual, medan den första flirten vanligen höjer oss upp i sjetten till sjunde himmelen. Den första omfamningen och den första punschbuteljen rusa visserligen båda, men på ett himmelsvidt olika sätt.

I *ett* hänseende har dock en uppenbar vantro beträffande den första kärleken insmugit sig hos menskligheten, nemligen angående den *tid* då denna åkomma vanligen infinner sig hos menniskan.

Hvad tro skalder och romanförfattare härom? Jo, de lära att qvinnan drabbas deraf i åldern mellan sexton och trettio och mannen då han är tjugo till trettiofem år gammal. De föra ihop en ung man och en ung qvinna, han några år äldre än hon, inne i husen eller släppa dem vall omkring någon prest- eller herregård, der de älska hvarann och byta liljekonvaljer och förtroenden tills antingen *han* märker att han inte kan betala sin inackordering, mycket mindre hyra sex rum och kök, eller ock *hon* af sin obarmhertige fader hemkallas för att ta ut lysning med en obehaglig godsegare eller giktbruten, halfgammal rentier eller annan bergad kanalje, som vill ha lite roligt på gamledar.

Hvarpå följer stor afskedsscen på en särdeles kullfallen trädstam i naturskön beteshage, utan ormar, tjurar och annat störande, hvarvid kysses och äfven något gråtes, hvarefter man sliter sig (aldrig glider, faller, drar sig eller rycker sig, utan alltid »sliter sig») ur hvarandras armar och går på hvar sitt håll och gifter sig med andra menniskor och får nio barn hvardera, och ingen kan se annat än att man trifs utmärkt, under det likväl »den oförgätliga, oförlömmeliga första kärleken lägger sin vemodsmättade slagskugga öfver hela resten af lifvet».

Då jag, såsom novellist, naturligtvis måste vara ytterst intresserad af att få fatt i hvad som *är* eller *icke är* erotisk sanning och sann erotik, har jag frågat flere af mina jemnåriga:

— Hör nu, pojkar, ä' den första kärleken i regeln verkligen på det der viset?

— Asch, det är den andra, tjerde eller femte det der; *första* gången en blir kär, blir en det alltid i ett fruntimmer, som är litet längre och tio år äldre än en sjelf, det vet du väl, ha gossarna sagt.

Ja, så är det. En normalt utvecklade ung man vaknar till medvetande af det evigt qvinliga vid tretton till femton års ålder. När jag konfirmerades var min första kärlek redan moder till en annan mans barn.

De qvinnor, som äro föremål för vår första kärlek, vår blyga, barnsliga tillbedjan, få mycket sällan veta något derom. Att våga sitt lif eller dricka ett kvarter kokande knäck för deras skull är man nog oändligt villig till, men skulle dö af blygsel om »hon» visste ett dugg om — »det der».

Men ens känsla är ändå inte alldeles hopplös; vår ungdomliga fantasi spelar alltid omkring några utomordentliga tillfällen. Jag tror att eldsvådor är det vanliga. Halfvägs nere på stegen från det brinnande huset, med den tillbedda på sina armar, skulle man måhända få mod att hviska: »Jag älskar dig! Förlåt att jag endast är femton år! Jag lofvar att bli äldre».

För skrangliga båtar och blåsiget väder hyser en dylik olycklig yngling äfven särdeles sympati. Vid den åldern simmar man i regeln mycket bra och skulle ej särdeles hindras af medelstor guvernant, postflicka eller annat bättre fruntimmer om halsen. Tjugo famnar från land skulle det måhända passa att yttra: »Hvad betyda de tio år, som skilja oss, för den, hvilken tänker älska fröken evinnerligt!»

För mig hvarken brunno husen eller gingo båtarna omkull; men en gång då jag rusade fram för att taga mot hennes kaffekopp, var denna blott till hälften utdrucken och hon fick sin klädning förstörd. Huru hon tolkade detta är mig ännu fullständigt obekant; ett »hastigt närmande» var det onekligen.

Tjugofemåriga qvinnor kunna stundom vara rätt vänliga mot sådana der olyckliga gossar. De låta dem komma ensamma upp på sina rum och titta i deras byrå-lådor, de sätta sig utan tvekan i deras knä, om det vid en utfärd är trångt i höskrindan och gossen synes stark och storvuxen, och är man söt och snäll, hör t. o. m. en tantelig kyss inte alldeles till omöjligheterna.

Trodde de att de dermed gjorde oss lyckligare, var detta ett det grymmaste misstag. Vi *ville* inte bli behandlade som barn; vi *ville* inte ha andra favörer än som kunde ges åt synnerligen fullvuxna och farliga män. En bekant gosse kom en dag till mig, blek som ett lik i synen och sa att han ämnade själfmörda sig för att aftvä en skymf. Den trettiotvååriga husmamsell, han älskade, hade vinkat honom till sig i skafferiet, gifvit honom en tallrik hallon med grädde, klappat honom på kinden och kallat honom »lille vän».

Efter någon tvekan beslöt han sig i stället för att utvandra till Syd-Amerika, avancera till general och millionär samt skrifva hem till husmamsellen och fråga om hon med honom ville dela presidentstolen i Equador eller Bolivia. »Jag skulle tro att det då blefve en annan betoning på hennes 'lille vän'», sa han.

Äfven härifrån afstod han senare.

Detta, att draga ut i villande verld och återkomma höljd af så mycket guld och rykte och ära, att det skulle knäcka »henne», om hon så vore *nittio* år, synes för ett lifligt, femtonårigt sinne inte erbjuda några afsevärda svårigheter, och *lång* tid anslår man för visso inte till

allt det der i sina planer. Men *någon* tid tager det dock, låtom oss säga fem à sex år för en hel million, tre à fyra, om hon nöjer sig med en blygsammare bergning; och kan man väl lugnt lemna en tjugofem à trettio års qvinna härhemma i tre hela år?

Ja, i en massa fall kan man det; många rätt söta flickor kan man lemna så der på Guds försyn t. o. m. i tio à femton år och — återfinna dem lika lediga.

Men ibland kommer en vuxen karl och tar den tillbedda redan innan man hunnit ge sig af till främmande verldsdel och skapa rikedom åt sin första kärlek.

Jag vill inte vara i den karlens kläder. Det kan inte åska, utan att ett ungt, hänfördt sinne tigger skaparen om en extra blixtn för hans räkning. Han kan inte bena en aborre utan att en ung, allvarsam man ber till Gud att han må sätta ben i halsen och dö. Och det *har* händt att en slik fästman fått smörj. I alla händelser lever inom ett ungt, såradt och älskande sinne en varm nyfikenhet att få se hans hjerteblood.

I *ett* fall vet jag en lektor, som på det viset tog flickan ifrån en sjetteklassist. Denne unge man kunde sedan inte uthärda längre, hvarken i skolan eller staden, utan han gick ut ur läroverket, egnade sig åt praktiska värf och ljöt döden af brustet hjerta i en maskin elfva år derefter.

Så att inte är den första kärleken just att skämta med, inte.

INNEHALL

Septembersol.

I. Presentation	3	VI. »När reser ni?»	54 4
II. I skog och mark och under vackra ögon...	9	VII. Vid juletid	67 7
III. Rosor, som slå ut om hösten	22	VIII. En vinst	73 3
IV. I skärselden.....	34	IX. Fru Björks väfskola ...	78 8
V. »Någon gång under lif- vet, måste man känna att man lever»	43	X. »Derför att jag älskar dig för högt»	90 0
		XI. »Der lif finnes, finnes hopp»	95 5
		XII. Septembersol	108 8

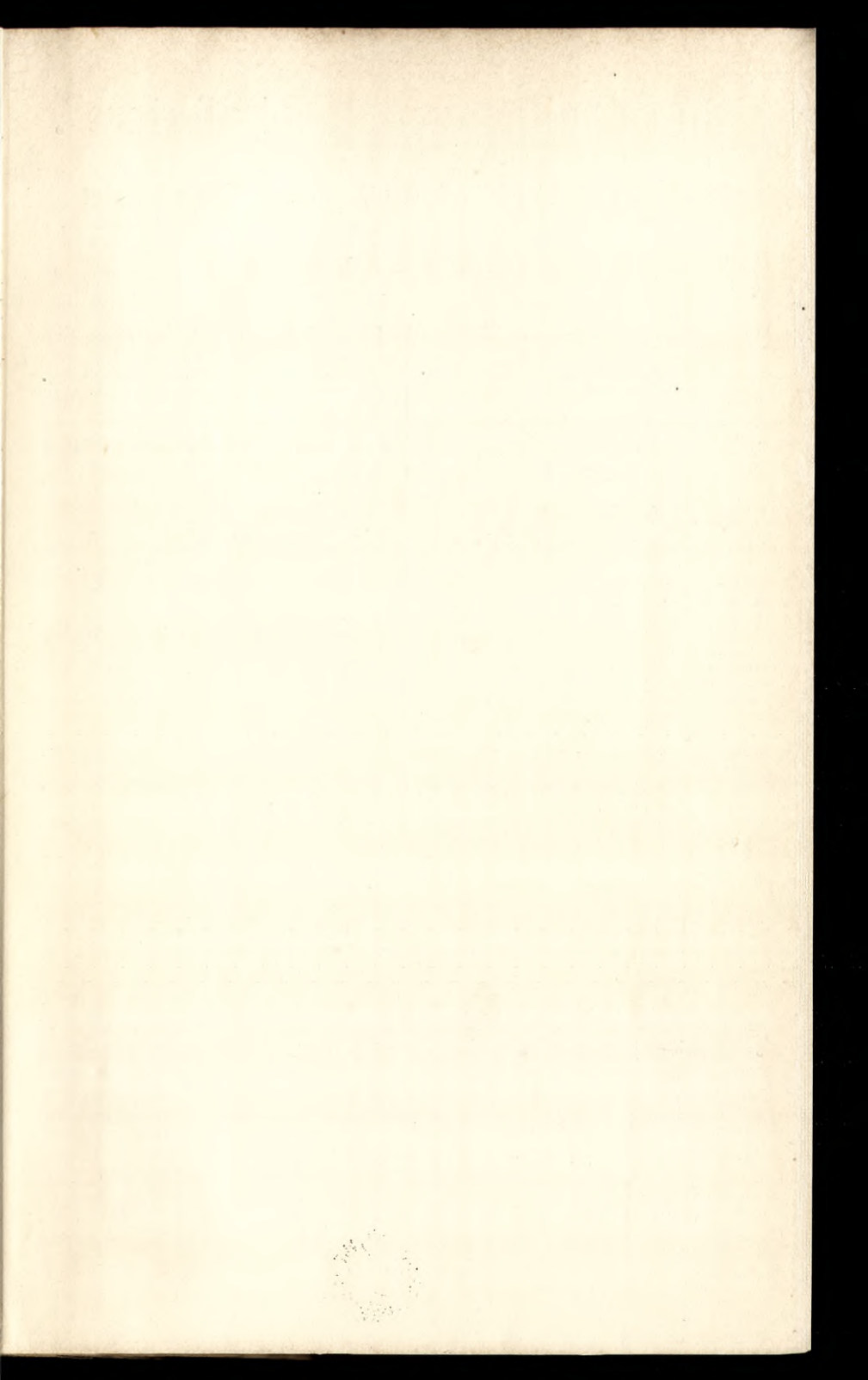
Skizzer och Berättelser.

Skära rosor och gula.....	117	Ovetenhetens lycksalighet ...	167 7
Den gamle brunnskamraten...	125	En helsingning hinsidan grafven	172 2
Kärlek till torfvän	131	Hvarför han aldrig log.....	180 0
Rivaler	139	Hvarför han sörjde gamla Malena	186 6
Fröken Agnes' Julnovell	145	Höstsvärmeri	193 3
»Förvandlingens lag»	152		
Två möten	161		

Humoresker, m. m.

Våra barn	201	herrarna Petterssons »gref- vinnor»	236 6
En tragisk historia.....	206	Herr Hjeuntzons tankar om det politiska lifvet före och efter Tunaläns landstings första-kammarval.....	241 1
Gamle flickjägarens sista kärlek	212	Konstnärinnan	246 6
När herr Pettersson rådfrågade specialister	217	Ödets lek.....	255 5
Den nya frun på Hullinge ...	224	Den första kärleken	261 1
Far och son.....	230		
Gamla »Hennes nåd» och			

"En populär svensk folkdiktare".

På HUGO GEBERS FÖRLAG ha utkommit följande arbeten af

SIGURD

Stuta-Perssons Josua	Pris 3: 25.	Komministern i Qvislinge	Pris 3: 25.
✂		✂	
Herrskapet Helleviks Brunnsresa	Pris 3: 25.	Fru Westbergs Inackorderingar	Pris 3: 25.
✂		✂	
Lilla Vildkatten	Pris 3: 25.	Vid Hemmets Härd	Pris 3: 25.
✂		✂	
Marie på "Gyllene Hästen"	Pris 3: 25.	Svenska bilder och vrångbilder	Pris 3: 25.
✂		✂	
Fideikommissarien till Halleborg	Pris 3: 25.	Kaleidoskop	Pris 3: 25.
✂		✂	
Patron Jönssons Memoirer	Pris 3: 25.	Ljud och Oljud	Pris 3: 25.
✂		✂	
Fröken Jennys Konditioner	Pris 3: 25.	I Svenska Bondehem	Pris 2: 50.
✂			
Jonas Durmans Testamente	Pris 3: 25.		

»Främsta skälet till Sigurds popularitet är hans *genuina svenskhet*, hans utpräglade nationalanda. Han känner och förstår sina landsmän som ingen annan.

Det är hjärtats snille, som skapat Sigurds bästa skizzer. Han är rent mänsklig och 'har icke anseende till personen'. — — — Sigurd är af dessa originella, ursprungliga författare, som icke låna eld hos andra, som ej ur böcker hämta sina ingifvelser utan direkt från lifvets växlingsrika dramer, hvilka skänka honom fullt upp med nya egendomliga ämnen, som han fått blick för att upptäcka och penna att skildra.»

Ur en längre anmälan i Nordisk Tidskrift 1899, femte häftet.

»Det förefaller, när man läser 'Stuta-Perssons Josua', som om det skulle ha kommit en ny friskhet i Sigurds skriftställoreskap. Det märkes alls icke något ansträngdt eller sökt i den nyaste bild ur lifvet, han fogat till sitt hittillsvarande rika och bestående galleri.»

Helsingborgs-Posten.